

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS DOMBOG

D O M

Afsagt den 9. februar 2021 af Østre Landsrets 6. afdeling
(landsdommerne Sanne Kolmos, Julie Skat Rørdam og Michael Schaumburg-Müller
(kst.)).

6. afd. nr. B-3039-16:

Foreningen Fonden Live

(advokat Peter Hedegaard Madsen, besk., og
advokat Morten Hammer (prøve))

mod

1) Scandinavian Airlines System

Danmark Norge Sverige

2) SAS Danmark A/S

(advokat Christian K. Clasen for begge)

Københavns Byrets dom af 12. december 2016 (BS 21C-1275/2012) er anket af foreningen
Fonden Live (herefter benævnt Live) med følgende endelige sideordnede påstande:

Påstand 1:

De indstævnte tilpligtes at anerkende, at grupperepræsentantens medlemmer er berettigede
til at modtage de(t) pensionstillæg, der, beregnet på fratrædelsestidspunktet for hvert med-
lem i henhold til de indgåede overenskomster mellem de indstævnte og Cabin Attendants
Union, indgået henholdsvis den 10. oktober 1974, den 11. juni 1980, den 10. juli 1981, den
30. april 1986, den 26. november 1991, udateret overenskomst trådt i kraft den 1. septem-

ber 1997, udateret overenskomst trådt i kraft den 1. juni 2005, overenskomst indgået den 5. april 2007 og overenskomst indgået den 23. marts 2010, var gældende på tidspunktet for det enkelte medlems fratræden med eventuel tillæg af en årlig forrentning, og uden reduktioner, når udbetaling påbegyndes som følge af opsat udbetaling og med tillæg af nettoprisindeksregulering fra det tidspunkt, hvor udbetaling påbegyndes.

Påstand 2:

De indstævnte tilpligtes in solidum, subsidiært alternativt, at betale 135.359.400,35 kr. til grupperepræsentanten.

Påstand 3:

De indstævnte tilpligtes in solidum, subsidiært alternativt, at betale 34.067.617,56 kr. til grupperepræsentanten.

Påstand 4:

De indstævnte skal in solidum betale procesrente af 4.255.072,49 kr. og af 2.399.717,65 kr. fra sagens anlæg, til betaling sker, og betale procesrente af det under påstand 2 anførte beløb, dog fratrukket 4.255.072,49 kr., og betale procesrente af det under påstand 3 anførte beløb, dog fratrukket 2.399.717,65 kr. fra tidspunkterne, hvor beløbene skulle være udbetalt, til betaling sker, jf. rentelovens § 3, stk. 1.

De indstævnte, Scandinavian Airlines System Danmark Norge Sverige og SAS Danmark A/S (herefter under ét benævnt SAS), har over for Lives påstande 1-4 påstået stadfæstelse.

Live har om sine påstande nærmere anført,

at påstand 1 er nedlagt for at sikre, at de begunstigede modtager de tilsagte pensionstillæg for tiden efter hovedforhandlingen i denne sag,

at påstand 2 udgør det samlede beløb, som Fonden til Pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark (herefter benævnt Fonden) har reduceret de begunstigedes månedlige pensionstillæg med i perioden fra juli 2010 til den 25. februar 2020. Beløbet i påstand 3 udgøres af den samlede manglende pristalsregulering af de udbetalte pensionstillæg,

at påstand 3 udgøres af den samlede manglende pristalsregulering af de udbetalte pensionstillæg. Pristalsregulering skal i henhold til overenskomsterne finde sted hver den 1. marts på basis af nettoprisindekset for januar måned samme år, og pristalsregulering har ikke fundet sted siden 2009, og

at påstand 4 medfører, at SAS dels skal forrente de(t) oprindeligt påståede beløb (summen af 4.255.072,49 kr. og af 2.399.717,65 kr. fra sagens anlæg, til betaling sker, dels forrente den del af de under påstand 2 og 3 anførte beløb, der vedrører tiden efter sagens anlæg, fra de tidspunkter, hvor beløbene skulle være udbetalt til de begunstigede, og frem til det tidspunkt, hvor udbetaling finder sted.

Heller ikke for landsretten har SAS bestridt den beløbsmæssige opgørelse af Lives påstande.

Parterne og tvisten

Live er grupprepræsentant i gruppesøgsmålet, som for landsretten omfatter 265 fratrådte kabinemedarbejdere (stewards, stewardesser og kabinechefer/pursere) i SAS, under ansættelsen også benævnt C/A. De pågældende var alle under ansættelsen organiseret i Cabin Attendants Union (herefter benævnt CAU), som i egenskab af fagforening for kabinepersonale i Danmark var overenskomstpart for de pågældende. SAS var således tidligere arbejdsgiver for de ansatte kabinemedarbejdere og aftalepart for så vidt angår overenskomsterne m.v. med CAU. SAS har siden Fondens oprettelse været administrator for Fonden.

Fondens bestyrelse, som har forvaltet de af SAS til Fonden indbetalte beløb, vedtog den 30. juni 2010 for første gang nedsættelser af fremtidige udbetalinger fra Fonden, dengang med 8 %. Den under sagen senest dokumenterede nedsættelse blev vedtaget af Fondens bestyrelse pr. 1. marts 2019 og var på 9 %. Der er mellem parterne enighed om, at Fondens bestyrelse pr. 1. marts 2020 har vedtaget en nedsættelse på 8%/. Fondens bestyrelse har i perioden fra og med 2010 til og med 2020 vedtaget i alt ni nedsættelser, og de begunstigede modtager på indeværende tidspunkt ca. 40 % af de beløb, som de begunstigede oprindeligt fik udbetalt fra Fonden.

Hovedspørgsmålet under ankesagen er, hvorvidt SAS over for Lives medlemmer ved overenskomsterne og lokalaftalerne har påtaget sig eller på anden vis må anses for at have påtaget sig en retligt bindende forpligtelse til at sikre dem et livsvarigt, bestemt og indeksre-

guleret månedligt pensionstillæg eller i det mindste har skabt en retligt forpligtende berettiget forventning hos de pågældende om modtagelse af en sådan ydelse.

Supplerende sagsfremstilling

Systematik

Der er for landsretten fremlagt en lang række nye bilag.

Den supplerende sagsfremstilling følger i al væsentlighed temaerne, under hvilke sagen er blevet forelagt, og er inden for de enkelte temaer i videst muligt omfang anført i kronologisk orden.

Pensionsordning for Cabin Attendants i SAS gennem årene

Parterne er enige om, at pensionsordningen for Cabin Attendants i SAS siden indførelsen – hvilket er fra før Fondens stiftelse i 1974 – i henhold til ansættelsesgrundlaget har været baseret på en præmiebaseret ordning, hvor SAS løbende under ansættelsen har foretaget indbetalinger på et for den enkelte medarbejder oprettet pensionsdepot, hvilket fortsat er tilfældet. Det er derfor ikke korrekt, når det i byrettens dom er anført, at "[m]an gik på det tidspunkt fra en tilsagnsordning til en ren bidragsordning".

Af et af repræsentanter fra SAS og CAU i 1996 udfærdiget "notat fra arbejdsgruppen med det formål at analysere muligheder for indførsel af et førtidspensionssystem finansieret ved samtidig indførsel af en ny lønskala" fremgår om det dagældende pensionssystem bl.a.:

"Flexordningen er C/A'ernes grundlæggende pensionssystem. Denne del af pensionssystemet er præmiebaseret. Præmiebetalingen udgør 18 % af fast løn og flyvetillæg. Ud af det samlede bidrag anvendes 3% til invalidepension og de resterende 15% anvendes til valgfri risikodækninger og alderspension. Ordningens struktur er illustreret i bilag ...".

Fra april 1997 fremgår bl.a. følgende af en protokol vedrørende "Förhandling avseende förutsättningar för kompletterande pensionssystem", som førte til indgåelse af en overenskomst mellem CAU og SAS i 1997:

"... Til detta skall läggas att det är en komplettering av ett premiebaserat pensionssystem, och att pensionssystemet alltfört är premiebaserat. ..."

I en skematisk oversigt pr. 1. september 2005 "SAS Pension for Cabin Attendants" er om pensionsbidragets anvendelse og fordeling anført bl.a.:

"Nyansatte

Samlet pensionsbidrag 22% (14%) af din pensionsgivende løn. Heraf egetbidrag 9%.

Ansæt før 1. april 2004

Det samlede pensionsbidrag er som for nyansatte, men egetbidraget er kun 4%.

Ansæt før 1. januar 1996

Du betaler ikke noget egetbidrag, og det samlede pensionsbidrag udgør derfor kun 18% af din pensionsgivende løn."

Fondens stiftelse og juridiske grundlag, herunder vedtægter

Den 10. oktober 1974 underskrev Niels-Erik Hansen som repræsentant for CAU og en repræsentant for SAS i henhold til overenskomst af samme dato parterne imellem de oprindelige vedtægter for Fonden. For så vidt angår vedtægternes §§ 1, 6 og 8 henvises til byrettens dom. I vedtægterne var endvidere anført bl.a. følgende bestemmelser:

"§ 3

Fonden forvaltes af en bestyrelse på 4 medlemmer. Heraf udpeger SAS de 2 medlemmer og en suppleant for disse og Cabin Attendants Union 2 medlemmer og en suppleant for disse. ...

§ 4

Bestyrelsen vælger selv af sin midte en formand og fastsætter selv sin forretningsorden.

Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når 4 medlemmer er til stede, og halvdelen af de tilstedeværende medlemmer er de af SAS udpegede medlemmer, og halvdelen er de af CAU udpegede medlemmer.

Til gyldig vedtagelse af et fremsat forslag kræves simpelt flertal.

I tilfælde af, at bestyrelsen ikke vedtager et fremsat forslag, kan 2 af bestyrelsesmedlemmerne kræve, at spørgsmålet forelægges et voldgiftsnævn, som består af 3 medlemmer. Heraf udpeger SAS 1 medlem og CAU 1 medlem. Disse 2 medlemmer udpeger i fællesskab det 3. medlem, og i tilfælde af, at enighed herom ikke kan opnås, udpeges dette 3. medlem af præsidenten for Sø- og Handelsretten i København. Det 3. medlem skal fungere som voldgiftsnævnets formand."

"§ 7

Fondens kapital anbringes på følgende måde:

- a) på indlånskonti i bank eller sparekasse.
- b) i obligationer der optages til offentlig kursnotering på Københavns Fondsbørs, dog ikke præmieobligationer og obligationer udstedt af Danmarks Skibskreditfond og SAS.
- c) i aktier, der er optaget til offentlig kursnotering på Københavns Fondsbørs, dog ikke aktier i Det Danske Luftfartsselskab A/S, Det Norske Luftfartsselskab A/S og A.B. Aerotransport.
- d) i lån sikret ved tinglyst pant i faste ejendomme, i hvilke umyndiges midler vil kunne anbringes, dog ikke udover to trediedele af den offentlige vurdering til ejendomsværdi.

Såfremt fonden erhverver aktier, skal dette ske i overensstemmelse med de af finansministeren til enhver tid fastsatte bestemmelser.

De fonden tilhørende bank- og sparekassebøger skal lyde på fondens navn. ...

Fondens midler kan i øvrigt ikke placeres på en måde, der er uforenelig med pensionskasselovens § 14.”

”§ 9

Tilsagn om tilskud fra fonden er unddraget enhver form for retsforfølgning af nogen art.

§ 10

Fonden kan ingensinde påtage sig kaution eller anden sikkerhedsstillelse for SAS, Det Danske Luftfartsselskab A/S, Det Norske Luftfartsselskab A/S og A.B. Aerotransport.

§ 11

Fondens regnskabsår er det samme som for SAS, Det Danske Luftfartsselskab A/S, Det Norske Luftfartsselskab A/S og A.B. Aerotransport, for tiden 1/10 – 30/9.

Bestyrelsen aflægger for hvert regnskabsår driftsregnskab og opgør status.

Årsregnskabet med status revideres af en af bestyrelsen valgt statsautoriseret revisor, der skal være uafhængig af bestyrelsen. Revisor vælges for et år ad gangen.

...

§ 12

Hvert år inden 20. januar skal bestyrelsen til Amtsskatteinspektorat 1, København indsende en fortegnelse over de i foregående kalenderår udbetalte understøttelser med oplysning om modtagernes navne, adresser og CPR-numre.

§ 13

Finansministeren har påtaleret i spørgsmål om bestyrelsens overholdelse af vedtægterne.

§ 14

Ändringer af nærværende vedtægter kan kun ske, såfremt dette enstemmigt vedtages af den samlede bestyrelse. Endvidere skal ændringerne godkendes af finansministeren.

§ 15

Beslutning om fondens opløsning kan kun træffes, når fondens samlede bestyrelse enstemmigt vedtager dette. I tilfælde af fondens opløsning skal formuen, efter betaling af eventuel gæld, anvendes til samfundsmæssige formål efter bestyrelsens beslutning, der skal godkendes af finansministeren.”

På et fondsbestyrelsesmøde den 28. november 1974 blev det vedtaget at udvide bestyrelsen fra 4 til 6 medlemmer, og vedtægternes § 3 var herefter sålydende:

”Fonden forvaltes af en bestyrelse på 6 medlemmer. Heraf udpeger SAS de 3 medlemmer og en suppleant for disse og Cabin Attendants Union 3 medlemmer og en suppleant for disse. De af CAU udpegede medlemmer skal være Cabin Attendants. Medlemmerne vælges for højst 3 år ad gangen, således at der hvert år afgår 2 medlemmer, nemlig et af de af SAS udpegede medlemmer og et af de af CAU udpegede medlemmer. Rækkefølgen for afgang fastsættes ved lodtrækning. Suppleanterne vælges for 2 år ad gangen. Genvælg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter kan finde sted.”

Parterne er enige om, at Fonden er en almenvelgørende fond omfattet af fondsloven. Parterne er endvidere enige om, at Fonden er godkendt i henhold til pensionsbeskatningslovens § 52, men de er uenige om dette spørgsmåls betydning for sagen.

Hvad angår Fondens reviderede vedtægter af 10. juli 1981, som ændredes bl.a. som følge af Statsskattedirektoratets henvendelse til Fonden ultimo 1980 på grund af Fondens indbetalinger til Cabin Attendants kapitalopsparingskonti (ud over pensionstillæg), henvises til byrettens dom, idet ændringen af § 6 bestod i, at ”ifølge overenskomst” ændredes til: ”ifølge den til enhver tid gældende overenskomst”. I § 8 udgik bestemmelsen om tillægsbetalinger til kapitalopsparingskonti, idet § 8 i øvrigt var uforandret, herunder for så vidt angår

bestemmelsens stk. 2 om, at tilsagn om tilskud fra Fonden kun kan ydes for 1 år ad gangen og ordene i stk. 4 om "alt efter det behov for tilskud, som i det enkelte år måtte melde sig".

Den seneste ændring af vedtægterne for Fonden blev foretaget den 28. december 1987. Ændringerne omfattede alene ændring af "finansministeren" til henholdsvis "Skatteministeren" i § 7, stk. 2, og "Skatteministeren (Statsskattedirektoratet)" i §§13-15. I § 8, stk. 3, og § 11, stk. 1, ændredes "(1/10 – 30/9)" henholdsvis "1/10 – 30/9." til "(1/1 – 31/12)" og "1. januar til 31. december.". Endelig ændredes § 10, hvor der i henhold til Statsskattedirektoratets ønske var tilføjet: "Ingen del af fondens formue eller dennes afkast kan på noget tidspunkt udbetales eller tilbagebetales til SAS, Det Danske Luftfartsselskab A/S, Det Norske Luftfartsselskab A/S og A.B. Aerotransport."

§ 7, stk. 4, hvorefter Fondens midler i øvrigt ikke kan placeres på en måde, der er uforenelig med pensionskasselovens § 14, er fortsat gældende, selv om pensionskasselovens § 14 blev ophævet ved en lovændring med virkning pr. 1. januar 1980.

Dialog med myndigheder m.v.

Statsskattedirektoratet

På forespørgsel af 11. december 1974 fra SAS' advokat godkendte Statens Ligningsdirektorat ved skrivelse af 12. marts 1975 vedtægterne for Fonden i henhold til pensionsbeskatningslovens § 52.

Med skrivelse af 10. december 1980 til Statsskattedirektoratet fremsendte SAS' advokat under henvisning til møde den 27. november 1980 udkast til bestyrelsesbeslutning med forespørgsel, om Statsskattedirektoratet havde noget at indvende imod den i udkastet anførte tilbageførelse fra Fonden til SAS. Af sagen fremgår, at tilbageførelsen vedrørte Fondens indbetalinger på nogle Cabin Attendants individuelle kapitalopsparingskonti. Opfølgende bekræftede advokaten i en skrivelse af 2. januar 1981 ligeledes til Statsskattedirektoratet telefonsamtale af 22. december 1980, hvorunder Statsskattedirektoratet meddelte, at direktoratet ikke havde noget at indvende mod, at Fonden for 1980 foretog en tilbageførelse af midler til SAS som angivet i udkastet til bestyrelsesbeslutning.

Samme advokat sendte med skrivelse af 20. januar 1981 tilrettede vedtægter for Fonden til SAS. Brevet har følgende ordlyd:

”Vedlagt fremsendes i korrigeret stand vedtægter til Fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark. Endvidere vedlægges udkast til skrivelse til Statsskattedirektoratet vedrørende de foregående fem år.

Jeg gør indledningsvis opmærksom på, at der ifølge aftale kun er foretaget indholdsmæssige ændringer i § 6 og § 8.

Herudover er § 3 korrigeret i overensstemmelse med den på bestyrelsesmøde af 28. nov. 1974 vedtagne ændring angående bestyrelsessammensætningen. I § 7 er der sket følgende tilføjelse: ” og med maksimal løbetid på 15 år ”. Der er dog ikke tale om en egentlig ændring, men blot om en indholdsmæssig præcisering i forhold til tidligere, jfr. skrivelse af 8. marts 1980 fra Statsskattedirektoratet. I § 7 næstsidste punktum er ordene: ” hvis gørligt ” erstattet med: ” hvis det er muligt ”.

Vedrørende de indholdsmæssige ændringer er det nu i § 6 bestemt, at fondens midler består af beløb, som indbetales til fonden af SAS ifølge den til enhver tid gældende overenskomst med Cabin Attendants Union. Dette indebærer alene, at den hidtil fulgte praksis legaliseres i vedtægterne.

Paragraf 8 er, som det fremgår, ændret i overensstemmelse med Statsskattedirektoratets krav, således at fondens formål alene er at forbedre den for Cabin Attendants i Danmark gældende pensionsordning gennem løbende udbetalinger.

Herudover er ordet: ” ældre ” udgået i første linie, idet det for mig at se ikke er ganske korrekt, at formålet alene er at forbedre de ældres pensionsforhold, eftersom udbetalinger også kan ske i forbindelse med afgang på grund af sygdom.

Endvidere er ordene: ” deres efterlevende ” erstattet med: ” CA's efterladte ægtefæller (herunder fraskilte ægtefæller) og efterlevende børn (herunder stedbørn) under 24 år.”.

Der er ikke her tale om en indholdsmæssig ændring, men blot om en præcisering af det før anvendte begreb: ”deres efterlevende”.

Endelig er der i § 8 sidste afsnit udgået et: ”og”, hvilket dog ikke har nogen indholdsmæssig betydning.

...”

Af udateret udkast til brev til Statsskattedirektoratet udarbejdet af samme advokat på et tidspunkt efter den 22. januar 1981 fremgår bl.a.:

”Da fradragsberettigede indbetalinger på kapitalopsparingskonti i medfør af pensionsbeskatningslovens § 12 alene kan foretages af en arbejdsgiver, blev parterne under møde af 27. november 1980 i Statsskattedirektoratet opfordret til at ændre vedtægterne, således at indbetaling på kapitalopsparingskonti ikke længere kan foretages af fonden, hvilket hermed er sket.

Herudover er der i § 8 foretaget to mindre ændringer, idet ordene: ”ældre” og ”og” i henholdsvis første og sidste afsnit er udgået.

Vedrørende de tidligere fra 20. december 1974 foretagne indbetalinger fra fonden til de enkelte kapitalopsparingskonti skal man samtidig hermed anmode om, at der ikke sker beskatning hos de pågældende indehavere af kapitalopsparingskontiene. Det bemærkes, at fonden for 1980 ikke har foretaget indbetalinger på kapitalopsparingskontiene, men at disse indbetalinger er foretaget direkte fra SAS.

Til brug for Statsskattedirektoratets afgørelse af nærværende andragende kan det oplyses, at fonden i samtlige 5 år rent faktisk har opfyldt den gældende overenskomst uden at foretage diskretionære hensyn. Reelt er indbetalingerne således foregået på samme måde, som hvis disse var sket direkte fra SAS, selvom fonden har udøvet beslutningskompetencen.

Såfremt der mod forventning træffes beslutning om beskatning, vil det medføre helt uoverskuelige konsekvenser for de implicerede, i hvilken forbindelse bemærkes, at alle har handlet i god tro med hensyn til vedtægternes lovlighed, og de deri hjemlede indbetalinger til kapitalopsparingskontiene. Samtidig bemærkes, at SAS ikke har opnået nogen berigelse, idet SAS også ville have opnået fradragsret, såfremt indbetalingerne i de foregående år var kommet direkte fra SAS. I denne henseende kunne man således fra første færd i princippet ligesåvel have ladet indbetalingerne foregå fra SAS som den, der ifølge vedtægterne overfører midler til fonden.”

Ved skrivelse af 17. maj 1982 til SAS' advokat meddelte Statsskattedirektoratet, forespørgselsafdelingen, følgende:

”Under henvisning til tidligere korrespondance og møder vedrørende Fonden ..., der i medfør af pensionsbeskatningslovens § 52 er godkendt ved statsskattedirektoratets skrivelse af 12. marts 1975 ... skal man meddele, at ligningsrådet på sit møde den 20. april 1982 har tiltrådt, at der ikke sker efterbeskatning af de beløb, som ovennævnte fond i tiden fra godkendelsen til den 1. januar 1980 har indbetalt på kapitalpensionskonti tilhørende en række medarbejdere, der er ansat i SAS.

De således indskudte beløb vil herefter i skatte- og afgiftsmæssig henseende være at betragte som omfattet af pensionsbeskatningslovens kapitel 1.

Man skal endvidere, særlig under henvisning til Deres skrivelse af 16. juli 1981, meddele, at statsskattedirektoratet dags dato i henhold til pensionsbeskatningslovens § 52 har godkendt de ændrede vedtægter for den omhandlede fond som tiltrådt af fondens bestyrelse den 10. juli 1981.

...”

Parterne er under sagen uenige om, hvad fondsmyndighederne har taget stilling til og godkendt i relation til Fonden.

Den seneste ændring af vedtægterne for Fonden den 28. december 1987 blev den 29. februar 1988 af Fonden fremsendt til Fondsregisteret til godkendelse.

Efter at Fondsregistret havde rettet henvendelse om fordelingen af Fondens bundne og disponible kapital, anførte Fonden følgende i en skrivelse af 17. marts 1988 til Fondsregistret:

”Vedr.: Fondens årsregnskab for 1985/86 m.v.

Refererende til vor telefonsamtale den 15. f.m., hvorunder De anmodede om, at Fondens egenkapital pr. 01 OKT 86 opdeles i kapitalkonto (bunden kapital) og uddelingskonto med hhv. kr. 16.849.498 og kr. 2.159.584 samt Fondsregistrets efterfølgende skrivelse af 18 FEB 88, skal jeg herved på fondsbestyrelsens vegne høfligst anmode om, at Fonden fritages for at foretage en sådan opdeling, og at det i Fondens årsregnskab for 1985/86 anvendte princip for opdeling af kapitalen vil kunne træde i stedet herfor.

Om årsagen til Fondens anmodning skal jeg oplyse, at det er bestyrelsens principielle indstilling dels, at der, bortset fra opskrivningsshenlæggelser i henhold til regnskabslovens § 30, ikke foreligger behov for konsolideringsshenlæggelser og dels, at ingen del af de foretagne overskudshenlæggelser kan betragtes som en kapital, der skal bevares og ikke må anvendes til uddeling.

Som begrundelse for bestyrelsens indstilling og til belysning af Fondens virksomhed iøvrigt, har bestyrelsen bedt mig fremføre nedenstående forhold:

- I henhold til fondsvedtægten er bestyrelsen ved udbetaling af tilskud berettiget til at disponere over såvel den det enkelte år konstaterede stigning i fondskapitalen, de eventuelt gennem tidligere år oplagte renteindtægter og kursgevinster som selve kapitalen, alt efter det behov for tilskud, som i det enkelt år måtte melde sig.

Et årsoverskud skal herefter således ikke uddeles fuldstændigt i det pågældende år, ligesom det er en forudsætning for opfyldelsen af Fondens formål, at henlagte og fremtidige overskudsbeløb ikke uddeles fuldstændigt i de nærmeste år. De foretagne overskudshenlæggelser er således i princippet beregnet til anvendelse for senere uddelinger i henhold til fondsvedtægten og underliggende overenskomster. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at Fonden stiftedes uden nogen stamkapital og at Fonden ikke har modtaget arve- eller gavebeløb.

- Fondens virksomhed er specifikt fastlagt i Overenskomst mellem SAS og Cabin Attendants Union, der omfatter 223 tjenstgørende Cabin Attendants i alderen 43 – 59 år. Fonden skal herefter yde månedlige pensionstilskud til, som følge af pensionering, fratrådte Cabin Attendants samt, ved dødsfald

blandt de pågældende, yde tilskud til den efterlevende ægtefælle og/eller børn under 21 år.

De pågældende 223 Cabin Attendants har ret til dels, at lade sig pensionere ved 55 års alder eller ved ethvert månedsskifte indtil 60 års alder, hvor pensionering skal finde sted og dels, ved pensioneringen eller senere, at opsætte tilskudsbetalinger fra Fonden indtil 67 års alder.

- Antallet af tilskudsberettigede er p.t. 27 personer. Heraf modtager 13 personer tilskud fra Fonden, medens 14 personer har ønsket opsætning af tilskudsbetaling. I indeværende år vil 27 nu ansatte være fyldt 55 år, og under den følgende 4-års periode vil yderligere 31 nu ansatte være fyldt 55 år. Bl.a. under hensyn til, at det hidtil meget gunstige afkastningsniveau for Fondens midler ikke vil kunne opretholdes, kan det forudses, at det inden for 3 – 4 år og derefter i stadigt stigende omfang, for opfyldelsen af Fondens formål, vil være nødvendigt at anvende midler fra overskudshenlæggelserne.

Forsåvidt angår Deres anmodning om, at Fondens egenkapital pr. 01 OKT 86 opdeles med de foran anførte beløb, tillader jeg mig at gøre opmærksom på, at Fondens overskudshenlæggelser inden for året for Fondslovens ikrafttræden andrager kr. 15.240.004.

Jeg håber med ovenstående at have fyldestgørende redegjort for hovedårsagerne til Fondens anmodning. Skulle Fondsregistret imidlertid ønske yderligere oplysninger i sagen, står Fonden naturligvis til rådighed hermed.

...”

I en skrivelse af 9. maj 1988 godkendte Fondsregistret Fondens vedtægtsændringer pr. 28. december 1987 som følger:

” ...

Under henvisning til Deres skrivelse af 29. februar 1988 skal man meddele, at Fondsregistret, efter drøftelse med Justitsministeriet, kan godkende vedtægtsændringerne.

Man skal henlede Deres opmærksomhed på, at vedtægtens § 7 skal forstås i overensstemmelse med fondslovens § 10 og Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 97 af 15. marts 1985 om anbringelse af fondes midler og bestyrelsesvederlag m.v.

...

Fondsregistret har endvidere modtaget Deres skrivelse af 17. marts 1988 vedrørende fondens regnskab for regnskabsåret 1985/86.

I den anledning skal man meddele, at Fondsregistret finder at måtte fastholde at fondens midler skal opdeles i en bunden kapital og en disponibel kapital, jfr. fondslovens §§ 9 og 29.

Man er dog indstillet på at tillade, at fonden kan have en disponibel kapital på op til 4,5 mill. kr., svarende til 90 uddelinger á 50.000,- kr., idet der er taget hensyn til det antal personer, som vil blive støtteberettigede i løbet af de kommende 4 år.

Skulle der blive behov for forbrug af den bundne kapital vil De kunne søge herom i medfør af fondslovens § 9, stk. 1, og Fondsregistret vil se velvilligt på en sådan ansøgning.

Man skal anmode Dem om at foranledige fondens midler opdelt som nævnt ovenfor og indsende dokumentation herfor til Fondsregistret.

...”

I en skrivelse af 6. december 1994 meddelte Civilretsdirektoratet efter at have modtaget dokumentation for anbringelse af Fondens bundne midler samt et underskrevet regnskab, at man herefter ikke havde yderligere bemærkninger til Fondens regnskab for perioden 1. januar 1992 til 31. december 1992.

I en mail af 10. september 2014 skrev den daværende forretningsfører for Fonden Gitte Thorius følgende mail til en medarbejder i Civilstyrelsen:

”...

I henhold til telefonsamtale sender jeg vedhæftet regnskab for 2013.

Som omtalt ønsker vi Civilstyrelsens vurdering af om fordelingen mellem disponibel og bunden kapital kan accepteres. En opdeling vi har haft siden dialog med Civilretsdirektoratet i 1994 – omkring 1992 regnskabet.

Der udbetales i øjeblikket til 455 personer, derudover findes der 7 personer, som har valgt at opsætte deres beløb, til senere udbetaling. Denne gruppe personer på i alt 462 kan ikke blive større, da lokalaftalen mellem CAU og SAS blev afskaffet pr 31.12.2012.

Aldersfordelingen i den udbetalende gruppe fordeler sig jf nedenstående – f.x. 2 personer fra 1921 og 6 fra 1957.”

I et internt referat af et møde den 23. marts 2015, som repræsentanter for Fonden holdt med Civilstyrelsen, fremgår bl.a.:

”Deltagere: CAU: Charlotte Halvorsen

Referent: SAS: Michael Hinca
Gitte Thorius

Civilstyrelsen: Heidi Ravnholt
Mark Ørberg

Civilstyrelsen havde indkaldt til møde på foranledning af vores henvendelse i september 2014 med spørgsmålet på bunden/disponibel kapital og vores tanker om en kontrolleret opløsning.

Mødet startede med, at Michael Hinca kort berettede om, hvad CAFonden var for en type fond og kort kom ind på den retssag, der kører mod SAS og det brev, som Fonden senest modtog fra Fonden Lives advokat, hvori de forholder sig retten til at rejse erstatningskrav mod Fonden og bestyrelsesmedlemmerne individuelt.

Vi forklarede tankerne bag en kontrolleret opløsning, begrundende i det faktum, at gruppen af beneficerede i fonden var en afgrænset gruppe, som ikke mente, at der blev truffet rigtige beslutninger uanset, hvilken der blev truffet. Der er også det faktum, at der ikke er nogen fra hverken SAS eller CAU, som ønsker at gå ind i det bestyrelsesarbejde i Fonden, dette grundet i den verserende sag, at der ikke er ansatte interessenter og ikke mindst at det er ulønnet.

Heidi Ravnholt forklarede at den bundne kapital er normalt stiftelseskapital samt løbende indskud fra pengegivere. Procedure for fonde er, at al disponibel kapital, samt afkastet af den bundne skal uddeles hvert år, men i og med at CAFonden har den tanke og plan, at uddele ligeligt til alle fold er døde, kunne Civilstyrelsen godt se ideen – også ud fra Fondens vedtægter. Fordelingen mellem bunden og disponibel kapital vurderes rigtig nok som værende forkert, da disponibel kapital normalt er mindre end den bundne. Igen afviger CAFonden for normal procedure med vores månedlige udbetalinger og det vil give en stor administrativ byrde for både CAFonden og Civilstyrelsen at ansøge om kapitalfrigivelse flere gange om årligt, hvis man bandt mere – da det er kravet for at benytte den bundne kapital.

Heidi oplyste, at bestyrelsesmedlemmer skal agere ud fra at formålet i fondens vedtagne vedtægter blev opfyldt og at de aldrig har forpligtelse mod beneficerede i fonde, men kun mod pengegiveren (SAS).

Gitte spurgte om det vurderes som et problem, at vi ikke har nogen suppleanter i bestyrelsen. Hertil svarede Heidi, at det vurderede hun ikke var et stort problem, men tilføjede, at hvis det var et problem at få nye medlemmer ind i bestyrelsen, kunne en vedtægtsændring på dette punkt være en mulighed, som let ville blive godkendt. Eksempelvis ændre til at der er 4 medlemmer – 2 fra CAU og 2 fra SAS og ingen suppleanter.

Hvis CAFonden ønsker at gå videre med tanken om en opløsning, skal der sendes en ansøgning om dette til Civilstyrelsen med oplysning om hvilken metode/fordelingsnøgle, der tænkes benyttet. Heidi anbefalede også, at man knyttede nogle ord til, hvordan man tænker §15 i vedtægterne skal opfyldes (*Beslutning om fondens opløsning kan kun træffes, når fondens samlede bestyrelse enstemmigt vedtager dette. I tilfælde af fondens opløsning, skal formuen, efter be-*

taling af eventuel gæld, anvendes til samfundsmæssige formål efter bestyrelsens beslutning, der skal godkendes af Skatteministeren (Statskattedirektoratet).

Heidi modtog kopi af CAFondens regnskab for 2013/2014 og hun informerede om, at de ville tage CAFonden ud til en stikprøvekontrol, da det er mere end 10 år siden det har været gjort.

Civilstyrelsen vender tilbage med deres konklusion/tanker, når denne kontrol er foretaget.”

Civilstyrelsen meddelte i en skrivelse af 26. oktober 2015 stilet til SAS, att. Fondens forretningsfører Gitte Thorius, bl.a. følgende:

”...

1. Civilstyrelsen har gennemgået fondens regnskab for perioden 1. november 2013 til 31. oktober 2014.

Det fremgår af ovennævnte regnskab, at fondens aktiver pr. 31. oktober 2014 blev opgjort til 357.433.045 kr.

Det fremgår videre af regnskabet, at den bundne kapital blev opgjort til 17.607.118 kr.

De har ved e-mail af 10. september 2014 anmodet om Civilstyrelsens stillingtagen til, om fordelingen mellem fondens disponible og bundne kapital kan accepteres.

De har oplyst, at der er 462 personer omfattet af fondens formål i vedtægternes § 8. Denne persongruppe kan ikke blive større, da lokalaftalen mellem CAU og SAS blev opsagt pr. 31. december 2012.

Bestyrelsen har på et møde den 23. marts 2015 i Civilstyrelsen oplyst, at der på et tidspunkt ikke vil være berettigede tilbage efter vedtægtens § 8. Fonden modtager dog fortsat midler fra SAS indtil 2017, men et langt mindre beløb end tidligere, formentlig ca. 8-15 mio. kr. Uddeling til de berettigede vurderes årligt, og bestyrelsen vurderer hvert år på grundlag af aktuarberegninger baseret på levealder, løn og anciennitet, hvilket beløb der skal uddeles til de enkelte berettigede det pågældende år.

Civilstyrelsen kan oplyse, at efter fondslovens §§ 9 og 29 opdeles en fonds midler i en bunden kapital, der som udgangspunkt er urørlig, og årets overskud, som anvendes i overensstemmelse med fondens formål.

Fondsloven giver således som udgangspunkt ikke mulighed for, at fonden har en kapital, der ikke er bunden. Civilstyrelsen tillader dog, at fonden har et mindre rådighedsbeløb til dækning af løbende udgifter mv. Størrelsen af rådighedsbeløbet afhænger af fondens størrelse og den virksomhed, fonden udøver.

Anvendelsen af et års overskud kan endvidere udskydes til et senere regnskabsår, hvis det er af betydning for opfyldelsen af fondens formål.

Såfremt anvendelsen af årets overskud udskydes af hensyn til opfyldelsen af formålet, kræves det, at bestyrelsen sparer op til et konkret projekt. Det er således ikke muligt at lave en generel opsparing af de disponible midler.

På baggrund af det oplyste vedrørende fondens formål, kredsen af berettigede og tilførslen af midler til fonden fra SAS skal Civilstyrelsen meddele, at styrelsen ikke på nuværende tidspunkt foretager sig yderligere vedrørende størrelsen af fondens disponible midler.

Civilstyrelsens skal dog anmode bestyrelsen om at indsende fondens regnskab for 2019, når dette foreligger, med henblik på, at styrelsen kan følge udviklingen i størrelsen af fondens disponible kapital.”

Arbejdsdirektoratet

Som et eksempel på korrespondance med Arbejdsdirektoratet vedrørende spørgsmålet om eventuelt fradrag i efterløn for løbende udbetalinger fra Fonden har Live for landsretten fremlagt følgende afgørelse af 1. februar 2010 vedrørende en af deltagerne i dette gruppesøgsmål:

”Den 16. september 2009 har direktoratet modtaget din klage over en afgørelse, som Funktionærernes og Tjenestemændenes Fælles-A-kasse (FTF-A) (a-kassen) har truffet den 14. august 2009.

Ifølge a-kassens afgørelse skal pensionstilskuddet fra SAS medføre fradrag i efterløn.

Direktoratet har truffet følgende:

Afgørelse

Der skal ske fradrag i din efterløn for løbende udbetalinger fra Fonden til Pensionsforbedring.

Begrundelse

Direktoratet har ved afgørelsen lagt til grund, at du overgik til efterløn den 1. august 2009, og at du ikke opfyldte 2-års-reglen ved overgangen til efterløn.

Det er direktoratets vurdering, at de løbende udbetalinger fra *Fonden til pensionsforbedringer for SAS Cabin Attendants i Danmark*, skal anses for at være et tillæg til din pensionsordning fra SAS.

Direktoratet har herved lagt vægt på, at det fremgår af § 8, nr. 1, i fondens vedtægter, at fondens formål er at forbedre den for Cabin Attendants i Danmark gældende pensionsordning gennem løbende udbetalinger til Cabin Attendants,

som er afgang fra tjenesten i SAS efter det fyldte 55. år, eller som er afgang på grund af sygdom.

Direktoratet har også lagt vægt på, at fonden er oprettet i henhold til overenskomst mellem SAS og Cabin Attendants Union, og at fondens midler består af beløb, som indbetales til fonden af SAS.

Der er således tale om en arbejdsgiverbetalt ydelse, der kommer til udbetaling som en forbedring af den ordinære pension fra SAS. Det er derfor direktoratets vurdering, at ydelsen fra fonden skal anses for at være et tillæg til din pension fra SAS.

Det fremgår af § 21, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1621 af 13. december 2006 (bekendtgørelsen) om fleksibel efterløn, at løbende udbetaling af pension, som er et led i medlemmets ansættelsesforhold, medfører fradrag i efterlønnen, og at dette også gælder for tillæg til pensionen.

Du har i din klage af 25. august 2009 anført, at ydelsen kommer fra en hjælpefond og udbetales for 1 år ad gangen. Du mener derfor ikke, at der er tale om en pension.

Dette kan ikke føre til en anden afgørelse.

Direktoratet har herved lagt vægt på, at der med ydelsen fra fonden på 12.789 kr. om måneden er tale om et tillæg til den løbende udbetaling af din SAS pension.

Det, at der kun kan gives tilsagn om ydelsen for 1 år ad gangen, kan ikke medføre, at der ikke er tale om en pensionslignende ydelse, der skal ses som et tillæg til din pension fra SAS.

Ydelsen skal derfor medføre fradrag i efterlønnen.

...”

I en mail af 28. maj 2010 fra arbejdsløsheds-kassen FTF-A til Steen Vendelboe, som da var forretningsfører i CAU, vedrørende udbetalinger fra Fonden er anført, at FTF-A sidestiller udbetalinger fra Fonden med pension, og udbetalte beløb medfører fradrag i dagpenge/efterløn.

Det kollektive aftalegrundlag m.v. mellem SAS og CAU

Overenskomst af 5. juni 1974

Som en indledning til overenskomst om pensionsforbedring mellem SAS og Cabin Attendants Union af 10. oktober 1974 indgik SAS, Handelstjänstemannaförbundet (HTF) og CAU en overenskomst af 5. juni 1974. Ved denne overenskomst gav fagforeningerne afkald på et pensionstillæg på 2,56 % til danske Cabin Attendants, idet der i stedet blev stillet

et nærmere angivet årligt beløb til rådighed til forbedring for ældre danske Cabin Attendants i den gældende kapitalpensionsordning. Overenskomsten indeholdt ingen bestemmelser om en fond. Overenskomstens punkt 4 var sålydende i en af parterne under denne sag accepteret oversættelse til dansk:

”4. Bestemmelsen i pensionsoverenskomsten af 8. januar 1974 om pensionstillæg til danske C/A på 2,56% ophæves med virkning fra 1. januar 1974. Fra og med samme dato stilles der et årligt beløb, der i 1974 udgør Dkr 905.000, til rådighed til forbedring for ældre danske C/A i den gældende kapitalpensionsordning. Beløbet justeres årligt med den procentsats, som den kollektive overenskomsts faste lønninger for danske C/A kan blive ændret med. Fra og med 1. januar 1980 stilles det pågældende beløb til rådighed for pensionsformål i øvrigt for danske C/A. Hvis parterne ikke kan blive enige om anvendelsen af beløbet, afgøres det på anmodning af en af parterne af en voldgiftsdommer, der er udpeget af præsidenten for Sø- og Handelsretten.”

Forslag af 10. juli 1974 til overenskomst

SAS udarbejdede i forbindelse med de fortsatte forhandlinger et forslag til overenskomst om pensionsforbedring dateret 10. juli 1974. I dette forslag omtales for første gang, at midlerne, som i henhold til overenskomsten af 5. juni 1974 stilles til rådighed af SAS, forudsættes overført til en fond. Det fremgår endvidere bl.a., at der i beregningen af, om fondens midler kunne række til, indgik en række usikre faktorer. I forslaget er i en af parterne under denne sag accepteret oversættelse til dansk anført bl.a.:

”Følgende forslag er baseret på overenskomsten mellem SAS og CAU af 5. juni 1974 sammen med drøftelserne i 1973 og -74 mellem SAS og CAU om pensionsspørgsmålet.

De beløb, som SAS stiller til rådighed til pensionsforbedringer i henhold til aftalen af 5. juni, forudsættes overført til en fond.

I princippet skal bidragene til fonden 1974 - 1979 bruges til pensionsforbedringer for 49 C/A født i 1932 eller tidligere, mens senere indbetalinger skal bruges til andre pensionsforbedringer, der skal aftales mellem SAS og CAU.

Med hensyn til forbedringerne for de ovennævnte 49 C/A er det beregnet, om fondens midler fra indbetalingerne i 1974-79 kan vurderes at være tilstrækkelig til de tilsigtede forbedringer. I disse beregninger indgår en række usikre faktorer. Det er forudsat, at alle C/A fratræder ved en alder af 55 år og lever til en alder af 67 år, at alle opnår mindst 30 års tjeneste, og at optagne A/P kan opnå mindst 20 år som A/P. Dette giver maksimale betalinger fra fonden.

Desuden er det forudsat, at ansatte A/S og A/H ikke vil blive udnævnt til A/P. De mest kritiske faktorer ved beregningen er lønudviklingen og udviklingen i renteniveauet. Beregningen er primært udført under antagelse om, at lønnin-

gerne forhøjes med 6% om året, og at renten på kapitalpensionskonti og fonden vil stige med 8,5% p.a. Et alternativ med en lønforhøjelse på 10 % om året og en uændret rente på 8% er også blevet vurderet.

For hver og en af de nævnte 49 C/A fastsættes det, hvilket kapitalbeløb (brutto) man skal forsøge at opnå på vedkommendes kapitalpensionskonto, inden den pågældende fylder 55 år. Bruttobeløbet skal, forudsat at den pågældende kan opnå 30 års tjeneste som C/A inden det fyldte 55 år, svare til 50 x den gældende maksimale faste månedsløn, for A/P henholdsvis A/S A/H. Beløbet reduceres med udbetalt tilbagekøbsværdi respektive eventuelt udbetalt livsforsikringsbeløb. Beløbet søges opnået ved at de normale betalinger til de respektive kapitalpensionskonti suppleres med betalinger fra fonden op til det maksimalt tilladte uden beskatning i henhold til dansk lov.

For C/A, der ikke på denne måde opnår det maksimale kapitalbeløb, forudsættes det, at fonden udbetaler månedlige tilskud fra fratrædelsestidspunktet, indtil den pågældende fylder (eller skulle have fyldt) 67 år. Disse tillægsbeløb kan efter fondsbestyrelsens beslutning forøges, så den pågældende kompenseres for den højere beskatning, der pålægges de månedlige tillægsbeløb sammenlignet med den beskatning, der pålægges beløbet på kapitalpensionskontoen.

Resultaterne af beregningerne giver ved hånden:

- at i tilfælde af en lønforhøjelse på 6%/år og 8,5% rente er fondens midler fra betalingerne i 1974-79 tilstrækkelige til at dække de tilsigtede maksimale betalinger (som strækker sig til 1995). Det er dog ikke muligt med de angivne betingelser at give fuld compensation for den højere skatteafgift på de ekstra beløb efter afgang.
- at ved 10% lønstigning / år og uændret 8,5% rente rækker fondsmidlerne fra 1974-79 ikke til at yde maksimale udbetalinger.”

Overenskomst af 10. oktober 1974

Efter fremlæggelsen af dette forslag af 10. juli 1974 indgik SAS og Cabin Attendants Union den 10. oktober 1974 overenskomst om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark. Samme dato blev den nyoprettede fonds vedtægter underskrevet.

Overenskomsten har bl.a. følgende indhold i en af parterne under denne sag accepteret oversættelse til dansk, idet et enkelt afsnit fortsat er på svensk, og idet der for så vidt angår det under pkt. 4.c yderligere anførte henvises til byrettens dom:

1. SAS skal fra og med den 1. januar 1974 i henhold til overenskomsten mellem SAS og CAU den 5. juni 1974 stille ”et årligt beløb, der i 1974 udgør DKK 905.000 til rådighed til forbedring for ældre danske C/A i den gældende kapitalpensionsordning. Beløbet justeres årligt med den procentsats, som den kollektive overenskomsts faste lønninger for danske C/A kan blive ændret

med. Fra og med den 1. januar 1980 stilles det pågældende beløb til rådighed - til pensionsformål for danske C/A i øvrigt.”

...

4. Fondens midler skal i første omgang anvendes til pensionsforbedring for de i bilag 1 navngivne C/A i henhold til følgende retningslinjer:

a) For hver C/A beregnes et maksimalt kapitalbeløb som følger:

$$B = \frac{(L_p \times t) + L_s \times (240 \cdot / \cdot t)}{240} \times \frac{60 T}{360}$$

hvor B = maksimale kapitalbeløb

L_p = den aktuelle maksimale faste månedsløn for A/S A/H i Danmark (i henhold til § 7, stk. 1, i kollektivaftalen).

L_s = den aktuelle maksimale faste månedsløn for A/S A/H i Danmark (i henhold til § 7, stk. 1, i overenskomsten).

t = antallet af tjenestegøringsmåneder som A/P i SAS, som vedkommende har mulighed for at opnå inden 55 år, maksimalt 240 måneder.

T = antallet af måneders tjeneste, som C/A i SAS har mulighed for at opnå inden 55 år, maksimalt 360 måneder.

...

b) Indbetalingerne til de omfattede C/A's individuelle kapitalpensionskonti i Sparekassen i henhold til pensionsaftalen mellem SAS og CAU af den 22. oktober 1962 respektive 4. november 1965 med tillæg fra den 16. februar 1972 forøges via ekstra indbetalinger fra fonden fra og med 1974 inden for rammerne af skattefrie indbetalinger i henhold til dansk skattelovgivning, indtil man eventuelt opnår det for vedkommende C/A i henhold til pkt. a) ovenfor beregnede maksimale kapitalbeløb. Når dette beløb er opnået, ophører alle indbetalinger til vedkommendes konto.

c) For de C/A, for hvem man ikke opnår det i henhold til pkt. a) ovenfor beregnede maksimale kapitalbeløb før vedkommende dør eller efter det fyldte 55. år fratræder tjenesten i SAS, udbetaler fonden månedlige tillægsbeløb til vedkommende C/A eller dennes efterlevende ægtefælle, eller – såfremt han/hun ikke efterlader ægtefælle, til dennes efterlevende børn frem til den pågældende C/A fylder eller skulle have fyldt 67 år, dog længst i 12 år, samt hvad der gælder for udbetalinger til efterlevende børn, længst indtil barnet fylder 24 år. Tillægsbetalingerne fra fonden ophører, når de nævnte modtagere dør.

...

De enligt ovan beräknade löpande utbetalningarna från fonden till avgången C/A eller dennes efterlevande kan enligt fondsstyrelsens beslut eventuellt ökas med upptill 25% om så av fondsstyrelsen bedömas motiverat och möjligt med hänsyn till fondens disponibla medel.

d) Fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne fra fonden i form af ekstra indbetalinger til kapitalpensionskonti hhv. løbende udbetalinger til pensionister og efterladte i henhold til ovenstående for et år ad gangen. I det omfang fondsbestyrelsen skønner, at fondens midler ikke er tilstrækkelige til at yde maksimale udbetalinger i overensstemmelse med ovenstående, skal man i første omgang afstå fra at yde den i henhold til pkt. c) sidste afsnit ovenfor anførte forøgelse til pensionister og efterladte, og i anden omgang reducere de ekstra indbetalinger fra fonden i henhold til pkt. b) ovenfor til de berørte C/A's kapitalpensionskonti.

...”

Overenskomst af 11. juni 1980

Overenskomsten af 10. oktober 1974 erstattedes pr. 1. januar 1980 af de samme parter overenskomst af 11. juni 1980 om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark.

Punkt 2 i overenskomsten har følgende ordlyd:

”Fra og med 01 JAN 1980 overfører SAS et månedligt beløb på DKR 131.395,- (pr 01 03 79) til fonden for pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark. Beløbet justeres løbende med samme procentsats, som den totale faste løn, i henhold til kollektivaftalens § 7 mom 1, for samtlige C/A i Danmark bliver reguleret med.”

Aftale af 6. juni 1980 om tillæg til overenskomst af 11. juni 1980

Som et tillæg til overenskomsten af 11. juni 1980 vedrørende Cabin Attendants i Danmark blev der den 6. juni 1980 gældende ligeledes fra den 1. januar 1980 mellem de samme parter aftalt en særordning for fem navngivne personer, herunder en enke efter en tidligere Cabin Attendant. I særordningen var bestemt:

1. Særordningen vedrører ovennævnte overenskomsts pkt 3.a) og c) 1. afsnit omhandlende beregning af månedligt tillægsbeløb.
2. Fra den 1. januar 1980 beregnes det månedlige tillægsbeløb baseret på 100 tjenestgøringsmåneder og i stedet for faktor 0,65% af differencen mellem den pågældende Cabin Attendant's beregnede maksimale kapitalbeløb iflg pkt 3.a) i førnævnte overenskomst og beregnet kapitalindestående ved afgangstidspunktet kan fondsbestyrelsen for 1 år ad gangen bevilge de månedlige tillægsbeløb baseret på en højere faktor, dog maksimalt en faktor på 1,0%.
3. Ydelse fra fonden til de nævnte personer vil pr 1. januar 1980 blive beregnet med udgangspunkt i de beløb, der var aktuelle ved tidspunktet

for den pågældendes pensionering, justeret efter de regler, der har været gældende indtil 1. januar 1980.

4. Pristalsregulering af det beregnede tillægsbeløb pr. 1. januar 1980 finder sted iht de i førnævnte overenskomst gældende regler, ref pkt 3.c) 4. - 6. afsnit.
5. Denne særftale har samme løbetid som overenskomst mellem SAS og Cabin Attendants Union om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark, gældende for 1. januar 1980.”

Overenskomst af 10. juli 1981

Overenskomst af 10. juli 1981 om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark erstattede efter sin ordlyd pr. 1. januar 1980 – i lighed med overenskomst af 11. juni 1980 – overenskomsten af 10. oktober 1974.

Med overenskomsten ændrede parterne bl.a. måden, hvorpå de eventuelle tillægsbetalinger til ansattes individuelle kapitalpensionskonti skulle ske. Bestemmelserne herom er citeret i byrettens dom.

Overenskomst af 30. april 1986

Overenskomsten af 10. juli 1981 erstattedes pr. 1. januar 1985 af de samme parter overenskomst af 30. april 1986 om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark.

Som anført i byrettens dom indførtes i denne overenskomst en ny bestemmelse i punkt 3 c, hvorefter de begunstigede var tillagt ret til at udsætte udbetalingen af pensionstilskuddet.

Det fremgår ikke af overenskomsten, hvad konsekvensen skulle være for den begunstigede, som valgte at udsætte betalingen.

Overenskomst af 26. november 1991

Som anført i byrettens dom blev der ved denne overenskomst om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark, som pr. 1. januar 1990 erstattede overenskomsten af 30. april 1986, bl.a. foretaget en udvidelse af gruppen af Cabin Attendants til de 45-årige, som var fyldt eller fyldte 45 år i overenskomstperioden 1. januar 1990 til 28. februar 1995. Der blev endvidere fastsat en forhøjelse af det månedlige beløb, som SAS skulle indbetale til Fonden, samt indført en forrentning af opsatte pensionstillæg.

I en samme dato underskrevet erklæring vedrørende overenskomsten bestemte parterne følgende:

”Parterne är ense om att prolongera mellanvarande pensionsavtal för tiden som angivits i bilagda överenskommelse.

Parterne har dessutom enats om följande:

Parterna bedömer gemensamt att den höjning av faktorerna (115/135) [i beregningsformlen for maksimalt kapitalbeløb] som skett (under pkt 3) ej medfører behov av ökad fondbetalning från SAS (pkt 2). Fondbetalningens storlek normalas således ej av höjningen av faktorerna.

Parterna uppdrar åt fondstyrelsen att genomföra utredningar på följande två områden

- nytt effektivt tekniskt system
- fondens ekonomi i ett längre perspektiv.”

Notat af 7. november 1996 fra arbejdsgruppen

Som et nyt bilag for landsretten er fremlagt Notat fra arbejdsgruppen med det formål at analysere muligheder for indførsel af et førtidspensionssystem finansieret ved samtidig indførsel af en ny lønskala, dateret 7. november 1996, som ledte frem til 1997-overenskomsten. Arbejdsgruppen var nedsat i medfør af en overenskomst af 23. februar 1996, som nævnes nedenfor. Notatet, som er ledsaget af 13 bilag, har bl.a. følgende indhold:

”1. NOTATETS BAGGRUND

1.1. Definition og afgrænsning af opgave

Ved indgåelse af kollektivaftale mellem SAS og CAU den 23. februar 1996 blev det i henhold til aftalens pkt 8. besluttet at nedsætte en partssammensat arbejdsgruppe med det formål under specificerede forudsætninger at udarbejde forslag til en ny pensionsaftale. I henhold til kollektivaftalen forudsættes det, at der samtidig med indførslen af et nyt pensionssystem, etableres en ny lønskala med lavere begyndelsesløn.

De konkrete punkter for arbejdsgruppen opgaver findes i aftalens punkt 8 og 9 samt bilag 2 til aftalens pkt 8. ...

Denne rapport afrapporterer resultaterne af arbejdet i den nedsatte arbejdsgruppe. Rapporten indeholder tilsvarende en foreløbig konklusion.

1.2. Deltagere

Med reference til aftalens punkt 8 er arbejdsgruppen nedsat af aftaleparterne. Parternes repræsentanter i arbejdsgruppen er følgende:

CAU Jan Hansen [nu Jan Roving]
CAU Niels-Erik Hansen
SAS Thomas Andreasson
SAS Keld Skjold Pedersen

På arbejdsgruppens første møde blev det besluttet, at der ud over ovenstående deltagere skulle knyttes faste konsulenter til opgaven. Som konsulenter valgte deltagerne i fællesskab JH Assurance. JH Assurance har forestået arbejdet med prognoseberegninger og afklaring af forsikrings- og aktuarknisk spørgsmål. Deltagere fra JH Assurance har været:

Jens Nielsen
Svend Boisen

...

2. BESKRIVELSE AF DEN NUGÆLDENDE STRUKTUR

2.1. Demografi

...

I prognosen vises effekten på den aldersmæssige sammensætning, såfremt alle C/A'er pensioneres i et nyt pensionssystem ved 55 år i forhold til den aldersfordeling, der kan prognostiseres i det nugældende pensionssystem ved pensionering ved 60 år. Det fremgår af prognosen at gennemsnitsalderen over prognoseperioden reduceres med de forudsatte 5 år.

...

2.3. Nugældende pensionssystem

2.3.1. Flexordningen

Flexordningen er C/A'ernes grundlæggende pensionssystem. Denne del af pensionssystemet er præmiebaseret. Præmiebetalingen udgør 18% af fast løn og flyvetillæg. Ud af det samlede bidrag anvendes 3% til invalidepension og de resterende 15 % anvendes til valgfri risikodækninger og alderspension. Ordningens struktur er illustreret i bilag ...

At ordningen er præmiebaseret medfører, at der ikke kan angives et specifikt pensionsniveau. Alderspensionens størrelse baserer sig på den opsparede kapital den enkelte C/A'er har akkumuleret i sin pensionsopsparing på pensioneringstidspunktet. Pensionsniveauberegninger forud for pensionering baserer sig derfor altid på prognoser. Tilsvarende gælder det, at der ikke kan foretages en formel samordning med ydelser fra offentlige pensionssystemer i en præmiebaseret ordning. Effekten af offentlige ydelser skal derfor indregnes prognosemæssigt.

2.3.2 Suppleringsydelser fra C/A Fonden.

Fonden er oprettet til at varetage to hovedopgaver

- Beregne og udbetale eventuelle suppleringsydelse efter pensionering ved ordinær pensionsalder 60 år
- Beregne og udbetale suppleringsydelse ved pensionering mellem 55 og 60 år.

Beregning af suppleringsydelse foretages ved sammenholdelse af den opsparede kapital på pensioneringstidspunktet med et defineret målbeløb. Da den grundlæggende pensionsordning, som anført er præmiebaseret, og da den enkelte C/A er har fri placeringsret for pensionsmidlerne, opgøres den opsparede kapital ud fra en teoretisk model. Reglerne for beregning af pensionstilskud er fastlagt i en særlig overenskomst. Overenskomsten er vedlagt bilag ... [dagældende 1991-overenskomst].

Suppleringsydelse ved pensionering, som 60 årig, er sædvanligvis kun relevant for den ældre del af C/A'erne, der ikke har haft et fuldt opsparingsystem. Denne facilitet kan betragtes som et overgangssystem, der i det væsentlige skønnes at have udtømt sine virkninger omkring år 2000. Det vurderes, at Fonden inden for rammerne af det nugældende økonomiske grundlag kan dække fremtidige forpligtelse i forbindelse med disse udbetalinger.

Ved pensionering mellem 55 og 60 år er værdien af de beregnede suppleringsydelse pr. individ af en væsentlig størrelse. Fondens nuværende økonomiske grundlag tillader alene et mindre antal pensionstilfælde i hver årgang mellem 55 og 60 år. Overstiger antallet af pensionstilfælde det økonomisk mulige skal Fonden ophøre med at tildele disse ydelse.

Konklusionen er, at Fonden i sin nuværende form ikke er økonomisk dimensioneret til at understøtte et generelt pensionssystem med pensionering fra 55 år.

Ovenstående forhold er centralt for arbejdsgruppens arbejde. Tilsvarende er det grundlag for beregninger af:

- Besparelspotentiale i forbindelse med etablering af en ny lønskala
- Kapitalkrav i forbindelse med etablering af et generelt pensionssystem fra 55 år og
- Etablere beregninger, der muliggør en samlet økonomisk vurdering i forhold til målepunkter kollektivaftalens i bilag ...

4. FASTLÆGGELSE AF PENSIONSNIVEAU OG –MÅL.

4.1.1. Pensionsmål ved ordinær pensionsalder 60 år

Pensionsniveau i det nugældende pensionssystem er defineret i overenskomst mellem SAS og CAU jf. **bilag** [dagældende 1991-overenskomst]. Pensionssystemet er i sin grundform præmiebaseret, hvilket medfører, at pensionsniveau ikke er en absolut størrelse i forhold til det enkelte individ. Pensionsniveau har derimod konkret betydning ved beregning af eventuelle suppleringsydelse fra

C/A Fonden til den enkelte person. Denne beregning tager udgangspunkt i en teoretisk opgjort opsparing (fiktiv saldo) der sammenholdes med et mål for den forudsatte kapital. Det er således i forhold til disse mål, pensionsniveauet defineres.

Den nugældende pensionsaftale fastsætter et pensionsmål der kan opgøres som en kapital der udgør 115 gange månedslønnen på pensionstidspunktet.

4.1.2 Pensionsmål ved pensionering mellem 55 og 60 år.

I den nugældende overenskomst er det fastslået, at pensionsmål forhøjes fra 115 med 1 for hver 3 måneder pensionering sker før 60 år. Således beregnet er pensionsmålet ved 55 år 135 gange månedslønnen på pensionstidspunktet.

Forholdet mellem pensionsmål mellem 55 og 60 år kan illustreres således for en A/P på sidste løntrin, forudsat udnævnelse efter 15 år:

Alder	Faktor	Kapital (tkr.)
60	115	3.016
59	119	3.121
58	123	3.226
57	127	3.331
56	131	3.436
55	135	3.541

Den stigende kapital skal kompensere for den længere udbetalingsperiode (forøget restlevetid) der følger af lavere pensionsalder. I forhold til den teoretiske opsparede kapital kompenseres tillige for manglende pensionspræmier som følge af pensionering før 60 år.

...

5. METODER FOR ETABLERING AF PENSIONSSUPPLEMENT

....

Supplering af det grundlæggende pensionssystem kan principielt foretages efter tre metoder.

1. Opgørelse af det kapitalkrav, der er nødvendigt for at dække en nedsættelse af pensionsalder fra 60 år til 55 år for alle nuværende ansatte og indskud på de individuelle policer.
2. Beregning af den nødvendige præmieforøgelse, der dækker kapitalkrav for alle nuværende ansatte, og løbende indbetaling af den forhøjede præmie.
3. Beregning af det nødvendige præmieindskud ved pensionering på pensionstidspunktet.

Der er idet efterfølgende redegjort nærmere for de enkelte metoder.

5.1. Opgørelse af et kapitalkrav, der dækker en nedsat pensionsalder til 55 år for alle nuværende ansatte

Ved opgørelse af kapitalkrav til indskud på individernes pensionsordning er nutidsværdien af en nedsættelse af pensionsalderen fra 60 til 55 fundet.

Indskudsværdierne er opgjort i **bilag** ... Under realrenteforudsætninger på 3,0%, 3,5% og 4,0% p.a. Som anført har arbejdsgruppen valgt en realrenteforudsætning på 3,5% som reference. Bilag ... viser en værdi for indskud på Mkr. 694. Indskydes dette beløb på de nuværende ansattes policer er resultatet, at alle ved 55 år har en kapital der forudsætningsvis giver en pension på ca. 70% af lønnen.

Der er tale om en ekstrem metode, der i praksis ikke kan anbefales af arbejdsgruppen. Begrundelsen er blandt andet, at metoden i praksis vil medføre tab i forbindelse med fratrædelser af alle årsager. Metoden er medtaget først og fremmest for at kvalificere det kapitalkrav, der følger af en generel nedsættelse af pensionsalderen.

5.2. Beregning af den nødvendige præmieforøgelse til dækning af kapitalkrav ved nedsættelse af pensionsalder til 55 år for alle nuværende ansatte.

Denne metode forudsætter, at der beregnes en individuel ekstrapræmie for alle nuværende C/A'er. Den individuelle ekstrapræmie beregnes som en procent af lønnen, således at præmiebetalingen i ansættelsesperioden frem til 55 år forøges, således at den forudsatte kapital forudsætningsvis findes på personens pensionsdepot på dette tidspunkt. Det økonomiske forløb i løbende kroner ved valg af denne metode er prognosticeret og fremgår af bilagene ... for realrenter 3,0%, 3,5% og 4,0% p.a. Ved 3,5% realrente udgør summen af de samlede ekstrabidrag Mkr. 985. I forhold til metoden under 5.1. medfører denne metode, som følge af successiv opsparing færre tab i forbindelse med fratrædelser inden pensionsalder.

5.3. Beregning af det nødvendige indskud foretaget på fratrædelsestidspunktet ved nedsættelse af pensionsalder til 55 år for alle nuværende ansatte.

Denne metode tager udgangspunkt i, at det grundlæggende pensionssystem fortsætter uændret i hele ansættelsesperioden. Når den enkelte medarbejder fra-træder ved pensionering, som 55 årig, beregnes og indskydes den supplerende kapital.

....

De supplerende kapitalindskud kan indskydes enten til den enkelte persons individuelle pensionskapital eller til en særlig fond. En fondsløsning vil i praksis kunne administreres i tilknytning til den nuværende C/A Fond og administration kan tilrettelægges efter samme principper.

I forhold til principperne beskrevet under punkt 5.1 og 5.2 er denne metode væsentlig mere omkostningseffektiv. Dette skyldes, at der alene gives supplement til personer der i praksis førtidspensioneres ved fratrædelsen. Vælges

fondsmodellen sikres det yderligere, at der ikke ydes en større løbende supplerings end der faktisk er begrundet i et konkret behov.

De anførte metoder er her for klarhedens skyld beskrevet som alternativer. I praksis kan der etableres et system, hvor alle metoder kombineres. Det er arbejdsgruppens opfattelse, at det endeligt valg af system og eventuelt kombineret system, bør sikre en rimelig omkostningseffektivitet. Herved tilgodeses, at midlerne anvendes bedst muligt. Dette synspunkt trækker i retning af valg af et system, hvor hovedvægten lægges på supplerings på fratrædelsestidspunktet.

5.4. Pensionssystem for fremtidige ansatte

Arbejdsgruppen har gennemgået og vurderet de metoder og systemer, der kan anvendes for de nyansatte, der tiltræder med løn i henhold til den nye lønskala. Grundlæggende for vurderingerne har været følgende:

- Gruppen skal principielt gives mulighed for pension fra 55 år som gældende for de nuværende ansatte
- Pensionssystemet bør etableres således, at der ikke opstår utilsigtede bindinger til virksomheden.
- Pensionssystemet bør etableres således, at det ikke hindrer overgang til andet erhverv.

Det er tilsvarende en grundlæggende forudsætning, at pensionssystemet ikke skal belaste den samlede økonomi væsentligt. Herved sikres det, at der ikke skal allokere en væsentlig del af besparelspotentialet til dette formål.

Efter en samlet vurdering er det arbejdsgruppens opfattelse, at ovenstående forudsætninger opfyldes, såfremt der indføres en egenbetaling. Egenbetaling kan passende indføres på det tidspunkt, hvor den ansatte skifter fra nyt skalartrin til første løntrin på den eksisterende skala.

Det er analyseret, hvilken størrelse egetbidraget bør have for at opfylde kravene til et givet pensionsniveau. Som **bilag ...** er vedlagt analyser over pensionsbidragenes størrelse i forhold til et givet pensionsmål. Prognoser er udarbejdet under forskellige realrenter henholdsvis 3,0%, 3,5%, og 4,0% som **bilag ...**

Konklusionen er, at indførsel af et egetbidrag efter 3 års ansættelse på 5% af lønnen forudsætningsvis vil resultere i et pensionsniveau ved 55 år der cirka svarer til det foreslåede niveau for nuværende ansatte.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at en løsningsmodel af den her beskrevne art kan løse pensionsproblematikken for fremtidige ansatte.

6. SAMMENFATNING OG FORELØBIG KONKLUSION

Som indikeret tidligere er det ikke muligt for arbejdsgruppen, at foretage en endelig konklusion. Dette skyldes først og fremmest usikkerhed i forbindelse med fortolkning af aftalens tekst og som følge heraf problemer med nøje at de-

finere arbejdsgruppens opgaver og herunder at opstille entydige vurderingskriterier i forhold til løsningsalternativer.

Dette forhold blev erkendt på det første arbejdsgruppemøde, hvor repræsentanter for aftaleparterne deltog. På dette møde blev det konkluderet, at det var vigtigt, at foretage en grundliggende afklaring af de problemstillinger, der knytter sig til en pensionsaftale med lavere pensionsalder, som skitseret i kollektivaftalen.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at problemstillingerne i det væsentlige er afklaret og at en endelig konklusion kan drages, når de udestående spørgsmål er afklaret.

6.1 Samlet økonomi under forskellige antagelser.

De økonomiske hovedelementer er beskrevet under følgende punkter:

- Pkt. 3.3, hvor besparelespotentialiet ved indførelse af ny lønskala opgøres og prognosticeres
- Pkt. 5., hvor kapitalkrav til dækning af nedsat pensionsalder til 55 år opgøres og prognosticeres.

Under punktet 3.3.1 er der foretaget en prognoseberegning over det samlede økonomiske potentiale, der ligger i etablering af en ny lønskala. Beregningerne og tilhørende forudsætninger fremgår af vedlagte bilag ... Under forskellige antagelser for lønudvikling kan besparelser over en 20 årig periode opgøres til et beløb mellem Mkr. 1.508 og 1.949.

Under punktet 3.3.2 opgøres den tilsvarende drifts- og likviditetsmæssige virkning, der under samme forudsætninger ligger i etablering af en ny lønskala. Beregninger og tilhørende forudsætninger fremgår af vedlagte bilag ... Under forskellige antagelser om lønudvikling kan den realiserede del af besparelsen over en 20 årig periode opgøres til et beløb mellem Mkr. 662 og 735.

Under punktet 5 opgøres de ekstra omkostninger, der knytter sig til etablering af et pensionssystem med pensionsalder 55 år. Beregninger og tilhørende forudsætninger fremgår af bilag ...

Under forskellige antagelser om realrente kan kapitalværdien af suppleringsydelse opgøres til et beløb mellem Mkr. 454 og 954.

Da det som nævnt p.t. ikke er muligt at opstille samlede vurderingskriterier i forhold til løsningsalternativer har arbejdsgruppen i denne fase afslået fra at foretage sammenstilling af indtægter og omkostninger. Generelt er det arbejdsgruppens opfattelse, at der ved et afpasset metodevalg kan realiseres væsentlige effekter, der må skønnes at have interesse for aftaleparterne.

6.2 Udestående/afklarende spørgsmål

....

1. Verificering af problemformulering og -afgrænsning
2. Definition af de grundliggende økonomiske forudsætninger i aftalen, væsentligst
  - 2.1. Forståelse af begrebet ”over en periode om 20 år”
  - 2.2. Forståelse af begrebet ”besparing for SAS om mindst 1,2 milliarder danske kroner
  - 2.3. Forståelse af begrebet ”pay-back på 8 år”
3. Parternes vurdering af relevansen af de anvendte metoder til pensionsniveau og opgørelse af totaløkonomi.
4. Fastlæggelse af de pensionsniveau der skal danne udgangspunkt for beregninger ved pensionering ved alder 55 år.”

SAS har fremhævet, at der intet er nævnt om Fonden i bilag 4 med den skematiske oversigt over CAU's pensionsordning.

Arbejdsgrupperapporten fulgtes op med fortsatte forhandlinger mellem CAU og SAS og suppleredes af forskellige protokoller og møder, bl.a. Protokoll ärende förhandling avseende förutsättningar för kompletterande pensionssystem af 23. april 1997 med bilag med bl.a. Jan Hansen (nu Roving), Niels-Erik Hansen og S som deltagere fra CAU og Thomas Carlstein (formand), Thomas Andreasson og Keld Skjold Pedersen fra SAS. I denne protokol er indholdet bl.a.:

”§1 Det konstateras att bakgrunden till denna förhandling är kollektivavtalsöverenskommelsen 1996-02-23, punkterna 8 och 9, jämte bilaga därtill (bil 1), den partssammansatta arbetsgruppens rapport, daterad 1996-11-07 (ej bilagd detta protokoll), överenskommelse 1996-12-11 om förlängning av punkterna 8 och 9 t o m 1997-01-30 (bil 2), protokoll 1997-01-27 jämte bilagor (bil 3), samt den partsgemensamma arbetsgruppens rapport 1997-04-04 (ej bilagd detta protokoll).

2§ Parterna konstaterar mot bakgrund av ovanstående, att de grundläggande förutsättningarna för ett kompletterande pensionssystem är att den besparing som erhålls genom etablerandet av ny kostnadsbesparande lönestruktur ger möjligheter för nuvarande danska C/A att gå i pension vid tidigast fyllda 55 år. Det skall medföra att den totala ekonomin i systemet är positiv för SAS genom att besparingseffekten vid varje tidpunkt är större än kostnaden för pensionering av C/A vid tidigast fyllda 55 år. Vidare att likviditetsfrågan kan lösas på ett legalt och för båda parter acceptabelt sätt samt att parterna i övrigt finner att förutsättningar finns för införandet och vidmakthållandet av ett kompletterande pensionssystem. Till detta skall läggas att det är en komplettering av ett premiebaserat pensionssystem, och att pensionssystemet alltför är premiebaserat.

För de fr o m 1996 anställda C/A är en förutsättning för möjlighet till pensionering vid tidigast fyllda 55 år att deras egenbidrag till flexpensionsordningen ökas till (f n) 4 %. Vidare ger detta en möjlighet för dem att vid pensioneringen uppnå motsvarande villkor som de som de ovan nämnda kan erhålla.

....

3. Fondsavtalet av den 26 april 1991 justeras enligt följande och träder i kraft per 1997-09-01 och gäller för de C/A som går i pension fr o m 1997-09-01: Fondsavtalet omfattar icke C/A anställda efter 1996-01-01.

....

Punkt 4 (avtalets giltighet) ändras till följande innehåll: Avtalet gäller med verkan fr o m 1997-09-01 med en ömsesidig uppsägningstid på 6 månader. Avtalet kan dock tidigast sägas upp till 1999-12-31. Uppsäges inte avtalet, förlängs det med ett år i taget.

....

Vidare är parterna ense om att det är kapitalbeloppet som är styrande för de supplerande pensionsutbetalningarna.

4. Parterna är ense att ha en översyn av att det kompletterande pensionssystemet fungerar enligt de ovan angivna förutsättningarna samt att fonden därigenom har förutsättningar genomföra sina åtaganden. Denna översyn sker per 1998-10-01, om inte endera parten påkallar annat.

....”

Protokollen var vedlagt fire bilag, herunder bilag 1 Kollektivavtal mellem SAS og CAU, dateret 23. februar 1996, og underbilag 1 og 2, begge til bilag 3 Protokoll årende Förhandling rörande föutsätningar för nytt pensionssystem dateret 27. januar 1997. Bilag 1 er sålydende:

”Kollektivavtal

Mellan å ena sidan SAS och å andra sidan CAU.

1. SAS garanterar de per den 20 februari 1996 i CPH anställda C/A att de ej kommer att sägas upp på grund av arbetsbrist i perioden 23 februari 1996 – 28 februari 1998.
2. SAS binder sig till att omgående anställa minst 60 C/A i heltidstjänster på CHP-basen.
3. Om det i perioden 23 februari 1996 - 28. februari 1998 skall nyanställas C/A, utöver de som nämnts i pkt. 2 ovan och de nu 120 kända C/A, skal dessa anställningar ske proportionellt i förhållande till det 20 februari 1996 antal C/A på STO, OSL och CPH-basen.

.....

5. SAS förbinder sig att inte ingå ytterligare avtal med någon kabinförening om produktionsfördelning.

....

8. Det nedsätts omedelbart en partsammansatt arbetsgrupp med syfte att, med CAU's bilagda underlag (bilaga 2), utarbeta ett nytt pensionsavtal.
9. I avtalsåret 1996 har SAS möjlighet att anställa C/A på CPH-basen till en första-årslönen om Dkr. 12,500, -/månad. Övriga avlönings- och arbetsförhållande enligt gällande kollektivavtal.

I det fall parterna ej uppnår enighet om pensionsfrågan, se pkt. 8 ovan, innan den 31 december 1996, bortfaller denna punkt således att de i 1996 anställda C/A, per 01 januari 1997, övergår till de i kollektivavtalet gällande avlöningsreglerna (§7).

10. CAU ges möjligheten att under avtalsperioden påkalla förhandling om per diem, om det sker väsentliga förändringar av beskattningsreglerna i Danmark.
11. Det nedsätts omedelbart en partsgemensam arbetsgrupp i syfte att ingå ett nytt omdisponeringsavtal med fokus på human quality i kombination med effektiv planering och avveckling. Det finns möjlighet för SCCA-STO, SCCA-MMA och NKF att delta.

....

13. "Olösta" frågor/tvister (...), enligt bilaga, förklaras härmed förlikta.

....

15. Parterna enas om att mellanvarande kollektivavtal i övrigt prolongeras för perioden 1 mars 1996 till den 28 februari 1998.

...."

Bilag 1 var underskrevet af Thomas Carlstein for SAS og Jan Hansen for CAU.

De nævnte to underbilag er som følger:

"Bilaga 1 till protokoll 1997-01-27

BETINGAD ÖVERENSKOMMELSE

mellan á ena sidan SAS och á andra sidan CAU

Parterna är ense om att införa ett nytt kompletterande pensionssystem för danskavlönade C/A under följande förutsättningar:

1. Att ny lønestege inføres for C/A anstøllde fr o m 1996 med tre nye lønestege:

År 1 – 12.500 Dkr/mån

År 2 – 13.000 Dkr/mån

År 3 – 13.500 Dkr/mån

År 4 – løn enligt ”gammal” lønestege år 1

2. Att C/A ges møjlighe an gå i pension tidigast vid fyllde 55 år.

3. Att C/A anstøllde fr o m 1996 bidrar till sin egen pensionering genom inførende av egenbidrag for att ge dem møjlighe for pension vid tidigast fyllde 55 år.

4. Att. det kan visas att totalekonomien er positiv for SAS genom att besparingseffekten vid varje tidspunkt er større an kostnaden for pensionering for C/A vid tidigast fyllde 55.

5. Att det kan visas att de likviditetshønsyn som ovanstøende forudsætter kan løses på ett legalt och for båda parter tilfredsstøllende sætt.

Bilaga 2 till protokoll 1997-01-27

Direktiv for arbeisgruppen

Med utgangspunkt i arbeisgruppens rapport 1996-11-07 fortsætter arbeisgruppens arbeie utifrån følende tillegg:

- Utarbeie och bekrive metoder i samband med etablering av ett fortidspensjoneringssystem som tilgodoser punkterne 4 och 5 i øverenskommelsen (bil 1 till protokollet 1997-01-27).
- Gøre sammanstøllning av de ulike elementen i ordningen som beskriver totalekonomien vid alternative forudsøttninger.
- Tillse att en juridisk bedømning sker av de fondsystem som kan vara aktuelle for att klare likviditetsfrøgan.
- Utrede och klargøre kopplingen till nuvarande pensjonssystem (C/A-fonden) samt utrede om nuvarande C/A-fond kan omhøndertage nøgon/nøgra av de oppgifter som kan bli aktuelle eller om det krøvs en nyetablerad fond.

....”

Overenskomst af 1. september 1997

Overenskomsten af 26. november 1991 erstattedes pr. 1. september 1997 af de samme parter overenskomst om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark. Overenskomsten var som anført i byrettens dom særligt præget af, at der på daværende tidspunkt forelå en ”overtallighedssituation” og et deraf følende ønske fra SAS’ side om med en frivillig fratredelsesordning at gøre det attraktivt for de 55 til 60-årige Cabin Attendants at fratrede. Ud over et angivet månedligt beløb til Fonden skulle SAS som noget nyt ved hver pensionering foretage en beregning og indbetaling af et yderligere tilskud, som SAS

skulle indbetale til Fonden. Dette tilskud tog udgangspunkt i et efter overenskomsten beregnet kapitalbeløb og skulle betales til Fonden over fem årlige rater.

I overenskomsten, som er fremlagt i en uunderskrevet version, som parterne er enige om var den gældende, var aftalt bl.a.:

”6. Beregning af pensionsforbedring fra fonden

Til de C/A, som ifølge den fiktive beregning ikke opnår det beregnede maksimale kapitalbeløb, før vedkommende fratræder tjenesten i SAS ved/efter det fyldte 55. år, udbetaler fonden månedlige tillægsbeløb.

Dette beløb skal modsvare 0,65% af differencen mellem den pågældende C/A's maksimale kapitalbeløb og det beregnede fiktive kapitalbeløb på fratrædelsestidspunktet.

Tillægsbeløbet opgøres som:

- $(MAK-FS) \cdot 0,65 \%$

Ovennævnte tillægsbeløb udbetales fra og med den måned, der følger efter måneden, hvori normal lønudbetalinger er ophørt.

For de C/A, der er omfattet af denne aftale, udbetales der i tilfælde af dødsfald til efterladt enke/enkemand et beløb, som svarer til 60% af det ovenfor beregnede tillægsbeløb i en periode på max. 12 år. For hvert efterladt barn under 21 år udbetales 1/6 af samme beløb. For forældreløse børn fordobles beløbet.

Tillægsbeløbet fra fonden ophører i tilfælde af modtagerens død, samt for enke/enkemand, såfremt hun/han gifter sig på ny. Udbetaling af tillægsbeløb fra fonden kan efter ønske fra den enkelte pensionist udsættes til udbetaling til senest det 67. år. Hvis ydelse af tilskud fra fonden opsættes, vil tilskuddet blive forøget med en procentsats. Denne procentsats fastsættes af fondsbestyrelsen for ét år ad gangen.

...

Fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne for ét år ad gangen.

C/A, hvis ansættelse i SAS ophører før det fyldte 55. år, får dispositionsretten over de på kapitalpensionskontoen på tidspunktet for fratrædelsen indestående midler, men mister retten til eventuelle tillægsbeløb fra fonden.

Hvis C/A før det fyldte 55. år overføres til anden tjeneste inden for SAS-koncernen, kan de samtidig overføres til den for den nye tjeneste normalt gældende pensionsordning. Eventuel samordning skal i så fald ske med den beregnede fiktive saldo, og tjenestetiden som C/A i Danmark skal tilgodeses i den nye pensionsordning.

7. Opsigelse.

Denne aftale gælder fra og med 01. september 1997 med en opsigelsestid på 6 måneder. Aftalen kan dog tidligst opsiges til 31. december 1999. Såfremt aftalen ikke opsiges forlænges denne med et år ad gangen.

...”

Det beror på en skrivefejl, når det i byrettens dom side 9 er anført, at ” [i]ndtil 1997 bestod Fondens beneficerede alene af de oprindeligt beneficerede fra aftalerne fra 1974 og 1995, dvs. de i de oprindelige aftaler navngivne 49 Cabin Attendants og de Cabin Attendants, der fylder 45 år mellem 1. januar 1990 og 28. februar 1995”. Således skal ”1974 og 1995” retteligt være ”1974 og 1991”.

Lokalaftale af 1. juni 2005

I forbindelse med overenskomstforhandlinger mellem SAS og CAU i 2004 blev pensionsforbedringsordningen revideret, og en ny aftale, Lokalaftale vedrørende pensionsforbedring for Cabin Crew mellem 55 og 60 år, blev indgået.

Lokalaftalen, hvorved der blev indført et egetbidrag, og som reelt var en 7-årig aftale, havde bl.a. følgende indhold:

”4.1. Aktivering af ordning

1. Cabin Crew, der er fyldt 55 år og var ansat på CPH basen pr. den 1. januar 1996 har ret til ydelser jf. denne aftale om pensionsforbedring for Cabin Crew mellem 55 og 60 år.

2. Ydelserne kommer første gang til udbetaling i måneden efter normal løn ophører.

3. Cabin Crew opsiges deres stilling efter de gældende opsigelsesregler for at kunne omfattes af denne ordning.

4.2. Beregning af ydelser

Midler og ydelser til pensionsforbedring beregnes i h. t. nedenstående retningslinjer:

4.2.1. Beregning af kapitalbeløb

...

[Skemaoversigter svarende til bestemmelserne under pkt. 4.2.3.]

...

4.2.2. Regulering af satserne.

Satserne i ovenstående skema reguleres ikke i perioden frem til den 28. februar 2009.

Efter den 28. februar 2009 reguleres satserne første gang i forbindelse med den lønstigning, der måtte finde sted pr. 1. marts 2009 efter følgende:

...

- Kapitalbehovet udfindes ved, at dividere den månedlige ydelse med 0,0065

4.2.3 Beregning og ydelse fra fonden

Ydelser fra fonden opgøres som:

Beregnet kapitalbeløb (KAB) multipliceret med 0,65% giver den månedlige ydelse.

Ydelsen kommer første gang til udbetaling i måneden efter normal løn ophører.

...

Fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne for ét år af gangen.

4.2.4. Ydelser fra SAS til pensionsforbedring

Ydelser fra SAS:

SAS yder pr. 01. januar 2005 et månedligt beløb på kr. 450.485,-.

Beløbet justeres løbende med den samlede procentsats, som lønskalaerne i overenskomstens § 7 reguleres med.

Det månedlige beløb indbetales til fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Crew i Danmark efter fradrag af arbejdsmarkedsbidrag.

I forbindelse med den enkeltes pensionering fremkommer det beregnede kapitalbeløb (KAB) jf. punkt ”beregning af kapitalbeløb”. Indbetalingen af kapitalbeløbet til fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Crew i Danmark opdeles i 5 årlige rater med en årlig opskrivning på 3,5% pr. år. Indbetaling finder sted med 1/12 pr. måned.

Ydelser fra Cabin Crew:

Medarbejdere omfattet af denne ordning betaler et eget bidrag på 2% af den pensionsgivende løn. Provenuet tilfalder SAS i det den fulde omkostning er dækket af ovenstående ydelser fra SAS. Betaling af egetbidrag ophører ved det fyldte 60. år.

Såfremt en medarbejder omfattet af denne ordning fratræder SAS før det fyldte 55. år indbetales et beløb til vedkommendes pensionsdepot. Beløbets størrelse beregnes ved at multiplicere ansættelsesmånederne regnet fra den 1. juli 2004 til fratrædelsestidspunktet med kr. 660,-. Orlovsperioder uden løn på mere end 92 dage fraregnes. For Cabin Crew, der har været på deltid efter 1. juli 2004, beregnes de 660,- kr. forholdsmæssigt ved at finde det vægtede gennemsnit for arbejdstidsprocenten i perioden. Beløbet kr. 660,- reguleres med et indekstal, hvor kr. 660,- sættes til index 100 pr. 1. januar 2005. Indekstallet reguleres med samme procentstigning, som kommende lønforhøjelser udgør.

Såfremt en medarbejder er omfattet af men ikke har gjort brug af denne ordning, udbetales til vedkommende ved det fyldte 60. år et beløb udregnet efter ovenstående model for perioden 01. juli 2004 til vedkommende fylder 60 år. (de 660,- kr. og indekseringen beregnes for respektive perioder).

Såfremt 55 – 60 års ordningen opsiges af SAS vil Cabin Crew få indbetalt tilsvarende beløb til vedkommendes pensionsdepot, som beskrevet ovenfor ved fratrædelse før det fyldte 55. år.

Udtrædelsestidspunktet beregnes som samme dato, hvor aftalen bortfalder.

5. Særlige forhold

For visse Cabin Crew overgået til CPH basen er der etableret visse bestemmelser vedr. samordning jf. vedlagte bilag ... (liste over personer og kopi af aftale)

6. Arbejdsgruppe

Der nedsættes en arbejdsgruppe, der i aftaleperioden har til opgave at gennemgå og vurdere den fremtidige metode for ydelser.

Det tilstræbes at parterne opnår enighed om en eventuel fremtidig ny struktur. Såfremt der i aftaleperioden ikke opnås enighed om ændringer vil SAS ensidigt kunne indbetale det under punkt 4.2.1 beregnede kapitalbeløb (KAB) til den enkeltes pensionskonto.

7. Ikrafttrædelse og opsigelse af aftalen

Aftalen træder i kraft den 1. juni 2005 og erstatter alle tidligere overenskomster/aftaler og praksis i dette spørgsmål.

Aftalen løber herefter 1 år af gangen og kan af begge parter opsiges med 3 måneders varsel til en 1. juni dog tidligst til den 1. juni 2012. Den opsigende part skal foranledige forhandling i opsigelsesperioden. Kan parterne ikke opnå enighed om en ny aftale, bortfalder aftalen uden yderligere ved udløb.”

Bestemmelserne under pkt. 4.2.3 om beregning og ydelse fra Fonden svarede ud over de ovennævnte bestemmelser til de tidligere overenskomster, herunder at fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne for ét år ad gangen.

Af oversigten i skemaet under pkt. 4.2.1 følger bl.a., at jo ældre man er på fratrædelsestidspunktet, desto lavere bliver den månedlige udbetaling fra Fonden.

SAS har oplyst, at indbetalingerne af SAS' ydelser nævnt under pkt. 4.2.4 ikke altid blev indbetalt månedligt til Fonden, men som mellemregningsbeløb under hensyn til cashflowet mellem SAS og Fonden.

Aftalen, som var en lokalaf tale mellem de samme parter ligeledes om 55-60 års ordningen, blev indgået på baggrund af en revision af ordningen, som aftaltes i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2004. Aftalen havde samme indhold som lokalaf talen af 1. juni 2005, idet den dog tidligst kunne opsiges til den 1. juni 2014.

Lokalaftale af 23. marts 2010

Denne lokalaf tale var stort set identisk med aftalen af 5. april 2007, idet der af det indlagte skema følger, at det af SAS indbetalte kapitalbeløb samt de fra Fondens månedlige pensionstillæg nedsættes med 7 %. Under pkt. 7 om ikrafttrædelse og opsigelse af aftalen er bestemt, at aftalen træder i kraft den 1. juni 2005 og erstatter alle tidligere overenskomster/aftaler og praksis i dette spørgsmål. Aftalen løber herefter 1 år af gangen og kan af begge parter opsiges med 6 måneders varsel til en 1. juni, dog tidligst til den 1. juni 2009. Datoen 1. juni 2009 var i den foregående aftale 1. juni 2014.

Lokalaftale af 19. november 2012

På tidspunktet for denne lokalaf tale var SAS i store økonomiske vanskeligheder, og det blev mellem parterne aftalt at nedlægge 55 - 60 års-ordningen og dermed at lukke for tilgang til Fonden.

Den administrative procedure ved en Cabin Attendants fratræden ("At gå på Fonden")

SAS' lønningsafdeling, i byretten også kaldet lønningskontoret, nedenfor CPHIB, forestod den praktiske administration af pensionstilskudsordningen. Kirsten Andersen har i en notits af 22. april 2010 beskrevet den administrative procedure således:

"Fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark.

Administrativ procedure for bevilling og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud for fratrådte C/A.

- CPHIB trækker info om fratrædelse via SAP lønsystem en gang om måneden
- CPHIB foretager beregning og fremsender denne til CAU/Niels Erik Hansen for godkendelse.
- Efter godkendelse informerer CPHIB C/A om beløb m.m. pr. brev ...
- C/A skal beslutte sig for opsætning eller udbetaling.
- Beløbet opsættes indtil C/A kontakter CPHIB for aftale om igangsætning af udbetaling.

- Beløbet opsættes til max fyldt 67 år og udbetales pr automatik til C/A ved 67 år.
- C/A kontakter CPHIB ved ønske om igangsætning af udbetalingen fra Fonden og fremsender bankinformationer mv via mail eller brev til CPHIB
- CPHIB igangsætter udbetaling fra Fonden
- CPHIB informerer CPHIE [formentlig den generelle økonomiafdeling i SAS]
- Hvert år pr 1.3. reguleres beløbene, der bliver udbetalt med den af bestyrelsen besluttede sats, og de nye beløb indlægges i lønsystemet.
- Hvert år reguleres de opsatte beløb med den af bestyrelsen besluttede sats, og der udsendes breve til de aktuelle personer ...”

Niels-Erik Hansen var på daværende tidspunkt formand for Fondens bestyrelse, som han i øvrigt var medlem af fra 1974. I det nævnte standardbrev fra Fonden, hvor de enkelte begunstige efter godkendelse informeres om beløb m.m., er anført bl.a., at det anførte pensionstilskud, som vedkommende efter beregningen er berettiget til, opsættes, indtil vedkommende træffer aftale med Fondens bestyrelse om udbetalingen, dog maksimalt til det fyldte 67. år. Den enkelte begunstige orienteredes årligt i et brev om, med hvilken procent det opsatte pensionstillæg var blevet forrentet, og hvad det månedlige beløb udgjorde.

De i sagen fremhævede konkrete eksempler på den administrative procedure er inddelt i to kategorier. Den ene kategori angår ordinære fratrædelser ved 55. år eller senere, og den anden kategori angår ekstraordinære fratrædelser som følge af overtallighedssituationer i SAS.

Fra den førstnævnte kategori er de begunstige A, B og C fremhævet.

A, som fyldte 55 år den 20. oktober 2008, meddelte i et brev af 29. december 2008 SAS, at hun i den anledning gerne ville opsig sin stilling som purser med fratreden ved udgangen af januar måned 2009 og overgå til Fonden.

SAS ved Niels Henrik Hansen, Vice President Cabin Operations, bekræftede samme dato opsigelsen i et brev med følgende indhold:

”Vi bekræfter hermed modtagelsen af din opsigelse med ønske om fratredelse fra SAS Scandinavian Airlines Danmark A/S i henhold til gældende regler for kabinepersonalet i SAS efter det fyldte 55 år.

Du vil fratrede din stilling den 31. januar 2009.

...

Du bedes gennemlæse vedlagte information, som beskriver rutiner m.m. i forbindelse med fratrædelsen nærmere.

Jeg vil gerne møde dig til en fratrædelsessamtale, hvor jeg vil benytte lejligheden til at takke dig for din indsats og ønske dig held og lykke fremover. Er du også interesseret i en sådan samtale, vil jeg bede dig aftale en tid med ...”

Den nævnte vedlagte information, der ligeledes var afgivet af Niels Henrik Hansen, og som har overskriften ”Information til dig der fratræder CPHOK som 55 til 59-årig”, angav kort om rutiner og regler i forbindelse med fratrædelsen. Afsnittet om ”Fonden” og pension er citeret i byrettens dom.

Ved skrivelse af 26. januar 2009 meddelte Fonden ved Kirsten Andersen - A, at beregningen viste, at hun i forbindelse med sin pensionering pr. 31. januar 2009 er berettiget til et pensionstilskud på 10.772 kr. pr. måned, og at beløbet opsættes, indtil hun træffer aftale med Fondens bestyrelse om udbetalingen, dog max. til det fyldte 67 år.

I en skrivelse af 16. marts 2009 oplyste Fonden ved Kirsten Andersen - A, at det opsatte pensionstillæg var blevet forrentet med 8% pr. 1. marts 2009, hvorefter beløbet udgjorde 11.634 kr. pr. måned.

Der er under sagen fremlagt en oversigt vedrørende pensioner for B pr. 1. februar 2004 udarbejdet af JH Assurance. I oversigten er under afsnittet om ”Udbetaling ved pensionering” anført bl.a. ”Årligt livsvarigt (prognose)” med 160.000 kr. fra Fonden, i hver af kolonnerne ”I alt fra alder 60 år”, ”I alt fra alder 65 år” og ”I alt fra alder 70 år”. Under skemaet med oversigten er anført bl.a.:

”Størrelsen af pensionerne bygger på pensionsoversigter fra Danica. Alle ydelser er skatte- eller afgiftspligtige.

Vedrørende betingelser for udbetaling af ydelserne, regulering, prognoseforudsætninger, mv. henvises til Danicas forsikringsbetingelser og oversigter samt pensionsfondens vedtægter og grundlag.”

Vedrørende C er der fremlagt en skrivelse af 10. maj 2002 til hende fra revisor Jens Weien Svendsen, J.W.S. – Revision ApS med følgende indhold:

”...

Jeg henviser til vor afholdte møde omkring din fremtidige økonomiske situation i forbindelse med, at du påtænker at ophøre med beskæftigelsen i SAS.

Jeg har nu haft kontakt med dels Fonden ..., dels med FTFA.

I fonden har jeg fået bekræftet følgende pr. telefon, idet fonden principielt ikke må afgive skriftlige erklæringer:

at du ved hævnning ved fratrædelse til sommer er sikret kr. 11.660 mdl. for livstid.

at fonden forretningsmæssigt opgør "dit indestående" hvert år den 1. marts (SAS indbetaler kr. 1,5 mill.)

at fonden typisk forrenter "din kapital" med ca. 2% mere end øvrige ordninger isoleret set afkaster.

at afkastet p.t. er 8% p.a.

Hvis du f.eks. afventer 10 år vil du prognosemæssigt til den tid få udbetalt ca. det dobbelte pr. måned.

at ægtefælle ved død får udbetalt 60% af beløbet i 12 år.

Konklusion:

Da du på ingen måde alternativt kan forvente en tilsvarende forretning privat efter skat, er mit råd det enkle, at du skal afvente med at bede om udbetalinger.

Udbetalinger kan i øvrigt foretages med kort varsel.

I FTFA har jeg fået bekræftet følgende:

Hvis du bliver arbejdsløs nu vil du opfylde arbejdskravet og opnå en ydelse på kr. 3.020 ugl., ...

...

Hvis du beder om tilsagnet fra fonden i efterlønsperioden vil der blive yderligere reduceret.

..."

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt pensionstillæg ydes efter ansøgning eller ej, har Live anført, at ingen har ansøgt. SAS har heroverfor gjort gældende, at pensionstillæg udbetales efter ansøgning, og at ansøgningen ligger i den administrative procedure.

Som eksempel på et specifikt taget forbehold for igangværende forhandlinger, underforstået mellem SAS og CAU, er der fremlagt en skrivelse af 15. januar 1975 fra Personaleafde-

lingen i SAS til D, med "Cc" til "CAU, hr. Niels Erik Hansen", som på daværende tidspunkt var formand for CAU og formand for Fonden. I skrivelsen var anført bl.a.:

"Herved meddeler vi Dem, at der fra ... fond ... vil blive ydet Dem følgende beløb ...

kr. 1918,66 pr. måned.

For kalenderåret 1975 vil ovennævnte beløb blive forhøjet med den procent, hvormed den faste månedsløn for Cabin Attendants i Danmark bliver justeret. Men da der endnu ikke foreligger resultat af forhandlinger herom, vil vi indtil videre udbetale ovennævnte månedlige beløb og derefter, når procentsatsen er kendt, foretage en ændring med tilbagevirkende kraft fra den 1. januar 1975.

..."

Til belysning af aftalerne i kategori 2 vedrørende overgang til Fonden i overtallighedssituationerne, som der er et fåtal af, har Live ud over skrivelsen af 30. december 2008 til E, hvortil der er henvist i byrettens dom, forelagt følgende brev fra SAS ved Gitte Thorius, SAS Human Resources Services Denmark A/S, Business Support, af 22. marts 2005 til F:

" ...

Vi har nu fået færdigbehandlet din pensions sag og har følgende 2 alternativer du kan vælge imellem:

1. Det ekstraordinære beløb, som du skal have er pr. 30/9-02 DKK 2.310,29, dette beløb opsat indtil 2004 bliver DKK 3.114,08, så hvis du vælger denne løsning vil dit udbetalte beløb fremover være DKK 12.640,42
2. Eftersom du har fået det ordinære beløb udbetalt siden juni 2002, kan du også vælge at få det ekstraordinære beløb udbetalt som et engangsbeløb, dette vil betyde et engangsbeløb på DKK 91.570,71, samt en fremtidig månedlig udbetaling på DKK 12.333,41

Jeg vil afvente din beslutning før jeg gør noget yderligere i denne sag.

..."

Parterne er uenige om, hvorvidt det i skrivelsen anførte er udtryk for en "sammenblanding" af SAS og Fonden. F deltager ikke i gruppesøgsmålet under anken.

For så vidt angår den i byrettens dom side 13f gengivne henvendelse af 13. august 2003 fra SAS til G i en overtallighedssituation, hvoraf det yderligere fremgår, at anmodning skulle stiles til Gs manager, har SAS korrigerende oplyst, at der er fremlagt i alt 6 og således ikke ca. 95 sådanne skrivelser i sagen.

På baggrund af en forespørgsel fra G oplyste Alice Withen på Fondens bestyrelses vegne, med "Cc" til Niels-Erik Hansen, CAU, i en skrivelse af 21. august 2003 vedkommende om, at der nu var udarbejdet en prognose, og at han ved eventuel fratrædelse pr. 31. marts 2004 ville være berettiget til et pensionstilskud på 8.227 kr. pr. måned. I en skrivelse af 26. august 2003 meddelte G, at han accepterede tilbuddet om fritstilling pr. 30. september 2003 under nævnte betingelser. Der er enighed om, at der i opsigelsesskrivelsen af 28. august 2003 fra SAS til G intet er nævnt om Fonden, og at opsigelsen var vedlagt et af SAS udfærdiget standardbilag "Information til dig der fratræder CPHOK som 55 til 59-årig", jf. nærmere herom byrettens dom side 13. Der er fremlagt 55 sådanne informationsbreve i sagen. SAS har i tilknytning til oplysningen herom anført, at det ikke vides, hvornår informationskrivelsen, som ikke indeholder pensionstilsagn fra SAS' side, er anvendt, og derfor heller ikke om informationskrivelsen er sendt til alle.

Om samordning af pensionerne i såkaldte basebyttesituationer er det i Overenskomst af 13. maj 2002 mellem CAU og SAS vedrørende pensionsspørgsmål i forbindelse med basebytte fra STO(MMA), OSL til CPH i pkt. 6 anført:

"De i bilag 1 opgjorte beløb "korrigeret manco 2" indbetales til C/A Fonden inden 1. august 2002. For disse poster foretager C/A Fonden fremskrivning med udviklingen i nettoprisindeks ...

De på liste 2 opgjorte beløb "kolonne X men max manco 2" overføres til C/A Fonden ved den enkelte C/A afgang på alderspension/førtidspension som C/A.

Med udgangspunkt i disse indbetalinger foretager C/A Fonden supplerende pensionsudbetalinger til den enkelte C/A'er efter gældende regler."

Der er som et eksempel i tilknytning hertil henvist til en skrivelse af 24. juli 2002 fra Niels-Erik Hansen, som var daværende formand for Fonden, til H. Skrivelsen har følgende ordlyd:

"...

Tak for din mail som jeg her vil prøve at besvare efter bedste evne.

Jeg vil starte med at besvare dit sidste spørgsmål først om hvad der vil ske hvis SAS skulle gå i konkurs. Selve pensionsfonden er en selvstændig juridisk enhed og vil ikke påvirkes. Hvis SAS skal lukke inden 1/7 næste år, så vil kun den del du får ifølge aftalen som "svensker" – cirka 2.000 kr. – forblive upåvirket, da du på dette tidspunkt ikke vil være pensionist.

Jeg har lavet nogle cirka beregninger på hvilken størrelsesorden dine udbetalinger ligger i, hvis du som ”svensker” går i en alder på henholdsvis 55 og 60 år:

...

Begge udbetalinger er livstidsudbetalinger.

... De korrekte tal kendes først efter august/september måned i år.”

Der er som et af de nye bilag under anken som et eksempel på en Cabin Attendant, der ikke får et pensionstillæg fra Fonden, fremlagt en skrivelse af 21. februar 1989 fra Fonden til purser J med ”Cc” til bl.a. Niels-Erik Hansen. Skrivelsen er sålydende:

”Vedr.: Pensionstillæg fra Fonden

I forbindelse med Din pensionering fra SAS pr. 31 JAN 89 har SAS’ personaleafdeling beregnet den teoretiske saldo på Din kapitalpensionskonto pr. nævnte dato.

Beregningen viser, at saldoen overstiger det i overenskomst af 01 JAN 85 mellem SAS og CAU maksimale kapitalbeløb med ca. 13.000 kr.

Jeg beklager derfor at måtte meddele, at der i henhold til overenskomsten ikke vil tilkomme Dig pensionstillæg fra Fonden.

Såfremt der i den kommende overenskomst (gældende fra 01 JAN 90) fastsættes forhøjede maksimale kapitalbeløb også gældende for tidligere overenskomstperioder, vil vi drage omsorg for, at der foretages en ny beregning for Dig, ligesom vi vil underrette Dig om resultatet heraf.

...”

Der er endvidere som nye bilag fremlagt tilsvarende breve til andre Cabin Attendants, som blev meddelt, at der ikke tilkom dem tilskud fra Fonden.

Fondens kapital

Resultater/kapitalakkumulering i Fonden

Der er under sagen fremlagt et af Lives advokater udarbejdet støttebilag vedrørende oversigt over driftsresultater/kapitalakkumulering m.v. i Fonden. For perioden 1979 -1985 er ”driftsresultat” opgjort som ”overskud” (henlæggelse) tillagt udbetalte pensionstilskud, da disse regnskabsmæssigt er behandlet som driftsomkostninger i årsrapporterne. Fra og med årsrapporten for 1986 – 1991 er ”driftsresultat” opgjort forud for anvendelse af pensionstilskud. For perioden 1992 – 1993 er ”driftsresultat” opgjort som ”overskud” tillagt udbetalte

pensionstilskud, da disse regnskabsmæssigt er behandlet som driftsomkostninger i årsrapporterne.

Der er enighed om, at uddelingerne er foretaget som anført i støttebilaget. Driftsresultaterne viser ganske betydelige udsving, herunder i negativ retning i 2008 som følge af finanskrisen. Henlæggelserne varierer ligeledes meget, herunder i form af negativhenlæggelser. Pensionstillæg toppede i 2012.

Af resultatopgørelsen for Fondens regnskab for 2008 fremgår, at der har været et tab på de finansielle poster på 175.818.784 kr.

Som eksempler på fluktuationen i driftsresultaterne er følgende regnskabsoplysninger fremhævet:

Resultatopgørelsen i Fondens regnskab for 1991 viser, at der er udbetalt pensionstilskud på 2.232.433 kr. og overført 876.434 kr. fra kapitalkonto, hvorefter årets resultat udgør 1.355.999 kr.

Resultatopgørelsen i Fondens regnskab for 2001 viser tilsvarende, at der er udbetalt væsentligt mere end årets resultat. Således er der udbetalt pensionstilskud på 5.591.092 kr. og overført 8.840.108 kr. fra kapitalkonto, hvorefter årets resultat udgør 3.249.016 kr.

Resultatopgørelsen i Fondens regnskab for 2003 viser i modsat retning, at der er udbetalt væsentligt mindre end årets resultat. Således er der udbetalt pensionstilskud på 11.974.484 kr. og overført 70.548.053 kr. fra kapitalkonto, hvorefter årets resultat udgør 82.522.537 kr. Hensættelsesgraden var her på 84%.

Fondens regnskaber har for alle regnskabsår været forsynet med blanke revisionspåtegninger.

Af Fondens regnskab for regnskabsåret 1982/83 fremgår, at Fonden ikke har påtaget sig sikkerhedsstillelser, kautions- eller garantiforpligtelser. Samme erklæring fremgår af alle Fondens regnskaber.

For så vidt angår ledelsesberetningerne i årsrapporterne er følgende fremhævet:

Fondsregnskabet for regnskabsåret 1979/80 indeholder ingen ledelsesberetning.

Fondsregnskabet for regnskabsåret 1982/83 indeholder følgende ledelsesberetning af 1. februar 1984:

”Fondens bestyrelse har ved regnskabsårets udgang følgende sammensætning:

...

På Fondens bestyrelsesmøde den 09 FEB 83 godkendtes de for året 1982 foretagne udbetalinger af pensionstillæg ligesom der bevilgedes udbetaling af pensionstillæg for året 1983 i henhold til Tillæg til Overenskomst om Pensionsforbedringer dateret 11 JUN 80.

Eftersom reguleringspristallet var steget ... forhøjedes pensionstillægsbeløbene med 7,6% ...

...”

Fondsregnskabet for regnskabsåret 1984/85 indeholder ligeledes en ledelsesberetning, som er sålydende:

"Fondens virksomhed har omfattet udbetaling af pensionstilskud til den personkreds, der opfylder betingelserne i fondsvedtægternes par. 8.

...”

Det anførte om, at Fondens virksomhed har omfattet udbetaling af pensionstilskud til den personkreds, der opfylder betingelserne i fondsvedtægternes § 8, går igen i ledelsesberetningen i Fondens årsregnskab for 1985/86. I alle følgende årsregnskabs ledelsesberetninger til og med 2012 er der henvist til fondsvedtægternes § 8 om personkredsen.

Fra Fondens regnskab for året 2013 til og med årsregnskabet for 2017/18 fik ledelsesberetningerne et ændret, udvidet indhold, idet følgende bemærkninger blev gentaget ordret efter den indledende passus om udbetalinger til personkredsen efter pensionsvedtægternes § 8, her citeret fra årsrapporten fra 2013:

”Tilsagn om tilskud fra fonden gives i overensstemmelse med fondens vedtægt kun for 1 år ad gangen. Til opfyldelse af fondens formål fastsætter bestyrelsen for hvert regnskabsår en plan for de udbetalinger, der skal ske fra fonden i det pågældende år.

Ved fastlæggelse af planen for fremtidige udbetalinger og vedtagelsen af de årlige udbetalinger tilstræber bestyrelsen at opnå en rimelig ligebehandling af de personer, der modtager tilskud fra fonden.

Størrelsen af årets vedtagne udbetalinger er bla. fastlagt ud fra forudsætninger om fondens økonomiske situation, fondens evne til at generere formueafkast, antallet af personer der opfylder fondens formål samt forudsætninger om dødeligheden blandt denne personkreds.”

Der er enighed om, at de to første sætninger er en gengivelse af vedtægternes § 8, stk. 2 og 3. Der er endvidere enighed om, at resten af den citerede tekst ikke står udtrykkeligt i vedtægterne.

Der er for årene 2008 og 2009 fremlagt revisionsprotokollater, hvoraf for så vidt angår Fondens overholdelse af lovgivningen fremgår bl.a., at revisor i forbindelse med revisionen ikke er blevet bekendt med forhold, der indikerer eller vækker mistanke om, at der i Fonden udøves aktiviteter, der strider imod lovgivningen.

Egetbidraget

Af lokalaftalen af 1. juni 2005 vedrørende pensionsforbedring for Cabin Crew mellem 55 og 60 år, hvorved SAS og CAU indførte et egetbidrag på 2% af den pensionsgivende løn, fremgår bl.a., at de enkelte medarbejdere kunne få egetbidragene tilbagebetalt, hvis de ikke gjorde brug af ordningen. Denne mulighed blev opretholdt ved den følgende aftale om 55-60 års ordningen i 2007.

Mellemregninger

Med hensyn til belysning af spørgsmålet om adskillelsen mellem Fondens og SAS' midler er der dokumenteret bilag, der belyser pengestrømmene ("cashflowet") i relation til kapitalpensionskonti og de løbende månedlige ydelser.

Det er i den forbindelse fremhævet, at Fonden ifølge fondsregnskabet for perioden 1. oktober 1979 til 30. september 1980 havde en gæld til SAS på 47.624 kr., der i henhold til overenskomsten af 11. juni 1980 havde indbetalt bidrag på 1.684.993 kr. Vedrørende posten "omkostninger" fremgår bl.a. indbetalinger til kapitalpensionskonti på 787.861 kr., hvilket beløb omfatter de i bilag til overenskomsten mellem SAS og CAU nævnte 42 personer, samt tilskud til pensioner på 285.086 kr. vedrørende henholdsvis særordningen for de i tillægget af 6. juni 1980 til overenskomsten af 19. marts 1979 nævnte fem personer samt to personer, der pensioneredes pr. 1. januar henholdsvis 1. april 1980. Det fremgår, at

beløbet på 47.624 kr. i favør SAS omfatter SAS' pensionsbidrag for september 1980 og administrations- og regnskabshonorar for 1979/80 med fradrag af regulering af SAS' bidrag for september 1980 på 3.365 kr.

Endvidere er fremhævet, at SAS ifølge fondsregnskabet for perioden 1. oktober 1980 til 30. september 1981 havde indbetalt bidrag til Fonden på 679.982 kr., og at Fonden havde haft udgift på tilskud til pensioner på 370.407 kr. I årsrapporten er indeholdt Fondens forretningsførers brev af 29. oktober 1981 til Fondens bestyrelse er om årsregnskabet for 1980/81 med kommentarer og oversigter anført:

”...

Som følge af Statsskattedirektoratets instruks og de ændrede vedtægter vedr. indbetalinger til kapitalpensionskonti indeholder regnskabet ingen poster, der kan henføres til sådanne indbetalinger.

...”

Af kommentarerne til dette årsregnskab fremgår bl.a., at bidraget fra SAS på 679.982 kr. er et nettobeløb, idet SAS har indbetalt bidrag på i alt 1.846.507 kr., hvorfra er fradraget nærmere anførte ekstraindbetalinger på kapitalpensioner på i alt 1.166.525 kr.

Endelig er fremhævet Fondens regnskab for perioden 1. oktober 1986 til 31. december 1987, hvori det i bestyrelsens beretning er anført:

”Efter Statsskattedirektoratets godkendelse af de ændrede fondsvedtægter, hvorefter Fondens regnskabsår med virkning fra 1988 skal omfatte kalenderåret, har Fondsregistret i skrivelse af 09 MAJ 1988 givet sin godkendelse af vedtægtsændringerne. Denne beretning og regnskabet omfatter således kvartaler, nemlig oktober kvartal 1986 samt kalenderåret 1987.

Fondens virksomhed har omfattet udbetaling af pensionstilskud til den personkreds, der opfylder betingelserne i fondsvedtægternes § 8.

Efter bestyrelsens beslutning er pensionstilskud udbetalt til 21 alderspensionister og 2 enkepensionister med ialt kr. 1.044.216.”

Af resultatopgørelsen fremgår, at SAS' ydelse var negativ med 209.386 kr. omfattende overenskomstmæssige ydelser for regnskabsperioden med fradrag af SAS' tillægsbetalinger til kapitalpensionskonti, i alt henholdsvis 3.972.500 kr. og 4.181.886 kr. Året før havde

SAS' ydelse udgjort 239.122 kr. omfattende overenskomstmæssige ydelser for regnskabsperioden med fradrag af SAS' tillægsbetalinger til kapitalpensionskonti.

En af SAS udarbejdet opgørelse af mellemregningen mellem Fonden og SAS for 2011 er blevet gennemgået. Mellemregningen indeholder hovedposterne "Betalt fra SAS (lønart 0212 [pensionstillæg til de begunstigede])", "Tilskud til C/A regulering" [faste månedlige beløb betalt af SAS til Fonden i henhold til gældende overenskomst], ""Ny" overenskomst og 2005 ordning" ["ny" overenskomst er 97-overenskomsten] samt administrationsbidrag til SAS på 80.000 kr. Efter opgørelsen havde SAS et tilgodehavende over for Fonden på 818.585,55 kr.

Bestyrelsesmøder i Fonden

I protokollat nr. 5 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 10. januar 1978 er anført bl.a.:

”3. Ekstra indbetalinger til SDS ultimo 1977

Bendt Scheel oplyste, at det beløb, som ultimo 1977 skulle overføres fra fonden til de respektive pensionskonti, udgjorde kr. 759.110,-. Der blev henvist til opstilling dateret 28. dec. 1977, (hvoraf kopi seperat er fremsendt til CAU).

4. Ekstra bevilling til pensionister – 25% tilskud for kalenderåret 1978

Ydelse af pensionstilskud på 25% af pensionsbeløbet [note: med pensionsbeløb menes de normale løbende udbetalinger fra fonden] for kalenderåret 1978 til D og Niels Willemont Jensen samt eventuelle nytilkomne pensionister i løbet af 1978 blev bevilget.”

I protokollat nr. 6 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 29. januar 1979 er anført bl.a., at Bendt Scheel forelagde prognose for kommende 5 års periode 1979-1983 over Fondens forventede indtægter og udgifter, jf. bilag.

I protokollat nr. 8 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 22. januar 1981 er anført bl.a.:

”3. Bevilling af tillægsbeløb til pensionister for 1980 og 1981

Bestyrelsen godkendte de for året 1980 udbetalte månedlige tillægsbeløb og bevilgede udbetaling af tillægsbeløb for året 1981 i overensstemmelse med den særordning vedrørende visse pensionister, der er aftalt i Tillæg til overenskomst mellem SAS og Cabin Attendants Union om pensionsforbedringer, dateret 11 JUN 1980.

4. Kapitalplacering

På grundlag af den omdelte likviditetsoversigt for den resterende del af regnskabsåret besluttedes at placere ca tkr 200, hhv ca tkr 500, i pantebreve og/eller obligationer ult FEB, resp ult JUN 1981. Det oplystes i denne forbindelse, at der for tiden var et relativt ringe udbud af pantebreve liggende inden for 2/3 af den offentlige ejendomsvurdering. Der ville imidlertid af Roald Søkilde blive draget omsorg for, at fondens midler placeres i papirer med den bedst mulige effektive forrentning.

Der var i likviditetsoversigten set bort fra indbetalinger fra SAS, og det besluttedes – under hensyn til, at fonden vil have tilstrækkelige likvide midler til at opfylde betalingerne i henhold til overenskomstens pkt 3 c – at SAS' ydelse til fonden for året 1981 kan udsættes, indtil ekstraydelsen til C/A's kapitalpensionskonti for 1981 er fastsat. SAS har tilbudt en forrentning på 17% p a af de udsatte betalinger, hvilket kunne accepteres.

5. Tilbageføring af SAS-indbetalinger vedr kalenderåret 1980

Bendt Scheel redegjorde for de førte forhandlinger med Statsskattedirektoratet og fremlagde herunder forskellige skrivelser fra fondens advokat til Direktoratet, omhandlende delvis tilbageføring af SAS' indbetalinger til fonden i kalenderåret 1980. Af det indbetalte beløb, ialt kr. 1.571.896, var der den 29 DEC 1980 tilbagebetalt kr. 986.295.

Der var den 10 DEC 1980 fra advokaten til Direktoratet fremsendt udkast til bestyrelsesprotokollat vedrørende dels forskellige ændringer i pensionsforbedringsoverenskomsten samt i fondsvedtægterne, og dels tilbageføring til SAS af ca kr. 1.100.000,-.

Udkastet har følgende ordlyd:

”...

I konsekvens af denne instruks tilbageføres fra fonden til SAS det beregnede beløb – ca. 1.100.000 kroner – til brug for arbejdsgiverens indbetaling for 1980 til de enkelte Cabin Attendants' kapitalpensionskonti i SDS.”

Bestyrelsen godkendte udkastet og underskrev den foreliggende udskrift af protokollatet, der skal fremsendes til Statsskattedirektoratet.”

Af protokollat nr. 9 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 5. februar 1982 vedrørende regnskabsåret 1. oktober 1980 – 30. september 1981 fremgår, at der i henhold til aftale mellem CAU og SAS den 27. november 1980 er sket tilbageholdelse af indbetalingerne af SAS-bidrag fra og med december 1980. I aftalen er anført, at gældende vedtægter og gældende overenskomst om pensionsforbedringer den 16. juli 1981 af Fondens advokat er tilsendt Statsskattedirektoratet for godkendelse, og at der samtidig vil blive fremsat an-

modning om – bl.a. under hensyn til at alle har handlet i god tro med hensyn til vedtægternes lovlighed – at der ikke sker beskatning hos indehaverne af kapitalopsparingskontiene.

Af protokollat nr. 11 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 1. februar 1984 fremgår bl.a.:

”7. Eventuelt

Niels-Erik Hansen meddelte, at CAU havde rettet henvendelse til foreningens advokat om muligheden for indregning af flyvetillæg i grundlaget for beregningen af teoretiske kapitalpensionskontobeløb og at CAU ønskede en udtalelse fra fondsbestyrelsen herom. Der var enighed om, at Fonden ikke kunne tage stilling til det rejste spørgsmål og at CAU måtte søge forholdet afklaret gennem de normale forhandlingskanaler.”

I protokollat nr. 12 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 5. februar 1985 er nævnt bl.a.:

”4. Godkendelse/bevilling af pensionstillæg

Bestyrelsen godkendte de for året 1984 udbetalte tillægsbeløb og bevilgede udbetaling af overenskomstmæssige tillægsbeløb for året 1985. Det oplystes, at purser Bendt Due netop var død. Tarp-Petersen skulle undersøge, hvorvidt tillægsbeløb skal betales til de pårørende.”

I protokollat nr. 13 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 17. februar 1986 er nævnt bl.a., hvorved bemærkes, at det i protokollatet nævnte materiale ikke er fremlagt i sagen:

”4. Godkendelse/bevilling af pensionstillæg

Bestyrelsen godkendte de for året 1985 udbetalte tillægsbeløb og bevilgede udbetaling af overenskomstmæssige tillægsbeløb for året 1986.

...

7. Lovbestemmelser vedr. Fonden

Tarp-Petersen omdelte og kommenterede en af ham udarbejdet sammenfatning af de i h.t. fondslovgivningen gældende bestemmelser om valg af bestyrelse, fondskapitalens opdeling i kapitalaktiver og uddelingsaktiver samt uddeling af overskud. Han omdelte endvidere et af advokat Schwartz udarbejdet notat om bl.a. eventuelle følger af fondsloven og ændringer af realrenteafgiftsloven.

Bestyrelsen tog materialet til efterretning.”

I protokollat nr. 14 vedrørende ekstraordinært bestyrelsesmøde i Fonden den 9. december 1986, på hvilket tidspunkt overenskomsten af 30. april 1986 med virkning fra 1. januar 1985 var indgået, er noteret bl.a.:

”Niels-Erik Hansen åbnede mødet og konstaterede, at dette var beslutningsdygtigt.

Han oplyste, at mødet var indkaldt med det formål at få afklaret forskellige spørgsmål vedrørende Pensionsforbedringsoverenskomsten med SAS gældende fra 01 JAN 85. Han ville endvidere give en orientering om de allerede skete virkninger af den nye overenskomst,

1. Hovedændringer i overenskomsten

Niels-Erik Hansen redegjorde for forskellige punkter i overenskomsten og oplyste bl.a., at de væsentligste ændringer var, at der ved beregningen af tillægsbeløb ... skal anvendes en faktor varierende fra 95-115 mod tidligere 80 -100, at udbetaling af tillægsbeløb efter ønske fra den enkelte C/A kan opsættes indtil den pågældendes 67 års alder (...) samt at der ikke skal ske nedsættelse af tillægsbeløb ved pensionisternes opnåelse af ret til folkepension.

2. Opsatte udbetalinger

Niels-Erik Hansen meddelte, at et antal C/As, ved møder i CAU i september måned, var blevet orienteret om den ændrede tillægsbeløbsberegning m.v. 12 pensionister havde ønsket tillægsbetalingerne opsat, og udbetalingen til 11 pensionister var standset fr.o.m. OKT ...

3. Regulering af opsatte tillægsbeløb

Bestyrelsen besluttede, at opsatte tillægsbeløb reguleres hvert år pr. 01 MAR, første gang pr. 01 MAR 86.

Reguleringsprocenten for 1985/86 fastsattes til 10,0.

Fondsadministrationen skal sørge for, at de pågældende pensionister underrettes om deres måneds-tillægsbeløb umiddelbart efter den årlige regulering.”

Om reguleringsprocenten for de opsatte pensionstillæg, som man tog stilling til hvert år fra 1986 til og med 2009, er i protokollat nr. 15 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 27. januar 1987 gengivet:

”5. Regulering af opsatte pensionstillæg

Niels-Erik Hansen oplyste, at der var iværksat en aktuarmæssig beregning til brug for fastsættelsen af regulering af opsatte tillægsbeløb. Bestyrelsen var enig i, at en sådan beregning var nødvendig, og Niels-Erik Hansen ville sørge for, at materialet udsendes til bestyrelsen så snart det foreligger.

Reguleringsprocenten f.t. MAR 86 – FEB 87 fastsattes til 10,0.”

Af samme protokollat fremgik i øvrigt, at bestyrelsen bekræftede, at der ikke skulle ske nedsættelse af udbetalingen til K som følge af hendes ret til til opnåelse af folkepension.

I protokollat nr. 20 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 5. maj 1992, hvor bl.a. Niels-Erik Hansen, CAU, deltog og Keld Skjold Pedersen var referant, er anført bl.a.

”3. Årsregnskab for 1991

...

... Det har tidligere været drøftet at søge regnskabspraksis for bunden- og fri kapital ændret. Den fri kapital størrelse er fastlagt efter forhandling med Fondsmyndigheden. Ved disse forhandlinger blev det indikeret, at Fonden i det tilfælde at udbetalinger m.v. oversteg den frie kapital kunne forvente tilladelse til en omfordeling af kapitalen. På denne baggrund blev det besluttet, at opretholde hidtidig praksis og at ansøge fondsmyndigheden om tilladelse om overflytning fra bunden til fri kapital, når det blev nødvendigt.”

Som eksempel på den liste, som bestyrelsesmedlemmerne er blevet præsenteret for før et bestyrelsesmøde, er der henvist til et bilag til protokollat nr. 22 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 31. maj 1994, hvor der med angivelse af nummer, navn og beløb er en oversigt over pensionstilskud udbetalt til 25 begunstigede i 1993.

Af protokollat nr. 25 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 24. juni 1994, hvor deltog bl.a. Niels-Erik Hansen og Jan Hansen, CAU, fremgår bl.a.:

”8. Eventuelt

Niels-Erik Hansen og Keld Skjold Pedersen orienterede om den forlængelse og ændring til den nugældende fondsaftale der er aftalt mellem CAU og SAS. Den nye aftale har formel virkning fra 01.09.1997. I det væsentlige er der tale om en videreførelse af fondens virkemåde. Som følge af de eventuelle ændringer til forretningsgange i fondens administration samt vurderinger i relation til fondens porteføljestyring, er det muligvis relevant at afholde et bestyrelsesmøde i oktober/november 1997. Fondens formand vil i givet fald indkalde bestyrelsen.”

Af protokollatet nr. 38 vedrørende bestyrelsesmøde den 27. maj 2010, hvor fra CAU deltog Niels-Erik Hansen, Charlotte Halvorsen og Verner Lundtoft Jensen, og fra SAS Arne Sørensens, Niels Henrik Hansen og Keld Skjold Pedersen, fremgår bl.a. følgende:

”3. Årsrapport for 2009

... Regnskabet udviser et resultat på TDKK 100.626 og en egenkapital på TDKK 348.209. I forhold til 2008 kan det konstateres at markedet er vendt i positivt retning, og at finansafkastet for året er positivt med TDKK 67.960, mod et negativt afkast på TDKK 175.819 i 2008. ...

5. Godkendelse af pensionstilskud

Bestyrelsen godkendte de for året 2009 udbetalte tillægsbeløb jf. bilag ... og bevilgede udbetaling af overenskomstmæssige tillægsbeløb for 2010.

Det blev vedtaget, at der ikke træffes beslutning om eventuel regulering for 2010 og 2011 på mødet. Der betales derfor efter gældende regler og der afholdes snarest ekstraordinært bestyrelsesmøde hvor reguleringsprocenten fastsættes.

Såfremt det efterfølgende bliver besluttet at regulere, vil denne regulering også gælde med tilbagevirkende kraft fra dags dato.

6. Fastlæggelse af reguleringsprocent, opsatte pensionstilskud

Reguleringsprocenten for opsatte pensionstilskud for 2010 blev sidste år besluttet sat til 5 %, og gældende for 2011 blev det besluttet at regulere med 7 %.”

Der blev den 30. juni 2010 afholdt et ekstraordinært bestyrelsesmøde, hvor det blev vedtaget at nedsætte alle fremtidige udbetalinger. Der henvises herom til byrettens dom.

Live har for så vidt angår årene 2011 til 2019 for landsretten fremlagt en lang række protokollater vedrørende bestyrelsesmøder i Fonden og udkast hertil samt bilag.

I udkast til protokollat nr. 40 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 3. marts 2011 er anført, at bestyrelsen ønsker kopi af de forskellige skabeloner, der har været brugt som breve til folk, der vælger Fonden, og at Kirsten Maxen skal indkaldes til et bestyrelsesmøde den 23. marts 2011 og gennemgå de forskellige skabeloner for at vurdere, om der er juridiske forpligtelser, ligesom hun vil svare på juridiske spørgsmål.

Af udkast til protokollat nr. 41 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 18. marts 2011 fremgår bl.a., at der var en enkelt kommentar til protokollat nr. 40, som derfor ikke blev godkendt. Af udkast til protokollat nr. 41 fremgår endvidere bl.a.:

”5. Godkendelse af pensionstilskud

Bestyrelsen godkendte de for året 2010 udbetalte tillægsbeløb jf. bilag ... og bevilgede udbetaling af overenskomstmæssige tillægsbeløb for 2010 [enighed om 2011].

Det blev vedtaget, at der ikke træffes beslutning om eventuel regulering på mødet. Der betales derfor efter gældende regler og der afholdes snarest nyt møde, hvor reguleringsprocenten fastsættes.

6. Fastlæggelse af reguleringsprocent, opsatte pensionstilskud

Reguleringsprocenten for opsatte pensionstilskud for 2011 blev sidste år besluttet sat til 7 %, der blev ikke på mødet besluttet noget gældende for 2012, det vil ligeledes blive vurderet på det fremtidige møde.

...

7. Valg til bestyrelse og revision

...

Niels Erik meddelte at han trækker sig fra formandsposten – umiddelbart fra ultimo april, men eftersom der først kunne findes en ny mødedato d. 5. maj 2011 kl. 8.30 – 12.00 forbliver han på posten indtil da.”

Af udkast til protokollat nr. 42 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 23. marts 2011 fremgår, at deltagere i mødet var Niels-Erik Hansen, Charlotte Halvorsen, Søren Johansen og Anna-Lena Gustafsson (suppleant), alle CAU, og Svend Møllenborg, Michael Hinca og Jesper Merrild, alle SAS, med Gitte Thorius som referent. Protokollatet har bl.a. følgende indhold:

”Mødet var indkaldt med 2 formål, at få præsenteret eventuelle nye fremtidige beregningsmetoder af Jens Nielsen samt at få besvaret eventuelle juridiske spørgsmål af advokat Kirsten Maxen.

1. Jens Nielsen

Jens gennemgik opgørelser, der viste den nødvendige hensættelse til livsvarig udbetaling til den bestand, der er i Fonden ud fra forskellige beregningsmetoder.

...

2. Kirsten Maxen

Kirsten fortalte kort om sin baggrund for at møde her. Hun har tidligere været advokat for CAU, betragter ikke sig selv som fondsekspert, men er mere at betragte som arbejdsretlig ekspert.

...

Der blev stillet forskellige spørgsmål som KM svarede på:

1. Er fonden en pensionskasse?
KM: nej – en pensionskasse er et firma, og i givet fald skulle SAS og CAU så dækker eventuelle underskud og sørge for forsikringsmæssig afdækning. Bestyrelsen er kun ansvarlig for at overholde vedtægterne og KM mener at bestyrelsen har varetaget sit arbejde – holdt forretningsorden, skrevet referater mv. Der er ikke investeret eller købt noget, der ikke står i vedtægterne og dermed ikke kan forsvares.
2. Er det i orden at sætte beløbene ned med de 8%?
KM: Principielt har folk modtaget noget, som de ikke har ”krav” på, så det vurderes som ok.
3. Er det i orden at nettoprisindekset er fastfrosset?
KM: Står ikke i vedtægterne – bestemt i lokalaftalen mellem SAS og Fonden – her er tale om skuffede forventninger som ikke bliver indfriet, ikke noget konkret stående på et papir.
4. Kan man forvente retssager mod bestyrelsen?
KM: Bestyrelsen har ikke godkendt noget, der går ud over vedtægterne, så det vurderes ikke som relevant at tænke på.
5. Kan man forvente retssager mod Fonden?
KM: Det vurderes heller ikke som relevant, da det i givet fald er den enkelte persons egne penge, der i tilfælde af tabt sag, skal dække eventuelle retsoms-kostninger.
6. CAU's medlemmer har en forventning om at få noget mere end det, de faktisk får nu.
KM: Her skal man kigge på flere ting:
  - a. Lokalaftalen – her skal kravet rejses mod CAU eller SAS. Fonden kan ikke stilles ansvarlig.
  - b. Breve – der skrives breve på forespørgsler og årligt. Ikke noget dokumenteret tab. Hensigtsmæssigt set burde der have stået jf. vedtægterne tildeles beløbet 1 år ad gangen. Når ikke der er skrevet noget andet, der kunne indikere livsvarig udbetaling eller lign er det vedtægterne, der er gældende.
SJ: Medlemmer påstår at de mundtligt har fået af vide, at de resten af livet vil få noget.
KM: jf. vedtægterne kan man ikke love sådan noget – spørgsmålet er om, folk har et dokumenteret tab eller er det skuffede forventninger, og det dækkes ikke. Det er u hensigtsmæssigt, men giver ikke ansvarspådragelse. Hvis ordene garanti eller tilsagn er brugt og det kan bevises, så har man erstatningspligt.

Anna-Lena: Taler om, at man skal varetage medlemmernes interesser bedst muligt. Påpeget at der i brevene står, at man max kan opsætte til 67. år – er det et tilsagn, at det gælder for 12 år? (Mere end et år)

KM: Her taler man kun om opsatte beløb.

Fremtidig procedure med breve – her mener KM, at det er smart at henvise til vedtægterne § 8.2 – *Tilsagn om tilskud fra fonden kan kun gives for 1 år ad*

gangen, eller på anden måde tydeliggøre brevene. KM sammenligner brevene fra PFA og Fonden og taler om ”det med småt”, men igen – fonden er ikke en pensionskasse/-ordning.

Forventninger udløser ikke nogen forpligtelser.

KM understreget, at hun kun har forholdt sig til det juridiske spørgsmål mod en evt. retssag mod fonden.

SJ taler om medlemmernes privatøkonomi. KM understreger igen, enkeltpersoner ikke har en chance i en retssag mod fonden eller bestyrelsen – det koster for mange penge og tager for lang tid.

Anna-Lena mener, at AON har rådgivet medlemmer til f.eks. at tage sin kapitalpension ud, tage lån i banken og lade deres beløb forblive opsat. KM – hvis det er rigtigt, har AON et rådgivningsansvar.

MH: Taler om ordene:

forventning: Har selv ansvar for at justere sine forventninger efter forholdene
garanti/at love: Umuligt at give garanti ud fra at man ikke ved hvordan investeringer går og igen vedtægterne siger ’1 år’. Mener at bestyrelsen fremadrettet (som tidligere) skal sørge for, at forvalte fondens formue bedst muligt og intentionen er at maksimere pengene længst muligt. Ingen garanti – det er ikke en pensionskasse. Hvis bestyrelsen er i tvivl om den info, som vi får fra advokaten, skal vi vælge en advokat (fondseksper) som kan gennemskue det skatte-/forsikrings-/lovgivningsmæssige.

KM havde lavet nyt forslag til ordlyd til brevene og man talte om teksten – bliver sendt ud sammen med forslag fra SM og JM.

JM havde forslag til tekst ’du er sikret en ydelse resten af dit liv. Beløbet bliver fastsat for et år ad gangen. Beløbet for det næste år er: DKK ...’ KM kunne ikke lide ordlyden.

SJ er blevet kontaktet af gamle medlemmer af CAU som ønsker at sidde i bestyrelsen. KM mener ikke at det står tydeligt i vedtægterne – ordlyden kan fortolkes. Mener man skal have indsigt i arbejdsområdet og vurderer umiddelbart godt, at fratrådte kan sidde i bestyrelsen.

NEH gjorde opmærksom på, at eftersom tilgange til fonden er slut, bliver det på sigt nødvendigt, at det er en ikke aktiv CAU, der sidder i bestyrelsen. Hvis SAS gik konkurs, ville det også blive en ”tidligere ansat”.

Man besluttede at have udkast til brev og forretningsgang og klar til næste møde d. 5. maj 2011.”.

For så vidt angår protokollat nr. 43 vedrørende fondsbestyrelsesmøde den 5. maj 2011 foreligger der ud over det godkendte protokollat også et udkast til samme. Af begge versioner fremgår, at mødedeltagere var Niels-Erik Hansen, Charlotte Halvorsen, Søren Johan-

sen, alle CAU, og Svend Møllenborg, Michael Hınca og Jesper Merrild, alle SAS, med Gitte Thorius som referent. Det godkendte protokollat har bl.a. følgende indhold:

”1. Skal pensionstilskuddet for 2011 reguleres.

Der blev udvekslet synspunkter og flertallet stemte for 0% regulering på baggrund af eksisterende viden og for ikke at skabe mere røre.

SJ og CH var uenige og ville have en minimum 8% nedsættelse.

Bestyrelsen var enige om at få kigget på økonomi og investeringsstrategi snarest.

...

Rådgivning:

AON betales af SAS for rådgivning af cabin. SM skal finde ud af, om fonden er dækket af eksisterende ordning hos AON. Dette blev bekræftet under mødet, da repræsentanten for AON var i huset og man indkalder snarest til et møde.

Brev til medlemmer:

SM havde glemt udkastet og sender det ud på mail – bestyrelsen var enig om, at man pr. mail kunne vedtage den nye formulering.

SJ havde kopi af brev med underskrevet af SAS HR. Brevet sendes til cabin, der fratræder, og i brevet står der en sætning om fondens beløb – *hvis beløbet i fonden opsættes, reguleres det årligt efter bestyrelsens beslutning og udbetales det pristalsreguleres årligt.* SJ mener brevet er stoppet fremadrettet, men GT skulle sikre dette hos Naja.”

Det blev besluttet, at Charlotte Halvorsen fortsatte som konstitueret formand, Svend Møllenborg som næstformand, og at Niels-Erik Hansen fortsatte som almindeligt bestyrelsesmedlem.

Udkastet til protokollat vedrørende fondsbestyrelsens møde nr. 43 har bl.a. dette indhold:

”1. Skal pensionstilskuddet for 2011 reguleres.

SAS – MH/JM mener, at man skal få gennemført en gennemgående analyse af økonomien, men ud fra de beregninger, som vi har fået af Jens – 20 år – skal fortsætte med at udbetale et uændret beløb.

CAU – SJ ikke enige – kigger på beregningen på livsvrigt/30 år – og vil nedjustere beløbet med 5-8-12% Der mangler 80-100 mio. og hvis man mener, at der er flere, der vil tage fonden, mangler der formentlig flere penge.

SM – den beregningsform man har valgt – levetiden på unisex – er overforsigtig. Folk lever ikke så længe gennemsnitligt som unisex.

Folk vil formentlig tage pengene ud, hvis beløbet nedsættes.

Mange i populationen, som ikke vil leve 30 år endnu, hvilket reducerer udbetalingen.

MH: Kan man på nogen måde sikre en mere stabil 'platform' at træffe beslutninger ud fra, så man ikke kigger på dagsformen på aktiemarkedet – dette ville sikre, at man ikke svinger udbetalingsbeløbet år for år.

CH: mener vi allerede har siddet på hænderne et år

JM: mener den ændring vi kan forvente i bestyrelsen vil sikre en ændret forretningsgang/-metode i fremtiden.

NEH: Mener vi skal kigge på de forskellige grupper afhængigt af hvilken aftale de var med i da de kom i fonden, og evt regulere de helt gamle (hvor SAS betaler amb – 67 personer pr juni 2010)

SM: For ikke at lave en 'katastrofe' mener han, at vi skal fortsætte uændret.

Flertallet stemte for 0% regulering.

SJ og CH var uenige og ville have en minimum 8% nedsættelse.

CM beder bestyrelsen komite sig til at få kigget på investeringsstrategien snarest.

JM finder det afgørende vigtigt, at man kigger på investeringsstrategien snarest.

...”

Af protokollat nr. 49 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 4. december 2012, hvor Charlotte Halvorsen, Søren Johansen og Anna-Lena Gustafsson (alle CAU), samt Jesper Merrild, Midou Mihoubi og Michael Hince (alle SAS) deltog med Gitte Thorius som referent, fremgår bl.a.:

”Aktuar fra Nordea gennemgår sidst fremsendt materiale

Steffen Schapira, aktuar Nordea, gennemgik hans sidst fremsendte opgørelse, som viser at med fondens nuværende beholdning på ca. MDKK 420 (opgørelse pr. oktober MDKK 355 + tilgodehavende fra SAS MDKK 71) skal formuen forrentes med 12 %, for at man kan forsøge at sikre, at der er udbetaling til alle personer, så længe folk lever. ...

SS foreslår, at man enten nedsætter de udbetalte/opsatte pensionstilskuds beløb gradvist over de kommende år med f.eks. 7 % pr. år, alternativt kan man vælge at tage det hele på en gang og reducere med 40 %.

...

Fremtidig regulering af opsatte/udbetalte

Alle medlemmer af bestyrelsen fremkom med deres individuelle vurdering af, hvad reguleringsprocenten skulle være ud fra den gennemgang som SC lavede tidligere på mødet.

Der udbetales pt. til 200 personer yngre end 65 år, 36 personer ældre end 75 år og ca. 170 personer i alderen 66 til 75 år hvilket blev taget med i overvejelserne.

Der blev foreslået procentsatser fra 7 – 40, man talte om at differentiere reguleringsprocenterne på en eller anden måde (udbetalte/opsatte – nye/gamle) og man vurderede at lade årets afkast være retningsgivende for reguleringsprocenten – dvs. hvis reguleringsprocenten jf. aktuar skal være 12 % og afkast er 5 % skal reguleringsprocenten være [minus] 7 %.

Til slut enedes man om at regulere både opsatte og udbetalte beløb med -10% pr. 1.3 2013 og aftalte at bruge aktuaren til at lave nye beregninger minimum en gang om året, for at sikre at bestyrelsen har et fornyet grundlag at træffe beslutning på for de kommende perioder.

Der sendes et enkelt/objektivt brev til alle medlemmer af fonden.”

Af protokollat nr. 51 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 15. marts 2013, hvor de samme personer deltog som i møde den 4. december 2012 på nær Jesper Merrild, er noteret:

”4. Godkendelse af pensionstilskud

Bestyrelsen godkendte de for året 2012 udbetalte tillægsbeløb jf bilag ... og bevilgede udbetaling af overenskomstmæssige tillægsbeløb for 2013. Man har lige nedsat forrentningen på beløbene 1. marts 2013, og det blev vedtaget, at der ikke træffes beslutning om eventuel fremtidig regulering på mødet. Der afholdes senere på året et nyt møde, hvor reguleringsprocenten for næste år fastsættes.

5. Fastlæggelse af reguleringsprocent, opsatte pensionstilskud

Som med de udbetalte er beløbet blevet nedsat med 8% pr. 1. marts 2013 og man vil træffe beslutningen om fremtidig regulering senere på året.

Der er ultimo februar 2013 29 opsatte personer tilbage, og man besluttede at rådføre sig med AON om disse personer burde have forelagt fordele og ulemper ved at have pengene stående.”

Af protokollat nr. 55 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 24. januar 2014, hvor på ny de samme personer deltog som i møde den 4. december 2012 på nær Jesper Merrild, fremgår bl.a.:

” ....

Tydeliggøre korrespondance

Grundet den verserende sag mellem Fonden Live og SAS har både Anja Bjørnholdt og Hans Madsen givet til kende, at de begge mener, at man skal tydeliggøre tekst i breve til medlemmer, i regnskabet og anden korrespondance, så det mere klart afspejler Fondens vedtægter. Dette for at mindske risikoen for at folk tolkede eventuel tekst forkert. Fornuftigt at give regnskabslæsere, som ikke nødvendigvis har vedtægterne til rådighed, en tydeligere/lettere tekstforståelse af regnskabspraksis.

Man skal også tage i betragtning, at en brevttekst som har været brugt i mange år, kan tolkes på en anden måde i dag end oprindeligt tænkt, idet sproget forandrer sig hele tiden.

....

Fastsættelse af næste års regulering

Ved diskussionen omkring fondens økonomi, blev mange forhold drøftet. Fonden må forholde sig til den aktuelle formue og den valgte risikoprofil samt et ”lighedsprincip”. Dette forhold gør det vanskeligt at fastsætte reguleringsprocenten, da ordningen er afskaffet, hvilket betyder, at der i årene frem til 2017 vil blive indbetalt MDKK 42,7 fra SAS og herefter stopper dette.

....

Bestyrelsens generelle mening mht. regulering af beløb er, at tage et menneskeligt hensyn. Man ønsker ikke at tage hele eksistensgrundlaget fra nogle; som på trods af fondens vedtægter om uddeling af 1 år af gangen, måtte have indrettet deres økonomi således, at de er afhængige af udbetalingens størrelse.

Der blev derfor ikke truffet nogen beslutning om reguleringsprocenten for 2014 – Gitte kontakter aktuar Steffen Shapira, Nordea for at få lave en beregning, der viser, hvor meget beløbene skal sættes ned, hvis fonden ønsker at nedtrappe over 3-4-5-6-7 år og punktet sættes på agendaen til næste møde.

Opsatte

Der er pr 1.1.2014 stadig 10 personer, som ikke har anmodet om udbetaling af deres opsatte beløb. Gitte har talt med AON omkring dette spørgsmål tidligere, men kontakter igen Henrik Mikkelsen, AON og beder dem sikre, at alle har fået de fremsendte breve – eventuelt ved at de foretager en telefonopringning også. Ved den tidligere henvendelse blev Gitte og Henrik enige om at vente til begyndelsen af 2014, da AON på det tidspunkt stadig fik henvendelser fra de potentielle personer.

....”

Af protokollat nr. 57 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 24. februar 2014, hvor atter de samme personer deltog som i mødet den 4. december 2012 på nær Jesper Merrild, fremgår:

”Næste års reguleringsprocent

Med baggrund i den nye beregning ... fra aktuar Steffen Shapira, diskuterede bestyrelsen, hvor meget beløbet skulle reguleres for pr 1. marts 2014.

Bestyrelsens generelle mening mht. regulering af beløb er fortsat, at tage et menneskeligt hensyn. Man ønsker ikke at tage hele eksistensgrundlaget fra nogle, som på trods af fondens vedtægter om uddeling 1 år af gangen, måtte have indrettet deres økonomi således, at de er afhængige af udbetalingens størrelse.

Man enedes om at nedsætte både de udbetalt og de opsattes beløb med -13% pr 1. marts 2014.

Der er i februar 456 personer, som får udbetalt fra Fonden – et samlet beløb på DKK 4.341.744,11 og beløbene varierer i størrelse fra 196,96 til 21.072,60.

Der er 10 personer, som fortsat har beløbet opsat.

...

Bunden/disponibel kapital

Der er blevet oprettet et separat depot og konti til administration af den bund kapital og renter/afkast til denne iht. fondslovgivningen.

For at præsentere sig og svare på eventuelle spørgsmål til dette var senior Fondsrådgiver Henrik Hempler og jurist/afdelingsdirektør Jakob Paikin fra Danske Forvaltning inviteret til dette punkt. Revisor Anja Bjørnholt og Ole Karstensen fra KPMG deltog ligeledes under noget af punktet.

Henrik og Jakob præsenterede sig selv og Danske Forvaltning og spurgte ind til hvad Fonden havde af forventninger til dem. Man forvalter ca. 5500 fonde og tilbyder både del- og helhedsløsninger. Helhedsløsninger indebærer alt f eks investering, administration, revision, håndtering af udbetaling til personer og håndtering af skat mv.

Forvaltningsafdelingen skal sikre at fondslovgivningen overholdes og at der udloddes jf de enkelte fondes vedtægter samt sikre at bundne midler ikke bliver brugt eller investerer uhensigtsmæssigt.

Michael Hince beskrev hvad CA Fonden er, talte kort om Fonden Live og rets-sagen mod SAS. Til spørgsmålet om hvilke forventninger Fonden havde til Danske Forvaltning, svarede at for tiden var det primært var håndteringen af det med bunden/disponibel kapital og en eventuel kontakt til Civilstyrelsen.

...

Både revisionen og danske Forvaltning anbefalede, at man søgte råd hos Civilstyrelsen i de spørgsmål bestyrelsen måtte have i forhold til bunden/disponibel

kapital samt ligeledes drøfte om CA Fonden investeringsområder skal vurderes, som følge af diverse lovændringer, der er sket og måske kommer til at ske.

...”

Af protokollat nr. 61 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 8. december 2014, hvor Charlotte Halvorsen, Søren Johansen og Anna-Lena Gustafsson (alle CAU), samt Michael Hınca, Britt-Inger Fredriksson og Jesper Skov (alle SAS) deltog med Gitte Thorius som referent, fremgår bl.a.:

”Fastsættelse af næste års reguleringsprocent

Med baggrund i de af aktuar Steffen Shapiras modtagne beregninger ... blev det besluttet at nedsætte både de udbetalt og de opsattes (6 personer tilbage pr 31. oktober 2014) med 8 %. Dette sker pr 1. marts 2015 og brev udsendes primo 2015.

Ved sidste års beslutning vurderede man, at der skulle ske nedsættelser i ca. 7 år. Grundet en bedre forrentning end forventet (6 % mod 4,5 %) vælger man derfor, at nedsætte reguleringsprocenten til hvad der forventes at tage yderligere 4 år.”

Af protokollat nr. 65 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 8. februar 2016 hvor Charlotte Halvorsen og Søren Johansen (begge CAU), samt Michael Hınca og Jesper Skov (begge SAS) deltog med Gitte Thorius som referent, fremgår bl.a.:

”Fastsættelse af næste års reguleringsprocent

Med baggrund i den nye prognose/beregning modtaget fra Steffen Shapira besluttede man at nedsætte beløbene med 8 % pr 1. marts 2016.

De 4 opsatte personer som blev korrigeret forkert i 2015, bliver rettet til ved denne regulering, så beløbene nu vil være korrekte.”

Af protokollat nr. 74 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 23. februar 2018, hvor de samme personer deltog som i mødet den 8. februar 2016, fremgår bl.a.:

”Regulering af årets tilskud

I forlængelse af bestyrelsesmødet d.4. december 2017 er den opdaterede rapport fra Nordeas aktuar modtaget og bestyrelsen afholdte et telefonmøde for at fastsætte den årlige reguleringsprocent pr 1.3. 2018.

Efter gennemgang af den modtagne rapport er der efter bestyrelsens mening ikke indtruffet nogle ændringer i forhold til sidste år. Det betyder at målsæt-

ningen om at stoppe nedskrivningen i 2021/2022 stadig er aktuell og at en regulering på -8% vil imødekomme dette.”

Af protokollat nr. 77 vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 11. december 2018, hvor de samme personer deltog som i mødet den 8. februar 2016 og 23. februar 2018, fremgår bl.a.:

”Pensionstilskud

Årets udbetalte pensionstilskud blev godkendt og underskrevet.

Den nye modtagne aktuarberegning blev gennemgået, den viser forskellige scenarier, for at kunne tilgodese fremtidige udbetalinger ud fra fondens aktuelle formue og modtagere.

Det er en langsigtet strategi, som ligger bag fondens portefølje og derfor bør et dårligt år ikke give anledning til ændring i tidligere beslutninger. Man enedes derfor om at regulere med -9% pr 1. marts 2019.

Dog vil denne beslutning blive taget op ved næste møde i februar 2019.”

CAU’s undersøgelser vedrørende Fondens retlige status

Advokat Kirsten Maxen udfærdigede i november 2006 efter henvendelse fra Niels-Erik Hansen, CAU, udkast til notat til CAU om Fonden for så vidt angår rettigheder og forpligtelser i forhold til gældende fondslovgivning m.v. Udkastet til notat har bl.a. dette indhold:

”... CAU har anmodet mig om at fremkomme med en redegørelse for de rettigheder og forpligtelser, som CAU’s medlemmer af ovennævnte bestyrelse – og fondens bestyrelse i øvrigt – har ifølge fondslovgivningen.

...

4. Bemærkninger

Nedenfor kommenterer jeg de enkelte vedtægtsbestemmelser i forhold til lovgrundlaget:

Fondens formål er angivet i § 8, hvor det af stk. 4 fremgår, at uddelinger kan ske af fondens stigning i kapital samt evt. tidligere års henlagte indtægter.

Dette er i overensstemmelse med fondsloven og uddelingsforpligtelsen, idet jeg skal præcisere, at henlæggelser kun kan ske med maksimalt 25% af årets overskud.

Såfremt fonden – som følge af den mellem SAS og CAU i januar 2005 indgåede lokalaftale og størrelsen af fondens overskud – ikke foretager tilstrækkelige uddelinger, må fonden i overensstemmelse med vedtægternes § 8, stk. 1 enten foretage supplerende uddelinger eller ændre vedtægterne, jfr. nedenfor.

Om uddelinger bemærkes i øvrigt, at den detaljerede angivelse af betingelserne for uddeling som aftalt i lokalaftale fra januar 2005, herunder eksempelvis at der er et direkte ”retskrav” på uddeling, og at udbetalinger – efter ønske fra den enkelte – kan udsættes til et senere tidspunkt med deraf følgende krav på en procentforhøjelse, harmonerer meget dårligt med hovedreglen i fonden, hvorefter alene fondsbestyrelsen kan træffe beslutning om, hvem der skal nyde godt af fondens midler inden for rammerne af formålet.

Den pågældende lokalaftale indikerer dermed, at fonden nærmere skulle have karakter af en pensionskasse eller en hjælpe- og understøttelsesfond, som også skal følge reglerne for firmapensionskasser.

Dette er imidlertid ikke tilfældet, og det er heller ikke ønsket af hverken CAU eller SAS.

Vedrørende uddelinger bemærkes i øvrigt, at fonden kapital er bundet således, at alene overskuddet kan anvendes til uddelinger. Dette indebærer således, at den oprindelige og bundne kapital ikke kan røres ligesom midler, der senere er henlagt til konsolidering og dermed den skete kapitalakkumulation, heller ikke kan røres.

Dog må fonden, hvis fondsmyndigheden samtykker dertil, uddele både de aktiver, der forelå ved stiftelsen og senere modtagne aktiver samt aktiver, der modsvare det overskud, som er henlagt til konsolidering af fondens formue.

Efter pensionsbeskatningslovens § 52 stk 2 er det tvivlsomt, om Fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark kan anses for at være en ikke-erhvervsdrivende fond, der har hjælpe- og understøttelsesformål og kan defineres som en social fond.

Dette skyldes, at hjælpe- og understøttelsesfonde efter pensionsbeskatningslovens § 52, stk 2 og ligningslovens § 14 ikke må udbetale ydelser af pensionslignende karakter.

Som anført ovenfor på side 6 gælder for hjælpe- og understøttelsesfonde yderligere om bestyrelsens sammensætning, jfr. pensionsbeskatningslovens § 52, stk. 4, at mindst et af fondsbestyrelsens medlemmer skal vælges af og blandt de af virksomhedens ansatte, der kan nyde godt af fondens virke.

Endvidere fremgår af ligningslovens § 14F, at et flertal af fondsbestyrelsens medlemmer skal vælge af og blandt de af virksomhedens ansatte, der kan nyde godt af fondens virke.

Henførelsen til begrebet hjælpe- og understøttelsesfond (social fond) er således af særlig betydning for arbejdsgiverens fradragsret, ligesom fondens midler i så fald skal være anbragt efter de regler, som gælder for pensionskasser, der er omfattet af lov om tilsyn med firmapensionskasser.

Det er min vurdering, at fonden uanset sin formålsparagraf og det forhold, at der uddeles pensionslignende ydelser, jfr. senest lokalaftalen fra januar 2005, ikke kan henføres til begrebet social fond men må betegnes som en almindelig ikke-erhvervsdrivende fond.

Hvis CAU – og måske nærmere SAS – er af den opfattelse, at fonden skal betragtes som en understøttelses- og hjælpefond (social fond), må det derfor overvejes at ændre bestyrelsens sammensætning, som i øjeblikket er paritetisk sammensat, således at flertallet i bestyrelsen udgøres af CAU's repræsentanter, jfr. ligningslovens § 14F, ligesom formålsbestemmelsen bør overvejes ændret.

Som anført ovenfor under pkt. 1.4. er fondens vedtægter godkendt, hvorfor dispositioner allerede foretaget af fonden givetvis ikke kan erklæres ugyldige, hvorimod fondsmyndigheden vil kunne stille krav om, at vedtægterne bringes i orden for fremtiden.

For god ordens skyld præciseres, at ændring af vedtægter, dvs. en ændring af stifterens oprindelige hensigt med fonden, skal efter § 14 være enstemmigt godkendt af den samlede bestyrelse.

Det er imidlertid ikke fondsbestyrelsen, som bestemmer vedtægtsændringen, idet der alene kan foretages en indstilling herom med henblik på at opnå fondsmyndighedens samtykke dertil.

Således skal der sendes en ansøgning til fondsmyndigheden, hvilket også kan ske i form af en ”underhåndsforespørgen” forinden den endelige ansøgning.

5. Konklusion og anbefalinger

Uanset mine bemærkninger om lokalaftalen fra januar 2005 med de pensionslignende udbetalinger og bestyrelsens sammensætning og de forbehold, som dette kan give anledning til, må det konkluderes, at fondsmyndigheden ikke har haft indvendinger imod fondens virke.

I det omfang fondens bestyrelse ønsker at foretage dispositioner, der må betragtes som en udvidelse af formålet i § 8 må det overvejes, om sådanne dispositioner nødvendiggør en vedtægtsændring eller ligger inden for rammerne af stifternes mening med fonden.

Det skal i den sammenhæng præcisere, at fondsbestyrelsen har et ret vid adgang til at fortolke og udfylde vedtægterne i overensstemmelse med stifterens hensigt og vilje, hvorfor det bør overvejes, hvorvidt der er behov for egentlige vedtægtsændringer.

Hvis der alene er tale om, at fonden ønsker at anvende aktiver, som ikke alene udgør overskuddet, til særlige formål inden for vedtægternes vide rammer, vil tilladelse hertil formentlig kunne opnås ved ansøgning til fondsmyndigheden.

Ud fra reglen om, at man skal ”*let sleeping dogs lie*” er det således min opfattelse, at vedtægtsændringer er uforholdsmæssige, med mindre bestyrelsen ønsker at foretage helt radikale ændringer i fonden, idet formålsbestemmelsen er tilstrækkelig rummelig og der er mulighed for udfyldning og fortolkning, ligesom samtykke til dispositioner vedrørende forbrug af kapitalen formentlig kan opnås hos fondsmyndigheden.”

Orientering af de begunstigede efter at være ”gået på Fonden”

Der er for landsretten fremlagt en række nye bilag vedrørende oplysninger til individuelle begunstigede, efter at de pågældende er ”gået på Fonden”.

Som et eksempel på orientering af en begunstiget er fremhævet følgende skrivelse af 22. december 2004 på SAS' brevpapir stilet til en begunstiget, som ikke er deltager i dette gruppesøgsmål:

”CAU Fonden

Vi har fra Danica modtaget information om, at du er tilkendt invalidepension, og har fået denne udbetalt fra 01 marts 2001.

Fra samme dato, og i forbindelse med din fratrædelse fra SAS, ønskede du udbetaling af fonden aktiveret pr. 01 marts 2001.

Efterfølgende har du både modtaget invalidepension fra Danica og Fondudbetaling fra SAS.

Da dette er imod indgået aftale med CAU må vi stoppe udbetalingen af fonden pr. 31. december 2004.

Beløb som fejlagtigt er udbetalt i perioden skal ikke tilbagebetales.

Med venlig hilsen
Scandinavian Airlines System
Human Resources Services
Alice Withen”

I en skrivelse af 26. marts 1998 på Fondens brevpapir til L vedrørende pensionstillæg fra Fonden meddeltes følgende:

”I forbindelse med din førtidspensionering pr 31 OKT 1995 blev der beregnet en foreløbig teoretisk saldo på din kapitalpensionskonto.

Vi har nu fået det rigtige beregningssystem, og den nye beregning viser, at det korrekte beløb er følgende:

**kr. 5.546,- pr måned pr OKT 1995, forhøjet med 1,5% til
kr. 5.629,- pr. måned pr MAR 1996, forhøjet med 2,9 til
kr. 5.792,- pr måned pr MAR 1997, og endelig forhøjet med 1,4% til
kr. 5.873,- pr måned pr MAR 1998.**

Regulering af for lidt udbetalt, kommer med APR-udbetalingen.

Med venlig hilsen

på bestyrelsens vegne
Karen Hvidkjær

cc: Niels-Erik Hansen, CAU”

En skrivelse af 6. april 1998 fra Fonden til M vedrørende pensionstilskud fra Fonden i den tilfældegruppe, hvor udbetaling sker senest ved det fyldte 67. år, har følgende ordlyd:

”Da du den 6. maj 1998 fylder 67 år skal vi herved meddele, at dit opsatte beløb fra Fonden vil begynde at blive udbetalt med virkning fra 1. juni 1998.

Beløbet udgør **kr. 7.167,-**, men forhøjes med tilbagevirkende kraft fra marts, når vi kender procenten, det skal forhøjes med.

Til brug for udbetaling behøver vi ...

...
på bestyrelsens vegne
Karen Hvidkjær

cc: Niels-Erik Hansen, CAU”

Til belysning af den orientering, som de begunstigede med opsatte beløb har modtaget vedrørende pensionstillæg, er følgende skrivelse af 21. juli 2003 fra Fonden til N fremhævet:

”Vi skal herved oplyse at fondsbestyrelsen har besluttet, at opsatte pensionstilskud skal forhøjes med 7½% pr Marts 2003.

Det opsatte beløb forhøjes herved til

Kr. 12.940,- pr. måned.

...
På bestyrelsens vegne
Alice Withen

cc: Niels-Erik Hansen, CAU”

Ved skrivelse af 1. marts 2004 fra Fonden ligeledes til N, tillige underskrevet af Alice Withen og med ”Cc” til Niels-Erik Hansen, CAU, oplystes, at det opsatte pensionstillæg var blevet forrentet med 7½% pr. 1. marts 2004, hvorefter beløbet udgjorde 13.911 kr. pr. måned.

Dialog med de begunstigede

Med en mail af 9. august 2010 fremsendte AON v/Lars Hjorth til Anna Lena Gustafsson, som netop var blevet bestyrelsesmedlem i Fonden, og Steen Vendelboe, som var forret-

ningsfører i CAU, forslag til nyt brev vedrørende nedsatte udbetalinger. Udkastet var således ikke sendt til den samlede fondsbestyrelse. Der er enighed om, at udkastet svarer til de skrivelser, som siden blev sendt til de begunstigede, og at der ikke er dokumentation for, hvordan udkastet har fundet vej til Fondens brevpapir. Udkastet var sålydende:

”Den 22. juli skrev vi til dig vedrørende nedsættelse af dine udbetalinger fra fonden. Da vi har fået mange henvendelser om forståelsen af brevet, skal vi her uddybe indholdet.

Når SAS indbetaler til fonden, skal der fratrækkes 8% arbejdsmarkedsbidrag af indbetalingen, hvorefter det resterende beløb bliver investeret i fonden. Aftalen med SAS om størrelsen af de beløb, som skal indbetales, tager imidlertid ikke højde for, at de 8% bliver fratrukket.

Hidtil har fondsbestyrelsen valgt at tilkende pensionsydelse uden at tage hensyn til denne reduktion af indbetalingerne. Det er denne beslutning, som nu er ændret.

Det betyder, at fremtidige udbetalinger fremover bliver reduceret med de 8%, så der kommer overensstemmelse mellem indbetalinger og udbetalinger i fonden.

Nogle har henvendt sig med spørgsmål, om de selv fremover kan betale de 8% i arbejdsmarkedsbidrag. Det er ikke tilfældet, for fonden har allerede afregnet de 8% på det tidspunkt, hvor SAS indbetalte.

Alle fremtidige udbetalinger er derfor almindelig skattepligtig indkomst som hidtil.

Har du spørgsmål, kan fonden kontaktes på telefon ...”

De begunstigede, som havde opsat deres pensionsbeløb, modtog fra Fonden meddelelser om forrentningen af pensionstillægget sammenlignelige med meddelelserne til O, som var sålydende i skrivelse af 19. april 2010:

”Pensionstillæg fra Fonden ...

Vi skal hermed oplyse, at det opsatte pensionstillæg er blevet forrentet med 5% pr. 1. marts 2010

Beløbet er herefter

Kr. 15194 pr. måned

...”

Året efter lød brevet, dateret 31. marts 2011, fra Fonden som følger:

”Pensionstillæg fra Fonden ...

Vi skal hermed oplyse, at det opsatte pensionstillæg er blevet forrentet med 7% pr. 1. marts 2011

Beløbet er herefter

Kr. 14956 pr. måned

...”

Begge skrivelser til O var underskrevet på fondsbestyrelsens vegne af Kirsten Andersen fra SAS’ lønningskontor. Der er under sagen enighed om, at der fra det ene år til det andet skete en reduktion i beløbet, og at de begunstigede ikke blev orienteret om reduktionen som sådan, men blot dens udmøntning.

Til belysning af korrespondance vedrørende nedsættelserne er følgende fremhævet:

Ved skrivelse af 14. april 2011 svarede SAS v/Kirsten Andersen, Løn og Personaleadministration, P følgende, hvorved bemærkes, at der på den fremlagte kopi af skrivelser i håndskrift er noteret bl.a. ”CAU Niels Erik 20 65 10 19”:

”Pensionstillæg fra Fonden ...

Jeg har modtaget dit brev med bemærkning om at du ikke er helt enig i beløbet kr. 13.921.

Beløbet er beregnet på baggrund af en fondsbestyrelsesbeslutning om at arbejdsmarkedsbidrag 8% ikke længere dækkes af Fonden. Det betyder, at beløbet fra 2010 kr. 14.141 reduceres med 8% og herefter tilskrives beløbet 7% som er den årlige regulering i 2011. Beløbet er herefter 1 marts 2011 kr. 13.921.

...”

B rettede henvendelse til CAU, att.: Niels-Erik Hansen, i en skrivelse af 30. november 2010 som følger:

”...

Inden jeg ... valgte at sige op hos SAS som 55-årig – ansat fra 1973 til 2005 – efter 32 år som A/H på fuldtid, planlagde jeg min økonomi ud fra de oplysninger, jeg fik på de pensionsmøder, CAU indbød til.

Jeg blev på mødet oplyst om, at jeg som 55-årig kunne gå af med Fonden, som var livslang samt dyrtidsreguleret.

...

Jeg har endnu ikke taget Fonden ud, og jeg havde planlagt at lade den stå, til jeg bliver 67 år, men hvis Fonden er tom, er det jo lige meget, at man står til at få udbetalt ca. 20.000 kr. pr. måned.

Jeg har et par yderligere spørgsmål:

- Hvad lovgivning gælder der for denne pensionsfond?
- Kan du sende mig eller henvise mig til et sted, hvor jeg kan se vedtægterne (fundatsen)?
- Efter hvilke principper fastsættes startbeløbet for dem, der stopper som 55-årig?
- På hvilke grundlag fastsættes den årlige regulering af pensionstillægget hvert år den 1. marts?
..."

Niels-Erik Hansen, CAU, som på daværende tidspunkt ikke var formand for CAU, men formand for Fonden, svarede i skrivelse af 3. december 2010 på CAU's brevpapir B som følger:

”...

Livslang – ja det har det været de foregående 30 år. Det er det også nu, men krisen får os til nøje at følge udviklingen, og som der står i vedtægterne og overenskomsten; for et år ad gangen.

Dyrtidsregulering suspenderet, men fonden må gerne, hvis der er penge til det.

Fondens aktiver i dag – kr. 513.496.006,-.

Lov om fonde foreninger.

§52 fond.

Vedtægter vedlagt.

Startbeløb vedlagt.

Nettoprisindeks.

Jeg håber det hjælper lidt.

...”

Fondens og CAU's interne korrespondance og korrespondancen mellem CAU og SAS og deres respektive advokater m.v.

I forlængelse af Fondens beslutning i maj og juni 2010 om nedsættelse af fondsudbetalingerne sendte den nye formand for CAU, Jakob Esposito, med emnet "Anmodning om møde – haster" den 2. juli 2010 følgende mail til direktør Flemming J. Jensen, SAS:

”...

Jeg ved ikke i hvor stor udstrækning, at du er orienteret om "Fondens" kapitalproblem. Men hvor om alt er, så eksisterer der af forskellige årsager, herunder en vis forsømmelse, et alvorligt problem i forhold til fortsat at kunne opfylde de forpligtelser, der er forventningen blandt de CC, der er omfattet af fonden.

Hos CAU er vi nu færdige med at opregne problemets omfang, og er herefter påbegyndt arbejdet med at finde løsninger på kapitalproblemet. En del af disse løsninger vil selvfølgelig kræve nogle politiske beslutninger fra vores side, såvel som hos SAS, men i skrivende stund har vi ikke et fuldstændigt billede af i hvor stor udstrækning disse kræver fælles løsninger, dvs. herunder forhandlinger, og hvor meget der kan gøres ensidigt, og endelig hvilken betydning dette måtte have for fondens nuværende konstruktion.

Ét er dog sikkert: Vi skulle helst have truffet disse beslutninger "i går", hvorfor at det er vigtigt for os at få SAS med i loopet allerede på nuværende tidspunkt. Med den oplevelse, vi har af SAS' deltagelse i Fonden i øjeblikket, hvor persongalleriet hos SAS omkring fonden skifter mellem nuværende, forhenværende og næsten forhenværende, er vi lidt bekymret for at de rette beslutninger kan træffes NU og HER inden for det næste måned. Det efterlader i hvert fald indtrykket af en fond, der er under afvikling (hvilket vi ikke håber er SAS' hensigt), i stedet for en fond, der er under udvikling.

Vi skal derfor anmode dig om et møde hurtigst muligt for at få drøftet dette og kapitalproblemet.

Jeg skal understrege, at det er CAU som aftalepart, der anmoder om et møde, og ikke CAU's del af Fondens bestyrelse, hvorfor mødet også skal ses i den kontekst.

...

Det haster, på forhånd tak.

...”

Mailen blev sendt "Cc" til Steen Vendelboe, Søren Johansen, Anna-Lena Gustafsson Jørn Fink og Charlotte Halvorsen, alle CAU, Henriette Ellekrog, HR-direktør i SAS, og Line Schlottmann, basechef CPH, SAS.

I en mail af 5. juli 2010 svarede Poul Gemzøe-Enemark, advokat i SAS, med "Cc" til Flemming J. Jensen, SAS, Jakob Esposito således:

" ...

Jeg har aftalt med Flemming Jensen at jeg vil indkalde CAU til et møde snarest muligt – jeg afventer dog en orientering fra vores repræsentanter i Fondens bestyrelse. Jeg forventer, at vi kan mødes i indeværende uge for en drøftelse af, hvilke løsninger vi mener er hensigtsmæssige og nødvendige."

Den 10. juli 2010 orienterede Jakob Esposito pr. mail Anna-Lena Gustafsson, Lise Waner, Jørn Fink, Karin Ligaard, Mikkel Hansen, Signe Damgaard, Søren Johansen, Brian Daugaard og Charlotte Halvorsen, med "Cc" til Steen Vendelboe, Dorte Eriksen (CAU) og Jette Corvinus (CAU), bl.a. som følger:

"Den forgangne uge har det især været fonden, som vi har beskæftiget os med. Som det er jer bekendt, så anmodede vi Flemming Jensen om et møde omkring fondens kapitalproblemer, og dét at vi anvendte det lille ord "forsømmelse" gjorde, at der meget hurtigt kom skred i tingene. Flemming bad øjeblikkeligt den nye forhandlingschef om at tage sig af sagen og erkendte over for mig, at han måtte indrømme, at han var fuldstændig blank, hvad fonden angik, dvs. i forhold til dens konstruktion, vedtægter, historik osv. Det kan man selvfølgelig synes er for dårligt, al den stund, at han er aftalemæssigt ansvarlig for fonden, men hans vidensniveau er vel ikke langt fra, hvor vi andre var indtil for nylig. Hvor om alt er, så var der indkaldt til dette møde i går. Anna-Lena og Charlotte (via telefonen) har i den sidste uge gjort et stort og nyttigt arbejde med velvillig assistance fra Niels Erik, således at vi var velforberejdede til mødet i går. Søren har vis sms og mail været orienteret og inddraget.

På selve mødet fremlagde vi (Anna-Lena, Jørn og jeg) vores opfattelse af fondens kapitalproblemer, hvad angår årsag, historik og ansvar. Vi fremførte, at skønt hele fondens bestyrelse sad med det formelle ansvar, så havde især SAS' medlemmer af bestyrelsen mod bedre viden siddet på hænderne, og dette er angiveligt helt bevidst for at fonden skulle være under afvikling i stedet for under udvikling. Dette kunne til syvende og sidst medføre en sag om erstatningsansvar. Det er i sagens natur en alvorlig anklage, og vi underbyggede derfor selvfølgelig vores udsagn med saglige referencer. Men vi fremførte så også, at vi ikke anså det for at tjene noget formål have et stort opgør om dette, da vi *alle* i en eller anden grad oppebærer et ansvar for undladelser i forhold til fonden, men foreslog i stedet for, at vi sammen med SAS skulle prøve at finde nogle løsninger, der kan rede fonden. SAS på sin side (Poul Enemark og Line) gav tilsagn om dette, da de heller ikke anså det for nogle god ide skabe røre omkring fonden, der jo i sidste ende ikke løser kapitalproblemet. De er tilsyneladende indstillet på at ændre aftalen, dér hvor det er nødvendigt, og var heller ikke afvisende over for at tilbageføre kapital til fonden, hvis det kunne påvises, at beregningerne i forbindelse med besparelsesforhandlingerne ikke holder (Anna-Lena og Steen siger, at det drejer sig om mindst 15 millioner sek. kr.).

Det er aftalt, at Poul indkalder til et møde straks efter sin ferie for at kortlægge de forandringer, der skal til for at løse problemet helt eller delvist. Vi har så god tid til på bestyrelsesmødet den 3. august (her vil løsningskataloget udarbejdet af AON foreligge) at beslutte, hvad VI (CAU) vil med fonden og herefter evt. lægge den videre proces over i pensions- og forsikringsgruppen under Anna-Lenas ledelse, som så mødes med SAS midt august.

Det haster med at træffe de rigtige beslutninger, da fondens bestyrelse har besluttet at regulere udbetalingerne allerede fra denne måned, hvorfor kommunikationen omkring dette helst skal falde sammen med en rimelig løsning af kapitalproblemet på længere sigt. Denne kommunikation vil formentlig skulle ud allerede i løbet af næste uge.”

Et udkast til referat af et møde afholdt den 12. juli 2010 mellem SAS og CAU afsluttet ”Poul/12/07/2010” har bl.a. følgende indhold:

”Participants

Jakob Esposito, CAU

Anna Lena Gustafsson, CAU

Jørn F. Fink, CAU

Line Schlottmann, (CPHOK-A)

Poul Gemzøe-Enemark, (CPHIZ-P)

...

1. Fonden – likviditet

...

1. Det har vist sig at Fonden mangler ca. 100.000.000,- Årsagen til dette er formentlig, at der ikke er taget højde for manglende betaling af Arbejdsmarkedsbidrag i indbetalingerne fra SAS til Fonden.

CAU påpegede, at de var af den opfattelse, at visse bestyrelsesmedlemmer nærmest, formentlig bevidst, havde siddet på hænderne, for selv at blive omfattet ved ikke rettidigt at have sikret indbetalingerne fra SAS der var mindre end budgetteret.

CAU opfordrede til, at CAU og SAS i fællesskab ville finde en hensigtsmæssig løsning på Fondens kapitalbehov.

Parterne enedes derfor om at mødes medio august for at se på de mulige løsninger på den manglende kapital.

...”

”formentlig bevidst, havde siddet på hænderne” er med rød skrift i modsætning til resten af teksten i sort skrift, og efter ”formentlig bevidst, havde siddet på hænderne” er overstreget: ”havde handlet culpøst”.

I en mail af 31. juli 2010 med emnet ”Fonden” og med vedhæftet fil ”Udredning med baggrund i bestyrelsen” skrev Verner Lundtoft Jensen følgende til Steen Vendelboe, som var forretningsfører i CAU:

” ...

Jeg har nogle ting jeg vil vende med dig omkring ”Fonden” og jeg ved ikke om jeg har din fortrolighed mere, men egentlig er det også ligegyldigt.

Jeg slutter i SAS i dag og jeg har forsøgt at finde ud af hvad jeg er berettiget til fra fonden, men svaret fra SAS er at det kan de ikke svare på og det er ikke sikkert at der kan gives et svar før hen på efteråret. Det er som jeg ser det ikke holdbart. Hvis ikke CC kan få at vide hvad de er berettiget til ja så er det vel ikke sandsynligt at de vælger at stoppe, og skulle det så være således at man som CC vælger at stoppe, ja så ser det ud til at man ikke kan regne med det beløb eller den procentdel af kapitalbeløbet som der fremgår af den aftale der er indgået mellem SAS og CAU og som er tilgængelig på både SAS og CAU hjemmeside. Jeg ved udmærket at min situation er speciel og at jeg skulle være den sidste til at sige noget, men jeg synes at det er vigtigt at CAU er opmærksom på situationen som den ser ud fra dem der er berettiget til at tage fonden.

Jeg har hørt fra nogle af dem der er modtagere af fonden, at der i juni er udsendt en skrivelse til dem hvor de informeres om at deres månedlige beløb bliver nedsat med 8 %. Selve beslutningen tror jeg er forkert, som du vil kunne se ud af vedhæftede redegørelse, men dem der ikke har modtaget dette brev spørger hvorfor det ikke er alle der har fået denne information, og dem der har fået informationen spørger hvad det skyldes at der ifølge brevet ikke kan stilles spørgsmål til dette før hen i august.

Jeg vil sætte pris på om du ville se på det jeg har vedhæftet og vurdere om der er hold i min vurdering af den aftale der er indgået mellem SAS og CAU. Kort fortalt er min påstand at SAS er forpligtet til at indbetale hele kapitalbeløbet til fonden uanset hvad det så koster dem i skatter og afgifter at gøre dette. Ligeledes er det min påstand at SAS og CAU har indgået en aftale om at det CC er berettiget til fremgår af det berigtigede kapitalbeløb og kun bliver reduceret alt efter hvornår CC slutter, slut som 55 årig og få 100% af kapitalbeløbet står der i aftalen, dette har intet med fondsbestyrelsen at gøre det er ren aftale tekst mellem SAS og CAU. Min opfattelse er at fondsbestyrelsens beslutning skal omgøres og CAU må rejse en sag for brud på aftale ved at SAS ikke har stillet de aftalte beløb til rådighed.

Hvis du mener at jeg er helt afsporet så lad mig det høre.”

En mail af 31. august 2010 fra Jørgen Nystrup, HR-medarbejder i SAS, til Steen Vendelboe, CAU, og med ”Cc” til Poul Enemark, SAS, og Jakob Esposito, CAU, har bl.a. følgende indhold:

”På møde d. 26. aug. behandlede vi under punktet ”Evt.” bl.a. et spørgsmål om ”Time-out” i forb.m. 55-60 års Fonden.

I referatet fra det nævnte møde, står der som følger (min fremhævn.):

”55-60 års Fonden.

Som bekendt er man p.t. i begreb med at afklare en del spørgsmål i forb.m. udbetalinger fra 55-60 års Fonden. Dette indebærer, at man p.t. ikke kan give en klar og entydig beregning af ydelser fra Fonden til de CC, som nu overvejer at gøre brug af denne. I den forbindelse ønsker CAU, at berørte CC tilstås en ”Time-out” i op til 3 mdr., så de ikke tvinges til at tage stilling til Fonden, før div. spørgsmål er afklaret. De bør altså ikke stilles ringere fordi, de tilfældigvis er blevet 55 år og 3 måneder, før de beslutter sig for at gå på Fonden.

SAS kunne i princippet tilslutte sig dette, men det må være op til Fondens bestyrelse at træffe afgørelse om en sådan evt. ”Time-out”.

Parterne enedes om at anmode Fondens bestyrelse om at træffe en sådan beslutning”.

For at effektuere denne beslutning skal jeg venligst høre, om jeg kan bede dig sikre, at Formanden for Fondens bestyrelse overdrages denne anmodning f.eks. i form af kopi af vedlagte referat fra vort møde d. 26. aug. Kan du venligst bekræfte dette?

....”

I en mail af 31. august 2010, som ud over til de førnævnte personer nu tillige var med ”Cc” til Anna-Lena Gustafsson, svarede Steen Vendelboe bekræftende og informerede samtidig om, at formanden allerede dagen før havde været i kontakt med Fondens forretningsfører Gitte Thorius for at effektuere dette.

Af et referat eller udkast til referat af et ekstraordinært bestyrelsesmøde i CAU den 7. september 2010, fremgår:

”Til stede:

Jakob Esposito
Jørn Fink
Charlotte Halvorsen
Karin Ligaard
Søren Johansen
Lise Wanner
Anna Lena Gustafsson
Brian Daugaard
Mikkel R Hansen
Signe Damgaard

...

Dagsorden:

...

3. Fonden/ ALG

...

3. Fonden

ALG gennemgår det som indtil videre er afdækket omkring fonden. Det ser ud til, at der er rigtig store problemer i fonden og på et tidspunkt måtte ALG og de øvrige som har arbejdet med problemstillingen, overgive hele problemet til eksterne jurister, da det var ved at vokse over hoved på de involverede. Der mangler ca. 100 – 150 mio, for at fonden kan overholde aftalen. ALG mener det primært skyldes manglende indbetaling af AMB fra SAS, samt den tidligere bestyrelse ikke har taget hånd om problemerne overfor SAS. JE understreger der kræves ekstrem fortrolighed omkring dette og henviser til udtalelser fra vores jurister mht. den fremtidige løsning.”

En intern mail af 6. oktober 2010 fra Steen Vendelboe til Jakob Esposito og Anna-Lena Gustafsson har følgende indhold:

”...

Jeg er begyndt at skrive på et lille notat efter dagens møde hos Lind Cadovius.

Egentlig er det min opfattelse, at vi desværre er tilbage i et politisk dilemma. Jeg har i al hast og ganske ustruktureret lavet et kort notat, hvor jeg i et vist omfang beskriver dagens møde (set med mine briller), hvor jeg holder fonden for sig, og overenskomsten for sig. Rejser enkelte problemstillinger, hvor vi desværre er tilbage ved udgangspunktet, som sikkert skal tilføjes yderligere. Herefter bør vi også se de 2 (fond og overenskomst) i en sammenhæng, men det er måske først når vi finder løsningsmodeller og i en argumentation med SAS.

På fondsbestyrelsesmødet i morgen, er det jeg har fået ud af mødet i dag, at CAU's fondsbestyrelsesmedlemmer indtil videre må stille krav til fondens administration om, at der udarbejdes juridisk holdbare standardbreve.

Mener ikke at vi skal (i fondsbestyrelsessammenhænge) gøre så meget andet lige nu. At stille ovenstående krav er samtidig et signal til SAS, at der altså er CC, som har fået noget andet, hvilket måske kan få dem til at tænke lidt længere. Mener ikke at vi på nuværende tidspunkt skal stille krav om en gennemgang af alle de breve som er udsendt. Det skal vi nok gemme indtil vi har besluttet en løsning, for at få SAS til at betale en større del!

...

PS.! Jeg ved godt at det er meget ustruktureret, men jeg syntes det var vigtigt, at begynde at nedfælde noget omkring problemerne, så vi kan begynde at arbejde mere målrettet med det!”

Steen Vendelboes vedhæftede notat af samme dato er sålydende:

”Møde med Lind Cadovius ved Asger Tue Petersen og Nicolaj Westergård.

Advokaternes tilgang til den stillede opgave var en juridisk vurdering af legaliteten omkring fonden samt en vurdering af den indgåede aftale mellem CAU og SAS (55 – 60 års ordningen). Vurderingen er sket som 2 separate problemstillinger.

Advokaterne konstaterer, at fonden er en fond, også i lovens forstand. Det konstateres videre, at udbetalinger fra fonden er sket i henhold til vedtægter samt fondsmyndighedens krav til fonden, om en minimum kapital på 16 mio., som fondens kapital ikke må være mindre end. Disse konstateringer skal ses i lyset af fondens vedtægter, som fastslår, at tilsagn kun gives for et år ad gangen. Vi må således fastslå, at fonden har ageret i henhold til vedtægter og lovgivning. Dog påpeges det, at udformningen af de breve, som tilsendes CC som tager fonden, er for upræcise, og for uensartede. Således kan nogle breve give udseende af, at man er garanteret ydelsen indtil man dør. Der kan således opstå situationer, hvor den enkelte kan hævde, at vedkommende er lovet en vis ydelse for tid og evighed. Skulle denne situation opstå, og vedkommende evt. få medhold i en retssag, vil det betyde, at andre må få nedskrevet deres beløb.

Når det gælder overenskomsten, finder advokaterne det besynderligt, at man har skrevet det ind i overenskomsten, som man har. Dog står det jo parterne frit for, at aftale hvad som helst. I relation til fonden, kan man sige, at overenskomsten er en tredjemandsaftale. CAU og SAS kan, isoleret set, aftale hvad som helst, men ikke hvad tredjemand (fonden) er underlagt, for der er fonden låst af sine vedtægter og lovgivningen. Når man så betragter overenskomsten alene, så er det mellem CAU og SAS aftalt, at der skal indbetales et vist beløb fra SAS til fonden og der skal udbetales et vist beløb fra fonden til den enkelte. Desuden er der aftalt en 2 % egenindbetaling, som skal være medfinansierende de beløb som udbetales. Isoleret set er det jo fint nok, dog kan det ikke aftales hvad der skal udbetales fra fonden, da det er en beslutning som fondsbestyrelsen suverænt sidder på. CAU har således i dag en aftale med SAS som fortæller hvor mange penge et individ får hvis vedkommende går som 55 årig og denne kan muligvis betragtes, som den står. Det vil sige, at individet (og CAU) kan gøre krav på det som er aftalt mellem parterne (det er naturligvis forbundet med visse risici, eks. at fonden forsvinder).

Det vil alt i alt sige, at hver sag set for sig, så er fonden i orden, og aftalen er i orden. Det bringer os ikke specielt meget videre, og der er derfor en række politiske beslutninger som skal tages nu, for at bringe tingene på plads.

1. Eksisterende fond.

446 kollegaer har fået en lotto kupon, som der indtil videre har været held ved. Hovedparten af de 446 har ikke været klar hvad de gik ind til – de har en forventning om at de har et fast beløb til de dør. Det er kommet som et chok for dem, at beløbene kan nedskrives, og at det kun er gældende for et år ad gangen. Tydelige målsætninger for fonden mangler – skal der kun være penge i fonden for et år ad gangen eller til

at lave udbetalinger i 15 år, 20 år, 30 år o.s.v., hvor stor skal udviklingen af betalingerne være, etc.

At ændre på nuværende vedtægter for fonden synes ikke at være en farbar vej. Det indebærer, at de som er omfattet af fonden i dag, må leve med de vedtægter, som fonden er underlagt i dag. Det betyder så, at det skal nedfældes, hvad som er gældende for fonden når man vælger at tage den. Dog er der her et meget stort dilemma, for hvis vi nedfælder noget i den sammenhæng, så er det, det samme som at give lovning på noget og det kan fonden ikke, da det så vil fordr et langt større kapitalbehov (eller en meget mindre udbetaling) end hvad der er i fonden i dag. I øvrigt kan fonden kun tage beslutninger for et år ad gangen. Det begrænser i stort omfang (men man kan jo selvfølgelig, som hidtil, lukke øjnene og så håbe at det også gå om 2 år, 3 år o.s.v)

Samtidig giver fonden og dens vedtægter en udstrakt frihed til at tage beslutninger om udbetalinger. De seneste tal fra fonden viser, at der på nuværende tidspunkt vil være penge til at kunne lave udbetalinger i 15 – 17 år endnu, hvorefter tanken vil være tom. Det vil sige, at en som går på fonden nu, vil få penge indtil vedkommende er 70, og derefter er det slut. Tages der i dag en beslutning, om at folkepension modregnes udbetalinger fra fonden, er det muligt, at man har penge fra fonden til man dør (gennemsnitsalder 83 år?). Der kan findes andre løsningsmodeller, dog må vi på en eller anden måde gøre det klart, at fonden tildeles for et år ad gangen og at man ikke kan regne med det samme beløb for tid og evighed.

Der må og skal således findes løsninger for de eksisterende kunder i fonden. (Er det egentlig ikke et spørgsmål for fondsbestyrelsen? Vi skal vel ikke blande os i deres løsninger?).

Repræsentationen i fondsbestyrelsen? Med den sammenblanding, som der har været, bør det være relevant at besvare spørgsmålet om repræsentation i fondsbestyrelsen, skal det være CAU's bestyrelsen, interne revisorer, udefra kommende repræsentanter, etc.?

Der bør stilles krav til (i) fondsbestyrelsen, om forvaltning, administration, formaliteter etc.

2. Nuværende aftale

Det er et problem for os og for SAS, at 2004 aftalen blev ændret på den måde, som den blev. Som tidligere nævnt, kan man isoleret set, være tilfreds med, at man har fastslået at SAS skal indbetale en vis sum penge til en fond, som så skal generere en vis udbetaling. Vi kunne læne os tilbage, og bare sige til SAS: Udbetal. Det vil være en meget kortsigtet strategi der ville nok ikke gå lang tid inden SAS havde opsagt aftalen og vi dermed stod uden fondsftale.

Der skal således tages stilling til det faktum, at SAS har accepteret at udbetale et vist beløb, hvis CC går før det fyldte 60 år.

Hvordan skal det forvaltes for fremtiden?

Skal lotto kupons modellen fastholdes eller skal der findes en anden model?

Skal der laves et clean cut til den eksisterende fond?

(og så alle de andre spørgsmål, som vi har været igennem)”

Internt i fondsbestyrelsen sendte Niels-Erik Hansen den 21. december 2010 Anna-Lena Gustafsson følgende mail, som han samtidig sendte ”Cc” til Søren Johansen (fondsbestyrelsesmedlem CAU), Charlotte Halvorsen (medlem af såvel Fondens som CAU’s bestyrelse), Jesper Vestergaard-Merrild (fondsbestyrelsesmedlem SAS), Svend Møllenborg (fondsbestyrelsesmedlem SAS), Michael Hinca (fondsbestyrelsesmedlem SAS), Gitte Thorius (SAS’ lønningskontor) følgende mail, idet der ikke under denne sag er kendskab til det forudgående:

”Fru viceordførende CAU

Updateret beslutningsreferat 30.juni er udleveret.

Mødet 7 oktober ,orientering ,ingen beslutninger.

Mødet 29.november 2010 ikke beslutningsdygtig da Søren Johansen meldte afbud 1 time før start.

Det kunne være en fordel at læse bekendtgørelsen af lov om FONDE og visse foreninger.

På civilstyrelsens hjemmeside:Hvad er en fond ? (Fondsloven)

Da en fond ikke kan udstede ”loefte”jfr ovenstående er der ingen breve at tage kopi af.

De dygtige medarbejdere der servicerer/har serviceret fonden Karen Hvidkær,Alice Withen,Kirsten Andersen og Gitte bruger ikke frække ord som:

Tilsagn, lover dig, garanti, sikkert ,kontrakt,livsvarigt

Men ord som :prognose,beregning,brev,måske

...”

Med de samme modtagere som ved Niels-Erik Hansens mail af 21. december 2010 sendte Anna-Lena Gustafsson den 6. januar 2011 til Niels-Erik Hansen følgende svarmail sammen med Søren Johansen og Charlotte Halvorsen:

”Vi – Søren Johansen, Charlotte Halvorsen og Anna Lena Gustafsson – har på baggrund af din mail af 21. december 2010 til Anna Lena Gustafsson haft en drøftelse med en advokat. På baggrund af denne drøftelse skal vi bede dig om følgende:

1. At udarbejde og fremsende et opdateret referat af bestyrelsesmødet den 30. juni 2010. I det nu foreliggende udkast til referat fra det pågældende bestyrelsesmøde fremgår det ikke, at det af Charlotte Halvorsen og Anna Lena Gustafsson blev foreslået, at der skete en nedsættelse af de beløb, Fonden udbetaler, med 17 %. Dette skal fremgå af referatet, ligesom det skal fremgå, at forslaget blev nedstemt.
2. At fremsende referat fra bestyrelsesmødet den 7. oktober 2010. Du har i din e-mail af 21. december 2010 til Anna Lena Gustafsson anført, at der var tale om et orienteringsmøde, hvor der ikke blev truffet beslutninger. Der var imidlertid tale om et reelt bestyrelsesmøde, og der er ikke noget grundlag for at undlade at udarbejde et referat.
3. At fremsende referat fra bestyrelsesmødet den 29. november 2010. I din mail af 21. december 2010 til Anna Lena Gustafsson har du anført, at mødet ikke var beslutningsdygtigt. Det fremgår imidlertid af vedtægternes § 4, stk. 2, at bestyrelsen var beslutningsdygtig på det pågældende møde.
4. At indkalde til et ekstraordinært bestyrelsesmøde i den allernærmeste fremtid med i hvert fald følgende to dagsordenpunkter:
  - a. Plan for gennemførelse af den hurtigst mulige gennemgang af, om Fonden ud fra fondslovgivningen, pensionslovgivningen, Fondens vedtægt, de truffe beslutninger og den konkrete formulering af breve m.v. til enkeltpersoner har påtaget sig blivende forpligtelser over for enkeltpersoner, og i givet fald hvad omfanget af sådanne forpligtelser er set i forhold til Fondens nuværende og fremtidige økonomiske forventede formåen.
  - b. At det vedtages, at det i samtlige henvendelser til enkeltpersoner, der modtager uddelinger, præciseres, at uddelingen sker for et år ad gangen.”

Med en mail af 28. december 2010 til Anna-Lena Gustafsson, Søren Johansen, Charlotte Halvorsen og Karen Ligaard, med ”Cc” til Jakob Esposito fremsendte Steen Vendelboe et vedhæftet dokument benævnt ”Fonden december 2010”. De fire adressater for mailen var på daværende tidspunkt bestyrelsesmedlemmer i CAU og Søren Johansen og Charlotte Halvorsen var tillige medlemmer af Fondens bestyrelse. I mailen stod:

”...

Jeg har ”skrevet et dokument sammen” om fonden og som jeg ser det, der hvor vi står i dag. Jeg har ikke indskrevet alle detaljer, men dokumentet skal snarere søge at give et overblik, samtidig som en slags dokumentation.

Som sagt er dokumentet ikke udtømmende, og der kan naturligvis være andre muligheder/tanker end dem vi indtil videre har været igennem. Men forhåbentlig kan dette medvirke til, at vi snarest får taget nogle beslutninger.

...”

Det vedhæftede dokument er sålydende:

”55 – 60 års ordningen (fonden)

Baggrund og konklusioner.

Den oprindelige fond fra 1974 blev etableret med det formål, at sikre at CC havde et fuldt pensionsdepot ved det fyldte 60. år. Faktuelt gjorde man det, at der blev lavet en individuel pensionsberegning ved de tilfælde hvor CC stoppede ved 55 år, eller senere. Her konstaterede man indestående på pensionsdepot og indbetalte så efterfølgende (løbende) det manglende beløb i forhold til pensionsmål som var opsat, således at man ville opnå fulde pensionsudbetalinger fra 60 år.

I midten af 90'erne konstaterede fonden, at man i begyndelsen af 00'erne, vil have sikret de CC, som oprindeligt var omfattet af fonden, og samtidig, at man når den sidste var gået, ville der være et indestående i fonden, i størrelsesorden ca. 50 mill.

CAU og fonden diskuterede denne situation. Et, at man forudså en stigende gennemsnitsalder og to, at man ønskede ”valuta” for de indestående penge. CAU bad derfor om, at man kunne bygge videre på den eksisterende fond. SAS og CAU blev enige om, at lave en ”nystart” af fonden og aftalte i den forbindelse (1995 – 1996), at etablere 3 nye løntrin samt en beregningsmodel for udbetalinger for fonden. Beregningsmodellen tog blandt andet sit udgangspunkt i de daværende rentesatser, aktieudvikling og generet gennemsnits levealder. Nok så væsentligt ændrede man filosofi omkring formålet med fonden. Man gik fra supplerende indbetalinger til pension, til udbetaling af et beløb til den enkelte. Dette, vel og mærke, uden at ændre vedtægter for fonden og dens bestyrelse. Ad årer er denne udbetaling, blev opfattet som værende livsvarig. Dette godt støttet, af udtalelser fra både CAU og SAS, samt indskrivelse af beløb i overenskomsten 2004.

Grundlæggende har det fået den konsekvens, at CC (og CAU/SAS?) i dag er af den opfattelse, at meningen med fonden er, at CC skal have livslange udbetalinger. At disse udbetalinger skal gøre det muligt, at stoppe i SAS – prøve noget andet, tage en uddannelse, et deltidsjob et andet sted eller helt holde op med at arbejde. Det vil sige, at udbetalingen i dag, i høj grad betragtes, som ens nye ”livsgrundlag”.

CAU har gennem nogle måneder, forsøgt at grave i hvad som er op og ned, når det gælder fonden. Det billede, som vi havde og har i dag, er gennem diverse møder med advokater, eksperter og andre, blevet bekræftet, til fulde.

Problemstillinger.

Udgangspunktet (blandt andet vedtægterne), er ikke ændret, som en konsekvens af ny filosofi for fonden samt en ændret ageren fra fonden (samt CAU/SAS).

Beregninger for udbetalinger er baseret på forudsætninger, som var gældende for snart 20 år siden.

Investeringsstrategien i fonden må beregnes som ”high risk”, som får den konsekvens, at når der tjenes penge – tjenes der mange penge og omvendt når der tabes penge, tabes der mange penge. Når man samtidig udbetaler ”for store” beløb skabes der turbulens omkring fonden og usikkerhed om hvor længe man kan udbetale penge fra fonden.

Fonden har været administreret af en stærk formand, sekunderet af stærke formænd for CAU, som ikke har tilladt spørgsmål til fonden og som samtidig har haft meget svært ved, at holde styr på hvilken kasket man har haft på i de forskellige spørgsmål, situationer og aftaler. Det skal tilføjes, at SAS øjensynligt har haft samme problem (med henvisning til overenskomsten 2004).

Beslutninger.

CAU har på nuværende tidspunkt taget følgende beslutninger:

Forvaltningen (administrationen) flyttes ud af Amager Strandvej 418 senest ved udgangen af januar 2011 og i den forbindelse opfordres den nuværende formand til, at forlade sin post.

Det skal fortsat være en mulighed for CC, at kunne gå ved 55 år.

Yderligere skal CAU tage beslutninger på følgende områder:

Hvordan skal forvaltningen varetages fremover?

Hvem skal varetage formandsposten?

Hvad skal der gøres i forhold til de som er i fonden for nuværende?

Hvilke betingelser skal gælde for fremtiden?

Til problemstillingerne er det vigtigt, at gøre sig klart, at vi lige nu er nødt til at betragte fonden som en del, og fremtiden som en anden.

Muligheder.

Forvaltning.

Der findes mange muligheder for en fremtidig forvaltning. Det, som der er det vigtigst i den forbindelse, er at forvaltningen fremover sker professionelt; om

det så sker hos en advokat, PFA, SEB eller anden bank, piloternes pensionskasse eller andre steder er mindre væsentlig, dog styret af økonomi.

Formandsposten.

Posten bør fortsat være en af CAU udset person (skal i øvrigt være det i henhold til vedtægterne). Derimod behøver det nødvendigvis ikke være et bestyrelsesmedlem – man kunne eksempelvis gøre, som man har gjort på pilotsiden, hvor det er en ”menig” pilot, som i dag sidder som formand.

Nuværende fond.

Alle eksperter fraråder, at gøre noget ved den eksisterende fond. Dette med baggrund i, at vedtægtsændringer vil være nær umulige, at få igennem hos civilstyrelsen. Ændringer ville sandsynligvis betyde store ændringer i forvaltning og krav til kapitalgrundlag.

Indenfor den nuværende fond, findes flere muligheder for håndtering:

- *Fortsætte uforandret.* Muligheden er, at det faktisk gør godt, og de som for nuværende er omfattet faktisk får penge på samme niveau som nu, livsvarigt. Risikoen er, at investeringerne tager så meget i værdi, at der kun vil være penge til udbetaling i 5 – 8 år endnu. Resultatet kan naturligvis også være noget midt imellem.
- *Nedsætte beløb, så det sikres, at der udbetaling til alle livsvarigt ud fra nuværende kapitalbeholdning.* Dette vil naturligvis ændre livsgrundlaget, for de omfattede, radikalt og kan have store konsekvenser for den enkelte. Omvendt sikres dog et vist beløb, om end man må forvente, at dette beløb sandsynligvis være ca. halvdelen af det beløb, som man udbetales i dag.
- *Etablerer en ”skygge håndtering”.* Dette, forstået på den måde, at der i dagens vedtægter beskrives, at der kun ydes beløb fra fonden 1 år ad gangen, men at der, de facto arbejdes med ”betinget garanti”, som udarbejdes for minimum 10 år ad gangen. Den betingede garanti forudsætter naturligvis en anden tilgang til det at være bestyrelsesmedlem i fonden!

For CC, som endnu ikke er stoppet, som følge af at være fyldt 55 år:

- *Lad nye fortsætte i den gamle fond.* Det er jo en mulighed, med de risici, som der nu en gang ligger i det.
- *Lad en normal pensionskasse overtage.* Vil betyde mere end en halvering af de beløb, som udbetales for nuværende (sandsynligvis). Der kan være problemstillinger, som kunne betyde, at nye betaler for de gamle. Beløbene, som vil komme til udbetaling, vil sandsynligvis være så små, at det vil være meget lidt attraktivt for CC, at gå ved de 55.
- *Samme model, som hos piloterne.* Indebærer en såkaldt ”begrænset garanti”. Det udbetalte beløb vil være væsentlig lavere end for nuværende. Fordel, at man er sikkert en vis udbetaling, livslangt. Dog vil beløbet være lavere, og dermed et spørgsmål om det er attraktivt.

- *Afgangsvederlag*. Kunne være en attraktiv model (højeste beløb for AP, omkring 2 mill., og for AH/AS ca. 1,8 mill ved fuld optjening). Vil kræve, at SAS indvilger i, at udbetale hele beløbet på en gang – skattemæssigt ikke attraktivt.
- *Afgangsvederlag over 5 år*. Modellen kunne være, at beløbet udbetales, som løn over 5 år. Det ville betyde, for det højeste beløb, ca. 400.000:- om året i 5 år eller ca. 33.000:- om måneden. Dog ville det faktiske bruttobeløb blive noget lavere, idet SAS i givet fald skal svare pensionsindbetaling og feriepenge, af det månedlige beløb. Men hvis udbetalingen ligger på ca. 20.000 - 25.000 i 5 år, så det vel heller ikke så ringe endda.

Påstandene omkring udbetaling, ved at lade almindelig eller pilot pensionskasse forestå fonden, er baseret på udtalelser fra Aon, Kjeld Skjold og SEB.

Dette er indtil videre hvad som har været på bordet. Mere eksakte beregninger bør gøres på de forskellige modeller, ligesom skatteforhold bør afdækkes (i.h.t. Lars Hjorth, så spiller det ingen rolle for SAS, skattemæssigt, om man indbetaler over 5 år til en fond eller til den enkelte).

Afslutningsvis en stille undren. Som fonden er stykket sammen i dag, så må der mangle 5 års indbetaling til pension, uanset om man lader dem stå, eller påbegynder udbetalinger fra fonden (med mindre den enkelte selv sikrer det) ? Underligt!”

I en mail af samme dato til de førnævnte skrev Søren Johansen:

”Supert arbejde, igen fra Steen.

Måske skal vi som Advokaterne passe på at lave for mange af disse dokumenter, der kunne bruges mod os, ved en evt. retssag.

Men det giver som Steen skriver et godt overblik over hvor vi er lige nu.
...”

Det vides ikke, hvem der har udarbejdet et talepapir primo 2011 fra CAU til brug for informationsmøde afholdt af JH Assurance og CAU, men ifølge Lives advokat er talepapiret vist udarbejdet af Jakob Esposito. Talepapiret har følgende ordlyd:

”...

Anledning

Jeg vil gerne indlede mødet med at fastslå, at når vi holder mødet i dag, så er det først fremmest, fordi vi er vidende om, at der nu gennem snart et ¾ år har hersket en generel utryghed omkring Fonden. Blandt de, der er omfattet af Fonden, og i særdeleshed blandt de, der allerede nu modtager udbetalinger fra Fonden.

Under sommeren sidste år kunne de, der ER gået på Fonden opleve, at de fik en meddelelse fra Fonden, hvoraf fremgik, at deres udbetalinger blev nedsat med 8 %, nogle ganske få kunne endda opleve, at deres udbetalinger blev nedsat med yderligere 7 %, da de var omfattede af den nyligt indgåede overenskomst mellem CAU og SAS. Dette medførte et massivt antal af henvendelser til CAU, om hvordan dette nu kunne lade sig gøre. Af en del af henvendelserne fremgik, at man sad tilbage med opfattelsen, at man jo var blevet lovet, at man var ”sikret” en månedlig udbetaling på et givet beløb resten af ens levetid. Andre var godt klar over, at fastsættelse af udbetalinger fra Fonden sker for et år af gangen, men ville gerne med afsæt i den konkrete nedsættelse af beløbet, lige høre: Hvordan står det lige til med ”den Fond” og kapitalen. Det var jo nærliggende at gå ud fra, at finanskrisen selvfølgelig heller ikke var gået Fonden forbi.

Det er disse to hovedspørgsmål, som vi gerne vil behandle i dag. Vi ville gerne have ventet med at indkalde til dette informationsmøde til vi havde meget mere at informere om. Både hvad angår den pågående juridiske udredning, men sandelig også, hvad der sikkert er meget mere relevant for jer, der er her i dag; Hvad gør vi for at sikre jer fremadrettet? Men vi mente, at I nu har gået og været utrygge længe nok, og det kunne simpelthen ikke bære længere, at vi ikke informerede jer om, hvad vi ved indtil nu og ikke mindst: hvad er vores hensigter for fremtiden? ¾ år er allerede for lang tid at vente, så derfor møder vi jer her i dag for i det mindste at dele den viden, vi har, med jer, og forhåbentlig også efterlade en opfattelse hos jer, at vi selvfølgelig håndterer de problemer, der måtte være, ud fra hvad, der tjener alle parter bedst.

Årsag

Hvad angår det, som vi før kaldte de to hovedspørgsmål, så kan jeg fortælle, at CAU’s bestyrelse allerede sidste forår fik en officiel meddelelse fra Fondens bestyrelse ved formanden, at der var et problem. En del af Fondens midler var ganske enkelt skredet i løbet af finanskrisen, og hvis dette fortsatte, havde man et større problem. Ét af problemerne, udover givetvis finanskrisen, var at man egentlig aldrig havde justeret udbetalingerne i forhold til indbetalinger af AMBI’en. Det var den besked, som CAU’s bestyrelse fik overbragt fra Fonden. Vi har så sidenhen erfaret, at Fonden allerede i 2008 ved dennes formand ønskede at skride ind og foretage en nedsættelse af udbetalingerne, men havde fået stillet i udsigt, at ”man ville løse Fondens kapitalproblem ved de forestående overenskomstforhandlinger”, hvilket jo som bekendt ikke skete.

Men da CAU’s bestyrelse blev orienteret sidste forår, medførte det så, at der var medlemmer af bestyrelsen, der begyndte at interessere sig indgående for Fonden og kapitalforvaltningen. Denne interesse begyndte imidlertid at afføde en række spørgsmål, og da det i løbet af sommeren blev klart for os, at en del, at de, der allerede er gået på Fonden, lever med den opfattelse, at deres udbetalte beløb er garanteret for livet, rejste det endnu flere spørgsmål; Hvordan kan det være, at man var kommet frem til den opfattelse, når både vedtægter og lovgivning jo tydeligt fastslår, at udbetalinger fra Fonden vedtages en gang årligt? Hvordan kan man på den baggrund love folk, at hvis de opsætter beløbet, så får de en endnu højere forrentning, når de så en dag udbetalingerne påbegyndes? Hvor stor risikoprofil er man nødt til at køre med for at have udbetalinger på det nuværende niveau? Osv. Osv.

På et tidspunkt slog vi en streg i sandet forhold til, hvad vi selv undersøgte, da vi simpelthen konkluderede, at uanset, hvor kloge vi måtte mene at være, så er der aldrig noget klogere end at henvende sig til nogen, der er klogere end en selv. Så vi bad den bedste ekspertise, der kan købes for penge, dels om at give os svar på vores stillede spørgsmål, men dels så sandelig også på de spørgsmål, som vi ikke havde stillet, og sidst men ikke mindst rådgive os i forhold til, hvor disse svar bør føre os hen.

Afgrænsning

Det er nok vigtigt, at vi med det samme får foretaget en forventningsafstemning. Mødet i dag er et informationsmøde omkring Fonden og dens aftalemæssige grundlag set ud fra et CAU-perspektiv.

Vi kan derfor ikke svare på spørgsmål, der rettelig skal stilles til Fonden. Vi må ikke, og kan ikke, svare på spørgsmål af den karakter, og i bedste fald ville svar på de spørgsmål ikke kunne bruges til noget som helst.

Fonden er en selvstændig fungerende juridisk enhed, der er, og skal være, total uafhængig af CAU.

Det er forståeligt nok, hvis der er nogen af jer, der er her i dag, der kan have noget svært ved at adskille CAU's og Fondens bestyrelser, for der HAR uden tvivl gennem tiderne været et bemærkelsesværdigt personsammenfald mellem disse to bestyrelser. Det samme er sådan set også gældende for SAS' repræsentanters vedkommende. Det er der sådan set i sig selv ikke noget galt i, hvis disse personer ellers selv kan finde ud af at adskille tingene. Ikke mindst når man optræder i forhold til medlemmerne, men også i forhold til de to helt forskellige opgave, der følger af at være overenskomstforhandler på den ene side og medlem af Fondens bestyrelse på den anden side. Det kan godt umiddelbart virke som om, at den adskillelse, ikke altid har været der, men det er dog ikke noget vi på nuværende tidspunkt kan fastslå udtømmende, og det er derfor heller ikke noget, som vi kan give et endeligt svar på i dag.

Når det er sagt, så skal det allerede nu fastlås, at denne bestyrelse ønsker at bringe orden i tingene, også hvad dette angår, og derfor er der også en klar adskillelse mellem de, skal vi sige kasketter, her i dag på dette møde.

Dette betyder så også, at selvom der i dag er medlemmer af Fondens bestyrelse tilstede, så er de her i dag, kun som repræsentanter for CAU, og ikke som repræsentanter for Fonden, og de kan således IKKE svare på spørgsmål rettet til Fondens bestyrelse. Disse må rettes til Fonden, enten ved telefonisk henvendelse til Fondens formand, eller skriftligt.

...

... der er spørgsmål, vi ikke selv kender svaret på endnu, og når det gælder fremtiden, så kan vi kun svare på, hvad vi gerne vil, men ikke helt præcist, hvad og hvordan. Men så snart vi har disse svar, så får I dem også.

Med de ord vil jeg gerne give ordet videre til Lars Hjorth fra AON, som vil give en indsigtfuld orientering ud fra et økonomiske/finansielt perspektiv.

Derefter vil CAU's advokater kommen med en forhåbentlig oplysende forklaring omkring Fonden ud fra nogle juridiske perspektiver.

Til sidst vil vi selv give jer indblik i, hvad vores hensigter er, dvs. fremadrettet. Det er ikke givet, at I der er her i dag, vil gå herfra med en følelse af forløsning i maven, men vi håber, at I, som det mindste, føler jer bedre oplyst."

På det pågældende informationsmøde gennemgik Lars Hjorth nogle af ham udarbejdede plancher med "Orientering om status for ca-fonden", dateret 2. marts 2011. Fire af disse plancher, alle under overskriften "CA-fonden – mulige overvejelser i fondens bestyrelse" vedrørte henholdsvis

- "Nødvendig kapital når ydelsen fra fonden udbetales livsvarigt fra alder 55 år. Det nuværende udbetalingsforløb. Forskellige forudsætninger vedr. grundlag.
- Hensættelse *før* reduktionen af ydelserne fra fonden med den fremtidige reducerede løn på 7% og nedsættelse for arbejdsmarkedsbidraget på 8%.
- Hensættelse *efter* reduktionen af ydelserne fra fonden med den fremtidige reducerede løn på 7% og nedsættelse for arbejdsmarkedsbidraget på 8%.
- Hensættelse *efter* reduktionen af ydelserne fra fonden med den fremtidige reducerede løn på 7% og nedsættelse for arbejdsmarkedsbidraget på 8% modregning af folkepensionens grundbeløb for alle under 65 år."

I en mail af 5. marts 2011 til Jakob Esposito og Steen Vendelboe, med "Cc" til Søren Johansen og Charlotte Halvorsen, rejste Anna-Lena Gustafsson spørgsmål i tilknytning til advokat Kirsten Maxens udkast til notat til CAU om Fonden af november 2006 som følger:

"...

På framsidan står det att CAU har bitt om en undersökning (har vi betalt den?) och så är den sänd till NEH

Det är en vägledning till CAU's styrelsesmedlemmar och speciellt till dem som ska sitta i fonden.

Charlotta eller Sören har du sett den?

Det verkar som den inte har varit diskuterad i SAU's styrelsesrum. vi får kolla [dvs. kontrollere] referat efter den 6 dec 2006.

Jag är riktigt upprörd över att man har nonchalerat [dvs. ignoreret] varnings-signalerna och som nämns i utredningen

Det står i utredningen att om man följer ett avtal i "fondstyrelsen" är det inte en fond utan en pensionskasse. (då gäller krav om att räkna med 1,5% tillväxt och då saknas det 500000Dkr)

Uppskrivningar av belopp till framtiden är inte förenligt med fondens stadgar [dvs. vedtægter] mm

Resultatet vi idag ser är en helt vanlig SAS historia. .vi gör våra egna regler och "lagar".

Finns det flera undersökningar gjorda?

I Verners artikel till CAUTION (som blev censurerad) är det den här utredningen han hänvisar till?...

Kan vi inte spola tiden tillbaka och göra om allt från 2004 ..."

Jakob Esposito svarede dagen efter, den 6. marts 2011, Anna-Lena Gustafsson og Steen Vendelboe, med "Cc" til Søren Johansen og Charlotte Halvorsen således:

"Fra: Jakob Esposito
Sendt: SØ 06-03-2011 07:51

...

Nej, den er IKKE diskuteret i bestyrelseslokalet, men det skal vi altså ikke gå i stå af. Det er uinteressant. Den besked, som jeg fik, da den blev udleveret til mig af NE (jeg gav den videre til Anna-Lena samme dag) sidste sommer var: At Verner på et tidspunkt var kommet til NE i forbindelse med at han ville undersøge lovligheden af Fonden, legaliteten i Fondens dispositioner og i den forbindelse, og om der i det hele taget var tale om en Fond i lovens forstand. Derfor bad NE i egenskab af formand for fonden på foranledning af Verner Kirsten Marxen om at udarbejde dette notat. Som det kan ses, så er der her igen en uskøn kasketforvirring. Men NE understregede over for mig, at det var ham, der havde bedt KM i egenskab af advokat for Fonden om at udarbejde notatet. Så jeg går ud fra, at det er betalt af Fonden.

Der er altså ikke noget nyt i det for mig, og det er derfor jeg hele tiden har sagt, at Verner ganske tydeligt har haft kendskab til mange ting (i hvert fald siden 2006). Det, som er kernespørgsmålet er IKKE, hvem der har betalt for det eller ej, eller om det har været oppe i bestyrelseslokalet (det havde Asger og Nikolai nok faldet over ved gennemgangen af referater osv.)! Lad os nu holde fokus !!!! Nej, det som er kernespørgsmålet her, er: Har SAS´ repræsentanter, eller nogen af disse, haft kendskab til notatet? For hvis det er tilfældet, så har disse et problem, og dette kan være noget af forklaringen på, hvorfor Charlotte og Søren slår i en dyne.

Nu har jeg i sidste uge informeret både Michael Hince og Poul Enemark om, at notatet eksisterer, og vist dem de kritiske steder i notatet (selvom NE svor mig til fortrolighed, da han udleverede det). På den måde kan hverken SAS eller Michael Hince undlade at forholde sig til det. Så Anna-Lena, lad være med at bruge så meget energi på dette. Det er der andre, der gør. I skal koncentrere jer om, at få bragt orden i Fonden fremadrettet.

Faktisk står både du, Søren og Charlotte jer bedst ved indtil videre at lade som om, at I IKKE kender notatet. Lad os nu se, om ikke min orientering af SAS og Michael Hince ikke har skabt så meget uro på bagsmækken hos SAS, at der helt automatisk sker fremdrift på den anden side af bordet.

Når denne viden om notatet pludselig fremgår, som NY VIDEN (næstformanden er således 9 måneder bagud J!), så fortæller det mig, at hvis vi overlapper for meget i vores indsats, så vil vi fortsat køre i ring, ganske enkelt fordi der tilsyneladende er forhold, der ikke opfattes, fordi sporerne og konteksterne er for mange. De tre fondsbestyrelsesmedlemmer, bør som sagt koncentrere sig om at få bragt orden i forholdene i FONDEN fremadrettet!

1. Stoppe tilsagnspraksis uagtet, at vi påregner, at der ikke skal flere ind i fonden (hvis der ikke er flertal for dette i fonden, så få en bemærkning anført i referat).
2. Stoppe praksis med opsættelse af beløbet mod højere forrentning (hvis der ikke er flertal for dette i fonden, så få den bemærkning anført i referatet).
3. S sammensætningen af fonden, herunder formandsskifte.
4. Kortlægge Fondens forpligtelser
5. Arbejde med en anden kapitalforvaltning

Osv. Osv.

Så skal Steen og jeg nok tage os, at undersøgelsen bagudrettet”.

Søren Johansen svarede i en mail af samme dato de øvrige således:

”Jeg er helt enig med Jakob og de opstillede punkter er også dem vi bragt op i bestyrelseslokalet i Fonden uden gehør fra de andre. Netop opsætning af beløbet med forrentning har jeg tidligere spurgt ind til, og blev igen kaldt en klap-hat, der intet forstod af NE.

Min tålmodighed er slut og fra min side bliver alt fra nu af, ført til referat !!!!!

Grundet at vi lukker tilførslen til Fonden, vil tvinge bestyrelsen til at begynde udbetalingen af opsatte beløb og justere kraftigt ned i udbetalingerne, måske allerede i år. Gad vide hvordan ”de gamle” reagerer ??? søgsmålene vil sikkert begynde at vælte ind.”

Poul Gemzøe-Enemark på vegne SAS og Jakob Esposito underskrev den 4. marts 2011 følgende hensigtserklæring:

”Under henvisning til lokalaf tale af 5. april 2007, vedrørende Pensionsforbedring for Cabin Crew mellem 55 og 60 år, har nedennævnte parter indgået nærværende hensigtserklæring om,

- at parterne tilstræber at indgå aftale om en ny fremtidig struktur for ordningen,
- at parterne tilstræber at gøre den ny ordning mere gennemsigtig for den enkelte CC, og
- at parterne tilstræber at lave en ny ordning, der giver den enkelte CC mulighed for at vælge mellem udbetaling og/eller indbetaling på individuelle pensionsordninger.

Parterne er enige om, at den nye ordning skal være omkostningsneutral i forhold til allerede eksisterende aftale, for SAS.”

I medlemsbladet CAUTION 3/2011, dvs. marts 2011, forsøgte CAU's bestyrelse at svare på en række spørgsmål vedrørende Fonden stillet af et navngivet medlem. Bestyrelsen svarede bl.a.:

”Fonden är en självägd institution. Fonden och dess administration ligger helt utanför SAS och CAU's organisationer. Fonden styrs av dess stadgar/vedtægter. Det är Fondstyrelsen som förvaltar och styr över Fondens ekonomiska medel och utbetalningarna fördelas enligt de stadgar/vedtægter som styr Fonden.

...

Allmänt och svar om Fonden;

...

- Det är INTE SANT att det utbetalda beloppet från Fonden SKALL betalas hela livet, men det är önskvärt.
- Det kan vara sant att, om det blir nya finanskriser och åter nya finanskriser så kommer det belopp som betalas ut från Fonden att minska i storlek.
- Fondstyrelsen kan INTE göra en ”NY FOND”. Det är SAS och CAU tillsammans som kan göra nya avtal för att skapa något nytt.

...”

Ved skrivelse af 6. april 2011 sendte CAU's advokat, advokat Asger Tue Pedersen fra advokatfirmaet Lind Cadovius følgende redegørelse til SAS' advokat, advokat Yvonne Frederiksen:

”Jeg henviser til drøftelserne på møde hos SAS den 24. marts 2011 og til den efterfølgende kontakt om sagen, der har været mellem SAS og CAU.

SAS og CAU har den 1. marts 2011 påtegnet en fælles hensigtserklæring, der vedrører den såkaldte lokalaftale af 5. april 2007 om Fonden til Pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark (Fonden).

På baggrund af forløbet af mødet den 24. marts 2011, er CAU i tvivl om, hvorvidt SAS har et reelt ønske om at leve op til indholdet af hensigtserklæringen, jf. nærmere nedenfor.

CAU har noteret, at SAS gerne vil have afklaret, om Fonden – eller SAS – har en egentlig og endelig juridisk forpligtelse over for Cabin Crew, der rækker videre end bindende meddelelser om et enkelt års tildeling, ligesom SAS er interesseret i at få afklaret, om medlemmer af bestyrelsen for Fonden eller andre kan være erstatningsansvarlige. CAU har imidlertid ikke kunnet undgå at få det indtryk, at i det omfang SAS vurderer, at dette ikke er tilfældet – hvilket øjensynligt allerede er SAS’ entydige opfattelse – så mener SAS ikke, at der er anledning til at gribe til handling i forhold til Fonden og den tilknyttede såkaldte lokalaftale.

CAU vil selvsagt gerne have undersøgt de samme forhold, som SAS finder bør afdækkes, og er ligesom SAS interesseret i at få sikkerhed for, at Fonden som sådan overholder gældende lovgivning.

Jeg vedlægger i den forbindelse kopi af en lang række breve fra Fonden til enkelte Cabin Crew. De fleste vedrører perioden 1997-1999, og CAU er ikke i besiddelse af yderligere omfattende kommunikation på individuelt plan fra Fonden for perioden efter dette tidspunkt. Derudover vedlægger jeg kopi af brev af 5. april 2005 fra SAS til en konkret Cabin Crew med tilhørende generel informationsskrivelse blandt andet vedrørende Fonden, kopi af brev af 22. oktober 2009 fra SAS til en konkret Cabin Crew med tilhørende generel orientering af september 2009 om frivillige ordninger i forbindelse med overtallighed 2009-2011 og den konkrete Cabin Crew’s accept af den frivillige fratrædelsesordning, der benævnes ”overgangsordning til Fonden”.

Som jeg nævnte på mødet, er det ikke min opfattelse, at indholdet i brevene i forbindelse med vurderingen af Fondens – og SAS’ – forpligtelser og i øvrigt i forhold til vurderingen af Fondens status, kan betragtes isoleret i forhold til hvad der er skrevet til den enkelte Cabin Crew.

Korrespondancen skal ses som en helhed, og også som en del af den helhed, den indgår i. Det har således betydning, hvor længe der er udbetalt overenskomstmessig ydelse til den enkelte Cabin Crew, hvor fast den løbende ydelse fra Fonden har været, hvorledes der er kommunikeret fra Fonden, SAS og anden side i forhold til, hvad Fonden er, og hvad den enkeltes rettigheder er. Det egenbidrag på 2%, den enkelte Cabin Crew har betalt af sin løn, skal også tages i betragtning.

Jeg mener også, at det kan have betydning, hvad grundlaget for den enkeltes beslutning om at gå på Fonden har været, herunder hvad der er drøftet og skriftligt redegjort for i forbindelse med indgåelse af fratrædelsesaftaler m.v.

Det fremsendte materiale og de anførte bemærkninger er jeg fremkommet med til brug for Deres videre overvejelser. Jeg skal imidlertid understrege, at uanset hvad De eller SAS kommer frem til i vurderingen af eksisterende juridiske forpligtelser over for enkelte Cabin Crew og af Fondens lovlighed m.v., så ændrer det ikke ved, at der består et problem vedrørende den nuværende model og dens holdbarhed.

Det er CAU's opfattelse, at SAS og CAU må samarbejde om hurtigst muligt at finde en holdbar fremtidig model, der håndterer de spørgsmål, der er refereret til i hensigtserklæringen af 1. marts 2011.

Hvis SAS ikke ønsker dette eller reelt ikke medvirker til det, ser CAU beklageligvis ikke anden udvej end at søge at få ordnet de juridiske og økonomiske forhold i relation til det område, som Fonden hidtil har dækket, på anden vis.

I forhold til hensigtserklæringen, er det CAU's opfattelse, at det standpunkt, SAS nu synes at indtage, kan være i væsentlig strid med den foreliggende hensigtserklæring. CAU tager forbehold for at gå videre i forhold til dette, og understreger, at såfremt SAS ikke mener sig bundet af hensigtserklæringen, kan det betyde, at CAU heller ikke er det, herunder af den begrænsning i forhold til, hvordan en fremtidig løsning udgiftsmæssigt kan stille sig i forhold til SAS, som er indeholdt i hensigtserklæringen.

CAU tager desuden afstand fra den opfattelse, at den foreliggende såkaldte lokalaftale er overholdt og respekteret af SAS, selv hvis SAS ikke medvirker til at bringe forholdene i orden. Fonden er etableret som led i det tætte overenskomstforhold mellem SAS og CAU, og uanset de forbehold, der måtte være indeholdt i lokalaftalen, er aftalens specifikke angivelse af, hvad den enkelte Cabin Crew er berettiget til at modtage fra Fonden, et resultat af en bindende overenskomstmæssig aftale. Denne aftales karakter er i øvrigt bekræftet ved mange års vedvarende efterfølgelse, og indholdet af den er en del af den samlede aftalestruktur mellem parterne, der har baseret sig på, at de enkelte Cabin Crew rent faktisk ville modtage, hvad der fremgik af overenskomsten.

CAU tager således forbehold for, hvis en fælles konstruktiv løsning ikke kan findes, at søge at få indbragt SAS for Arbejdsretten for overenskomstbrud.

CAU kan desuden se sig nødsaget til individuelt at støtte nuværende og tidligere Cabin Crew, der mener at have fået krænket sine rettigheder.

Dertil kommer, at CAU kan finde det nødvendigt at informere nuværende og tidligere Cabin Crew om SAS' tilkendegivne opfattelse om, at SAS ikke vil medvirke til en løsning, uanset om Fonden ikke kan forventes at foretage sådanne udbetalinger, som det hidtil har været forudsat.

Jeg skal imidlertid atter understrege, at CAU selvsagt respekterer den fælles hensigtserklæring, og i det hele ønsker at arbejde for en sammenhængende fremtidssikret juridisk og økonomisk forsvarlig løsning. Det involverer, at der

indgås en ny overenskomst, der regulerer de forhold, der nu reguleres af lokal-aftalen af 5. april 2007. CAU har ikke på nuværende tidspunkt noget ønske om, at SAS skal have yderligere økonomisk belastning derved, jf. også indholdet af hensigtserklæringen, medmindre dette følger af juridisk pligt.

Som det følger af ovenstående betragter CAU det som væsentligt, at forholdene vedrørende Fonden bringes på plads meget hurtigt. På vegne CAU anmoder jeg derfor om, at SAS meddeler, om det fastholdes, at der ikke er anledning til at gribe til handling i forhold til Fonden og den tilknyttede såkaldte lokalaf-tale, medmindre Fonden eller SAS har en egentlig og endelig juridisk forpligtelse over for Cabin Crew eller Fonden som sådan er ulovlig. Foreligger der ikke et positivt svar fra SAS i den forbindelse senest den 20. ds. – inden påske – vil CAU tage det som udtryk for, at SAS fastholder sit nuværende standpunkt.”

Som advokat for SAS besvarede advokat Christian K. Clasen ved skrivelse af 18. april 2011 advokat Asger Tue Pedersens henvendelse således:

”Hermed anerkender jeg på vegne SAS modtagelsen af Deres brev af 6. april 2011.

Et brev, der giver anledning til en del undren, fordi aftalen på mødet den 24. marts 2011 efter SAS’ deltageres opfattelse var, at De på vegne CAU ville komme med de præcise juridiske indsigelser, som situationen efter CAU’s opfattelse giver anledning til, og fordi brevets indhold slet ikke er i overensstem-melse med dette.

Derfor må jeg først og fremmet understrege, at SAS har medvirket og fortsat gerne medvirker til en konstruktiv, fremadrettet løsning af de problemer, der eventuelt måtte være vedrørende Fonden.

SAS har da også indkaldt til møder vedrørende spørgsmålet – senest møder den 7. og 8. april 2011, som CAU imidlertid ikke ønskede at deltage i.

Når de således hævder, at SAS ikke skulle leve op til hensigtserklæringen af 4. marts 2011, må jeg stille mig uforstående overfor det.

Derudover er det forsat ganske uklart for både SAS og undertegnede, hvori de egentlige – juridiske eller økonomiske – problemer med Fonden efter CAU’s opfattelse består.

Ved flere tidligere lejligheder har CAU’s repræsentanter overfor SAS oplyst, at CAU havde iværksat en juridisk undersøgelse af fonden, og at der foregår no-get ulovligt i fonden.

SAS må blot konstatere, at CAU hverken har delt indholdet af undersøgelsen med SAS eller har konkretiseret, hvori disse ulovligheder skulle bestå.

Deres brev og det dermed fremsendte materiale ændrer ikke på dette.

Jeg går imidlertid ud fra, at der mellem overenskomstparterne er enighed om,

- at** alle medarbejdere, der er ”gået på fonden” har gjort det i henhold til de enhver tid gældende regler fastsat i overenskomsten,
- at** CAU har vejledt medarbejderne i overensstemmelse med overenskomstens indhold, når medarbejderne har skullet træffe deres beslutning,
- at** reglerne i overenskomsten hele tiden har henvist til, at der er en selvstændig fond, som årligt fastsætter størrelsen på betalinger til medarbejdere, der ”er på fonden”, og
- at** der således ikke er nogen af medarbejderne, tidligere eller nuværende, der kan have andre forventninger end dette.

For mig er der da heller intet, der tyder på, at der er modtagere fra fonden, der er uenige i ovenstående, for modtagerne har oplevet de årlige reguleringer i betalinger fra fonden, herunder også i negativ retning, idet der i marts 2010 skete en reduktion på 7 % af alle udbetalinger fra fonden, ligesom der i juli 2010 skete en yderligere reduktion på 8 %. I ingen af disse tilfælde er der nogen af modtagerne, der har taget retlige skridt i den anledning. Modtagerne har altså accepteret, at ydelserne kan blive reguleret både i op- og nedadgående retning.

På det grundlag og på grundlag af det fremsendte materiale kan jeg ikke konstatere andet, end

- at** Fonden må formodes at have administreret fondsmidlerne i overensstemmelse med sine vedtægter
- at** SAS har foretaget indbetalinger til Fonden i overensstemmelse med det gældende aftalegrundlag.
- at** modtagerne fra fonden har fået, hvad de har krav på, og
- at** både SAS og CAU har overholdt gældende aftaler.

Når Deres brev indeholder påstande om brud og forbehold for at køre sag med påstand om bod, er jeg således fortsat helt uforstående overfor dette.

Derfor må jeg **gentage opfordringen** fra mødet den 24. marts 2011 til CAU om at redegøre for, hvori de egentlige – juridiske eller økonomiske – problemer med Fonden efter CAU's opfattelse består og i den forbindelse opfordre CAU til at fremkomme med den juridiske argumentation, der danner grundlag for den opfattelse.

Først når dette er klart for SAS og undertegnede, er der grundlag for at iværksætte en konkret juridisk undersøgelse af, hvad der hidtil er foregået.

Allerede nu er der imidlertid intet i vejen for, at CAU og SAS indleder dialog om, hvorledes en fremtidig ordning på området kan tilrettelægges.”

Skrivelsen blev af advokat Asger Tue Pedersen videresendt til Steen Vendelboe, Jakob Esposito og Anna Lena Gustafsson den 26. april 2011 med en ledsagende bemærkning om, at SAS' advokat havde skiftet sagsbehandler, at erindringen om, hvad der skete på mødet den 24. marts 2011, dermed øjensynlig også var forsvundet, og at han ville vende tilbage inden for få dage med henblik på en drøftelse af, hvordan de kom videre. Advokat Asger Tue Pedersen vendte herefter ved mail af 3. maj 2011 tilbage over for de pågældende med udkast til brev til advokat Christian K. Clasen. Efter godkendelse blev udkastet sendt til advokat Christian K. Clasen i en skrivelse af 4. maj 2011 med følgende indhold:

”Jeg har modtaget Deres brev af 18. april d. å.

I modsætningen til Dem deltog jeg i mødet den 24. marts d.å.

Mit brev af 6. april d.å. og det tilhørende materiale er fremsendt til advokat Yvonne Frederiksen i overensstemmelse med mødets indhold. På mødet gav de deltagende ansatte fra SAS og Yvonne Frederiksen udtryk for, at SAS gerne ville have afklaret, om Fonden – eller SAS – har egentlige juridiske forpligtelser overfor Cabin Crew, der rækker videre end bindende meddelelser om et enkelt års tildeling, ligesom SAS ønskede at få afklaret, om medlemmer af bestyrelsen for Fonden eller andre kunne være erstatningsansvarlige overfor Cabin Crew eller andre.

Det blev mødet klarlagt, at CAU ikke er i besiddelse af tilstrækkeligt materiale til at belyse disse problemstillinger eller til at belyse Fondens juridiske og økonomiske forhold i øvrigt. Derimod er SAS og Fonden i besiddelse af sådant materiale, herunder den kommunikation, der har været fra Fonden og SAS generelt og til den enkelte Cabin Crew.

På den baggrund blev det aftalt, at jeg skulle fremsende det materiale, CAU var i besiddelse af, og i øvrigt omtale, hvad CAU og jeg mente, burde undersøges.

Derefter ville der – sådan var aftalen på mødet – indenfor kort tid fremkomme en redegørelse om de nævnte forhold fra advokat Yvonne Frederiksens side.

Jeg kan kun forstå Deres brev af 18. april d.å. sådan, at SAS nu ikke ønsker, at der bliver foretaget en undersøgelse af forholdene, og allerede har konkluderet, at ingen vil kunne rejse krav overfor Fonden, SAS eller andre, og at den hidtidige ordning således kan forsætte uden ændringer, uden at dette giver anledning til juridiske problemer.

På det grundlag skal jeg på vegne af CAU bede Dem besvare følgende spørgsmål:

Er det SAS' standpunkt, at SAS ikke i kraft af den såkaldte lokalaftale eller på andet grundlag har nogen retlig forpligtelse over for CAU, Fonden eller nogen

nuværende eller tidligere Cabin Crew til at sikre, at sådanne Cabin Crew modtager nogen ydelser fra Fonden, eventuelt ydelser i mere end et år?

Det er min opfattelse, at spørgsmålet kan besvares med ja eller nej.

I det omfang, jeg ikke har hørt fra Dem inden 7 dage fra d.d., vil jeg på baggrund af det hidtil passerede lægge til grund, at SAS må svare ja til spørgsmålet, og CAU vil ud fra dette tage stilling til, hvordan det videre forløb skal håndteres.

Som det fremgår af mit brev af 6. april d.å. til advokat Yvonne Frederiksen, er det CAUs opfattelse, at de økonomiske problemer, der har været, og til dels fortsat er, i Fonden, og det forhold, at tidligere Cabin Crew, der er på Fonden, ikke modtager ydelser som forudsat i den såkaldte lokalaftale, i sig selv begrundet, at den hidtidige ordning ikke kan fortsætte. Det er CAUs opfattelse, at der må findes en ny fremtidig model, der håndterer de spørgsmål, der er refereret til i hensigtserklæringen fra primo marts d.å.

En ny fremtidig model vil imidlertid ikke være baseret på et tilstrækkeligt solidt fundament, hvis der ikke sker en endelig afklaring af Fondens lovlighed og økonomi, og af om Fonden – eller SAS – eller andre har pådraget sig forpligtelser over nuværende eller tidligere Cabin Crew, der rækker videre end den begrænsning til 1-årige tilsagn, som Fonden og SAS nu støtter sig på.

Jeg vedlægger til supplement for det materiale, jeg med brevet af 6. april d.å. fremsendte til Dem, kopi af brev af 6. april d. å., der er sendt til SAS til en konkret Cabin Crew, med information om de generelle vilkår, der angiveligt gælder ved fratræden fra SAS, når man er i alderen fra 55-59 år.

Hvis ovenstående giver anledning til spørgsmål fra Deres side, er De velkomne til at rette henvendelse hertil.”

Advokat Christian K. Clasen besvarede i skrivelse af 11. maj 2011 henvendelsen af 4. maj 2011 således:

”Jeg henviser til Deres brev af 4. maj 2011.

Alle SAS’ deltagere fra det afholdte møde har noteret, at der ville komme en detaljeret redegørelser fra Deres side om, hvilke problemstillinger der efter Deres opfattelse består, for at SAS på det grundlag kunne tage stilling til, om der var behov for yderligere undersøgelser.

Det viser Deres brev, at De ikke har til hensigt at komme med, hvilket naturligvis er helt op til Dem og CAU at vurdere, om De ønsker at gøre.

Videre hæfter jeg mig ved, at De ikke i Deres brev har kommenteret, hvad jeg i mit brev af 18. april gik ud fra, der var enighed mellem parterne om nemlig:

at alle medarbejdere, der er ”gået på fonden”, har gjort det i henhold til de enhver tid gældende regler fastsat i overenskomsten,

- at** CAU har vejledt medarbejderne i overensstemmelse med overenskomsten indhold, når medarbejderne har skullet træffe deres beslutning,
- at** reglerne i overenskomsten hele tiden har henvist til, at det er en selvstændig fond, som årligt fastsætter størrelsen på betalinger til medarbejdere, der ”er på fonden”, og
- at** således ikke er nogen af medarbejderne, tidligere eller nuværende, der kan have andre forventninger end dette.

Det tager jeg fortsat til udtryk for, at der en sådan enighed

Desuden har De altså heller ikke – som drøftet på mødet, og som jeg ellers opfordrede til i brevet – redegjort for, hvad det er for problemer, De og Deres klient mener at kunne konstatere.

Derfor er det rigtigt, at SAS ikke for nuværende ser behov for yderligere juridiske undersøgelser. Vi ved simpelthen ikke, hvad det er for spørgsmål, CAU tilsyneladende mener, der er behov for at undersøge.

Dernæst stiller De et ja/nej-spørgsmål gående på, om SAS mener at leve op til gældende forpligtelser, og det spørgsmål forventer De, at jeg og SAS besvarer inden for 7 dage.

Det kan De på ingen måde gå ud fra, at vi for fremtiden vil gøre.

På det nuværende grundlag har jeg imidlertid intet problem med på vegne min klient at oplyse, at vi ikke mener, at SAS har yderligere forpligter i relation til de omhandlede problemstillinger, end hvad der allerede bliver opfyldt.

Det gælder både i forhold til CAU og i forhold til nuværende og tidligere medarbejdere.”

Advokat Asger Tue Pedersen meddelte i skrivelse af 19. maj 2011 advokat Christian K. Clasen, at der ikke var grundlag for at gå ud fra, at parterne er enige om de i advokat Christian K. Clasens skrivelse af 11. maj 2011 oplyste fire punkter, hvorimod advokaten kunne gå ud fra, at CAU er interesseret i at finde en konstruktiv og for alle parter tilfredsstillende løsning på den problemstilling i relation til Fonden, ”som De vedvarende benægter eksisterer”. Samme dato sendte advokat Asger Tue Pedersen følgende mail til Steen Vendelboe, Jakob Esposito og Anna-Lena Gustafsson:

”....

For så vidt angår medlemsorienteringen, vil jeg foreslå en formulering i retning af følgende:

”CAU har nu igennem et godt stykke tid forsøgt at få afklaret forholdene vedrørende Fonden til pensionsforbedring for SAS Cabin Attendants i Danmark (Fonden). Som et led i dette har CAU arbejdet på, at overenskomsten mellem CAU og SAS vedrørende Fonden skal ændres for at give plads for en ny ordning.

CAU har forsøgt at få SAS med i en reel dialog til afklaring af Fondens forhold og til afklaring af, hvilke eventuelle forpligtelser i forhold til individuelle personer der eventuelt måtte eksistere. SAS har imidlertid ikke vist nogen reel interesse i at få håndteret forholdene vedrørende Fonden eller til at bringe en holdbar og langsigtet løsning på plads.

Desværre ser det derfor ud til, at der i hvert fald ikke på kort sigt vil kunne ske en ændring af overenskomsten mellem CAU og SAS, og at forholdene vedrørende Fonden i øvrigt ikke vil kunne afklares hurtigt og effektivt.

På nuværende tidspunkt må CAU derfor arbejde ud fra, at Fonden, som den ser ud nu, vil fortsætte uden væsentlige ændringer, og at overenskomsten mellem CAU og SAS vedrørende Fonden vil bestå indtil næste overenskomstforhandling.

CAU har ikke opgivet at få gennemført relevante ændringer og tiltag nu, og CAU vil vedvarende opretholde et pres på SAS. I den forbindelse vil CAU overveje arbejdsretlige tiltag i forhold til SAS, men væsentligst vil CAU støtte sig til den gensidige interesse, CAU, SAS og Fonden må have i, at forholdene bliver ordnede for alle.

Konsekvensen af, at der ikke er nogen afklaring på nuværende tidspunkt, er, at de personer, der er på Fonden nu, eller vil gå på Fonden, ikke med sikkerhed kan forvente at få de ydelser, de er stillet i udsigt i overenskomsten mellem CAU og SAS, eller som de i øvrigt måtte være stillet i udsigt ved kommunikation fra Fonden eller fra SAS. CAU forventer, at der fortsat vil blive udbetalt ydelser fra Fonden til alle, der er på Fonden, men størrelsen af ydelserne kan der ikke siges noget sikkert om.

CAU er bekendt med, at en række tidligere formænd fra CAU har gjort tiltag til, at der bliver rejst individuelle krav fra personer, der er på Fonden, i forbindelse med den nedsættelse af ydelser fra Fonden, der er sket.

CAU finder det relevant at få afdækket, hvilke individuelle forpligtelser Fonden eller SAS måtte have påtaget sig over for enkeltpersoner, der er på Fonden, men overordnet arbejder CAU for en løsning, der samlet set kommer alle CAUs medlemmer til gavn, og ikke virker til fordel for et mindretal alene”.

Hvis I har spørgsmål i forbindelse med ovenstående, hører jeg det meget gerne”.

Efter at der var udtaget stævning i sagen, meddelte advokat Christian K. Clasen i skrivelser til henholdsvis Fonden og CAU's advokat, at SAS fandt det naturligt at give såvel Fonden som CAU lejlighed til at overveje, om nogen af parterne ønskede at varetage egne interesser i den foreliggende sag.

Forklaringer

Der er i landsretten afgivet supplerende forklaringer af Michael Hınca, Jan Rovsing, Per Espersen, Verner Lundtoft Jensen, Lars Hjorth, Jens Møberg Nielsen, Jan Hansen, Svend Møllenborg, Arne Verner Sørensen, Thomas Carlstein, Keld Skjold Pedersen, Ole Karstensen, Søren Johansen, Charlotte Halvorsen, Gitte Thorius og Kirsten Andersen.

Der er endvidere afgivet forklaring af S, Dorthe Barkhus, Jesper Vestergaard Merrild, Poul Gemzøe-Enemark og Niels Henrik Hansen.

S har forklaret blandt andet, at han er formand for grupperepræsentanten, idet den tidligere formand, Per Espersen, blev syg. Han er uddannet bankmand og blev ansat i SAS i 1973, hvor han sluttede i 2003. Han arbejdede først som steward og blev siden forfremmet til purser. En purser er det samme som kabinechef. Kaptajnen er chef i cockpittet. Han blev ad åre aktiv i fagforeningen CAU. Han var suppleant i CAU's bestyrelse fra 1994 og næstformand fra 1995 til 2000. Fra 2000 til 2003, hvor han fratrådte, var han formand. Han modtager pensionstillæg fra Fonden. Han har mange gange været med til at rådgive kolleger om pension. CAU indkaldte til "sessions", når der havde været overenskomstforhandlinger mv. Der var altid stor interesse blandt medlemmerne for at møde op. Orienteringer om pension blev altid holdt sammen med samarbejdspartneren JH Assurance. Der blev altid orienteret om forhandlingerne med arbejdsgiver. Der blev altid stillet mange spørgsmål til pensionssystemet, kaldet 15 + 3. Pensionssystemet var præmiebaseret. Der blev også stillet mange spørgsmål om Fonden, som var et supplement til pensionen. Medlemmerne ville gerne vide, f.eks. hvad man ville få, hvis man gik på pension som 55-årig, og eksperterne foretog udregninger herom. CAU og JH Assurance rådgav om pension, herunder at tillægget var livsvarigt. Man gjorde både SAS og sig selv en tjeneste ved at gå som 55-årig. SAS kom af med en dyr medarbejder og kunne tage en billig, ung ind i stedet for.

Han var med i forhandlingsdelegationen, der forhandlede overenskomsten i 1997. Det var ikke ham, der førte pennen – det var andre i bestyrelsen bedre til. Han var til stede ved forhandlingsmødet den 27. januar 1997, men han husker ikke forhandlingen i detaljer. I for-

bindelse med 1997-overenskomsten var det Jan Rovsing, som både kunne forhandle og få sat nemt forståelig tekst på papir. I forbindelse med 1997-overenskomsten vidste man, at der skulle ansættes folk i København, men København var meget dyr i forhold til Sverige og Norge. Opgaven var at lave en model, så de dyreste forlod firmaet, og man kunne få nogle billige ind ”i bunden”. Der blev derfor lavet en ny lønskala, hvor de nye, der kom ind, startede tre løntrin under den lønskala, som de øvrige gik efter, så de nye var ret billige.

Han har også i en kort periode siddet i Fondens bestyrelse. Et fondsbestyrelsesmøde foregik på den måde, at der blev indkaldt til møde, hvor man skulle gennemgå årsregnskab og godkende udbetalinger, men bestyrelsen blev ikke samlet på én gang. Som han husker det, holdt Niels-Erik Hansen og forretningsføreren et formøde, hvor de gennemgik det hele grundigt, hvorefter de orienterede de øvrige bestyrelsesmedlemmer på selve bestyrelsesmødet. Niels-Erik Hansen og forretningsføreren redegjorde for, hvorfor beløbene skulle reguleres, som de to foreslog, og så nikkede bestyrelsen til det. De drøftede i bestyrelsen også forrentningen. Som han husker det, sagde Niels-Erik Hansen og forretningsføreren i forbindelse med bestyrelsesmødet den 13. oktober 2003, at der faktisk var midler til at regulere med 9 %, men for at gå med livrem og seler foreslog de, at man kun regulerede med 7,5 %. De penge, der var i Fonden, var de begunstigedes penge. Han fik intet materiale inden bestyrelsesmøderne, som varede måske en time eller to. Han husker ikke, om han fik en dagsorden til møderne, der foregik i CAU's bygning. Niels-Erik Hansen havde et skrivebord og en pc hos CAU. Når han kom på arbejde i CAU, fik han en snak med Niels-Erik Hansen, som fortalte ham, hvornår der var bestyrelsesmøde. Han fløj kun 4-5 gange om året i de år, hvor han var i CAU's bestyrelse. Resten af tiden gik han til møder. Han husker, at man fik lister over de personer, der var på Fonden. Listerne lå i hans dueslag samme dag, som mødet fandt sted. Det var forretningsføreren Keld Skjold Pedersen, der trak listerne ud med navne og beløbsstørrelser. På listerne var måske 20-30 navne – og ud for hvert navn et beløb. Bestyrelsen gennemgik ikke på individniveau, hvad den enkelte skulle have. De pågældende havde ret til et beløb efter overenskomsten, så bestyrelsen skulle ikke ind i, hvilke beløb den enkelte skulle have. Det kunne der ikke ændres på af ham eller andre. Han husker ikke, om han fik en liste over, hvilke personer der var gået på pension fra januar 2003 til bestyrelsesmødet i oktober 2003. Der var ingen ansøgninger, da alle jo fik beløb fra Fonden via deres overenskomst. Han vidste af gode grunde heller ikke, hvem der ville fratræde i tiden efter bestyrelsesmødets afholdelse til udløbet af 2003. Han tænker, at bestyrelsens beslutning vel gjaldt fra januar frem til bestyrelsesmødets afholdelse, men han

husker det ikke. Det var overenskomsten, der dannede grundlag for de beslutninger, der blev truffet i Fonden. Fonden besluttede udbetalingerne for et år ad gangen. Man kunne kun beslutte for et år ad gangen, da man skulle beslutte, hvordan der skulle reguleres, herunder for de opsatte midler. Han kiggede ikke i vedtægterne i forbindelse med bestyrelsesmøderne. Han husker ikke, hvor mange fondsbestyrelsesmøder han har deltaget i. Det kan godt passe, at det kun var et. Han husker ikke, om han har set den i protokollatet fra bestyrelsesmødet den 13. oktober 2003, pkt. 2, nævnte revisionsprotokol. Han husker ikke at have været med til den i pkt. 3 nævnte gennemgang af årsregnskabet. Han husker det sådan, at årsregnskabet blev gennemgået i grove termer, idet Niels-Erik Hansen og forretningsføreren havde gennemgået det sammen først. Han var med til at godkende regnskabet, ellers havde han ikke skrevet under på bestyrelsesmødeprotokollatet. Han har været med til at foretage investeringer for Fonden, men han har ikke været med til at fastlægge Fondens investeringsstrategi. Han havde tiltro til Niels-Erik Hansen og banken, som var inde over investeringerne. Han kan ikke huske, om han var med til at vælge revisor. Der var en revisor, som bestyrelsen havde fuld tiltro til. Bestyrelsen traf beslutninger ud fra de informationer, der blev givet af Niels-Erik Hansen og forretningsføreren.

På et tidspunkt fik han et brev om, at pensionstilskuddene i 2010 blev nedsat med 8 %, fordi der skulle betales arbejdsmarkedsbidrag. Der stod intet om, at overenskomstgrundlaget var ændret. Det var Fondens bestyrelse, der fandt på det med arbejdsmarkedsbidrag, muligvis for at give sig selv rygdækning. Alle vidste jo godt, at når beløbet blev indbetalt til Fonden, så var der betalt arbejdsmarkedsbidrag, og så skulle det jo ikke betales en gang til. Det var ikke hans indtryk, at CAU havde noget problem med nedsættelsen i forhold til de gamle kolleger. Han ved, at nogle gamle kolleger, der henvendte sig til CAU i forbindelse med nedsættelsen, blev afvist. Niels-Erik Hansen sad i CAU og svarede på spørgsmål. Grunden til, at CAU ikke har trukket SAS i arbejdsretten, er efter hans opfattelse, at CAU ikke ville skade de kolleger, som CAU repræsenterede. Så snart man forlod SAS, blev man jo smidt ud af CAU og havde dermed ikke længere nogen til at repræsentere sig. Det stod i CAU's vedtægter, at man ikke kunne være medlem, når man var fratrukket. Da han fik besked om den første nedsættelse, stiftede han sammen med nogle gamle kolleger foreningen Fonden Live. Han forsøgte at få en dialog med CAU, men blev nærmest smidt ud. Han fik af CAU's daværende formand Christa Ceré at vide, at CAU's advokat havde sagt, at CAU ikke måtte tale med dem.

Da han fratrådte ved udgangen af november 2003, var han purser og formand for fagforeningen i København og styrerepræsentant i SAS. Han småsludrede med Susanne Larsen, som blev glad, da han meddelte, at han ville gå på pension – han var nok ikke den mest populære person i SAS' hovedkvarter. Han sendte aldrig en opsigelse – det skete mundtligt i samtalen med Susanne Larsen. Han havde talt med Alice Withen på lønningskontoret og fået en beregning på, hvilket beløb han ville få, hvis han gik på Fonden. Beløbet blev regnet ud efter formlen i overenskomsten. Det beløb, han fik oplyst, var ca. 12.700 kr. Han fik først beløbet opsat, så da han påbegyndte udbetalingerne efter ca. 1 år og 8 måneder, fik han som følge af forrentningen af det opsatte beløb ca. 15.300 kr. Han bad om at få beløbet udbetalt efter råd fra sin bror, som er bankmand. Hans bror sagde, at det var en dårlig forretning at have beløbet opsat. Han ringede til Alice Withen og bad om at få beløbet udbetalt. Da han sluttede i SAS, havde han en løn på 500-600.000 kr. og fik yderligere 300.000 for sin repræsentation i styret. Han ville ikke være gået på pension, hvis han ikke havde troet på, at ydelserne fra Fonden var livsvarige. Han modtager stadig et mindre beløb fra Fonden på 6.678 kr. Han er i dag 72 år. Han havde et lille landsted med et par heste, som han blev nødt til at sælge, da han ikke fik den indtægt, han havde regnet med. Han har kontakt med mange pensionister. Mange har fået ændret deres livsvilkår radikalt. Han har været nødt til at være erhvervsaktiv, efter at han fratrådte sin stilling hos SAS. Umiddelbart efter den første nedsættelse af pensionstillægget begyndte han som studentermedhjælper i en arbejdsgiverorganisation, hvor han arbejder 20 timer om ugen.

Han havde på et tidligere tidspunkt spurgt til pensionstillægget og modtaget brev af 16. september 1998, hvoraf fremgik, at der var tale om en prognose. Det var en tilsvarende prognose, han fik i forbindelse med sin fratræden i 2003. Det fremgår, at Niels-Erik Hansen fik kopi af brevet. Han har fået at vide, at alle beregninger, der blev lavet i lønningskontoret, som havde alle data, blev sendt til Niels-Erik Hansen for at skabe sikkerhed for, at beregningen var korrekt. Niels-Erik Hansen regnede det efter. Han kan tilslutte sig Keld Skjold Pedersens forklaring i byretten om, at Fonden kun kunne træffe afgørelse for et år ad gangen. Det skyldtes, at det ene beløb skulle pristalsreguleres, og de opsatte beløb skulle tilskrives en forrentning. Han er ikke enig i Keld Skjold Pedersens forklaring om, at Fondens formål var efter bedste evne og baseret på sin økonomi at opfylde sine betingelser. Fondens økonomi interesserede ham ikke. Han havde et ansættelsesforhold hos SAS og regnede med, at SAS opfyldte sine forpligtelser over for ham. Den forpligtelse er slut, når han har været død i 12 år.

Det er hans opfattelse, at Fonden og SAS er to forskellige ting, jf. Fondens vedtægters § 1. SAS og CAU skulle have en pengekasse, hvor pengene kunne lægges ind. Han forstår vedtægternes § 8 sådan, at de omfattede personer skulle have et supplement til deres pension, fordi de ikke kunne nå at opspare fuld pension. Fonden kan kun udbetale for et år ad gangen, men udbetalingerne er styret af overenskomsten. Han kan ikke svare på, om SAS har opfyldt sin betalingsforpligtelse, hvis SAS indbetaler de beløb, der er nævnt i 1997-overenskomstens pkt. 2. Han ved kun, hvad han skal have. Han kan ikke redegøre for beregningen af pensionsforbedring fra Fonden i pkt. 6, men henviser til det, han har fået at vide og til det, som han selv har sagt til sine kolleger på informationsmøder. Fonden træffer beslutning for et år ad gangen, fordi der er nogle betingelser, der skal være opfyldt hvert år. Det er hans opfattelse, at Niels-Erik Hansen i byrettens dom fejlagtigt er citeret for at have bekræftet, at SAS har opfyldt sin betalingsforpligtelser over for Fonden, når SAS har betalt de to beløb i pkt. 2. Han er heller ikke enig i denne udlægning. Hans opfattelse af, at der er tale om livsvarige ydelser, leder tilbage til de utallige pensionsgruppemøder, som de har deltaget i. På informationsmøderne deltog Niels-Erik Hansen samt Svend Boisen og Jan Hansen fra JH Assurance og Jan Rovsing fra CAU. JH Assurance repræsenterede SAS, som betalte JH Assurance, hvilket vil sige, at begge parter i aftalen var til stede. Han kan ikke genkende Jan Hansens beskrivelse for byretten om, at der var en ret klar adskillelse af opgaverne på mødet, hvor JH Assurance stod for at fortælle om den pensionsmæssige del, dvs. den bidragsbaserede 15+3-ordning, mens Niels-Erik Hansen fra CAU stod for at beskrive, hvordan fondsdelen var, og hvad der ellers var af muligheder for dagpenge og fra fagforeningssystemet. Han opfattede informationen på møderne som værende meget ”flydende”. Det almindelige pensionssystem, den såkaldte 15+3 aftale, og fondsaftalen blev gennemgået. Han erindrer det ikke sådan, at JH Assurance ikke orienterede om Fonden – både JH Assurance og Niels-Erik Hansen fortalte om det hele. Han erindrer ikke at have hørt Niels-Erik Hansen sige, at det var etårige ydelser, men at man havde et ønske om at give livsvarige ydelser i det omfang, der var midler til stede.

Michael Hince har supplerende forklaret blandt andet, at han deltog i mødet i Civilstyrelsen den 26. oktober 2015 sammen med bl.a. en eller to personer fra Fonden, som var udpeget af CAU. Han havde før 2010 været med i overenskomstforhandlinger som repræsentant for Scandinavian IT-Group, men ikke i overenskomstforhandlinger på CAU’s område. Fra 2010 arbejdede han igen med overenskomstforhandlinger og var også inde over forhandlinger med CAU. Han blev personalechef i Danmark i 2010 og senere HR-direktør med skandinavisk ansvar. Han har på CAU’s område ikke set andet end bidragsordninger. SAS

rådgav ikke om pension, men havde indgået en aftale med en pensionsmægler med specialister og eksperter til at rådgive herom. CAU har benyttet disse eller deres egne folk. SAS' ønsker om ikke at rådgive om pension var en bevidst beslutning, som skyldtes, at der for den enkelte er en række forhold af personlig karakter, der intet har med ansættelsesforholdet at gøre. Han går ud fra, at SAS til Fonden har betalt de beløb, som SAS er forpligtet til, da han ikke har hørt andet. Da han var i Fondens bestyrelse, gennemgik man pengestrømmene med revisor. Han har ikke på noget tidspunkt hørt nogen sige noget om, at SAS ikke skulle have betalt det, SAS skulle. Han er heller ikke blevet mødt med det synspunkt, at SAS skulle betale, hvis der manglede penge i Fonden. Første gang han var med til et bestyrelsesmøde, gav Niels-Erik Hansen udtryk for, at hvis der manglede penge, så måtte man forsøge at forhandle sig frem til flere penge. SAS har i mange år været i økonomisk krise. Der har været forskellige tilpasninger, som alle har været besparelsesøvelser. Når han i byretten har forklaret, at man havde en slags andelsværdi af Fonden, mente han, at de personer, der gik på Fonden baseret på de beregningsmodeller, der fremgik af overenskomsten, havde en andel af de penge, der var i Fonden. SAS indbetalte til Fonden, og det var Fondens penge. Der har været forskellige modeller for indbetalingerne. Indtil den første nedsættelse blev der altid udbetalt det beregnede beløb til de pågældende. Der er ikke individuelle konti, men en sum penge, og så er der de begunstigede, der skal have udbetaling fra Fonden. I den tid han har siddet i Fonden fra august eller september 2010, har man taget afsæt i beregninger, når man skulle beslutte, hvad der skulle udbetales det næste år. Han kan da også af sagens materiale se, at der er udarbejdet aktuarberegninger mv. Dette fik han også forklaret af personen, han afløste i bestyrelsen, så det er foregået på samme måde, før han trådte ind. SAS' medlemmer af Fondens bestyrelse er blevet udpeget af SAS' CEO efter forelæg af potentielle kandidater.

Der var turbulens, da han trådte ind i bestyrelsen i 2010, idet man havde nedsat udbetalingerne for første gang nogensinde. Det var vigtigt at vide, at man havde fast grund under fødderne. Bestyrelsen tog derfor kontakt til Fondens advokat for at høre, om noget burde gøres i den situation, som man stod i. Fonden havde en lille bunden kapital og havde fået store beløb fra SAS. Bestyrelsen ville være sikre på, at man kunne blive ved med at betale løbende, så vidt muligt livsvarigt, og ikke skulle udbetale hele det frie beløb på én gang. Derfor tog man kontakt til Civilstyrelsen. Man ville gerne sikre sig, at Civilstyrelsen vidste, hvad Fonden var. På mødet den 26. oktober 2015 fortalte de om hele konstruktionen, udbetalingen via SAS' lønningssystem, de problemer, der havde ført til nedsættelserne osv. Civilstyrelsen havde ikke spørgsmål eller kommentarer og tilkendegav, at styrelsen ville

vende tilbage, hvis der var yderligere. Det var hans indtryk, at de ville høre nærmere, hvis Civilstyrelsen havde noget til det, der var foregået indtil da. Han er sikker på, at Civilstyrelsen ville have rettet henvendelse, hvis der havde været yderligere.

Da han kom ind i bestyrelsen, var man i en økonomisk situation, hvor SAS ikke ønskede at lave aftaler og tilføre flere penge. Hvis man skulle leve op til Fondens vedtægter og yde udbetalinger, gerne livsvarigt, så var det nødvendigt at sætte udbetalingerne ned. Det var vigtigt for bestyrelsen at understrege, hvad det betød, når man opsatte sit beløb, og at udbetalingerne kun kunne besluttes for et år ad gangen. Bestyrelsen og Fondens advokat prøvede skriftligt og telefonisk at få fat i alle de personer, der havde opsatte beløb, men det var svært at lokalisere folk. I 2014-2015 havde de fået kontakt til alle, og ingen har længere opsatte beløb. Ham bekendt fik alle, der gik på Fonden, lavet en prognose, som blev udarbejdet af lønningskontoret. Når denne var godkendt af Niels-Erik Hansen, kunne den pågældende sige, at vedkommende ønskede at gå på Fonden. For ham er det at bede om en prognoseberegning det samme som at ansøge om at gå på Fonden. Han har på brev af 30. december 2008 til E skrevet under som HR-direktør på en aftale, hvorved hun afslutter sit ansættelsesforhold og overgår til Fonden. Han var på dette tidspunkt ikke i Fondens bestyrelse. Brevet er et slutdokument. Der er foregået noget inden dette tidspunkt, herunder lavet en prognoseberegning.

SAS har en lang række virksomhedsoverenskomster, så det er sædvanligt, at overenskomsten er indgået direkte med f.eks. CAU. SAS er også medlem af Dansk Industri, men der har været indgået virksomhedsoverenskomster på alle områder, hvor der har været fagforeninger. SAS har på den måde været en spændende arbejdsplads – f.eks. valgte parterne i 2012, da SAS var ved at gå konkurs, at åbne overenskomsten og genforhandle.

Det er hans opfattelse, at der i den tid, hvor han har siddet i bestyrelsen, har været enighed mellem SAS og CAU om, hvordan Fonden fungerede. Han var i 2010-2018 formand for Hovedsamarbejdsudvalget, hvor de forskellige overenskomstbærende organisationer har været til stede. Heller ikke i denne sammenhæng har der været rejst spørgsmål om, at SAS ikke skulle have overholdt sine forpligtelser, ligesom han ikke har modtaget nogen form for skriftlig kommunikation herom. Der er en ganske hård retorik i forbindelse med og under forhandlinger både mundtligt på møder og skriftligt. Han bliver således ikke overrasket over, at tonen er sådan – heller ikke i forbindelse med henvendelserne til koncernledelsen fra Jakob Esposito. Der var et voldsomt pres fra Jakob Espositos side for at finde

nogle løsninger, men der var ikke en opfattelse af, at SAS havde en pligt til at betale. Han opfatter Jakob Espositos mail af 2. juli 2010 til Flemming Jensen, hvor Jakob Esposito bl.a. anfører, at en løsning på Fondens kapitalproblem vil kræve nogle ”politiske beslutninger” fra såvel CAU som SAS’ side og anmoder om et møde, som udtryk for det samme. Hvis Jakob Esposito havde haft den opfattelse, at der forelå en juridisk pligt for SAS, så havde retorikken været helt anderledes.

Han ved fra Poul Gemzøe-Enemark, som han var chef for på det pågældende tidspunkt, at der på tidspunktet for Jakob Espositos mail af 10. juli 2010 til bestyrelsen i CAU var dialog om mulighederne for at lave noget nyt. Han talte med Poul Gemzøe-Enemark om dette, da han på et senere tidspunkt kom ind i Fondens bestyrelse. Dialogen gik bl.a. på, at man ikke kunne røre Fondens penge, hvis man ønskede at lave en ny konstruktion. Dette var også Poul Gemzøe-Enemarks opfattelse.

I august 2010 var der usikkerhed – også i CAU – som følge af den første nedsættelse. Det var derfor helt naturligt, at der blev truffet bestemmelse om en timeout, så de, der i givet fald skulle på Fonden, fik tid til at beslutte sig. Det er muligt, at beslutningen om en timeout ikke fremgår af noget bestyrelsesmødeprotokollat, men protokollaterne indeholder ikke nødvendigvis referat af alle beslutninger, der blev truffet i Fonden. Efter hans opfattelse kunne bestyrelsesformanden med samtykke fra bestyrelsen godt træffe sådan en beslutning, som var ganske fornuftig, således som det antydningvis fremgår af mail af 31. august 2010 fra Steen Vendelboe til Jørgen Nystrup. På tidspunktet for hensigtserklæringen af 4. marts 2011, underskrevet af Poul Gemzøe-Enemark og Jakob Esposito, var han fortsat chef for Poul Gemzøe-Enemark. Som det fremgår af hensigtserklæringen, var SAS villig til at kigge på en anden model for tilskud til pension for kabinepersonalet, men SAS’ omkostninger måtte ikke blive større. Den 4. marts 2011 vidste SAS, at man havde store økonomiske problemer. Der var fra SAS’ ledelse et krav og et ønske om at have en bestemt omkostningsudvikling.

Han husker at have set advokat Kirsten Maxens udkast til notat om Fonden for så vidt angår rettigheder og forpligtelser i forhold til gældende fondslovgivning mv., men ikke hvornår han så det. Han noterede sig, at CAU havde anmodet advokaten om at kigge på Fondens konstruktion og lovlighed. Han husker at have set et udkast, men ikke en færdig konklusion. Han bad om at få advokat Kirsten Maxen til at redegøre for notatet på et bestyrelsesmøde. Advokat Kirsten Maxen bekræftede, at Fonden var en fond og havde ageret som

sådan. Hun mente også, at beløbet kunne nedsættes, da der ikke fremgik noget andet i Fondens vedtægter. Han mente dermed at have fået afklaret de spørgsmål, der var blevet rejst. Han har ikke modtaget Jakob Espositos mail af 29. marts 2011, hvor notatet omtales, og så den heller ikke på daværende tidspunkt, ligesom den ikke blev drøftet med ham.

Han kan af mail af 25. maj 2011 fra Jakob Esposito til John Dueholm se, at CAU på dette tidspunkt ikke havde tillid til vidnet, hvilket han ikke var klar over. Han husker, at Jakob Esposito på et møde beskyldte ham for at lyve, hvilket han tog som udtryk for, at Jakob Esposito ikke havde tillid til ham, men han ser her, at det var CAU, der ikke havde tillid til ham. I Steen Vendelboes notat sendt med mail af 6. oktober 2010 til Jakob Esposito og Anna-Lena Gustafsson omtales, at 446 kolleger havde fået en "lottokupon". Han har også i forbindelse med dialogen om en ny ordning hørt Jakob Esposito omtale ordningen som et pyramidespil. Han opfattede dette som tilkendegivelser af, at det var surt at være de sidste, da der ingen garanti var for, at der var penge til de sidste. Da han trådte ind i Fondens bestyrelse, læste han op på papirerne og gjorde meget tydeligt opmærksom på, hvordan han opfattede tingene. Der var kommet flere nye ind i bestyrelsen, som anskuede tingene anderledes og stillede mange spørgsmål til, hvordan Fonden fungerede. Det passede ikke Niels-Erik Hansen, og de havde nogle ganske giftige bestyrelsesmøder. Anna-Lena Gustafsson havde også en opfattelse af, at der var nogle, der forventede at få noget, de ikke ville få. Han har ikke på noget tidspunkt hørt tale om en arbejdsretssag, som nævnt i pkt. 3 i referat fra bestyrelsesmøde i CAU den 24. maj 2011. Det har heller ikke været nævnt i Hovedsamarbejdsudvalget, hvilket ville være et naturligt sted at bringe det op, hvis man var uenig med SAS i noget. CAU var ikke tilbageholdende med at "true" med sager, hvis man var utilfreds med noget – sådan var forhandlingskulturen. Han er sikker på, at mail af 21. december 2010 fra Niels-Erik Hansen til Anna-Lena Gustafsson er kommet efter et bestyrelsesmøde, hvor vidnet og Anna-Lena Gustafsson stillede rigtig mange spørgsmål. Anna-Lena Gustafsson var meget oprørt over den måde, der blev svaret af Niels-Erik Hansen, men vidnet var vant til den skarpe tone fra andre forhandlinger. Der var, som det fremgår af mail af 6. januar 2011 fra Anna-Lena Gustafsson til Niels-Erik Hansen, flere i CAU, der ikke var enige med Niels-Erik Hansen. De talte i fondsbestyrelsen om, at de ville være sikre på, at der var det rigtige fundament for de beslutninger, de traf, og at det måtte afklares, om nogen i Fonden på et tidspunkt havde lovet nogen noget. Der var ingen, der talte om, hvorvidt SAS havde lovet noget. Bestyrelsen gav udtryk for, at man gerne ville have mere fyldestgørende bestyrelsesmødeprotokollater. Protokollaterne blev sendt ud inden næste møde, hvor man gennemgik og eventuelt justerede, inden det blev til et endeligt pro-

tokollat. Derfor kan der være flere versioner af protokollatet for et givent møde. Der kunne jo også være ting i udkastet, der var forkert. Der var i forbindelse med bestyrelsesmøde i Fonden den 5. maj 2011 en drøftelse på mødet bl.a. af forslaget om en nedsættelse af udbetalingerne med 40-60 %. Han syntes selv, at det var for meget. Ud fra hans kendskab til Fondens økonomi, antallet af begunstigede osv. var han ikke overbevist om, at man skulle sætte ned med så stort et beløb, idet der stadig var penge i Fonden. Efterfølgende viste det sig, at yderligere justeringer var nødvendige. Den nye fondsbestyrelse valgte en ny advokat, Hans Madsen. Det var ikke SAS' advokat. Bestyrelsen gennemgik Fondens økonomi. Man kunne vælge at nedsætte enten én gang, og så kunne man måske sætte lidt op næste år, eller en trappeordning. Ligebehandlingsprincippet, som er omtalt i bestyrelsesmødeprotokollatet af 24. januar 2014, var det princip, bestyrelsen arbejdede ud fra, og gik ud på, at Fonden ikke måtte løbe tør for penge, så længe der var begunstigede i Fonden. Det ændrede ikke på, hvordan beslutningerne blev truffet, men de var nødt til at sætte beløbet ned. Bestyrelsen bestræbte sig på, at der skulle være penge også til ægtefæller og børn.

På dette tidspunkt vidste bestyrelsen, at de sidste betalinger fra SAS var ved at rulle ind, så den eneste indtægt efter dette tidspunkt var afkast. Det blev hele tiden forsøgt at sikre, at der også var penge til de sidste. Bestyrelsen fik hele tiden lavet prognoser, så man var på forkant og ikke fik overraskelser som den i 2008/2009. Efter hans opfattelse var ledelsesberetningerne i Fondens årsregnskaber retvisende. I den tid han sad i bestyrelsen, gjorde de ledelsesberetningerne mere uddybende, så de ikke bare indeholdt en henvisning til § 8 i Fondens vedtægter, men reelt var intet ændret. Der har i bestyrelsen været drøftelser med revisor om, hvorvidt der skulle rettes henvendelse til fondsmyndighederne, hvilket de gjorde. De har ikke talt med Civilstyrelsen siden 2015. I september eller oktober 2020 kom der brev fra Civilstyrelsen, som ikke havde bemærkninger til Fondens senest aflagte årsregnskab og bad om, at næste årsregnskab fremsendes til styrelsen, når det foreligger. Der har også været korresponderet med Civilstyrelsen om, hvilken type fond der er tale om, hvilket der er kommet svar på.

Han har været med siden sagens anlæg og har haft indflydelse på, hvem der blev bedt om at gå i gang med arbejdet. SAS har gjort alt for at fremskaffe det materiale, som foreningen Fonden Live og dennes advokat har bedt om.

Som det fremgår af mail af 6. januar 2011 fra Anna-Lena Gustafsson til resten af Fondens bestyrelse, var der bestyrelsesmøder den 7. oktober og 29. november 2010. Han ved ikke,

om der blev skrevet referat. Det var ekstraordinære møder, der havde karakter af arbejds-møder, hvor der ikke skulle træffes beslutninger. Der var en del nye folk i bestyrelsen, som for deres egen skyld havde nogle spørgsmål for at sikre sig, at de pågældende kunne varetage arbejdet i bestyrelsen på korrekt vis. I den tid, hvor han sad i Fondens bestyrelse, kendte man det antal medarbejdere, der havde mulighed for at gå på Fonden frem til det tidspunkt, hvor Fonden blev lukket. Der blev ikke ved overenskomster tilført nye midler, og kredsen af begunstige blev ikke udvidet. Det fulgte af overenskomsten, at der ikke var flere, der kunne gå på Fonden, mens Fondens vedtægter stipulerede den målgruppe, der oprindeligt var omfattet af Fonden. Det fremgår ikke af vedtægternes formålsparagraf, § 8, men af det bagvedliggende materiale, man gik ud fra, da man lavede Fonden, og hvoraf fremgår, hvem man ønskede at lave denne ordning for. Der var en liste over personer, der kunne komme i betragtning. Han deltog ikke i forhandlingerne om 1974-overenskomsten om pensionsforbedringer, men vil mene, at denne overenskomst stipulerede, hvem der kunne gå på Fonden i 1974. Det er muligt, at han kan have rådgivet i forbindelse med andre overenskomster. Når han udtaler sig om de tidligere overenskomster, baserer han sig bl.a. på det, han har læst, Niels-Erik Hansens orienteringer, og samtaler med Thomas Carlstein.

Der er forskel på beregningsformlerne for de tre grupper, der havde mulighed for at gå på Fonden. Som han har forstået det, var de første overenskomster underlagt svensk jurisdiktion, mens de senere var underlagt dansk jurisdiktion. Der er blevet ændret i antallet, der kunne gå på Fonden. Formlerne har været ændret på forskellige tidspunkter, og der var også forskel på, hvor meget man kunne få med sig, og om man overhovedet kunne få noget. Det maksimale kapitalbeløb blev udregnet efter formelen og var styrende for det beløb, der skulle indbetales af SAS. Prognoseberegningerne udregnede, hvad den enkelte havde med ind i Fonden. SAS har indbetalt penge i forhold til den oprindelige prognose. Udgangspunktet var, at når en medarbejder mellem 55 og 60 år overvejede at forlade SAS, kunne den enkelte anmode SAS' administration eller Fondens formand om at få en prognose for, hvad der kunne forventes, når man gik på Fonden. Prognoseberegningen var dog ikke endelig, før man kendte den dato, hvor den pågældende gik fra. Den fremgangsmåde, der er beskrevet i "Administrativ procedure for bevilling og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud for fratrådte C/A", er efter hans opfattelse retvisende for forretningsgangen. Han har aldrig været ude for, at en person, der gik på Fonden, ikke havde bedt om en prognose.

Når han i byretten har forklaret, at de gerne ville have, at folk gik på Fonden, mente han SAS og CAU, der begge havde en interesse i, at ansatte gik på Fonden. Som fondsbestyrelsesmedlem havde han ingen selvstændig interesse heri. For så vidt angår de opsatte beløb kunne man godt give et afkast på 8 %, hvis Fondens investeringsmotor gav et afkast på 10 % – så havde man stadig tjent på det. For den begunstige var fordelene, at det nominelle beløb blev større. Pengene var Fondens, og det var forrentningen også. På et tidspunkt ville Fondens bestyrelse gerne have, at der ikke længere var opsatte beløb. Han husker ikke, om man undersøgte, om det var en mulighed at udbetale beløbene. Bestyrelsen valgte i hvert fald at rette direkte henvendelse til de pågældende og vejlede om risikoen ved at opsætte, idet der jo blev truffet beslutning for et år ad gangen. Man skulle kende den risiko, at der ikke var sikkerhed for at få udbetalingen livsvarigt. Han har læst sig til, at den første nedsættelse var begrundet i arbejdsmarketsbidraget. Efter hans mening var nedsættelsen udtryk for, at Fonden havde tabt mange penge. Hvis ikke der havde været det tab, havde forløbet set helt anderledes ud, men han kan ikke sige på hvilken måde. Udpegning af SAS' medlemmer til Fonden foregik på den måde, at koncerndirektøren udpegede ud fra forelagte kandidater.

Han husker ikke, om advokat Hans Madsen på fondsbestyrelsesmødet den 23. august 2013 sagde præcis sådan om "et foreningsretsligt ligebehandlingsprincip", som det fremgår af bestyrelsesmødeprotokollatet. Stillet over for at Fonden ville løbe tør for penge, hvis man fortsatte med at udbetale som hidtil, drøftede man på bestyrelsesmødet, hvordan man sikrede, at de, der levede længst, også fik penge. Advokatens pointe var, at folk skulle behandles lige, så der også var penge til de sidste. Af ledelsesberetningen i årsrapport for Fonden for 2013 fremgår, at nedsættelsen var den samme for alle, hvilket også var tilfældet i 2010. Det anførte om fastlæggelse af planen for fremtidige udbetalinger mv. og om fastlæggelsen af størrelsen af årets vedtagne udbetalinger er udtryk for de principper, der havde været anvendt fra Fondens begyndelse. Det fremgår da også af udkast til bestyrelsesmødeprotokollat den 18. marts 2011, at man her gjorde det samme som i 2013, nemlig vurderede ud fra Fondens økonomi, de personer, der var på Fonden, de personer, der kunne gå på Fonden, de beløb, der kom fra SAS osv.

Han ved, at SAS ved advokat Christian K. Clasen har opfordret CAU til at varetage egne interesser under sagen, og han har opfattet det sådan, at CAU ikke har ønsket at reagere.

Jan Rovsing har supplerende forklaret blandt andet, at han uddannet kok og tjener. Han arbejdede i SAS som steward fra 1989 til 2006. Han er i dag knap 55 år. Han modtager ikke ydelser fra Fonden, da han stoppede i SAS, før han blev 55 år.

Fonden var ikke aftalepart som sådan, idet aftalen om pensionsforbedringer blev indgået mellem SAS og CAU. Fonden står for sig selv og har ikke noget med overenskomsterne at gøre, men Fonden er bundet af overenskomsterne og skal udbetale i overensstemmelse hermed. Ved 1997-overenskomsten blev det aftalt, at flere Cabin Attendants kunne gå på Fonden. Fonden havde på daværende tidspunkt en beholdning på ca. 50 mio. kr., men havde ikke midler til at optage flere begunstigede. Derfor lavede man 1997-aftalen. Fonden var en metode, som arbejdsgiver og arbejdstager havde aftalt. Det blev forklaret af Niels-Erik Hansen og CAU's daværende advokat, at man kendte konstruktionen fra piloterne, som havde Pilotforeningens Suppleringsfond. Det var 1997-aftalen, der gav økonomisk mulighed for, at der kunne optages flere i Fonden. Forud for aftalen var der nedsat en arbejdsgruppe med repræsentation fra SAS, CAU og nogle fra JH Assurance. Fra SAS deltog Thomas Andreasson, der var øverste chef for pension og forsikring i SAS, samt Keld Skjold Pedersen. Vidnet var med til at formulere arbejdsgruppens mandat. Der var stor interesse blandt kollegerne for arbejdsgruppens arbejde. Arbejdsgruppen skulle undersøge mulighederne for at etablere en førtidspensionsordning, hvor man fik tilskud til den præmiebaserede pensionsordning, så folk kunne gå som 55-årige. Det skulle samtidig give en besparelse for SAS på 1 mia. kr. over en 20-årig periode. Han mener, at det var dette, der blev implementeret i 1997. Det var arbejdsgruppens opfattelse, at der var tale om et nøje afstemt "vaterpas" mellem den almindelige præmiebaserede pensionsordning og førtidspensionsordningen. Den præmiebaserede pensionsordning og suppleringsydelserne fra Fonden var efter hans opfattelse en del af det samlede pensionssystem. De, der blev til det fyldte 60. år, havde opnået pensionsmålet på 120 månedslønninger og var dermed ikke i spil til førtidspensionsordningen. De, der gik som 55-årige, skulle have en suppleringsydelse, så de kunne nå pensionsmålet, selv om de gik, før de fyldte 60 år. Det var ikke pålagt, at man skulle bruge den eksisterende fond. Arbejdsgruppen overvejede flere muligheder og valgte at pege på den velkendte fond, som indebar de fleste fordele og færreste ulemper og var udtryk for "pay as you go". SAS skulle indbetale over en femårig periode. Ikke nok med at SAS skulle spare 1 mia. kr. – der skulle også ske "pay back" i løbet af otte år af de "nye penge", som SAS skulle komme med for at starte systemet op. Arbejdsgruppens notat mundede ud i nogle resterende spørgsmål, som også siden blev afklaret. Arbejdsgruppens arbejdsperiode blev vist forlænget to gange af tre måneders varighed. Den samlede løs-

ningsmodel etablerede tre markant lavere løntrin med henblik på at få ansat flere i København, hvor der ikke var blevet ansat nogen i syv år. Den lavere startløn skulle være med til at finansiere, at de ældre ansatte kunne få en førtidspensionsordning. Det var en helheds-løsning. Efter hans erindring stadfæstede SAS og CAU ved de forhandlinger, der fandt sted den 9. og 20.-23. april 1997, at man var enige om overenskomsten fra 1996 om etablering af førtidspensionssystemet, og det oplistedes, hvor overenskomsten skulle ændres. Der er i referatet fra forhandlingerne anført ”justering” ved de personer, som skrev under, når man var enige om referatet. CAU underskrev aftalen, så de var enige i det angivne, også i referatets § 2, hvorefter det bl.a. var en forudsætning, at den totale økonomi var positiv for SAS, og at der var tale om et supplement til en præmiebaseret ordning. Det er korrekt, at den almindelige pensionsordning var præmiebaseret. Han vil sige, at komplementeringssystemet var tilsagnsbaseret, da det var bygget på G82 og aktuarberegninger. Af referatet fremgår endvidere bl.a., at parterne var enige om, at kapitalbeløbet er styrende for de supplerende pensionsudbetalinger. Der var enighed om pensionsmålet, og det var afgørende for aftalen. Pensionsmålet er styrende for ydelser fra Fonden. Alle overenskomster blev kommunikeret ud til de ansatte – både af SAS og af CAU.

Når en overenskomst var indgået, indkaldte CAU til medlemsmøde. Der udsendtes et referat og ofte også en gengivelse af essensen af selve overenskomsten. På det tidspunkt havde Fonden ca. 50 mio. kr., men de var allerede afsat til dem, der var omfattet af Fonden. Hvis der skulle flere ind, måtte der indbetales flere penge. Der var to muligheder – enten at hæve den månedlige indbetaling fra SAS eller at gøre noget andet – man valgte at gøre noget andet. Det forhold, at der skulle laves en ny aftale, hvis flere skulle ind, afspejles også i den nedsatte arbejdsgruppes notat. Notatets pkt. 6.2. indeholdt nogle udestående/afklarende spørgsmål, der blev afklaret i det videre arbejde. SAS’ aktuarer havde udregnet besparelsen til 600-700 mio. kr., men arbejdsgruppen nåede ikke til enighed om dette punkt. Han havde nogle drøftelser med Thomas Andreasson. SAS ville beregne besparelsen ud fra, at man ansatte én, når der gik én. CAU mente, at der skulle ansættes to. Men besparelspotential var så interessant, at man i hvert fald nåede til enighed om at implementere.

Den 4. marts 1997 afholdt CAU medlemsmøde i Bella Centeret. Det var det største medlemsmøde, CAU havde afholdt – der var rekordmange tilmeldt. Det var ham, der ”kørte” dette medlemsmøde. Der var ikke kutyme for, at andre end formanden udtalte sig. Som det fremgår af referatet, var det ham, der svarede, at fondsudbetalingerne var på livstid, men at udbetalingerne kunne indefrys indtil det fyldte 67. år. Han gav udtryk for CAU’s hold-

ning. Referatet blev sendt ud til medlemmerne. Med indefrysning henviste han til muligheden for at opsætte udbetalingen til det fyldte 67. år. Denne mulighed opstod oprindeligt, for at den enkelte kunne undgå modregning i efterløn og få forrentning af sine penge. Muligheden er omtalt i 1997-overenskomsten, pkt. 6. Det var desuden en god forretning for Fonden og en god forretning for den ansatte at få forrentning. Han mener ikke, at man havde en drøftelse om denne passus i forhold til Fondens vedtægter. Det er hans opfattelse, at beløbet var den enkeltes og ikke Fondens. Når individet får en forrentning, så er det selvfølgelig individets penge. CAU holdt løbende pensionsmøder også med JH Assurance. Da han tiltrådte som formand, lavede CAU en stor undersøgelse, der viste, at 89 % følte sig dårligt oplyst om pension. CAU afholdt derfor en række møder med 25 personer ad gangen, hvor man med assistance fra JH Assurance gennemgik pensionsordningen mv. Der blev ikke sagt noget om, at udbetalingerne fra Fonden ville kunne blive nedsat, eller at midlerne kunne slippe op. CAU og SAS var enige om pensionsmålet, hvad enten man var 55 eller 60 år. Som nævnt om ”vaterpasset”: Beløbet kunne hverken blive mindre eller større end det, som fremgik af overenskomsten. Han fik forklaret af Niels-Erik Hansen, at det oprindeligt var et lovkrav, at der i fondsvedtægterne skulle stå, at udbetalingerne skete for et år ad gangen. De fik samme passus ind i overenskomsten. SAS havde ingen forpligtelser over for Fonden efter 1997-overenskomsten, der er en aftale mellem SAS og CAU. SAS kunne altså ikke frigøre sig ved at indbetale beløbet til Fonden. SAS’ reelle forpligtelse har altid ligget over for individet. Man kunne have valgt at forhøje pensionsprocenten og indbetale til den enkelte og på denne måde have frigjort sig. Det er SAS, der bærer risikoen for, at Fonden løb tør for penge, idet SAS har forpligtelsen over for den enkelte. Sådan var det også før 1997-overenskomsten. Hvis 1997-overenskomsten blev opsagt efter pkt. 7, skulle der forhandles noget nyt på plads. Der blev holdt et opfølgingsmøde, hvor man skulle se, at det fungerede efter hensigten. Det var SAS’ store frygt, at udbetalingerne ikke var store nok til, at et tilstrækkeligt antal valgte at gå. Det var overenskomsten, der regulerede, hvem der kunne gå på førtidspension med Fonden. Der var lavet prognoser for antallet af kvinder og mænd rækkende 20-25 år frem i tiden. Det var i SAS’ interesse at fortsætte aftalen. Han kan ikke svare på, hvad der ville være sket, hvis overenskomsten var blevet opsagt.

Der blev også indgået en overenskomst mellem CAU og SAS om pensionsspørgsmål i forbindelse med basebytte. Formålet var at kunne samordne pensionsordninger, så der stadig var paritet i pensionsniveauer. Fonden skulle ifølge denne overenskomst betale, så ”vaterpasset” stod lige.

Der blev holdt bestyrelsesmøde i Fonden en gang om året af ca. to timers varighed, inkl. frokost. Man gennemgik årsregnskab og investeringsstrategier, traf beslutning om udbetaling og havde dialog om forrentning af opsatte beløb. Bestyrelsesmødeprotokollatet af 24. juni 1997 er meget retvisende for, hvordan bestyrelsesmøder foregik. Keld Skjold Pedersen var forretningsfører og gennemgik regnskabet. Niels-Erik Hansen og forretningsføreren havde en tættere kontakt og havde også gennemgået regnskabet med revisor inden mødet. Som det fremgår af protokollatets pkt. 4, gennemgik Niels-Erik Hansen Fondens investeringsstrategier og oplyste, om der var nye tiltag på vej, men ingen af dem havde forudsætninger for at gå i dybden med det. Han var med til at godkende regnskabet. Til brug for godkendelsen af pensionstilskud, jf. protokollatets pkt. 5, fik bestyrelsen en liste, hvoraf det fremgik, hvad der var blevet udbetalt i det forgangne år, og det godkendte man. Man bevilgede herefter det, der stod i overenskomsten. Man kunne ikke sætte beløbet op eller ned, men skulle følge overenskomsten. Det var pensionsmålet og ikke Fondens indtægt, der var styrende. Den enkelte skulle ikke indgive en ansøgning – den første udbetaling kom måneden efter, at man var fratrukket. Forrentning af de opsatte beløb, jf. protokollatets pkt. 6, var en af de ting, Fonden kunne tage stilling til. Her kiggede man på Fondens kapitalberedskab.

Han sad ikke i CAU's bestyrelse, da nedsættelserne af udbetalingerne skete. Da han kom ind i Live, havde han nok i begyndelsen af 2011 et møde med den daværende formand for CAU, Jakob Esposito, og forretningsføreren, Steen Vendelboe. Anna-Lena Gustafsson var vist også med. Han forelagde Lives synspunkter for CAU's bestyrelse, fordi de i foreningen var overbevist om, at Fonden havde begået ulovligheder igennem mange år, og at fondsbestyrelsesmedlemmerne burde have vidst dette. Der manglede 100-150 mio. kr. i Fonden, og der var sat en advokatundersøgelse i gang. Tingene skulle afklares, før de kunne tage stilling til det. Det blev ikke på mødet konkretiseret, hvad ulovlighederne nærmere bestod i. Jakob Esposito gav udtryk for, at han ikke ville gøre noget for pensionisterne, som kunne gå ud over hans ansatte medlemmer. Jakob Esposito havde fået at vide, at det var arbejdsmarkedsbidraget, som var baggrunden for nedsættelsen, og det var i Jakob Espositos øjne en fejl, at man havde udbetalt efter overenskomsten og ikke havde fradraget de 8 %. Efter vidnets opfattelse var dét med arbejdsmarkedsbidraget en pseudoforklaring, som fondsbestyrelsen syntes lød plausibel. Ca. seks uger senere havde han et opfølgende møde med Jakob Esposito, som gav udtryk for, at CAU ville få flere penge fra SAS, men at

disse ikke skulle ind i Fonden, men bruges til andre ting. Han kan ikke svare på, hvorfor CAU ikke indklagede SAS for brud på overenskomsten i den forbindelse.

I oktober eller november 2017 var han til møde hos den daværende formand for CAU Christa Ceré. Han fik lov til at gå på loftet og se, hvad der var i CAU's arkiv, men han måtte ikke fjerne eller kopiere noget. Han lagde 18-20 bilag til side. På loftet havde man gemt alt siden CAU's stiftelse i 1960'erne. Sekretæren fortalte, at Jakob Esposito, da denne tiltrådte, havde bedt en sekretær om at rydde loftsrummet, hvor arkivet var, så de kunne starte på en frisk. Der var derfor ikke meget tilbage. Det blev aftalt, at vidnet ugen efter skulle have adgang til at kopiere og tage nogle medlemsblade med. Det fik han imidlertid ikke lov til, da Christa Ceré efter råd fra CAU's advokat ikke skulle blande sig i en sag, der ikke længere var en del af overenskomsten. Jakob Esposito blev vist formand medio 2010 og var det i et år eller halvandet.

Keld Skjold Pedersen har i byretten forklaret, at den individuelle beregning i 1997-overenskomstens pkt. 2 om ydelser fra SAS til pensionsforbedring alene var en beregningsmetode, der havde til formål at finde ud af, hvilket beløb SAS skulle betale til Fonden, og når SAS havde betalt dette, var SAS' forpligtelse opfyldt. Efter vidnets opfattelse er dette udsagn helt forkert. SAS' betaling efter pkt. 2 er blot en delkomponent i overenskomsten. Thomas Carlstein underskrev aftalen for SAS, men han har aldrig været nede i materien og havde ikke detailkendskab til Fonden. SAS havde deres ypperste pensionsekspert til at forhandle aftalen. Thomas Carlstein har for byretten forklaret, at ordningen skulle finansieres ved, at der kom andre medarbejdere ind til en lavere løn, og at der var en fælles forståelse om, at der skulle være en besparelse i det for SAS, eller at ordningen i det mindste skulle være omkostningsneutral. Han kan tilslutte sig dette – han var ophavsmand til ideen, og det var hans tese om besparelsen, der blev skrevet ind. Han er dog ikke enig i, at det skulle være omkostningsneutralt. Når Niels-Erik Hansen i byretten har forklaret, at SAS havde opfyldt sine betalingsforpligtelser over for Fonden, når SAS havde betalt de to beløb, der er nævnt i 1997-overenskomstens pkt. 2, må Niels-Erik Hansen efter hans opfattelse have svaret på de konkrete punkter, men ikke svaret for fremtiden. Der står ikke direkte i 1997-overenskomsten, at SAS skal betale mere, hvis midlerne ikke rækker til, men aftalen var baseret på en aktuarberegning over 20-25 år, hvilket begge parter vidste. De havde stor tillid til de aktuarer, SAS havde til at lave beregningerne. Han er ikke i stand til at sige, om aktuarerne har regnet forkert.

Han kan ikke svare på, hvad Jens Møberg Nielsen har ment, når vedkommende i byretten har forklaret, at tilsagnene fra Fonden kun blev givet for et år ad gangen. I de år han har samarbejdet med Jens Møberg Nielsen, er der intet, der har indikeret, at det var for et år ad gangen, og JH Assurances rådgivning har aldrig taget sigte herpå. Han er uenig i Jan Hansens forklaring for byretten om, at Fonden havde et ønske om at give livsvarige ydelser, men stadigvæk betinget af at der var tale om etårige tilsagn. Han er heller ikke enig i Jan Hansens udlægning af det, der foregik på pensionsmøderne i CAU. Det var en langt mere ”flydende” rådgivning – man kunne ikke rådgive adskilt om ordningens forskellige komponenter. Han har selv været til stede på 25 sådanne møder. Jan Hansen har måske været med til ét møde for at ”vise flaget”, ellers deltog Svend Boisen. Svend Boisen fortalte om den såkaldte 15+3 ordning og viste plancher. Herefter vist plancher om Fondens formue mv., og til sidst var der en konklusion. Det, han har lært, har han lært af JH Assurance, og han sagde det samme. Han har også deltaget i individuelle møder og ved, at der også her blev talt om, at udbetalinger fra Fonden var livsvarige. Der var nogle plancher, der viste, hvornår de enkelte komponenter ophørte – det var for ydelser fra Fondens vedkommende, når man døde.

Når Niels-Erik Hansen for byretten har forklaret, at når Niels-Erik Hansen har svaret ”Nej – altså ikk – det er jo ikke for et år ad gangen, vel; altså det er der var noget, der er for 1 år ad gangen, det var de opsatte – det blev bestemt for 1 år, det er jo altid for 1 år ad gangen, da sagde de det altid. Hvis de startede med at sige, at så får i for 1 år, så ville folk jo tro, at man kun fik for 1 år, og det var jo ikke det, der var beskeden. Det får man. Det besluttes hvert år ja”, så forstår han dette sådan, at Niels-Erik Hansen svarede på, at de opsatte beløb blev reguleret for et år ad gangen. Han har ikke talt med Lars Hjorth om, at tilkendelsen skulle være for et år ad gangen. Lars Hjorth kom ind i stedet for Svend Boisen og var med til ganske få møder. Vidnet var stoppet på dette tidspunkt og har ikke hørt, hvad der er blevet sagt af Lars Hjorth på møderne. Det var ikke Lars Hjorth, men Niels-Erik Hansen, der forklarede om Fondens konstruktion og udbetaling for et år ad gangen.

Han har skrevet under på bl.a. årsberetningen i Fondens regnskab for 1998. Fonden er en selvstændig juridisk person, hvis formål er beskrevet i vedtægternes § 8. Behovet er fast ifølge overenskomsten. Han formodede, at når ordningen havde fungeret i årtier og med folk, der havde siddet der i mange år, så var der intet ulovligt i det. Han undersøgte ikke selv fondslovgivningen og vedtægterne. Han har også skrevet under på ledelsespåtegningen i Fondens regnskab for 2002 og dermed på, at de økonomiske oplysninger er retvisen-

de. Han talte ikke selv med revisor. Keld Skjold Pedersen havde gennemgået materialet med revisor, og de økonomiske oplysninger blev gennemgået af Keld Skjold Pedersen på bestyrelsesmøderne. Som det fremgår af revisors påtegning, blev årsregnskabet aflagt for sent. Vidnet var ikke opmærksom på, at der var en frist for aflæggelse af regnskabet.

Per Espersen har supplerende forklaret blandt andet, at han under sin ansættelse i SAS var medlem af CAU. Han var bestyrelsesmedlem i CAU i perioden fra 1978-2004, dog ikke i perioden omkring 1991-1994. De medlemsmøder, som han forklarede om i byretten, og hvor der blev orienteret om Fonden under deltagelse af repræsentanter fra JH Assurance, fandt sted i 1978 frem til 1991.

CAU har ikke rådgivet medlemmerne om pension, men har orienteret medlemmerne om, hvilke beløb de kunne forvente. Medlemmernes pensionsordning har bestået af en kapitalpension, senere ratepension, og senest flexpension og Fonden. CAU har orienteret medlemmerne om, at udbetalingerne fra Fonden fortsatte hele livet og herefter 12 år for den efterlevende ægtefælle. JH Assurance kom på som pensionsrådgiver i midten af 1980'erne, da medlemmerne begyndte at tegne flexpensionen. Det var Jan Hansen, Svend Boisen og Jens Møberg Nielsen, der deltog i pensionsmøderne. Ingen af dem har på noget tidspunkt sagt, at ydelserne kun var for et år ad gangen.

Hans forklaring i byretten om, at SAS har ”snorksovet i timen, da aftalen i 1997 blev lavet” er en reference til, at der er flere elementer i 1997-overenskomsten, som er forkerte. For det første blev der aftalt et fikseret beløb, som skulle betales til Fonden over fem rater, men der var ikke taget højde for fremtidig inflation i forbindelse med udbetalingerne. Der skal være sammenhæng mellem indtægter og udgifter. Indtægterne, som han refererer til, fremgår af 1997-overenskomstens pkt. 2 om ydelser fra SAS til pensionsforbedringer. For det andet burde arbejdsmarkedsbidraget have været betalt, inden kapitalbeløbet i pkt. 4 blev betalt. 0,65 pct. af kapitalbeløbet skulle betales til de ansatte.

Pensionstilskuddet er efter hans opfattelse en livsvarig ydelse, som skal fortsætte indtil 12 år, efter den begunstige er død, og SAS er forpligtet til at sørge for, at de begunstige får de penge, som fremgår af beregningen. SAS har ingen forpligtelser over for Fonden, og man kan derfor ikke tale om, at SAS har opfyldt sine forpligtelser, når beløbene, som fremgår af overenskomstens pkt. 2, er betalt til Fonden. SAS har en forpligtelse over for

den enkelte begunstigede. Han har ikke selv været involveret i overenskomstforhandlingerne.

Da han i 1978 tiltrådte som formand i CAU, læste han protokoller og referater, og det blev nøje gennemgået, hvilke forpligtelser CAU havde over for sine medlemmer. Han mener derfor, at han har et godt kendskab til forhandlingerne om overenskomsten af 10. oktober 1974 mellem SAS og CAU, hvorved det bl.a. aftaltes, at der skulle oprettes en fond til pensionsforbedring for kabineansatte i Danmark. Ifølge denne overenskomst skulle Fonden udbetale penge til de 49 begunstigede. Baggrunden for, at fondsbestyrelsen efter overenskomstens pkt. 4 c kunne hæve udbetalingerne med 25 % var, at nogle ansatte gik på pension på ringere vilkår end andre. Bestemmelsen i overenskomstens pkt. 4 d, hvorefter fondsbestyrelsen træffer beslutning om ekstra indbetalinger til kapitalpensionskonti, viser, at nogle ansatte skulle have mere end andre. Bestemmelsen angiver endvidere en prioriteret rækkefølge, hvorefter fondsbestyrelsen kunne afstå fra at forhøje udbetalingerne efter pkt. 4 c og endvidere reducere ekstra indbetalinger efter pkt. 4 b. Fondsbestyrelsen var ikke berettiget til at nedsætte de løbende ydelser. Det, som fondsbestyrelsen måtte røre ved, fremgår af bestemmelsen og er efter hans opfattelse udtømmende.

Pkt. 2 i tillægget til overenskomsten af 1. januar 1980, hvorefter det månedlige tillægsbeløb skal beregnes på en anden måde end hidtil, og fondsbestyrelsen for et år ad gangen kunne bevilge de månedlige tillægsbeløb baseret på en højere faktor, dog maksimalt en faktor på 1,0 %, refererer til det han forklarede om, at nogle ansatte skulle have mere end andre. Fondsbestyrelsen efterlevede denne aftale, og den kollektive arbejdsret hviler på, at parterne efterlever aftalen.

Overenskomsten af 10. juli 1981 er et resultat af drøftelserne med Ligningsdirektoratet. Der blev også drøftet andre løsningsmodeller med SAS, idet bestyrelsen ikke var særlig tryk ved den valgte model. Han anmodede på et møde med SAS' direktion og DDL (SAS' moderselskab i Danmark) om, at CAU kom ud af "fondsmodellen" og over i en pensionskasse. SAS svarede, at det ville være meget omkostningstungt, og det ville også bryde med SAS' overordnede pensionsprincipper. Fondsmodellen i 1974 var valgt, fordi der tidligere havde været problemer med, at piloterne og de kabineansatte havde forskellige pensionsordninger, og SAS ville gerne have nogenlunde ens ordninger. Fondsmodellen var også valgt, fordi man ikke kunne lave en uafdækket firmapensionskasse i Danmark, som man kunne i Sverige. Det havde man for piloterne.

Overenskomstens pkt. 2, hvorefter det forud for indbetalinger i henhold til pkt. 3 b skal sikres, at Fonden har tilstrækkelige midler til at opfylde betalinger i henhold til pkt. 3 c, betyder nærmere, at den primære forpligtelse til at betale dem, der allerede er pensioneret, skal være opfyldt, før der påbegyndes ekstra betalinger. Overenskomstens pkt. 3 d om, at fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne i henhold til pkt. 3 c for et år ad gangen, blev indsat, fordi de var forpligtet hertil efter fondslovgivningen. Der er tale om formalia. Det er ham, der har underskrevet overenskomsten på vegne CAU.

Formålet med pkt. 3 c i overenskomsten af 30. april 1986, hvorefter udbetaling af tillægsbeløb fra Fonden efter ønske fra den enkelte pensionist kan udsættes til udbetaling til senest ved det fyldte 67. år, skal ses i lyset af, at der var kommet en efterlønsordning, og at udbetalingerne fra Fonden ville blive modregnet i efterlønnen. Det var derfor bedre at få opsat beløbet med den forrentning, der kunne opnås i Fonden. Den enkelte begunstigede havde efter hans opfattelse et krav mod Fonden på det opsatte beløb. Der blev givet tilsagn om, at beløbet måtte blive opsat, og at pengene var der, når den enkelte bad om det. Tilsagnet kom til udtryk ved de løbende breve til de begunstigede om, at beløbet var opsat. Tilsagnet lå også i den orientering, der blev givet til medlemmerne. Overenskomstens pkt. 4, der fastslår et gensidigt opsigelsesvarsel på seks måneder, og at aftalen ikke må opsiges til ophør før 1. marts 1990, hvis ikke parterne er enige herom, ændrer efter hans opfattelse ikke på, at aftalen fortsat ville gælde ved opsigelse, indtil en ny overenskomst er vedtaget. Det følger af de arbejdsretlige principper. Principperne gælder også i svensk arbejdsret.

Han er enig i, at det i overenskomsten af 1. september 1997 kun er i pkt. 2 om ydelser fra SAS til pensionsforbedring, at der står noget om SAS' forpligtelser. Forpligtelsen er over for CAU. Han mener dog også, at der er indeholdt forpligtelser i overenskomstens pkt. 3 om midlernes anvendelse og pkt. 4 om beregning af maksimalt kapitalbeløb. Formlen i pkt. 4 giver et eksakt beløb, og det er det, som er aftalt, og som medlemmerne har krav på. SAS og CAU har aldrig oplyst medlemmerne om, hvad der indbetales til Fonden. Det eneste væsentlige for medlemmerne er, hvilke beløb de kan regne med at få udbetalt.

Han modtager fortsat ydelser fra Fonden. Han ved ikke, hvad han nøjagtigt får, men det er formentlig under halvdelen af det oprindelige. Han er ikke økonomisk afhængig af ydelserne fra Fonden.

Verner Lundtoft Jensen har supplerende forklaret blandt andet, at SAS i 2003 til 2010 havde store økonomiske problemer. Det kom også til udtryk ved det store antal overenskomster, der blev indgået i denne periode. Der blev således indgået overenskomster i 2003, 2004-05, 2006, 2007, 2009 og 2010. I hans tid som bestyrelsesformand for CAU var der løbende forhandlinger med SAS om besparelser. SAS gav udtryk for, at virksomheden var på konkursens rand, og der blev som følge heraf foretaget nedskæringer og lønnedgange.

Den rådgivning, som kabinpersonalet efter udsendelsen af informationsbrevet fik fra CAU om Fonden, og som han forklarede om i byretten, fandt sted på individniveau. Han har som formand for CAU været med til sådanne individuelle rådgivningsmøder, når et medlem har bedt ham om at tage med. Til møderne deltog fra JH Assurance navnlig Lars Hjorth. Vidnet har formentlig deltaget i 10-15 individuelle møder. Han har aldrig hørt Lars Hjorth sige, at pensionstilskuddet kun blev ydet for et år ad gangen.

Han har ikke tidligere set informationsbrevet med overskriften ”Tilskud fra Kabinefonden” fra AON, og det er heller ikke noget, han har bedt AON om at udarbejde.

Hans forklaring i byretten om, ”at der var to parter, en arbejdsgiverorganisation og en lønmodtagerorganisation, som, før de gik ind i fondslokalet, havde aftalt, hvad der skulle foregå derinde”, refererer til, at overenskomsterne styrede, hvad der skulle ske i Fondens bestyrelseslokale. SAS og CAU havde en fælles forståelse i forhold til, hvad der skulle ske på bestyrelsesmøderne i Fonden. Hans opfattelse er, at SAS har påtaget sig en tillægspensionsforpligtelse og for at afdække denne forpligtelse, har SAS lagt penge over i Fonden. SAS var dog ikke frigjort fra sine forpligtelser, hvis pengene i Fonden slap op. Hvis fondsbestyrelsen fornemmede, at der på sigt ikke ville være dækning til udbetalinger, ville det være opportunt for CAU at tage det op i forbindelse med overenskomstforhandlingerne og sige, at man måtte indgå en ny aftale. Hvis der ikke var flere midler i Fonden, og der som følge heraf ikke blev foretaget udbetalinger, ville det være et brud på overenskomsten, hvilket, hvis man ikke kunne indgå en aftale, måtte håndteres i Arbejdsretten.

Han erindrer drøftelsen med Arne Verner Sørensen, som han også forklarede om i byretten, om hvorvidt CAU skulle fremsætte krav om, at SAS skulle øge sine indbetalinger til Fonden. Arne Verner Sørensen var udpeget af SAS til at sidde i bestyrelsen for Fonden. Drøftelsen mellem ham og Arne Verner Sørensen foregik i bestyrelseslokalet, og de gjorde i den forbindelse hinanden opmærksom på, at de skulle huske, hvilke ”kasketter” de havde

på. Drøftelsen med Arne Verner Sørensen var uformel, og der var i det hele taget en uformel stemning til bestyrelsesmøderne i Fonden. Han har aldrig oplevet, at der til bestyrelsesmøderne var uenighed mellem de af CAU og SAS udpegede bestyrelsesmedlemmer. Når han og Arne Verner Sørensen ikke gik videre med drøftelsen om at fremsætte krav over for SAS, skal dette ses i lyset af, at SAS havde store økonomiske problemer. Det ville derfor ikke have nogen gang på jorden at fremsætte et sådant krav. Fonden havde i øvrigt midler for mere end 500 mio. kr. og foretog årlige udbetalinger på mellem 30 og 40 mio. kr., så der var en del år at gå på, hvis det skulle blive et problem.

Han har aldrig været i tvivl om, at udbetalingerne fra Fonden er livsvarige. Det fremgår ikke eksplicit af overenskomsterne, at udbetalingerne er livsvarige, da parterne altid har været helt enige herom. Der var heller ingen diskussion i forhold til at foretage udbetalinger fra Fonden, da Fonden efter finanskrisen havde tabt ca. 150 mio. kr.

Første gang han oplevede noget, der nærmede sig en reel afstemning i fondsbestyrelsen, var i forhold til nedsættelsen af pensionstilskuddet med 8 %. Han var formentlig som medlem af bestyrelsen med til at begå et overenskomstbrud ved den beslutning.

Når det af skemaet under pkt. 4.2.1 i lokalaftalen mellem SAS og CAU af 23. marts 2010 fremgår, at Fondens kapitalbehov og månedlige udbetalinger falder i takt med alderen, skal dette ses i lyset af, at en 55-årig, der fortsætter sin ansættelse hos SAS, også fortsætter med at have en indtjening og pensionsindbetaling.

Bestemmelsen i pkt. 4.2.4 om, at medarbejderne skulle betale et egetbidrag på 2 % af den pensionsgivende løn blev indsat på grund af et fælles ønske om, at Fonden kunne fortsætte. Han ved ikke, hvem der fik idéen til denne ordning. De 2 % skulle gå til SAS, og beløbet er således ikke indbetalt til pensionskonti eller lignende. Egetbidraget gjorde pensionen 2 % billigere for SAS. Tilbagebetalingsmekanismen skulle sikre, at medarbejderen fik sine penge tilbage, hvis medarbejderen endte med at fortsætte til det fyldte 60. år. I forbindelse med lokalaftalen gik de kabineansatte 7 % ned i løn. Han fik ikke mandat til at skrive under, selv om de var enige om indholdet. Det var en dårlig aftale for alle parter.

Der var ikke nogen drøftelser i forbindelse med godkendelse af pensionstilskud under pkt. 5 på bestyrelsesmødet i Fonden den 20. juni 2007. Bestyrelsen fik forelagt nogle lister, som Fondens forretningsfører og bestyrelsesformand havde udarbejdet, og pensionstilskud-

dene blev vedtaget på dette grundlag. Der forelå ikke uddybende materiale til bestyrelsesmødets pkt. 6 om fastlæggelse af reguleringsprocent for opsatte pensionstilskud. Der kunne godt blive udvekslet synspunkter i forhold til, om forrentningen f.eks. skulle være 8 eller 10 %. Der forelå dog en anbefaling fra Niels-Erik Hansen, som der blev taget udgangspunkt i. Der var ikke i Fonden separate konti til de enkelte begunstigede. Pengene lå i Fonden, men beløbet tilhørte den enkelte.

Han skrev mailen af 31. juli 2010 til Steen Vendelboe på sin sidste dag i SAS, bl.a. fordi han mente, at det var vigtigt for Steen Vendelboe at vide, at han ikke kunne få en prognose fra SAS på udbetalinger fra Fonden. Når han i mailen skrev "... jeg ved ikke, om jeg har din fortrolighed mere, men egentlig er det også ligegyldigt" skal dette ses i lyset af, at han har kendt Steen Vendelboe i mange år, men at han var i tvivl om, hvordan Steen Vendelboe ville se på ham, når han var på vej væk. Hans påstand i mailen om, at "SAS og CAU har indgået en aftale om at det CC er berettiget til fremgår af det beregnede kapitalbeløb og kun bliver reduceret alt efter hvornår CC slutter", og at "fondsbestyrelsens beslutning [om nedsættelse af det månedlige beløb med 8 %] skal omgøres og CAU må rejse en sag for brud på aftale ved at SAS ikke har stillet de aftalte beløb til rådighed" er udtryk for, hvordan han så på tingene. Han var ikke i tvivl hverken dengang eller nu om, at dette følger af overenskomsten. Han erindrer ikke og ved heller ikke, om Steen Vendelboe eller andre fra CAU svarede på mailen.

Han går ud fra, at de efterfølgende nedsættelser af pensionstilskuddet skete, fordi der var for få midler.

Kolonnen "Månedlig udbetaling fra fonden" i skemaet under pkt. 4.2.1 i lokalaftalen mellem SAS og CAU af 1. juni 2005 er udtryk for det betalingssystem, som var valgt. Beregningen under pkt. 4.2.3 giver de tal, som fremgår af skemaet. Bestemmelsen i pkt. 4.2.3 om, at fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetalingerne for et år ad gangen, skal forstås således, at bestyrelsen kun kan træffe beslutning om udbetalingerne og ikke om størrelsen på udbetalingen. Bestyrelsen kan ikke træffe beslutning om slet ikke at udbetale. Det var der ingen uenighed om.

Han er enig i, at det ikke fremgår af pkt. 4.2.4 om ydelser fra SAS til pensionsforbedring, at SAS skal betale yderligere beløb til Fonden, hvis Fonden mangler penge til udbetaling. Det følger imidlertid af den underliggende overenskomst. SAS kan derfor ikke frigøres for

sine forpligtelser for det tilfælde, at der ikke er afsat penge nok. I den situation må SAS ud at hente pengene. Man kan ikke tage pensionen fra folk. Den underliggende overenskomst er lokalaftalen. Han kan ikke svare på, hvorfor nogle af aftalerne er benævnt ”lokalaftale”, mens andre er benævnt ”overenskomst”. Aftalen blev også kaldt ”55-60 års pensionsordningen”. Lokalaftalens bestemmelse i pkt. 7 om ikrafttrædelse og opsigelse, hvorefter aftalen bortfalder uden yderligere udløb, hvis parterne ikke kan opnå enighed om en ny aftale, er indsat efter ønske fra SAS. Han er ikke enig i, at SAS ved et bortfald af aftalen efter denne bestemmelse ville kunne frigøre sig fra sine forpligtelser i forhold til pensionstilskuddet.

For så vidt angår Arne Verner Sørensen forklaring i byretten om, at det af lokalaftalerne fremgår, hvor meget SAS skulle indbetale til Fonden, og at SAS ikke havde andre betalingsforpligtelser i forhold til Fonden, kan han kun sige, at Arne Verner Sørensen aldrig har givet udtryk for dette over for ham eller på de bestyrelsesmøder i Fonden, som han har været med til. Arne Verner Sørensen forklaring i byretten om, at CAU ikke i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 2010 fremsatte krav om, at SAS skulle betale yderligere tilskud til Fonden, og at vidnet og Arne Verner Sørensen tidligere har haft en uformel korridorssnak om, at dette ville kræve en ny aftale mellem parterne, flugter fint med vidnets forklaring om, at det ikke var det rigtige tidspunkt at fremsætte krav på. Han kan ikke forholde til, hvad Arne Verner Sørensen mente, når denne i byretten forklarede, at ”det var ikke Verner Lundtoft Jensens opfattelse, at SAS i forvejen var forpligtet til at indbetale mere til Fonden, for så ville han jo ikke have talt om, at de skulle forhandle om flere penge til Fonden”.

Han har ikke set en oversigt svarende til den, som er fremlagt vedrørende pensioner for R pr. 1. december 2002 ved førtidspensionering som 55-årig.

Han og hans kone er meget påvirket af nedsættelserne. De får fortsat penge fra Fonden, men får kun udbetalt ca. 25 % i forhold til det oprindelige beløb. De er nu nødt til at bruge af andre dele af deres pension.

Dorthe Barkhus har forklaret blandt andet, at hun blev ansat i SAS den 1. december 1974 og fratrådte den 1. november 1997. Hun bestred forskellige stillinger under sin ansættelse. I perioden fra 1987 til 1992 var hun basechef i København, hvilket bl.a. bestod i at være personalechef for de kabineansatte på basen. Fra 1992 til 1997 var hun Vice President Ca-

bin Operations i Stockholm, hvor hun var chef for alle tre baser i Norge, Sverige og Danmark, herunder med ansvar for ”inflight”, logistik og arbejdsmiljø.

Hun kender til Fonden blandt andet fra de situationer, hvor en kabineansat mistede sit certifikat og ikke kunne flyve mere. Hun vidste som basechef, at der fandtes en aftale, der gav denne personalegruppe mulighed for at få den nødvendige pension. Hun kendte ikke til de konkrete overenskomsters nærmere indhold, men hun vidste, at de eksisterede, og at den kabineansatte herigennem kunne modtage livsvarigt pensionstilskud. Hun erindrer ikke, hvorfra hun vidste, at pensionstilskuddet var livsvarigt.

Hun var involveret i processen med at opnå tilskud fra Fonden på den måde, at en kabineansat, som havde mistet sit certifikat, kunne komme til hende, og så tog administrationen sig af resten. Hun ved ikke, om der blev indgået aftaler med Fonden i den forbindelse. Det var Martin Henriksen, der var chef for den afdeling, der tog sig af det praktiske. Hun kender Niels-Erik Hansen fra CAU og fra Fonden. Niels-Erik Hansen informerede om Fonden bl.a. på CAU’s informationsmøder. Hun deltog aldrig i disse møder. Hun kender ikke noget til de beløb, man kunne få fra Fonden og kan heller ikke huske, om hun har kendt til dette. Hun kan ikke huske, om SAS rådgav om pension, mens hun var basechef.

Hun kender til 1997-overenskomsten. Hun havde via afdelingen i Stockholm fået at vide, at der i SAS var problemer med overtallighed, som helst skulle reduceres ved, at de ældre kabineansatte fratrådte. Da der i forvejen var en overenskomst, byggede man videre på denne. Hun har ikke selv været involveret i at løse problemet med overtallighed. Det var Thomas Carlstein, der havde ansvaret for at forhandle dette på plads. Han kom til hendes afdeling og informerede om, at 1997-overenskomsten var indgået. Han sagde til hende, mens Linda Markwardt var til stede, at ”man skulle have været C/A, for så kunne man gå på pension som 55-årig og få livslang pension”.

Da hun fratrådte den 1. november 1997, fik hun en fratrædelsesordning. Hendes chef, Jan Forsberg, havde oplyst hende om, at hun ikke kunne gå på Fonden, fordi hun kun var 50 år. Hun fik derfor en kompensation i form af et kontantbeløb. Hun fik ikke at vide, hvordan kontantbeløbet var beregnet. Hun mener dog, at der var skelet til, hvad hun ville have fået fra Fonden, hvis hun var stoppet som 55-årig og opnåede den gennemsnitlige levealder for kvinder.

Lars Hjorth har supplerende forklaret blandt andet, at han indtil 2014 var kundedirektør i AON, det tidligere JH Assurance (herefter JH Assurance). Når han var med på CAU's informationsmøder, redegjorde han altid for pensionsreglerne og havde styr på det juridiske og skattemæssige i forhold til Fonden. Der var ikke noget hemmeligt i, at udbetalingerne bestemtes for et år ad gangen, så det har han nok også sagt. JH Assurances opgave var at rådgive om den pensionsordning, der var i Danica. Ydelserne fra Fonden var en tillæggydelse. Når Fonden var fremme på møderne, var det altid på baggrund af en besked, som den enkelte havde fået i forbindelse med fratræden, og hvoraf fremgik, hvad den pågældende ville kunne oppebære fra Fonden. Han har haft individuelle møder med vel 5-6 personer i alt. Der var en skabelon, der blev brugt af alle rådgivere, og som blev tilpasset den enkelte kunde. Skemaet vedrørende R er et eksempel herpå. Beløbet på de 140.000 kr. vedrørende CAU's hjælpefond er sat ind i skemaet på grundlag af meddelelsen til den pågældende om, hvordan udbetalingen ville se ud ved forskellige aldre. Beløbet blev lagt ind ud fra den enkeltes ønsker. Der var kun i forbindelse med rådgivning af CAU's medlemmer en specialkolonne med betegnelsen "hjelpefond", ligesom der nedenfor stod, at ydelserne var garanteret for et år ad gangen. Fondens bestyrelse havde en intention om at give ydelserne livslangt og var interesseret i at vide, hvordan størrelsen af formuen var i forhold til de krav, der stilles til en firmapensionskasse. De beregninger, der blev lavet af hans kolleger og senere af Nordea Liv og Pension viste, at man var langt fra det, der ville have været krævet for en pensionskasse. Det gav ikke anledning til bekymring i Fonden, da afkastet lå væsentligt over, hvad der kunne forventes i en pensionskasse, fordi Fonden ikke var underlagt de samme bindinger. Sådan gik det helt frem til 2008, selv om han og hans kolleger forsøgte at råbe "ulven kommer". I piloternes pensionskasse, som var en suppleringspension, var der flere bindinger for, hvordan man kunne investere pengene, men også her kunne man ifølge vedtægterne nedsætte ydelserne. Fonden var anderledes end piloternes ordning, i og med at Fonden besluttede ydelserne for et år ad gangen.

Hans mail af 30. januar 2011 til Anna-Lena Gustafsson, Charlotte Halvorsen, Søren Johansen og Steen Vendelboe handler om, at Fonden i forhold til pensionsbeskatningslovens § 52 var en usædvanlig konstruktion. Man ville ikke kunne få lov til at oprette en sådan fond igen, så der var en risiko for, at man, i forbindelse med en eventuel vedtægtsændring, ville blive bedt om at ændre konstruktionen. Det var ikke udtryk for, at der var noget galt med Fonden, som var helt i orden, da den blev oprettet, men efter hans opfattelse ville Fonden ikke kunne få samme konstruktion i dag.

Han husker talepapiret fra et informationsmøde i CAU, som han blev forevist i byretten. Han husker ikke, hvornår mødet fandt sted, ud over at det var efter finanskrisen, hvor man blev nødt til at gøre noget, fordi Fondens midler var skrumpet meget ind. Det kan godt passe, at mødet var i 2011. På mødet fik han ordet for at fortælle om pensionen. Han kan også godt have fortalt om forskellen i forhold til en pensionskasse og kapitalkravet, men han husker det ikke i dag. Han har lavet plancherne med titlen ”Orientering om status for ca-fonden 2. marts 2011.” De kan godt have været lavet til brug for mødet. Han gennemgik plancherne, herunder planchen med titlen ”CA-fonden – ydelsesniveau” på mødet. Hvis CAU’s advokat, Asger Tue Pedersen, var uenig i noget, har han aldrig sagt det til vidnet. Det var nødvendigt at lave en tilpasning på grund af tabet af midler som følge af finanskrisen. Man prøvede at sikre, at tilpasningen skete på en gang, så der ikke skulle ske nedsættelser snart igen. Det var fondsbestyrelsens beslutning. Da beslutningen blev truffet for et år ad gangen, havde bestyrelsen jo mulighed for at regulere igen.

Den første planche med titlen ”CA-fonden – mulige overvejelser i fondens bestyrelse” indeholder de førmtalte beregninger af, hvor mange penge der skulle have været i en pensionskasse for at give det ønskede afkast. Skemaet viser, hvad Fonden skulle have af midler, hvis den havde været en pensionskasse. I så fald skulle kapitalbehovet beregnes ud fra en renteforudsætning på ca. 1,5 %. Skemaet viser endvidere beregninger ved et renteniveau på 5 og 6 % – de 6 % var meget teoretisk. Jo højere rente, des mindre kapital behøvede man. Beregningen viser, hvilket beløb man skulle have for at opfylde en given forpligtelse. Beregningen blev lavet som input til bestyrelsen til brug for foretagelse af et ”kaseeftersyn” – så man kunne vurdere, om der var penge nok. Fonden var ikke bundet af hensættelsesregler.

Den anden planche med titlen ”CA-fonden – mulige overvejelser i fondens bestyrelse” viser en beregning ud fra et givet antal personer på forskellige renteniveauer. Der var efter finanskrisen ca. 500 mio. kr. i Fonden, hvilket altså nu var mindre, end beregningen af kapitalbehovet viste. Før finanskrisen havde der, som han husker det, været ca. 800 mio. kr. De viste beregninger på disse plancher og de øvrige plancher med titlen ”CA-fonden – mulige overvejelser i fondens bestyrelse” havde været foretaget gennem 00’erne og nok også 90’erne og viste, hvilke midler der efter en aktuarmæssig beregning skulle være til rådighed, hvis Fonden havde været en pensionskasse. Fonden havde regnet med en renteforudsætning på 6 %. Når JH Assurance sagde, at man ikke måtte regne med 6 %, sagde fondsbestyrelsen, at man jo ”lavede” 8 %, og i de pågældende år viste man jo, at man kun-

ne indfri denne renteforventning. Beregningerne på den anden og tredje planche med titlen ”CA-fonden – mulige overvejelser i fondens bestyrelse” viste, at der ikke var kapital nok, heller ikke efter den første nedsættelse med 8 % og aftalen om lønnedgang med 7 %. JH Assurance kom med forslag til, hvad man ellers kunne gøre, da kapitalen ikke slog til. Beregningen på den fjerde planche med titlen ”CA-fonden – mulige overvejelser i fondens bestyrelse” viste, at man, hvis man også modregnede folkepensionens grundbeløb, kom ned under kapitalkravet. Planchen viser, hvad man kunne finde på at foreslå som løsningsmodeller. Plancherne har i hvert fald været brugt ved et møde i Fondens bestyrelse. Han husker ikke, om de også blev brugt i CAU sammenhæng – der var jo et væsentligt personsammenfald.

På et møde med CAU den 2. juni 2010 har været brugt lignende plancher med beregninger af kapitalbehov ud fra renteforudsætninger osv. Disse beregninger blev ikke kun foretaget efter finanskrisen, men også tidligere hvor JH Assurance råbte ”ulven kommer”. Man kan af materialet til agendaen for mødet se, at der har været foretaget samme brainstorming – og der er lavet en beregning på en renteforudsætning på 7 %. Man tog udgangspunkt i det, som en almindelig pensionskasse ville være tvunget til, hvilket vises i den første beregning. Her var Danicas unisex beregningsgrundlag anvendt som forudsætning for beregningen. Beregningen viste, at Fonden skulle have en kapital, der var ca. 300 mio. kr. større, hvis den havde været en almindelig pensionskasse. Han har også tidligere deltaget i møder i CAU om dette. Intentionen har hele tiden været at give livslange ydelser, men der var ikke givet garanti herfor. Sådan var det i hvert tilfælde fra 1998, hvor han kom ind i JH Assurance, men det er hans indtryk, at det gik langt længere tilbage. På møderne med CAU har formanden for CAU og Fonden, de forskellige medlemmer fra CAU og Fonden og Niels-Erik Hansen, der stod for investeringssiden, været til stede. Der har aldrig været talt om, at man kunne få penge fra SAS, hvis der ikke var penge nok. Tværtimod har der altid været fokus på, hvor mange penge Fonden havde til gode hos SAS. SAS skulle, når nogen fratrådte, indbetale et beløb, der skulle betales over 5 år. Dette beløb blev omtalt som et tilgodehavende hos SAS. Der var ingen, der talte om, at man kunne få beløb derudover.

I en pensionskasse skal forpligtelserne være afdækket. Fonden havde forpligtelser, der var uafdækkede. Det betyder, at der ikke nødvendigvis behøvede at være en dokumenteret sammenhæng mellem kapitalen og det beløb, der udbetaltes for et år ad gangen. Der var ikke noget pensionsgrundlag i Fonden. Man benyttede ”dagens grundlag” for beregningerne. Det havde tidligere været G82, og på tidspunktet for de ovennævnte beregninger var

det altså Danicas unisex beregningsgrundlag. Disse beregningsgrundlag indeholdt gennemsnitlig dødelighed. Man brugte beregningerne for at have noget at sammenligne med, så Fondens bestyrelse kunne betrygge sig i, at man ikke var helt ved siden af skiven i forhold til den formue, Fonden havde. JH Assurance råbte ”vagt i gevær”, fordi der hele tiden var færre penge til rådighed, end man ville have krævet af en almindelig pensionskasse. Man kunne som det eneste sammenligne med, hvordan det ville have været, hvis Fonden havde været en pensionskasse. Det var en fiktiv beregning, fordi man jo anvendte en renteforudsætning, som aldrig ville kunne bruges i en almindelig pensionskasse. JH Assurances konklusion var, at der manglede penge, fordi en pensionskasse med en renteforudsætning på 1,5 % ville mangle penge. Men en almindelig pensionskasse indebærer tilsagn om livslange ydelser, hvilket Fonden ikke gjorde. Der var ingen pensionskasser, der kunne tilkende ydelser i det niveau, som Fonden gjorde. Da fondsbestyrelsen så, at der var penge nok med en renteforudsætning på 6 %, var de rolige. Da der pludselig ikke var penge nok selv med en renteforudsætning på 6 %, måtte der foretages nogle greb.

Når han for byretten forklarede, at Fonden kunne investere friere end en pensionskasse, hvor der gjaldt særlige regler om investeringerne og om soliditet, relaterede dette sig til renteforudsætningerne og investeringer i aktier og obligationer. Disse regler stammer fra pensionsverdenen og har intet med Fonden at gøre. Det er korrekt, at det af Fondens vedtægters § 7 fremgår, at Fondens midler ikke kan placeres på en måde, der er uforenelig med pensionskasselovens § 14. En pensionskasse kan ”gå i rødt”, hvilket Fonden pr. definition ikke kunne.

Det forslag til et nyt brev vedrørende nedsatte udbetalinger, som er sendt med hans mail af 9. august 2010 til Anna-Lena Gustafsson og Steen Vendelboe, var en forklarende tekst til dem, der fik udbetalinger fra Fonden. Det var Fonden, der stod for tilkendelse af ydelser og Fonden, der havde dialogen med de pågældende, der i givet fald skulle gå på Fonden. Derfor var det kontaktoplysninger på Fonden, som var anført nederst. JH Assurance ydede faglig sparring og bidrog til at lave en forklarende brochure, men det var Fonden, der stod for det og ikke noget, JH Assurance rådgav om. Alle overvejelser og al sparring foregik på baggrund af Fondens aktuelle formue. Der var ikke tale om at hente yderligere penge fra SAS. Overvejelserne foretoges på baggrund af Fondens formue og de ydelser, bestyrelsen påtænkte. Når SAS havde betalt et beløb, investerede Fonden på egen risiko. Det havde formodningen imod sig, at Fonden bare kunne investere i høj risiko. Den informationsfolder, der omtales i hans mail af 22. juni 2011 til Steen Vendelboe, Anna-Lena Gustafsson,

Svend Møllenberg, Søren Johansen, Charlotte Halvorsen og ”ksp@saspilot.dk” kom på baggrund af Fondens første nedsættelse af ydelserne i 2008 eller 2009. Han mener derfor, at folderen er lavet i 2009 eller 2010, som forklaret i byretten, men han kan ikke udelukke, at det kan have været i foråret 2011 – han husker det dog sådan, at der ikke gik så lang tid fra problemet opstod, til man lavede folderen. Han har svært ved at tro, at der skulle gå tre år, fra problemstillingen opstod, til de udarbejdede materialet.

Som nævnt var fondsbestyrelsens intention, at ydelsen skulle være livslang. Denne intention stemte med hele formålet med Fonden, som altså var at give dem, der stoppede, en livslang ydelse. Han husker ikke præcis, hvad der står i vedtægternes formålsbestemmelse. Han havde forstået det sådan, men det må være op til Fondens bestyrelse at redegøre for, hvad man nærmere havde tænkt dengang. Det var Fondens bestyrelse, der tog stilling til ydelserne. JH Assurance ydede pensionsrådgivning om de pensioner, der lå i Danica Pension og Nordea, og kunne også forklare om, hvad det betød, når den pågældende kom med sit brev om tillægsydelsen fra Fonden, men det var Fonden, der tilkendte og beregnede beløbet. Man tog det med i rådgivningen om fremtidige udbetalinger, hvis den pågældende havde udbetalinger fra Fonden. JH Assurance oplyste om, at tillægsydelsen var etårig, og at der var en intention om, at den skulle være livsvarig. JH Assurance var bekendt med muligheden for at opsætte udbetalingerne. Man sagde ikke, at man skulle gøre dette fremfor noget andet, men rådgav om muligheden. JH Assurance modtog honorar for rådgivning om pension, men ikke om de supplerende ydelser fra Fonden. JH Assurance rådgav om, at det kunne være en god ide at opsætte udbetalingen, men sagde også, at udbetalingerne besluttedes for et år ad gangen og forudsatte, at der blev ved med at være penge. Bygget på historikken var det i mange år en god ide, men han ville nok ikke sige det i dag. Det er hans opfattelse, at en hjælpe- og understøttelsesfond efter pensionsbeskatningslovens § 52 i sin vedtægt vil kunne rumme mulighed for at opsætte udbetalinger.

Jens Møberg Nielsen har supplerende forklaret blandt andet, at han i forbindelse med møde i CAU den 2. juni 2010 lavede beregningen i skemaet ”Nødvendige hensættelse til livsvarig udbetaling for Ca’er der er omfattet af CA-fonden, opgjort pr. 1. december 2010. på Danicas unisex beregningsgrundlag.” Beregningen svarer til de beregninger, han lavede gennem årene. Beregningerne omfattede hele bestanden, altså dem, der allerede fik, og dem, der havde opsatte ydelser, der ikke var udløst endnu. Han lavede beregningerne for at tydeliggøre, hvilke krav der ville være, hvis Fonden skulle overgå til at være en pensionsordning, f.eks. hvis man meldte sig ind i piloternes ordning, hvilket på et tidspunkt var på

tale. Det var en lille gruppe i CAU og SAS, der skulle have beregningerne, bl.a. Niels-Erik Hansen og Keld Skjold Pedersen. Medlemskab af en egentlig pensionskasse ville medføre en masse krav – en pensionsordning var jo underlagt Finanstilsynet. Der er ikke i beregningerne taget højde for efterlevende eller børn. Han var opmærksom på dette, men da man ikke kendte de ægteskabelige forhold for medlemmerne i Fonden, blev det ikke taget med i beregningerne. På et tidspunkt, hvor beregningsrenten var på ca. 4,5 %, opskrev Fonden med 8 %, hvilket efter hans opfattelse var voldsomt, men Niels-Erik Hansen troede, at det ville blive ved med at gå fremad. Niels-Erik Hansen var enig med ham i, at ydelserne kun blev givet for et år ad gangen. Han havde hovedsagelig kontakt med Niels-Erik Hansen og Keld Skjold Pedersen.

Han har også lavet de beregninger af vurdering af livsløn ved ændring af lønskala, der er bilag 6 til notat fra arbejdsgruppen af 7. november 1996. Han husker godt beregningerne. SAS og CAU forhandlede om en ny lønskala, hvor de nye skulle have en lavere løn, og hvor Fonden af politiske årsager skulle laves om. Han lavede beregningerne ud fra den opfattelse, han havde af Fonden. Han blev ikke bedt om at lægge bestemte forudsætninger ind. Han mener, at heller ikke disse beregninger tog højde for de efterlevende, men han husker det ikke nøje. Når der i beregningen indgår restlevetid, kunne de efterlevende godt være indgået, men han mener det ikke, da han ikke havde de nødvendige oplysninger. Hvis man opsætter en ydelse, så afkorter man sin restlevetid – det er den risiko, man tager.

Han har også lavet beregningen med overskriften ”Den økonomiske ”gevinst/konsekvens” ved at foretage følgende ændringer”. Han husker ikke hvorfor eller til hvem, dette blev lavet. Beregningerne blev lavet i forbindelse med en diskussion om, at man var nødt til at nedsætte ydelserne, fordi der ikke var penge nok i kassen. Han benyttede Danicas unisex beregningsgrundlag, U02. Han regnede også med en renteforudsætning på 5 og 6 %, da der jo faktisk var en højere rente end de 1,5 %, der fremgik af U02, og som var den renteforudsætning, Finanstilsynet krævede af pensionskasser. Han opfattede ikke Fonden som omfattet af pensionskasseregler – det havde man aldrig gjort. Han har ikke oplevet nogen i CAU give udtryk for, at man i givet fald skulle kunne hente yderligere penge i SAS. Han har heller ikke oplevet, at der var repræsentanter fra CAU, som var uenige med ham i, at udbetalingerne kun blev foretaget for et år ad gangen.

Han husker ikke, hvem i CAU han har haft kontakt med. I 1997 blev Fondens bestand udvidet. Hver gang der blev forhandlet mellem SAS og CAU, blev der taget nogle flere med.

Hvis man opsatte ydelsen, kom der flere penge med forrentningen, men man risikerede, at ydelsen faldt helt bort.

Jan Hansen har supplerende forklaret blandt andet, at der med betegnelsen ”markpersonalet” menes det personale, der er ansat på jorden. Pensionsordningen for markpersonalet blev i begyndelsen af 1990’erne ændret fra en tilsagnsbaseret til en bidragsbaseret ordning. Det blev benævnt ”Vedbæk-aftalen”. Fonden var altid en suppleringsfond og ikke en pensionskasse. Hvis det havde været en pensionskasse, havde der – som han også forklarede i byretten – været helt andre krav til dens organisering. I forbindelse med rådgivningen, som JH Assurance generelt har givet, har der aldrig været tvivl om, at der var tale om en suppleringsfond. Han bekendt har de anvendt samme forståelse i deres rådgivning hele tiden, også da JH Assurance blev til AON. Hele intentionen i strukturen var, at det var livsvarige ydelser, såfremt der var penge til det, men hele tiden med udbetalinger for et år ad gangen, som det var fastlagt i vedtægterne. Intentionen fremgik også i det, der blev præsenteret over for medlemmerne af CAU, og det var denne information, der blev givet på de møder med CAU, hvor JH Assurance deltog. Det var JH Assurance, der fortalte om den generelle pensionsordning, og Niels-Erik Hansen, der fortalte om Fonden. Forudsætningen om, at der var penge i Fonden, kom fra, at der var tale om etårige tilsagn – det var en forudsætning, at man fulgte den etårige udbetaling, der var stipuleret i Fondens vedtægter.

Han deltog ikke i den arbejdsgruppe, der udfærdigede notatet af 7. november 1996, men de drøftede internt i JH Assurance alle de opgaver, de havde. Han har aldrig set notatet. JH Assurance udførte almindelig rådgivningsfunktion i forbindelse med f.eks. ændringer i strukturen. De lavede beregninger, der kunne belyse, hvad man skulle gøre.

Svend Møllenborg har supplerende forklaret blandt andet, at grundlaget for Fondens beslutninger primært var Fondens formue, herunder hvad der kom fra SAS og hvilket afkast, der kunne forventes. Man udbetalte for et år ad gangen. Han var i 1990’erne med i det forberedende arbejde og forhandlingerne, hvor funktionærordningen blev konverteret fra en tilsagnsbaseret til en bidragsbaseret ordning. Han var ikke med i afslutningen, da han havde fået en anden stilling. Stort set hver medarbejdergruppe har haft sin egen ordning. Kabinpersonalet havde en præmiebaseret ordning og havde så Fonden som et supplement her til. Funktionærordningen var lagt om for længst, men piloterne havde stadig en tilsagnsbaseret ordning, så han var helt opmærksom på, hvad forskellene var. Han har ikke hørt nogen, heller ikke fra CAU, sige, at SAS ikke skulle have opfyldt sin betalingsforpligtelse

over for Fonden. Han har underskrevet ledelsespåtegninger og godkendt årsrapporter for Fonden i den tid, han var medlem af fondsbestyrelsen. Der har intet været nævnt i forbindelse med årsrapporterne om, at der skulle være yderligere tilgodehavender hos SAS eller andet, der skulle fremgå af årsrapporterne. Han husker, at advokat Kirsten Maxen var til stede i forbindelse med bestyrelsesmødet den 3. marts 2011 og gennemgik de forskellige skabeloner, der havde været brugt som breve til folk, der valgte Fonden, med henblik på om der var juridiske forpligtelser i forbindelse hermed. Dette var forårsaget af, at det var så usædvanligt, at beløbene var blevet sat ned. Fonden havde klaret sig godt i mange år, så det var helt usædvanligt, da det gik så galt under finanskrisen. Han bekendt havde der ikke tidligere været foretaget nedsættelser. Han tør ikke svare på, om overenskomstgrundlaget regulerede, hvordan Fonden skulle udbetale. Bestyrelsen fik bekræftet, at der ikke var yderligere forpligtelser. Når det af bestyrelsesmødeprotokollatets pkt. 5 fremgår, at det blev vedtaget, at der ikke træffes beslutning om eventuel regulering på mødet, men at der betales efter gældende regler, må ”gældende regler” betyde den beslutning, der var taget året før, og som der ikke skulle laves om på.

På bestyrelsesmødet den 23. marts 2011 var advokat Kirsten Maxen og Jens Møberg Nielsen fra JH Assurance til stede. Jens Møberg Nielsen fortalte om aktuarberegningerne. Vidnet fik bekræftet, at hans måde at forstå Fonden, og den måde Fonden fungerede på, var rigtig. Advokat Kirsten Maxen havde ikke været advokat for SAS, men for CAU og vist også for nogle af de andre fagforeninger. Han mener, at de aktuarberegninger, man kiggede på, gik ud fra forskellige forudsætninger. Man kiggede på levetid, fordi Fonden havde nogle penge, som skulle bruges på de personer, der var omfattet af Fonden. Det var derfor interessant at vide, hvilke konsekvenser der var af de beslutninger, man traf. Fondens formål var ikke at udbetale livsvarige ydelser, men at forvalte de penge, der var til rådighed, så godt som muligt, så der var penge så længe som muligt til dem, der var omfattet af Fonden.

Det fremgår af protokollatet fra bestyrelsesmødet den 5. maj 2011, at flertallet stemte for 0 % regulering på baggrund af eksisterende viden og for ikke at skabe mere røre. Formuleringen ”for ikke at skabe mere røre” er en henvisning til den usikkerhed, det skabte, også for dem der havde opsatte pensioner, når man efter at have udbetalt gennem mange år, pludselig satte udbetalingerne ned. Det er også en henvisning til den almindelige dialog, der havde været i virksomheden – der foregik også mange andre ting, fordi SAS var i krise. Han formoder, at der havde været henvendelse fra de personer, hvis ydelser var blevet sat

ned, men han ved det ikke. Han havde ikke kontakten med de pågældende og modtog ikke ansøgninger eller traf afgørelser på individniveau.

Arne Verner Sørensen har supplerende forklaret blandt andet, at det rettelig var Niels Henrik Hansen og ikke Niels-Erik Hansen, der på vegne SAS forhandlede lokalaftalen af 23. marts 2010.

Han erindrer ikke, hvornår det var på tale, at Fonden skulle tilføres yderligere midler. Det blev diskuteret, men blev aldrig til noget. Fokus havde igennem mange år i hans tid som forhandlingschef været SAS' økonomiske problemer. Det gik jo faktisk også den modsatte vej, idet der blev indført 2 % egenbetaling.

Der har aldrig fra SAS' side været – og heller ikke skullet være – betalt yderligere til Fonden. Når en kabineansat fratrådte som 55-59-årig, blev der beregnet et beløb, der skulle betales over fem år, og så var det ude af SAS' hænder. Verner Lundtoft Jensens forklaring om, at SAS skylder penge, er ikke korrekt. Det har været på tale, at Fonden på et tidspunkt kunne komme til at få brug for penge, men der var ikke mulighed herfor fra SAS' side. SAS og CAU's forhandlingsudvalg vidste, at der ikke var sikkerhed for, at ydelserne fra Fonden var livsvarige. Der har aldrig været diskussion herom.

De begunstigede kunne vælge at opsætte ydelserne fra Fonden. I så fald blev ydelserne udsat med en beregnet højere ydelse pr. år. Han ved ikke, hvordan dette hænger sammen med, at der kun blev taget stilling til udbetalingerne for et år ad gangen.

Han erindrer mailen af 28. april 2008 fra ham til Keld Skjold Pedersen og Niels Henrik Hansen om en kræftramt ansat, der fik tilsagn om at kunne se tiden an med operation med den virkning, at vedkommende ved fratræden kunne blive stillet som om, at han var fratrådt inden for 3 måneder efter det fyldte 55. år. Han er helt sikker på, at han også har talt med CAU's repræsentanter i Fonden om at lade nåde gå for ret og bøje reglerne lidt. Det er ikke noget, som han på egen hånd har givet tilsagn om. Brugen af ordet "virkningen" i mailen betød for SAS' vedkommende, at kapitalbeløbet fra SAS til Fonden skulle beregnes ud fra, at vedkommende var gået tidligst muligt på Fonden og dermed fik størst muligt kapitalbeløb fra Fonden. Vedkommende ville have fået et mindre kapitalbeløb, hvis han først var gået på Fonden senere på året.

Han erindrer at have korresponderet med Q, jf. hans mail af 29. april 2008. Hun påpegede over for ham, at hun blev ansat i SAS samtidig med en kollega, som imidlertid fik ca. 300 kr. mere end hun, hvilket hun mente måtte være en fejl. Han forsøgte at forklare hende, at der ikke var tale om en fejl. Han tog fat i Fonden for at få udarbejdet beregningerne. Han ved ikke, hvordan beregningen er foretaget. Han undersøgte sagen og kunne konstatere, at Q og kollegaen ikke havde haft ens forløb, idet kollegaen var blevet purser før hende og var fratrådt før det fyldte 60. år. Det var forløbet, der var styrende for, hvad de kunne opnå i tilskud fra Fonden. Hvis man var under 60 år, var der ikke en beregning af en fiktiv pension. Han ved ikke, om Q også havde taget kontakt til Fonden.

Han har underskrevet ledelsespåtegningen i Fondens årsrapport for 2004, hvoraf bl.a. fremgår, at årsrapporten giver et retvisende billede af Fondens aktiver, passiver, finansielle stilling samt resultat. Der har ikke i hans tid som fondsbestyrelsesmedlem været nogen, som har hævdet, at regnskabet ikke skulle give et retvisende billede af Fondens økonomi eller lignende.

Nedsættelsen af en implementeringsgruppe, der som beskrevet i bilag 9 til overenskomstfornyelsen i 2004 skulle foretage en revision af ordningen med pensionstilskud fra Fonden, skete som følge af ændringen af lokalaftalen. Som det fremgår af mødereferatet af 4. maj 2004, deltog han i pensionsimplementeringsgruppen. Der var ingen drøftelse af, at pensionstilskuddene fra Fonden var livsvarige. Beløbet i lokalaftalen er alene udtryk for en teoretisk beregning. Det var der i forløbet enighed om.

Den lange uopsigelighed for lokalaftalen af 1. juni 2005, jf. aftalens pkt. 7, var en betingelse for indgåelse af aftalen. Hvis aftalen udløb, ville den falde bort.

Han forstår lokalaftalens pkt. 4.2.3 om, at ”Ydelser fra fonden opgøres som: Beregnet kapitalbeløb (KAB) multipliceret med 0,65 % giver den månedlige ydelse. Ydelsen kommer første gang til udbetaling i måneden efter normal løn ophører” således, at det er en del af den beregnede sum, som SAS skulle betale til Fonden. Den omtalte månedlige ydelse er ikke den månedlige ydelse til den begunstigede, men noget, der ligger til grund for beregning af kapitalbeløbet. Kapitalbeløbet anvendes ikke til at beregne ydelserne til de begunstigede.

Han kan ikke erindre, at der i fondsbestyrelsen har været drøftelser om tilskuddet på den måde, som fremgår af Fondens vedtægter af 28. december 1987, § 8 stk. 4, hvorefter bestyrelsen ved ”udbetaling af tilskud [er] berettiget til at disponere over såvel den det enkelte år konstaterede stigning i fondens kapital, de eventuelt gennem tidligere år oplagte renteindtægter og kursgevinster som selve kapitalen, alt efter det behov for tilskud, som i det enkelte år måtte melde sig”. Der har ikke i bestyrelsen været talt om, hvorvidt én kabineansat skulle have behov for større tilskud end en anden.

Han kan ikke redegøre for, hvordan beregningerne af tilskud er foretaget, idet han ikke har foretaget beregningerne. Det kan Keld Skjold Pedersen formentlig redegøre for. Bestyrelsesmedlemmerne blev præsenteret for et beløb og tog stilling hertil uden at være i besiddelse af de enkelte beregninger. Modellen for beregning af ydelserne var udarbejdet, inden han indtrådte i bestyrelsen. Beregningerne kom ikke fra lokalaftalerne, men fra Fonden. Når der skulle udbetales penge, forholdt han sig til, hvad de enkelte begunstigede skulle have efter de beregningsmodeller, som var fastlagt. Det var inden for hans virke som bestyrelsesmedlem at sørge for, at de begunstigede fik det, de skulle have. Han har stolet på, at reglerne lagt for beregningen var fulgt, og at de, der beregnede, havde foretaget en korrekt beregning.

Han erindrer drøftelsen om nedsættelse af pensionstilskuddet som beskrevet i bestyrelsesmødeprotokollatet af 30. juni 2010, pkt. 2, om vurdering af Fondens økonomi i relation til bevilling af supplerende pensionstilskud. Bestyrelsen drøftede nedsættelsen, idet der forelå prognoser om, at Fondens midler ville blive tømt, og at der ville være nogle, der kunne risikere ikke at få ydelser.

Han er ikke helt enig i, at nedsættelsen af pensionstilskuddet med 8 % havde relation til AM-bidraget. Baggrunden for nedsættelsen var som nævnt, at Fondens midler ville blive tømt, hvis bestyrelsen fortsatte med udbetalinger som hidtil, hvilket ville have den konsekvens, at der ikke ville blive udbetalt ydelser i overensstemmelse med den hensigt, man havde. Henvisningen til AM-bidraget som begrundelse for nedsættelsen var en pseudoforklaring. Niels-Erik Hansen havde behov for en forklaring, som ikke gik ud på, at Fonden manglede penge. Det var ikke afgørende for bestyrelsen, om forklaringen var den ene eller den anden, men set i bakspejlet kan det godt være, at det havde været bedre at kommunikere ud, at udbetalingerne blev besluttet for et år ad gangen. Han ved ikke, om det på et tidspunkt har været kommunikeret ud, at ydelserne alene blev besluttet for et år ad gangen.

Nedsættelsen af pensionstilskuddet havde ikke nogen sammenhæng med ændring af overenskomstgrundlaget.

Der har ikke i hans tid som bestyrelsesmedlem i Fonden været overvejelser om at sætte pensionstilskuddet op i år, hvor det var gået godt med Fondens økonomi. Hvis der investingsmæssigt var mulighed for det, ville bestyrelsen kunne hæve tilskuddet, men det har ikke været tilfældet. Han kan ikke forklare nærmere herom, end at det gjorde de ikke. Der var ikke fastsat et maksimalt beløb. Bestyrelsen overvejede ikke, om der skulle udbetales mere til de begunstigede i 2004 og 2005, hvor Fonden realiserede et overskud på henholdsvis 72 og 124 mio. kr. Der har ikke været drøftelser i bestyrelsen om, hvorfor bestyrelsen ikke gjorde dette.

Fondens bestyrelsesmødeprotokollater er retvisende for, hvad der blev godkendt på bestyrelsesmøderne. Når han skrev under på protokollatet af 24. april 2006, er det udtryk for, at han bl.a. under pkt. 5 har forholdt sig til og godkendt udbetalte tillægsbeløb i henhold til det omtalte bilag 3. Han stode på, at beløbene i bilag 3 var beregnet ud fra de bestemmelser, der var. Det var formentlig Keld Skjold Pedersen, der havde foretaget beregningerne. Vidnet læste bilaget og stode på, at beregningerne var korrekte, og herefter skrev han under.

Thomas Carlstein har supplerende forklaret blandt andet, at han ikke har hørt andre omtale, at SAS skulle have påtaget sig en forpligtelse over for de enkelte medlemmer, og at SAS bar risikoen for, at Fonden løb tør for midler, således som Jan Rovsing har forklaret.

For ham var det en selvfølge, at overenskomstændringen i 1997 skulle være mest mulig omkostningsneutral, at det var Fonden, der skulle håndtere midlerne, at Fonden var en selvstændig juridisk person, som var underlagt sine vedtægter, at det var et bidragsstyret system, og at SAS ikke skabte et nyt pensionssystem. Det var også en forudsætning i forbindelse med den partssammensatte arbejdsgruppe, der havde til opgave at udarbejde forslag til en ny pensionsaftale, at der ikke var tale om en tilsagnsbaseret ordning.

Han deltog i forhandlingerne, som er beskrevet i forhandlingsprotokollen om ”Förhandling avseende förutsättningar för kompletterande pensionssystem” den 9. og 20.-23. april 1997. Han deltog som mødeleder og protokolfører og ledede forhandlingerne og underskrev protokollen efter indhentning af andres bidrag. Keld Skjold Pedersen og Jan Hansens under-

skrift under ”justeras” betyder, at de begge har godkendt, hvad der står i protokollen. Han mener, at han deltog i forhandlingerne de fleste dage, men han erindrer det ikke præcist.

Udgangspunktet for forhandlingsprotokollens § 2, hvorefter de grundlæggende forudsætninger for et supplerende pensionssystem var, at den opnåede besparelse for SAS gennem en ny lønstruktur gav mulighed for, at daværende danske kabineansatte kunne gå på pension tidligst ved det fyldte 55. år, var i den daværende situation, at det skulle være en besparelse for SAS eller i det mindste omkostningsneutralt. Økonomien var heller ikke da særlig god. Det var ikke aktuelt for SAS at påtage sig yderligere betalingsforpligtelser. Der forelå aktuarberegninger og andre specialistvurderinger. Det blev på denne baggrund forudsat, at likviditetsspørgsmålet kunne løses på en legal måde, og at systemet kunne fungere.

Forhandlingsprotokollens § 3, pkt. 4, hvorefter der skulle være et ”översyn av att det kompletterande pensionssystemet fungerar enligt de ovan angivna förutsättningarna”, var et forslag fra CAU med henblik på at kontrollere, om ordningen fungerede. § 3, pkt. 3, ad ”punkt 4” om aftalens gyldighed, indebar, at aftalen skulle være tidsbegrænset med henblik på at konstatere, om ordningen fungerede. Der skulle være en mulighed for at komme ud af den.

Han vil tro, at det er Fonden, der refereres til, når det i forhandlingsprotokollens § 2 fremgår, at ”Till detta skall läggas att det är en komplettering av ett premiebaserat pensionssystem, och att pensionssystemet alltfört är premiebaserat”. Det grundlæggende pensionssystem var præmiebaseret. Han erindrer det ikke 100 %, men der var ingen ændringer i det grundlæggende pensionssystem. Han kan også se, at der er omtalt et egetbidrag til flexpensionsordningen på 4 %, men han vil nødig svare på, hvad det nærmere indebar, da han ikke erindrer dette. Han mener, at det var for at medfinansiere det.

Han erindrer ikke, at han over for Dorthe Barkhus skulle have sagt, at ”man skulle have været C/A, for så kunne man gå på pension som 55-årig og få livslang pension”. Han går ud fra, at det blev anset som en attraktiv ordning, eftersom det var et spørgsmål under forhandlingerne.

I forhold til opsigelsesbestemmelsen i pkt. 7 i 1997-overenskomsten forholder det sig således, at en sådan aftale kan opsiges efter svensk arbejdsret, således at overenskomsten ikke gælder mellem parterne. Der findes overordnede kollektive overenskomster, og så er der

lokale aftaler som den omhandlede, som kan have helt andre løbetider, og som kan opsiges. Der er ikke mulighed for at konflikte ved en sådan lokalaftale.

Han kan bekræfte sin forklaring for byretten om, at SAS ikke med overenskomsten havde påtaget sig andre betalingsforpligtelser over for Fonden end det, som fremgik af overenskomstens pkt. 2, der udtømmende gjorde op med SAS' betalingsforpligtelser.

I overenskomsten mellem CAU og SAS vedrørende pensionsspørgsmål i forbindelse med basebytte fra STO(MMA), OSL til CPH af 13. maj 2002, er betegnelsen "STO" Stockholm, "MMA" er Malmø, "OSL" er Oslo, og "CPH" er København. Han mener, at aftalen er indgået, idet en samordning af pensionssystemerne, som var forskellige i de enkelte lande, ikke var mulig. Han kan ikke nærmere redegøre for, hvad overenskomstens pkt. 6 om indbetalinger af de i bilagene opgjorte beløb "korrigeret manco 2" og "kolonne X men max manco 2" til Fonden dækker over. Overordnet set var der ikke tale om ændringer, men han erindrer det ikke præcist. De skulle i hvert fald respektere de enkelte landes regler.

Keld Skjold Pedersen har supplerende forklaret blandt andet, at ordningen med pensions-tilskud fra Fonden er en todelt aftalestruktur. Der er det, som håndteres i overenskomsten, og så er der det, som håndteres i fondsregi. De kollektive aftaler danner grundlag for, at der tilføres midler til Fonden, og så er det Fonden, der håndterer anvendelsen af midlerne.

På de årlige bestyrelsesmøder i Fonden var der i forbindelse med anvendelsen af midlerne spørgsmål om, hvem der i det forgangne år var gået på Fonden, hvor mange der i det indværende år ville kunne gå på Fonden, og om der skulle foretages regulering og i givet fald hvordan. Der forelå en oversigt over, hvilke personer der ud fra alderskriterierne havde mulighed for at gå på Fonden. Endvidere forelå beregninger til brug for spørgsmålet om regulering. Beregningerne blev opdateret på årlig basis og var typisk udarbejdet tidligere på året. Jens Møberg Nielsen havde udarbejdet opgørelser med alternative realrenter. Der forelå også aktuarmæssige beregninger, selv om der var tale om etårige ydelser, fordi Fonden fra sin begyndelse havde i sin fundats, at der skal foretages en rimelig fordeling af Fondens midler i forhold til den berettigede personkreds. Det var ikke en tilsagnsbaseret ordning. Tilsagnet fra SAS bestod i at betale det beløb, som er fastsat i overenskomsterne. SAS' forpligtelse omfattede alene at betale til Fonden.

Jan Rovsing havde i forbindelse med forhandlingerne om 1997-overenskomsten fået idéer til, hvordan Fonden kunne kapitaliseres yderligere, idet Fonden ellers ville uddø på grund af dens økonomi. Jan Rovsing gjorde derfor SAS som forhandlingspart interesseret i få indført en finansieringsmodel i overenskomsten, som kunne vitalisere Fonden. Finansieringsmodellen bestod i at indføre en lavere løntrinsmodel. På det tidspunkt havde de kabineansatte en relativ høj gennemsnitsalder, og SAS stod samtidig over for en mulig væsentlig udvidelse, der kunne nødvendiggøre et betydeligt antal rekrutteringer. Der var derfor tale om en slags ”trade-off”. Aftalen åbnede for alle de kabineansatte, men lukkede samtidigt for alle nytilkomne. Fonden havde ikke noget grundlag for at foretage udvidelser i forhold til personkredsen, uden at den fornødne kapitalisering var til stede. Det var CAU’s ønske at anvende Fonden hertil. Det ville ikke give mening for SAS at give tilsagn over for den enkelte kabineansatte, fordi der for denne medarbejdergruppe aldrig har været tale om noget, der var tilsagnsbaseret. Dette var i modsætning til visse andre personalegrupper, som på dette tidspunkt havde tilsagnsbaserede ordninger.

I forhold til hans forklaring i byretten om, at ”lokaftalen fra 1974 indeholdt en prioritetsrækkefølge baseret på almindelige og fornuftige principper for den type ydelser for det tilfælde, at Fondens midler ikke rakte til”, forholder det sig således, at parterne i 1974 lavede en struktur med en tydelig beskrivelse af, hvordan Fonden skulle fungere. Fondsbestyrelsen skulle foretage tildelingen for et år ad gangen og til bedst mulige opfyldelse af det formål, som parterne havde ved stiftelsen. Det var ikke muligt at garantere, at Fonden ville kunne opfylde formålet, da det afhang af, om forudsætningerne holdt. Derfor blev det også beskrevet, hvordan man skulle prioritere, hvis man f.eks. ikke kunne regulere som forudsat.

Drøftelserne med fondsmyndighederne opstod i erkendelse af, at det i Fondens oprindelige vedtægter tydeligt var tilkendegivet, at der kunne opstå situationer, hvor ydelserne oversteg det afkast, der var for et helt år, og hvor man med rette kunne overveje, om de opfyldte en på daværende tidspunkt ny fondslov. Det med en bunden kapital var i strid med ideen med Fonden, hvor der jo ikke skulle være noget tilbage, når den sidste var død. Drøftelserne med fondsmyndighederne resulterede i en forståelse og accept af, at Fondens faste beløb af egenkapitalen vist var 16-18 mio. kr. Når man nåede til stamkapitalen, måtte man tage det op. Den resterende kapital var frie midler. Det var ikke med i den diskussion. Der blev indsendt årsrapporter til fondsmyndighederne, hvoraf det fremgik, at Fonden ikke havde uddelt hele den frie kapital. Det var ifølge ham fornuftigt, at alle midlerne ikke blev uddelt,

idet der i så fald ville være tale om en arbitrær fordeling i forhold til den kreds, som overenskomstparterne havde bestemt skulle begunstiges.

Mellemregningen mellem SAS og Fonden opstod alene, idet SAS var ”lønbureau” for Fonden. SAS havde derfor et tilgodehavende hos Fonden, når SAS havde udbetalt midler på Fondens vegne. Mellemregningen blev i hans tid clearet regelmæssigt.

Når han i byretten forklarede, at begrundelsen for den første nedsættelse af pensionstilskuddet var et ”politisk statement”, mente han, at det var en begrundelse, som modtagerne kunne acceptere. Det var ikke en saglig begrundelse. Den saglige begrundelse var, at finanskrisen havde eroderet Fondens kapital. Denne begrundelse blev ikke anvendt, fordi – som han erindrer det – Fondens bestyrelsesformand holdt mere af den anden begrundelse.

Han har i forbindelse med forhandlingerne om 1997-overenskomsten overvejet, om Fonden var en firmapensionskasse, men det nåede han frem til, at den ikke var. Problemstillingen blev forelagt deres juridiske rådgiver, som var Bech-Bruun. Overvejelserne herom hang sammen med, at medlemskredsen blev udvidet langt frem i tiden, og at der var afsagt en dom af Højesteret om Danicas struktur. De fik derfor en redegørelse fra advokat Søren Meisling fra Bech-Bruun. Advokat Søren Meisling fandt, at der ikke var tale om en firmapensionskasse. Det var på grund af de etårige tilsagn og aftalestrukturen mellem overenskomstparterne. Ingen fra CAU har over for vidnet tilkendegivet, at de mente, at der var tale om livsvarige ydelser.

Hvis man opsatte ydelsen fra Fonden, ville det efter hans opfattelse være for et år ad gangen. Han ved ikke, hvorfor nogle kabineansatte har valgt at opsætte ydelsen, men det kunne vel være i en forventning om at få noget mere på et senere tidspunkt. Der kunne måske også være skattemæssige fordele, eller der kunne være modregningsregler, der gjorde, at man ikke fik udbetalt pensionsydelse, når man samtidig modtog andre ydelser.

Advokat Kirsten Maxens udkast til notat om Fonden fra december 2006 er ikke rekvireret af SAS. Han har set notatudkastet på et senere tidspunkt. SAS fik som nævnt rådgivning i 1997, og han støttede sig på det notat, som de fik fra advokat Søren Meisling. Der var efter vidnets vurdering ikke sket nogen forandring i den måde, som tingene skete på, og det var efter hans opfattelse tilstrækkeligt.

Han deltog i forhandlingerne i 1997 om forudsætningerne for et supplerende pensionsystem, hvilket også fremgår af deltagerlisten i forhandlingsprotokollen. Protokollen afspejler det, som han tidligere har forklaret, herunder om den nye løntrinsskala i § 3, som vitaliserede Fonden på en sådan måde, at den kunne håndtere alle daværende kabinemedarbejdere. Bestemmelsen i § 3, pkt. 5, hvorefter parterne senest den 1. oktober 1998 skulle have et ”översyn” af ordningen, var indsat for det tilfælde, at markedet ikke udviklede sig som forventet, eller at det rekrutteringssystem, som aftalen var baseret på, ikke var effektivt. Det var ikke udtrykt, at der var yderligere betalingsforpligtelser for SAS, ud over hvad der fremgår af 1997-overenskomstens pkt. 2. Det var ikke hensigten, at der skulle ske strukturelle ændringer i Fonden.

Han er af den opfattelse, at Fondens årsrapport for 2000, som er behandlet af administrationen og revisionen, er retvisende. Han var forretningsfører, så han havde ansvaret for at udarbejde regnskabet, herunder balance og resultatopgørelse. De daglige bogføringer blev foretaget af Gitte Thorius. Det har ikke været et tema, om der påhvilede SAS yderligere betalingsforpligtelser.

Han erindrer ikke mailkorrespondancen af 28. april 2008 om en cancerramt kabineansat, som fik respit til at beslutte sig med hensyn til Fonden. Arne Verner Sørensen var på det tidspunkt forhandlingschef, og Niels-Erik Hansen var basechef og chef for de kabineansatte. De sad begge i fondsbestyrelsen dengang. Vidnet videresendte mailen til Kirsten Andersen, som administrerede aktiviteter i relation til Fonden. Gitte Thorius, som var ”Cc” på mailen, var hans medarbejder, som foretog løbende bogføring og stod for løn. SAS fungerede som ”lønbureau” for Fonden.

Han var med i pensionsimplementeringsgruppen, der blev nedsat i forlængelse af overenskomstforhandlingerne i 2004. Arbejdet resulterede bl.a. i lokalaftalen af 1. juni 2005 mellem SAS og CAU, hvor beregningerne af ydelserne til Fonden skete på et nyt og ændret, men klart forenklet grundlag. Han havde også anbefalet bl.a. at forenkke indretningen af Fonden, idet SAS’ situation kunne trække i retning af en struktur, der var mere ordinær på arbejdsmarkedet, men sådan blev det ikke. Forenklingen gik ud på, at der i stedet for en beregningsformel blev indsat et skema i aftalen. Der var forudsætninger om, hvad de ansatte havde af opsparinger, hvilket dog ikke var kendt, da man ikke havde viden om andet end folks ansættelsesforhold. Skemaet er stadig fiktivt, men det tager udgangspunkt i en kendt størrelse, hvor man er 60 år. Lokalaftalens pkt. 6, hvorefter SAS ensidigt kunne indbetale

det beregnede kapitalbeløb til den enkeltes pensionskonto, hvis der i aftaleperioden ikke kunne opnås enighed om ændringer, indebar, at ordningen kunne ophøre, og regulerede, hvad det ville indebære.

Udvidelsen af personkredsen i forbindelse med overenskomsten af 26. november 1991 til også at omfatte kabineansatte, som var fyldt 45 år, var noget af det første, han var med til i SAS. Han erindrer det således, at Fonden med den eksisterende struktur kunne tage yderligere medarbejdere med i en 5-årig periode, men det skulle ske ved en beslutning. Man gjorde to ting – nemlig at vedtage at tage endnu en 5-årsperiode med, og endvidere udfandt man nogle midler fra SAS, således at SAS' bidrag til Fonden kunne forhøjes. Beløbet blev justeret i forhold til lønudviklingen for en kabineansat, og med det som udgangspunkt havde Fonden midler til udvidelsen.

Jan Rovsings forklaring om, at Fonden er en kopi af pilotfonden, er helt forkert. Pilotfonden var en pensionskasse, som knyttede sig til kontrakter med Danica på livrente og dermed strukturelt set et tilsagnsbaseret system. Det har kabineordningen aldrig været.

Lars Hjorths forklaring om, at pilotfonden endvidere var udtryk for et betinget tilsagn, således at ydelserne også kunne nedsættes, er korrekt. Der var tale om et traditionelt produkt med ægtefælle- og børnedækning. Der var endvidere fastsat regler, hvorefter pilotfonden havde til formål at pristalsregulere ydelserne fra pensionskontrakten i Danica. Til det formål modtog pilotfonden bonus fra kontrakterne fra Danica og anvendte også sin formue. Eftersom firmapensionskassen, dvs. pilotfonden, ikke havde nogen sponsor, men alene et kapitalgrundlag bestående af det historiske beløb og afkastet heraf, kunne den ikke forpligtes ud over dens evne. Pilotfonden var i sit regulativ en firmapensionskasse med en balance, der på passivsiden bl.a. indeholdt lovpligtige krav og betingede garantier. Regulativet tog derfor også udgangspunkt i, at der bl.a. skete en ligelig fordeling af midlerne, og at der ikke blev forfordelt i forhold til medlemskredsen. Pilotfonden eksisterer ikke i dag. Den blev på et tidspunkt indskudt som apportindskud i den pensionskasse, som han i dag er direktør for.

I forbindelse med stiftelsen af Fonden og de senere udvidelser, herunder udvidelsen af personkredsen i overenskomsten af 26. november 1991, har aftaleparterne tydeligt angivet intentionerne med det, de har gjort. Der er tale om en tilkendegivelse af parternes intentioner med Fonden, og hvad der skal tilføres af midler. Intentionen med Fonden var, at den

skulle yde efter bedste evne og vilje som beskrevet. Det fremgår ikke af Fondens vedtægter af 28. november 1974, hvilke beløb Fonden skal udbetale. Han er rimelig sikker på, at aftaleparternes hensigt med Fonden er beskrevet i de forarbejder i form af aftaler, der er indgået forud for og i forbindelse med Fondens stiftelse.

Han var forretningsfører og referent ved Fondens bestyrelsesmøde den 13. oktober 2003. De beløb, som bestyrelsen har taget stilling til i forbindelse med godkendelse af pensions-tilskud, jf. bestyrelsesmødeprotokollatets pkt. 5, er beregnet efter det regelværk, som findes i overenskomsten. Beløbene i bilag 3 med listen over personer, som i 2002 havde fået udbetalt tillægsbeløb, er også beregnet efter reglerne i overenskomsten. Det er Gitte Thorius, der har lavet beregningerne.

Han erindrer ikke, hvad der i mailen af 28. april 2008 om en cancellant kabineansat, som fik respit til at beslutte sig med hensyn til Fonden, menes med, at ”virkningen skulle være, at han kunne vælge at gå nu og det skal have virkning som om han gik inden for de tre måneder efter han fyldte 55.”

Der blev udarbejdet lister over de opsatte beløb, så der var styr på, hvem der havde opsat beløbene. Beløbene var ikke adskilt fra Fondens øvrige formue. Omkostningen ville hverken være billigere eller dyrere i nutidsværdi, hvis beløbene kom til udbetaling. Hensigten var, at udbetaling af ydelserne skulle fortsætte, uanset at de kun blev udbetalt for et år ad gangen, men der var ingen garanti herfor. De opsatte beløb blev ikke indsat på en særskilt konto. Man fik ikke ”skøde” på forrentningen af de opsatte beløb. Det er ligesom med folkepensionen: Hvis man lever længe, kan det være en god forretning, men hvis man lever kortere tid, så er det ikke. Derfor er der balance i tingene og ingen kapitalforskydning ud fra et totalsynspunkt.

Han er langt fra enig i Jan Røvsings forklaring om, at 1997-overenskomsten var udtryk for et ”nøje afstemt vaterpas”, men han er enig i, at formålet var at kompensere for den manglende opsparring ved fratræden før 60 år. Besparelsen fra 1997-aftalen kunne ikke udregnes, og der er derfor ingen, der kunne vide, hvilken vej vaterpasset hældte. Senere viste det sig, at der var sket en ekspansion, og der er ikke grundlag for at tro, at formålet ikke blev opfyldt. En kapitalværdi omregnes til månedlige ydelser med faktor 0,65. Nogle mener, at man ender på 65 % af sin løn, men det er noget vrøvl, da udregningen bygger på fiktive saldi. Det var en modelmæssig betragtning.

Fondsbestyrelsen har ikke overvejet at udbetale større beløb, end hvad der fremgik af overenskomsten. Det har ikke været relevant, og ingen har udtrykt ønske herom. Hvis det skulle kunne komme på tale, skulle der efter hans opfattelse foreligge en beregning, hvor man som minimum kunne omskrive ydelserne til livrente og altså afkøbe alle usikkerhederne for al fremtid.

Jesper Vestergaard Merrild har forklaret blandt andet, at han blev ansat i SAS den 1. december 2007 som Business Controller og arbejdede fra februar 2009 med hovedfokus på kabineområdet, indtil han fratrådte den 1. februar 2013. Han er stadig Business Controller, men er nu ansat i en virksomhed, der beskæftiger sig med fly og reservedele. En Business Controller har f.eks. til opgave at præsentere data fra et regnskab for forretningen på en forståelig måde. Endvidere kan der være opgaver relateret til organisationssparring og deltagelse i overenskomstforhandlinger.

Han indtrådte på Michael Hincas opfordring som bestyrelsesmedlem i Fonden i foråret 2010. Han satte sig ind i de problemstillinger, der skulle løses, og han gik også til Arne Verner Sørensen, som han arbejdede tæt sammen med. Endvidere læste han Fondens vedtægter.

På de første bestyrelsesmøder i Fonden bemærkede han, at der var dårlig stemning fra bestyrelsesformandens side, og økonomien i Fonden slog ikke til i forhold til den årlige uddeling, der havde været igennem en årrække.

Pengestrømmene mellem SAS og Fonden opfattede han sådan, at der skete betaling af en kapitalsum fra SAS til Fonden, hver gang en 55-årig gik på Fonden. Kapitalsummen fra SAS blev betalt over en 5-årig periode.

Han sad i fondsbestyrelsen indtil 2013, og han har ikke hørt fra nogen i CAU's bestyrelse, at SAS skulle have yderligere betalingsforpligtelser, ud over hvad han har nævnt nu.

Han har i sin tid som bestyrelsesmedlem i Fonden deltaget i alle bestyrelsesmøder på nær et eller to. Protokollaterne fra de bestyrelsesmøder, som han deltog i, er retvisende for, hvad der foregik på møderne. Det var Fondens bestyrelse, der skulle træffe beslutning om

uddeling, og det gjorde den også i hans tid som bestyrelsesmedlem. Der har herunder været diskussion om, hvorvidt man skulle sætte ydelserne ned og i givet fald med hvor meget.

Han har underskrevet protokollatet vedrørende bestyrelsesmødet den 30. juni 2010 som ”læst”. Han erindrer, at der på bestyrelsesmødet den 5. maj 2011, jf. protokollatets pkt. 1, var nogle i bestyrelsen, der ville have en større nedsættelse af pensionstilskuddet end andre. De besluttede at afvente, men heri lå ikke en forståelse af, at bestyrelsen ikke kunne nedsætte tilskuddet.

Han var til stede ved bestyrelsesmødet den 23. marts 2011, hvor Jens Møberg Nielsen gennemgik opgørelser, der viste den nødvendige hensættelse til livsvarig udbetaling til de begunstigede ud fra forskellige beregningsmetoder, jf. pkt. 1 i det fremlagte udkast til protokollat. Beslutningen om udbetaling blev truffet for et år ad gangen, men tanken var, at det skulle fortsætte. Advokat Kirsten Maxen deltog i mødet med henblik på en juridisk afklaring af, om Fonden skulle agere efter retningslinjerne for en firmapensionskasse eller en fond. Konklusionen var, at Fonden gjorde, som den skulle i henhold til vedtægterne.

Han har i forbindelse med sin underskrift af ledelsespåtegningen i Fondens årsrapport for 2010 og 2011, hvoraf bl.a. fremgår, at årsrapporten giver et retvisende billede af Fondens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. udgangen af regnskabsåret, forholdt sig til det, der forelå for ham. Han ville ikke have skrevet under, hvis der var noget, der var uklart for ham.

Sprogbrugen i mailen af 21. december 2010 fra Niels-Erik Hansen til Anna-Lena Gustafsson og ”Cc” bl.a. vidnet passer meget godt på den stemning, han refererede til tidligere.

Hensigten om, at ydelserne skulle være livsvarige, stammer så vidt han ved fra Fondens formål, men ydelserne blev fortsat kun uddelt for et år ad gangen. Det fremgår ikke af formålsbestemmelsen i § 8 i Fondens vedtægter af 28. december 1987, at ydelserne skulle være livsvarige, men tanken var vel, at udbetalingerne skulle fortsætte, indtil der ikke var flere midler. Bestemmelsen i § 8, stk. 4, regulerer bestyrelsens beslutning om udbetaling af tilskud. Han har set lokalaftalen mellem SAS og CAU af 23. marts 2010, men han kan ikke huske, om den også har reguleret beslutningerne om, hvad der skulle udbetales fra Fonden.

Han husker ikke, hvad der lå i, at ”der betales efter gældende regler”, således som det fremgår af pkt. 5 om godkendelse af pensionstilskud i udkast til protokollatet fra bestyrelsesmødet den 3. marts 2011. Han erindrer ikke det konkrete bestyrelsesmøde ud fra det referat, som alene foreligger i udkast. Han erindrer, at der har været drøftelser på bestyrelsesmøder, om der skulle være forskel på reguleringsprocenten for dem, der opsatte, og dem, der ikke gjorde, men han erindrer ikke, hvornår disse drøftelser fandt sted.

Når det i pkt. 1 i protokollatet vedrørende bestyrelsesmøde i Fonden den 5. maj 2011 fremgår, at flertallet i bestyrelsen stemte for 0 % regulering af pensionstilskuddet for 2011 bl.a. for ”ikke at skabe mere røre”, handlede det nok om ikke at skabe utryghed. Han modtog ikke vederlag for sit bestyrelsesarbejde i Fonden.

Poul Gemzøe-Enemark har forklaret blandt andet, at han siden oktober 2017 har været ansat i DSB som underdirektør med ansvar for overenskomsterne. Før dette var han Industrial Relations Director også med ansvar for overenskomsterne. I perioden 2004-2007 arbejdede han 70-100 timer om måneden som ekstern advokat for SAS, hvorefter han var ansat i SAS frem til foråret 2011. I begyndelsen havde han ansvaret for overenskomsterne i relation til den tekniske del, håndværkere, flymekanikere osv., og senere også kabinepersonale mv. – alt andet end piloterne. I ca. 2009-2011 havde han ansvaret for overenskomsterne med CAU. Han kendte derfor de overenskomster, der var. Han havde mange møder med CAU om mange forhold. De mødtes nærmest på ugentlig basis og drøftede forhold, der vedrørte kabinepersonalet, f.eks. indkvartering på udstationeringer. Han husker f.eks. en diskussion om, hvorvidt det skulle koste kompensation, at noget kabinepersonale i et konkret tilfælde var blevet flyttet til et andet hotel, der ikke var sikkerhedsgodkendt af kabinepersonalet. Om Fonden vidste han, at det i forbindelse med Fondens etablering var overenskomstmæssigt aftalt, at SAS skulle indbetale nogle beløb til Fonden typisk for en overenskomstperiode ad gangen. Fonden skulle så stå for at foretage udbetalinger i overensstemmelse med det formål, der var aftalt. Fonden skulle give nogle bidrag til det kabinepersonale, der valgte at gå tidligt.

Han husker ikke, om han så Jakob Espositos mail af 2. juli 2010 til Flemming Jensen om bl.a. Fondens kapitalproblem på dette tidspunkt. Han husker, at Jakob Esposito i perioden italesatte, at der var nogle betalinger fra SAS, der ikke var korrekte, og at han havde et notat, der understøttede dette. Der var flere beløb i spil – f.eks. mente Jakob Esposito, at arbejdsmarkedsbidraget havde en indflydelse. Når Jakob Esposito nævnte, at der var et

problem, var de fra SAS klare i mælet om, at SAS selvfølgelig ville rette op, hvis der var begået fejl, og at man betalte, hvad man var forpligtet til, men hvis det var noget med Fondens betalinger, kunne han ikke hjælpe, da han sad med det overenskomstmæssige og slet ikke var med i Fonden. Fonden havde også sine egne vedtægter. Der kom aldrig nogen sager ud af det. Han bad om at se det notat, som Jakob Esposito henviste til, men det var ikke muligt. Han ved fra sine 25 år i det fagretlige system, at man ofte mødes med, at modparten i sit bagland har indhentet juridiske notater, som støtter deres synspunkt. Sådan gjorde Jakob Esposito også – men nok ikke mere end alle andre. Man er altid åbne for at se på andres synspunkter, men det kræver, at materialet lægges frem, så det kan drøftes.

Han husker, at han deltog i et møde med CAU, som var meget oprørte over situationen og raslede med sablerne. Parterne aftalte at mødes efter sommerferien for at se på, hvad der var op og ned i de påstande, CAU kom med. Det er nok dette, der afspejles i mail af 10. juli 2010 fra Jakob Esposito til andre medlemmer af CAU. Han ved ikke, hvorfor Jakob Esposito i mailen har skrevet, at ”... [d]e er tilsyneladende indstillet på at ændre i aftalen, dér hvor det er nødvendigt, og var heller ikke afvisende over for at tilbageføre kapital til fonden, hvis det kunne påvises, at beregningerne i forbindelse med besparelsesforhandlingerne ikke holder (Anna-Lena og Steen siger, at det drejer sig om mindst 15 millioner sek. kr.)” – man kom aldrig ned i materien. Han husker, at der var noget med arbejdsmarkedsbidraget – det var det, som de 15 mio. kr. vedrørte. Han husker ikke nærmere, hvad der taltes om, men det var klart, at han ville kigge på det, hvis der var noget galt i SAS’ indbetalinger, som var hans ansvarsområde. På et tidspunkt gav CAU ved Jakob Esposito udtryk for, at der kunne laves en helt anden ordning, så der ikke længere skulle indbetales til Fonden. Vidnets holdning var, at så længe økonomien for SAS var den samme, ville man altid være villig til at gå til forhandlingsbordet og se på det. Dette gav han også udtryk for over for Jakob Esposito. Indbetalingen til Fonden var overenskomstmæssig og kunne som sådan opsiges og dermed til hver en tid laves om, hvis parterne var enige om det. Tilsagnet var alene, at SAS gerne ville kigge på det, og at det skulle være omkostningsneutralt. Han havde intet mandat til at forhandle ud over den økonomi, der allerede lå i aftalerne.

Han må have udfærdiget mødereferatet, dateret 12. juli 2010. Dateringen er udtryk for, hvornår han har skrevet det, og ikke hvornår mødet blev afholdt, hvilket formentlig har været i ugen inden. Der blev drøftet flere punkter på dette møde. Når man mødte op til møder med CAU, havde man ikke altid aftalt, hvad der skulle drøftes, men så havde CAU nogle punkter. Han husker ikke, hvorfor noget i pkt. 1 er streget over og noget skrevet med

rødt. Typisk lavede de et referatudkast, som sendtes til CAU, som kom med rettelser og kommentarer. Hvis der var enighed herom, blev det så referatet. Der har uden tvivl været et møde efter sommerferien, men han husker det ikke i dag. Man har jo formentlig brugt tiden frem til foråret 2011, hvor hensigtserklæringen af 4. marts 2011 blev lavet, og har herunder spurgt ind til, om CAU kunne dokumentere, at der manglede 100 mio. kr. i Fonden. Hensigtserklæringen blev lavet for på skrift at nedfælde den hensigt, man havde givet udtryk for mundtligt – mere var der ikke i det. SAS var indstillet på at kigge på, om der kunne laves noget andet, forudsat at det var omkostningsneutralt for SAS. Det var ikke et ønske fra SAS' side – i givet fald havde SAS konkretiseret, hvilke tanker og ønsker man havde. Det var et ønske fra CAU's side at se på, om de penge, SAS betalte, kunne bruges på en anden måde. Det var ikke et tema, at SAS skulle betale mere. Det var hele tiden utvetydigt og klart for alle parter, at det var forudsat, at det var omkostningsneutralt, og at der ikke skulle ændres på SAS' betalingsforpligtelse.

Han husker ikke, at Jakob Esposito skulle have vist ham advokat Kirsten Maxens notat, som Jakob Esposito skriver i mail af 6. marts 2011 til de øvrige medlemmer af CAU's bestyrelse. Han husker ikke at have set notatet. Han ville altid have den tilgang, hvilket Jakob Esposito godt vidste, at et notat indhentet af den ene part ikke har anden værdi end at være udtryk for vedkommende parts opfattelse, så han ville altid have det afprøvet af sit eget juridiske bagland. Ellers blev man enige om at spørge nogen, men det var ikke tilfældet her. Det var efter hans erfaring helt normalt, at det i et sådant tilfælde, hvor de havde en diskussion, blev anført, at det kunne skabe uro blandt medarbejderne – det var et vilkår i jobbet. Han husker ikke, at det skulle have skabt en sådan uro, at man i SAS var bekymrede for, hvad der skulle ske. Han tiltrådte et nyt job den 1. maj 2011 og husker ikke at have været yderligere involveret i denne problemstilling.

Han husker, at Steen Vendelboe typisk var med til dialog- eller forhandlingsmøderne med CAU. Det var typisk Jakob Esposito og Steen Vendelboe – han husker ikke Verner Lundtoft Jensen. Der var vandtætte skotter mellem SAS og Fonden. Når en af de kabineansatte henvendte sig om at gå på Fonden, bad SAS dem om at henvende sig til Fonden, eller SAS bad Fonden tage stilling til det. Han husker at have deltaget i et møde, hvor CAU bad om en timeout, og man henviste til Fondens bestyrelse. Det var CAU, der gjorde opmærksom på, at man ikke kunne give en klar og entydig beregning fra Fondens side, hvorfor CAU ønskede en timeout. De henviste til Fonden, som måtte træffe beslutningen, og det var der enighed om. Han har intet haft at gøre med udbetalingerne fra Fonden eller beregningen

heraf. Han husker ikke, hvilken orientering han afventede fra Fonden, som nævnt i hans mail af 5. juli 2010 til Jakob Esposito. Han husker ikke, hvem der var SAS' repræsentant i fondsbestyrelsen på dette tidspunkt, men han mener, at Keld Skjold Pedersen sad i bestyrelsen.

Ole Karstensen har supplerende forklaret blandt andet, at han ikke erindrer baggrunden for, at fondsmyndighederne havde bedt revisionen om at være mere kritiske i forbindelse med ikke-erhvervsdrivende fonde. Der var stillet yderligere krav om at på se de ting, der er refereret i Civilstyrelsens brev af 26. oktober 2015. Civilstyrelsen har igen den 15. september 2020 skrevet til Fonden vedrørende fordelingen mellem den bundne og den disponible kapital. Fonden havde indsendt regnskabet for 2019, hvilket er godkendt af Civilstyrelsen, som den 15. september 2020 har skrevet, at de har gennemgået regnskabet og ikke har bemærkninger hertil. Civilstyrelsen har samtidig udbedt sig regnskabet 2020/2021, når det foreligger, med henblik på at følge udviklingen i den disponible kapital. Styrelsen vil endvidere gerne have en plan for de fremtidige udbetalinger. Det drøftedes på Fondens bestyrelsesmøde den 24. januar 2014 med Fondens advokat, om Civilstyrelsen stadig ville acceptere den store disponible kapital. Man blev enige om at rette henvendelse til Civilstyrelsen, da det var rart at få accept igen. Bestyrelsen rettede ved forretningsfører Gitte Thorius henvendelse til Civilstyrelsen, hvilket førte til et møde i Civilstyrelsen, hvor Charlotte Halvorsen, Michael Hince, Gitte Thorius og to medarbejdere fra Civilstyrelsen deltog. Michael Hince orienterede om Lives sag mod SAS, og man drøftede en kontrolleret opløsning. En medarbejder fra Civilstyrelsen, Mark Ørberg, talte om, hvordan bunden og disponibel kapital normalt skal være, men Civilstyrelsen kunne godt se ideen i den måde, Fonden kørte på, henset til vedtægterne og til, at Fonden skal fordele midlerne, frem til Fonden "dør". Det var jo egentlig forkert, den måde Fonden havde gjort det på med en så lille bunden kapital i forhold til den disponible, men det ville være en administrativ byrde både for bestyrelsen og for Civilstyrelsen, hvis det skulle gøres korrekt, idet Fonden så jævnligt skulle søge om frigivelse af midler. Han fik protokollatet fra mødet af Gitte Thorius i forbindelse med revisionsprocessen i 2015.

Der var to forskellige forløb med Civilstyrelsen – et vedrørende kapitalen og et vedrørende vedtægterne. Drøftelsen på bestyrelsesmødet den 27. maj 2016 handlede om det andet forløb, der udsprang af, at vedtægterne var forældede på mange punkter.

Civilstyrelsen har ved brevet af 26. oktober 2015 accepteret, at Fonden er en fond, at Fonden har håndteret bunden og disponibel kapital som sket, og at den måde, hvorpå Fonden akkumulerer både overskud og underskud, er anderledes end i almindelige fonde, fordi man har de løbende udbetalinger. Det forhold, at Fonden har så stor en disponibel kapital, er en udløber af, at Fonden henlagde på en anden måde end normalt – det hele hænger sammen, så han opfatter Civilstyrelsens brev sådan, at der også blev taget stilling hertil.

I 2013 blev han og hans kollega opmærksom på Live og det materiale, der lå på foreningens hjemmeside. Han så på, om der også var en sag mod Fonden, hvilket ikke var tilfældet. Han så også på, om der var nogle uklarheder, der skulle præciseres i regnskabet, og drøftede med bestyrelsen og advokat Hans Madsen, om det var en ide at skrive ting fra vedtægterne ind i regnskabet om f.eks. opsatte beløb, som der åbenbart var tvivl om, hvordan man behandlede. De opsatte beløb forekommer, fordi folk har kunnet bede om at få udbetalingerne på et senere tidspunkt. Han foreslog, at man i regnskabet skrev, at opsatte beløb ikke var nævnt i regnskabet som en eventualforpligtelse, fordi de besluttes for et år ad gangen. Der var samtidig en dialog om at skrive vedtægtsbestemmelsen ind i ledelsesberetningen, så en læser ikke skulle kunne misforstå det, hvis man ikke sad med vedtægterne. Det er disse drøftelser, der er omtalt i protokollatet fra bestyrelsesmødet den 24. januar 2014. Man kunne jo se, at nogen var i tvivl om nogle posters behandling og om udbetaling for et år ad gangen, så det blev på bestyrelsesmødet anbefalet at tydeliggøre breve osv., og det var også baggrunden for, at der kom mere tekst i regnskabet for 2013. De var ikke selv i tvivl, men så, at der var et behov for ajourføring. Det var ikke udtryk for noget nyt, men en præcisering af vedtægternes bestemmelser og den måde, man havde gjort det på. Når det i ledelsesberetningen i regnskabet for 2013 fremgår, at bestyrelsen tilstræber at opnå en ”rimelig ligebehandling”, menes der, at man tilstræbte – ud fra de aktuarberegninger man havde – at fordele de penge, man havde, over tid. Han har også været revisor for pensionskasser, herunder firmapensionskasser. Fonden er en fond og ikke en pensionskasse. Der træffes årlige beslutninger om regulering på baggrund af aktuarberegninger. Der ligger overskudsdisposition ved årsregnskabets afslutning. I 2013-regnskabet udbetaltes ca. 43 mio. kr., og resten overføres til disponibel kapital. Han accepterede, at dette var lovligt, når han henså til Civilstyrelsens godkendelse, og der var den løbende udbetaling, der fremgik af formålet, ligesom der hvert år var en liste over udbetalinger, der godkendtes af bestyrelsen. De 43 mio. kr. var udbetalt i det forgangne år fra januar til oktober, måned for måned. Han forstod, at det fremgik af lokalaftalen, hvem der kunne være medlem, og som bestyrelsen traf beslutning om at udbetale til eller videreføre udbetalingen på. Han ved

ikke, om det er sædvanligt for en fond at lave opsættelser. Fonden kunne ikke bevilge for mere end et år ad gangen og kunne efter hans opfattelse ikke opsætte beløb og love forrentning heraf. Der stod ikke noget i ledelsesberetningen om opsatte beløb, men i afsnittet om anvendt regnskabspraksis stod der, at de opsatte beløb ikke var indregnet, fordi der blev truffet beslutning for et år ad gangen. I en firmapensionskasse er der mulighed for at opsætte beløb, der typisk ville blive afdækket. Medlemmerne har ret til at få opsat udbetaling og til at få forrentning. Der blev ikke i Fonden sat penge af til de opsatte beløb, og de er ikke indgået i regnskabet. Der var heller ikke særlige konti herfor. Det er muligt, at bestyrelsen i deres vurderinger har taget højde for de fremtidige udbetalinger. Han mener ikke, at de pågældende, der havde opsatte beløb, havde krav på noget, da Fonden kun kunne træffe bestemmelse for et år ad gangen. Det var fondsretligt Fondens penge. Han mener ikke, at der herved er handlet i strid med vedtægterne, idet det er en fond, og at der kun besluttet for et år ad gangen. Dokumentet benævnt ”Administrativ procedure for bevilling og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud for fratrådte C/A” gav ham ikke anledning til noget. Det fjerde punkt kan godt læses sådan, at fondsbestyrelsen afgiver beslutningskompetence. Han henholder sig til, at der kun kunne ydes for et år ad gangen og ikke kunne ydes opsatte beløb.

Der blev ham bekendt ikke talt om betalingsforpligtelser for SAS ud over det, der fremgik af de bagvedliggende lokalaftaler. Der var ikke tale om sponsorvirksomhed, da det var oprettet som fond og ikke som en firmapensionskasse. Hvis man havde ment, at der var en pensionsforpligtelse, havde det henhørt under Finanstilsynet. Han henholdt sig til, at det var en fond, der henhørte under Civilstyrelsen. Han har også førhen revideret fonde, som var godkendt efter pensionsbeskatningslovens § 52. En hjælpe- og understøttelsesfond som den foreliggende skal også betale skat. SKAT rettede på et tidspunkt henvendelse og bad Fonden om at få ryddet op i registreringerne. Der var enighed om, at der var tale om en hjælpefond, og at der alene skulle indberettes PAL-beskatning for Fonden. Der var også en dialog om det forhold, at det var SAS, der forestod udbetaling på vegne Fonden. Det havde SKAT heller ingen bemærkninger til.

Han mener, at han har påset bestemmelsen i vedtægternes § 7, stk. 4, hvorefter Fondens midler ikke kan placeres på en måde, der er uforenelig med pensionskasselovens § 14. Sådan er det også for hjælpe- og understøttelsesfonde. Vedtægterne er dog som nævnt på flere punkter forældede. Pensionskasser er undergivet nogle særlige anbringelsesregler, men han mener ikke, at pensionskasselovens § 14 findes mere. Han har påset, at den måde,

hvorpå Fondens midler var placeret, var i overensstemmelse med vedtægterne, og herunder at den bundne kapital var anbragt i overensstemmelse med anbringelsesbekendtgørelsen. Vedtægternes § 7 om kapitalanbringelsen var forældet, og det var bl.a. dette, man rettede henvendelse til Civilstyrelsen om. Endvidere er § 11 og § 12 forældet, idet Fonden ikke længere følger SAS' regnskabsår, og Amtsskatteinspektoratet ikke længere eksisterer. Han kan ikke sige, om § 13 er forældet – det kunne godt være Skatteministeriet, der havde påtaleret i spørgsmål om bestyrelsens overholdelse af vedtægterne, da der er tale om en hjælpe- og understøttelsesfond. § 14 er også forældet, og § 15 var også en af dem, man var i dialog med Civilstyrelsen om, så den var også forældet.

Søren Johansen har supplerende forklaret blandt andet, at det i forbindelse med overenskomstforhandlinger har været oppe at vende, om flere penge fra SAS skulle være en del af overenskomstkrevet, hvilket CAU's bestyrelse besluttede, at det ikke skulle være. I hvert fald et stort flertal i bestyrelsen var af den opfattelse, at SAS ikke var forpligtet til at indbetale flere penge.

Han husker ikke at have fået Jakob Espositos mail af 2. juli 2010 til Flemming Jensen. Han opfatter det sådan, at CAU på dette tidspunkt forsøgte at få løst det kapitalproblem, der var. Det var normal kutyme, at formand og næstformand skrev ud, uden at de andre bestyrelsesmedlemmer havde været inde over, men blot var med "Cc". Da man så, at Fonden ikke kunne fortsætte med de ydelser, der hidtil havde været udbetalt, arbejdede man på at finde nogle alternativer til Fonden, f.eks. således at der, hvis man gik som 55-årig, var et øremærket beløb, som man selv kunne forvalte. Det skulle stadig være det beløb, som SAS i forvejen indbetalte til Fonden, altså det samme beregningsgrundlag, men som den pågældende selv kunne forvalte, så man ikke igen kom ud i at tabe 35-40 %.

Han husker ikke mail af 10. juli 2010 fra Jakob Esposito til CAU's bestyrelse, hvor der bl.a. orienteres om et møde om Fondens kapitalproblemer. Når det af mailen fremgår, at "Søren har via sms og mail været orienteret og inddraget", er det vidnet, der refereres til. Jakob Esposito skriver i mailen, at det på mødet blev fremført, at det til syvende og sidst kunne medføre en sag om erstatningsansvar, men der har vidnet bekendt ikke været tale om sager om erstatningsansvar. Det kan have været raslen med sablen for at opnå et bedre forhandlingsresultat – det ville ikke være første gang.

Han husker til dels Verner Lundtoft Jensens mail af 31. juli 2010 til Steen Vendelboe. Han husker, at nogle havde den opfattelse, at SAS havde en betalingspligt. Han havde ikke set noget på skrift om, at SAS skulle fylde Fondens kasse op, hvis den var tom. CAU's bestyrelse var ikke enig med Verner Lundtoft Jensen på dette punkt. Verner Lundtoft Jensen stoppede pludseligt efter en overenskomstforhandling. Det blev forsøgt løftet ind i forligsinstitutionen, men der var ikke flertal i bestyrelsen herfor. Han har ikke været i dialog med advokater i forbindelse med Fonden og husker ikke at have hørt om, at der skulle have været en sådan dialog.

Han husker ikke umiddelbart mail af 21. december 2010 fra Niels-Erik Hansen til fondsbestyrelsen. Niels-Erik Hansen kunne være lidt kontant, hvis man ikke forstod tingene første gang, og kunne godt være skarp i sin måde at kommunikere på både mundtligt og skriftligt. Han har ikke selv været med til rådgivning af CAU's medlemmer og kan ikke svare på, hvad de andre har lovet mundtligt eller skriftligt. Det er hans opfattelse, at det var holdningen blandt flertallet af bestyrelsesmedlemmer i CAU, at Fonden var en "husholdningsøkonomi". Det afspejles efter hans opfattelse også i de beslutninger, der blev truffet indtil Fondens afvikling, da der ikke længere var grund til at have den.

Han husker at have deltaget i arbejdsgruppen som nævnt i referat af arbejdsgruppemøden den 25. januar 2011. De lavede en brainstorming på, hvilke løsningsmodeller der kunne afløse Fonden. Den nævnte model 1, der indebar indbetaling til en individuel pensionsopsparing, var blot en af dem, der kom op. Flertallet i bestyrelsen mente, at der ikke var belæg for at kræve yderligere hos SAS. Han kan af Jakob Espositos mail af 25. februar 2011 til en kreds inden for CAU se, at han deltog i et forhandlingsmøde med SAS om fondsaftalen. Han husker ikke så meget fra mødet. Han husker ikke, hvad det endemål, som bestyrelsen besluttede, var, men vil mene, at det var en forhandlingsløsning. Han husker ikke advokat Kirsten Maxens notat, som omtales i Jakob Espositos mail af 6. marts 2011 til Anna-Lena Gustafsson og Steen Vendelboe og med kopi til ham og Charlotte Halvorsen, men han forstår mailen sådan, at Jakob Esposito prøvede at skabe en situation, hvor man stod bedre i forhandlingssituationen.

Der har deltaget advokat flere gange på Fondens bestyrelsesmøder – han husker ikke specifikt bestyrelsesmødet den 23. marts 2011. Når der på bestyrelsesmøderne har været deltagelse af advokat, er han blevet bekræftet i, at Fonden fungerede, som den skulle, og at det forholdt sig, som han opfattede det.

Han bekendt blev kontakten til FTF om en arbejdsretssag, som omtalt i referat af bestyrelsesmøde i CAU den 24. maj 2011, ikke til noget. Efter hans personlige opfattelse skyldtes det, at der ikke var belæg for en sag. Han deltog i drøftelserne i CAU's bestyrelse om bestyrelsens holdning til den nyetablerede forening, Fonden Live, og om CAU's strategi i forhold til foreningen. Det var flertallets opfattelse, at når der ikke var belæg for at kræve yderligere beløb af SAS, så ville man heller ikke bruge CAU's penge på en måske forestående retssag. Han har i sin tid som bestyrelsesmedlem i Fonden skrevet under på regnskaber og haft den opfattelse, at de var retvisende, og som de skulle være. Som han husker det, har ingen sagt noget om, at SAS skulle have yderligere betalingsforpligtelser.

Han husker at have skrevet mail af 28. december 2010 om, at de som advokaterne skulle passe på med at lave for mange af disse dokumenter, der kunne bruges imod dem ved en eventuel retssag. Han husker ikke, hvilke advokater han her henviste til, og husker ikke, om der var gang i noget advokatarbejde på dette tidspunkt.

Han husker delvist mail af 6. januar 2011 fra Anna-Lena Gustafsson, på vegne også af vidnet og Charlotte Halvorsen, til Niels-Erik Hansen. Han husker nogle af de ting, de diskuterede, herunder at de ønskede, at det skulle fremgå af protokollatet fra bestyrelsesmødet den 30. juni 2010, at Charlotte Halvorsen og Anna-Lena Gustafsson havde foreslået, at der skete en nedsættelse af de beløb, Fonden udbetalte, med 17 %. Han kan godt huske, at arbejdet skulle sættes i gang – det må have været i fondsbestyrelsen. Det fremgår af mailen, at han, Anna-Lena Gustafsson og Charlotte Halvorsen havde haft en drøftelse med en advokat, men han husker ikke, hvilken advokat der var tale om.

Han har for byretten forklaret, at man i bestyrelsen så på udbetalingerne fra Fonden som i en almindelig husholdningsøkonomi. Man vidste, hvor mange begunstigede der var, men der kunne formentlig godt komme flere til. Det mål, de havde, rakte 20 år frem – målet var diskuteret i fondsbestyrelsen. Han var, som forklaret i byretten, med til at lave aftalen om, at ordningen for de 55-60-årige skulle nedlægges. Det var et flertal, der ønskede, at der ikke kom flere til ordningen. Fonden kunne ikke udbetale de beløb, som nogle havde en forventning om. Der var jo ingen, der ville gå på Fonden, når den ikke kunne udbetale.

Han husker ikke bestyrelsesmødet den 18. marts 2011, men der er et udkast til protokollat, så det må have været afholdt. Han husker ikke, hvilket materiale man havde til brug for

behandlingen af pkt. 5 om godkendelse af pensionstilskud. Han mener ikke, at man på dette tidspunkt var begyndt at bruge aktuarberegninger. De havde ikke ansøgninger, men brugte stadig de lister, der kom. Det beløb, der fremgik af listerne, var beregnet af Kirsten Andersen og Niels-Erik Hansen den dag, hvor de pågældende gik af. Fonden mistede desværre 35-40 % af formuen i finanskrisen. Han var ikke selv med i bestyrelsen ved den første nedsættelse. Han blev ikke genvalgt til CAU's bestyrelse i 2013. Han er ikke medlem af CAU's bestyrelse i dag, men han er medlem af CAU.

Charlotte Halvorsen har supplerende forklaret blandt andet, at SAS Commuter og SAS fusionerede i 2005. Der var to separate fonde for SAS Commuter og SAS – de blev ikke samlet. Hun var formand i SAS Commuter Fonden, som blev lukket ned og udloddet til de begunstigede nogle år efter fusionen.

Hun er bekendt med brevet af 26. oktober 2015 fra Civilstyrelsen, som var Civilstyrelsens tilbagemelding om, at alt var i orden. Hun har deltaget i ét møde med fondsmyndighederne, vist den 23. marts 2015 – her deltog Michael Hincá, Gitte Thorius og hun selv og måske en eller to andre. Hun husker ikke, om hun har set protokollatet fra mødet tidligere. Hun vil tro, at det er dækkende for det, der skete ved mødet. Hun har ikke tænkt over, om der var tale om et bestyrelsesmøde.

Hun husker, at Jens Møberg Nielsen deltog på bestyrelsesmøderne i Fonden, men husker ikke, om han havde beregninger med. Bestyrelsen havde beregninger for, hvordan Fondens økonomi ville se ud. Hun husker ikke, fra hvilket tidspunkt der forelå beregninger, eller hvornår det blot var en orientering.

Hun husker ikke at have fået mail af 2. juli 2010 fra Jakob Esposito til Flemming Jensen. Hun opfatter mailen som et forhandlingsoplæg over for Flemming Jensen om, at man fra CAU's side fremadrettet måske gerne ville have en anden løsning end Fonden. Hun ser det som udtryk for, at man gerne ville i dialog med SAS. I Jakob Espositos mail af 10. juli 2010 til en kreds internt i CAU omtales et møde, hvor hun ikke var med – det var ikke usædvanligt. Hun husker ikke, om hun har assisteret Jakob Esposito i forbindelse med et møde om Fondens kapitalproblemer. CAU's bestyrelse mente ikke, at SAS skyldte penge. Der var et ønske om at se på, hvordan man kunne gøre det fremover.

Hun husker ikke, at Verner Lundtoft Jensen fremførte det synspunkt, at SAS var forpligtet til at indbetale hele kapitalbeløbet, uanset hvad det kostede i skatter og afgifter at gøre dette, som det fremgår af hans mail af 31. juli 2010 til Steen Vendelboe – det har ikke været et bestyrelsespunkt. Hun husker, at Verner Lundtoft Jensen stoppede fra den ene dag til den anden.

Hun husker ikke, hvad det dækker over, når det af referatet fra ”X-tra Bestyrelsesmøde” i CAU den 7. september 2010 fremgår, at der manglede ca. 100-150 mio. kr. for, at Fonden kunne overholde aftalen, og at Anna-Lena Gustafsson mente, at det primært skyldtes manglende indbetaling af arbejdsmarkedsbidrag fra SAS, samt at den tidligere bestyrelse ikke havde taget hånd om problemerne over for SAS. Hun husker, at Anna-Lena Gustafsson arbejdede meget med det og brugte tid på at finde ud af, hvad der var op og ned. Hun husker ikke, om Anna-Lena Gustafsson på dette tidspunkt var medlem af bestyrelsen. Det var ikke opfattelsen i bestyrelsen, at SAS skyldte penge. Hun mener heller ikke, at det var juristernes opfattelse.

Hun var ikke involveret i møder hos Lind Cadovius og husker ikke at have set Steen Vendelboes notat, der blev sendt til Jakob Esposito og Anna-Lena Gustafsson med mail af 6. oktober 2010. Hun husker ikke, at der i CAU’s bestyrelse havde været talt om ydelsen fra Fonden som en ”lottokupon”. Hun husker heller ikke mail af 21. december 2010 fra Niels-Erik Hansen til fondsbestyrelsen. Tonen kunne indimellem være lidt hård – det må stå for Niels-Erik Hansens egen regning.

Hun husker ikke mail af 28. december 2010 fra Steen Vendelboe til bl.a. hende, men hun husker, at man arbejdede med andre måder at gøre tingene på. Hun havde ikke nogen stor andel i arbejdet. Der var nedsat en arbejdsgruppe. Hende bekendt var der ikke nogen i arbejdet, der mente, at man kunne hente pengene hos SAS.

Hun kan se af referatet af arbejdsgruppemøde den 25. januar 2011, at hun må have deltaget heri. Hun husker ikke, at de drøftede forskellige valgmuligheder, men husker, at de drøftede at lave ændringer frem til overenskomstforhandlingerne. Arbejdsgruppen var nedsat med henblik på en overenskomstforhandling, hvor de skulle prøve at lave en mere moderne fond. Der har aldrig på bestyrelsesmøder i CAU’s bestyrelse været givet udtryk for den opfattelse, at SAS skulle skyldte penge. Hun husker ikke, om hun kendte advokat Kirsten Maxens notat, og husker ikke, hvorfor Jakob Esposito i mail af 6. marts 2011 med kopi til

hende bad hende og Søren Johansen om at lade som om, at de ikke kendte notatet. Hun husker, at advokat Kirsten Maxen var til stede på fondsbestyrelsesmødet den 23. marts 2011. Det var hendes indtryk, at advokat Kirsten Maxen sagde god for den måde, de arbejdede på i fondsbestyrelsen. Hun husker ikke baggrunden for, at advokat Kirsten Maxen kom og udtalte sig herom.

Hun husker ikke, hvad det skulle dreje sig om, når det i referat af bestyrelsesmøde i CAU den 24. maj 2011 er anført, at der har været drøftelser om at tage kontakt til FTF om en eventuel arbejdsretssag. Det fremgår også af referatet, at der ikke ville blive foretaget yderligere i forhold til den nystiftede forening Fonden Live. Der var bred enighed om, at CAU ikke skulle deltage i det arbejde, som den nye forening gik ind i, da der var enighed om, at der ikke var sket fejl, og at der ikke var nogen, der skyldte nogen noget. Hun har i sin tid i fondsbestyrelsen skrevet under på årsrapporter og mener, at de er retvisende. Ingen har på noget tidspunkt tilkendegivet, at SAS skulle have yderligere betalingsforpligtelser. Efter at hun afgav forklaring for byretten, har det desværre været nødvendigt med yderligere nedsættelse på grund af Fondens økonomiske udvikling.

Hun ved ikke, hvem der skulle have det overenskomstmæssige tillægsbeløb for 2010, der nævnes i pkt. 5 i protokollatet fra bestyrelsesmøde i Fonden den 27. maj 2010. Hun ved ikke, hvad tillægsbeløb er, men vil tro, at der henvises til overenskomsten mellem SAS og CAU. Hun har opfattet det sådan, at de udbetalinger, fondsbestyrelsen har besluttet, er blevet foretaget ud fra aktuarberegninger og ikke en tabel, som den der fremgår af lokalaftalen mellem SAS og CAU af 23. marts 2010. Hun husker ikke, om aktuarberegningen forelå på mødet.

Hun husker ikke, om listen over udbetalt tilskud 2009 dannede grundlag for godkendelsen af de for året 2009 udbetalte tillægsbeløb i pkt. 5 i protokollat fra bestyrelsesmødet i Fonden den 27. maj 2010. Der er hvert år sådanne lister, som kommer fra Gitte Thorius. De stammer nok fra SAS' lønsystem, men hun ved det ikke.

Hun husker ikke, hvad hun mente, når hun i protokollat fra bestyrelsesmøde i Fonden den 30. juni 2010 er citeret for at have foreslået noget "som en form for tilbagebetaling". Reduktionen blev begrundet i arbejdsmarkedsbidraget. Der var enighed i bestyrelsen om, at dette skulle være forklaringen. Hun husker ikke, om de overvejede andet. Hun husker ikke diskussionen, men husker konklusionen. Nedsættelsen på 8 % i forhold til de tidligere ud-

betalinger skete på baggrund af udregninger, som Niels-Erik Hansen vist fik fra en ny mand ved navn Jens, som hun ikke husker efternavnet på.

Fonden blev nedlagt i 2012, hvor SAS var ved at lukke. Tilgangen til Fonden blev lukket ved overenskomsten i 2012. Der var en overgangsordning – hun husker ikke, hvor mange der var omfattet af denne. Hun er ikke medlem af CAU's bestyrelse, da hun besluttede ikke at stille op til valget i 2013.

Gitte Thorius har supplerende forklaret blandt andet, at hun er født i 1967 og blev ansat i SAS i 1988. Hun er stadig ansat i SAS og er leder på lønningskontoret. Hendes forklaring i byretten om Keld Skov er rettelig Keld Skjold Petersen. Hun lavede i forbindelse med årsregnskabet i Fonden ofte beregninger som dem, der fremgår af bilag 3 til protokollatet af bestyrelsesmødet den 13. oktober 2003. Beregningerne viser, hvor meget de enkelte personer havde fået udbetalt fra Fonden i de enkelte regnskabsår. Den samlede sum fremgår også af regnskabet som udbetalt tilskud og blev godkendt af bestyrelsen samtidig med årsregnskabet. Det var først en databaseberegning og overgik siden til at være en excel-løsning. Der var nogle låste felter, f.eks. de begunstiges navne og tal fra overenskomsten.

Hun sad med mellemregningerne mellem Fonden og SAS og betalingerne til de begunstige. Det var en ansat i SAS' lønningskontor, Kirsten Andersen og før hende Alice Withen, der oprettede de begunstige. Vidnet fik en rapport fra SAS' system på en lønart, der specifikt blev anvendt til brug for Fondens udbetalinger.

Dokumentet "Mellemregning til C/A-Fonden 2011" er et arbejdsbilag for SAS og Fonden. Rubrikken "Betalt fra SAS (lønart 0212)" viser de udlæg, som SAS har haft for Fonden. Summen svarer næsten til det beløb, som fremgår af bilaget til bestyrelsesmødeprotokollatet. Beløbene vil ikke være ens, fordi beløbet er forudbetalt, og i regnskabet sker der derfor en periodisering den sidste måned i regnskabsåret. Lønart 0212 var en unik lønart oprettet i SAS' lønsystem, så man var sikker på, at det, der blev udbetalt, vedrørte Fonden. Rubrikken "Tilskud til C/A regulering" var et fast beløb, som blev indekseret, og var det beløb, som SAS havde forpligtet sig til at betale. Rubrikken "NY overenskomst og 2005 ordning" vedrører det kapitalbeløb, der blev betalt for fem år. Endvidere fremgår det af rubrikken, at Fonden betalte AM-bidrag. AM-bidraget blev tilbage i SAS. Rubrikken "Administrationsbidrag" indeholder det, som SAS modtog i betaling for at udarbejde regnskaber for de begunstige. Der har ikke været foretaget afregninger i det pågældende år.

Af mellemregningen fremgår, at Fonden skyldte SAS 818.585,55 kr. ved udgangen af april måned 2011. Yderst til højre er et konteringsbilag til Fonden. Fonden og SAS havde forskellige bankforbindelser. Fonden havde først Nordea og siden Danske Bank. SAS havde SEB Bank. Det var derfra beløbet til den første kolonne ”Betalt fra SAS (lønnart 0212)” blev betalt. Hun havde banknøgler til begge konti, så hun kunne logge ind, alt efter hvilken funktion hun arbejdede i. Hun indberettede også AM-bidrag på det enkelte cvr-nr.

Fondsbestyrelsen kendte den gruppe, der kunne gå på Fonden, men der kunne være usikkerhed i forhold til, hvem der døde mv.

Hun opfattede Civilstyrelsens brev af 26. oktober 2015 som en godkendelse af Fonden. Protokollatet af 23. marts 2015 er et notat, som hun udarbejdede efter et møde i Civilstyrelsen. Protokollatets indhold er korrekt, men der var ikke tale om et bestyrelsesmøde. Hun har blot anvendt den skabelon, som anvendtes til bestyrelsesmøder. Der er tale om et arbejdsblad/notat. Det er heller ikke nummereret som de øvrige bestyrelsesmødeprotokollater. Derfor er det heller ikke fremsendt i forbindelse med retssagen.

Ved fratreden kunne den enkelte have grund til at vælge at opsætte ydelserne indtil det fyldte 67. år. Fonden fik fortsat penge fra SAS, som blev afregnet på helt sædvanlig vis. Det var Fondens penge.

Ved basebytte til København skulle man have en pension svarende til en dansk kollega. Der blev i den forbindelse af aktuarer udarbejdet beregninger, der viste, hvordan dette kunne reguleres, så det blev fastsat i samme niveau. De skulle ikke have ”dobbelt op”. De fik foretaget den normale beregning. De fik ikke noget tilsagn fra SAS og indgik på lige fod med andre i Fonden. Der var to grupper, nok af likviditetsmæssige årsager. Det ene beløb blev afregnet til Fonden som et engangsbetalt beløb, mens det andet beløb kunne betales, når de respektive personer fratrådte.

Brevet til F af 22. marts 2005 viser, at F var en basebyttet person. Da hun gik på Fonden, lavede SAS en fejl, som indebar, at SAS skyldte Fonden og hende penge. Man rettede op herpå ved, at SAS enten kunne indbetale beløbet til Fonden eller udbetale pengene direkte til hende. Fejlen skyldtes, at F ikke var med i den gruppe, som man havde anset som base-

byttet. Det gjorde F opmærksom på, og herefter har det været undersøgt, og fejlen blev rettet.

Hun læser mailen af 31. august 2010 fra Jørgen Nystrup til Steen Vendelboe således, at der blev lavet en "time-out" på op til 3 måneder, så de berørte ikke blev ringere stillet, fordi de tilfældigvis var blevet 55 år og 3 måneder, før de besluttede sig for at gå på Fonden. Det var bestyrelsen, ikke hende som forretningsfører, der traf beslutningen om en "time-out". Hun erindrer, at der på daværende tidspunkt som beskrevet i mailen ikke kunne gives en klar og entydig beregning af ydelser fra Fonden. Hun læser det således, at beløbet var højere, jo tidligere man gik på Fonden.

Hun har været med til at behandle Fondens årsrapporter som forretningsfører, og hun har i den forbindelse haft dialog med revisor. Hverken i forbindelse med godkendelsen af årsrapporten eller i forbindelse med revisionen har nogen sagt, at SAS havde yderligere forpligtelser.

Hun mener, at de har rettet sig efter de anbefalinger, som fremgår af revisionsprotokollatet af 19. maj 2009. Hun har hvert år udarbejdet en skriftlig erklæring til revisor om overholdelse af lovgivningen, jf. protokollatets pkt. 4.9. "Lovgivningen" refererer til fondslovgivningen i bred forstand og f.eks. om AM-bidrag, og hvad der ellers er pligtskyldigt for Fonden. Hun afgav erklæring herom som administrator. Hun holdt sig orienteret om lovgivningen gennem sin funktion som økonom og administrator i SAS og gennem nyhedsbreve. Hun er kontoruddannet ved et EDB-firma og Handelsbanken og har læst økonomi på aften-skole. Hun erindrer ikke, hvor de opsatte beløb var reguleret, men hun mener, at det var i overensstemmelse med fondslovgivningen og vedtægterne. Hun har gjort, som bestyrelsen har orienteret. Det var måden, man gjorde det på. Hun mener, at lovgivningen blev overholdt.

Hun kender lokalaftalen af 1. juni 2005, fordi det deri er beskrevet, hvordan Fonden skal håndteres. Der er bl.a. nogle tabeller med kapitalbeløb, hvoraf det fremgår, at der var et kapitalbehov på 1,7 mio. kr., hvis man fratrådte som 55-årig. Det var Fonden, der modtog beløbet. Der indgår også andre parametre end alder, f.eks. længde af eventuel orlov og stillingsbetegnelse. Hun ved ikke, hvordan kapitalbehovet blev beregnet. Hun kan konstatere, at det af lokalaftalens pkt. 4.2.2 fremgår, at kapitalbehovet udfindes ved at dividere den månedlige ydelse med 0,0065. Hun kan bekræfte Keld Skjold Pedersens forklaring om, at

hun lavede beregningerne i den forstand, at hun lavede mellemregningerne. De enkelte beregninger lå i et datasystem. Hun har således ikke lavet beregningerne for den enkelte. Det gjorde medarbejderne på lønningskontoret. Det var den beregning, der blev godkendt af Niels-Erik Hansen. Hun var selv controller og administrator.

Det er Alice Withen, der har lavet prognoseberegningen i brevet af 21. august 2003 til G, hvoraf fremgår, at denne ved eventuel fratrædelse pr. 31. marts 2004 vil være berettiget til et pensionstilskud fra Fonden på 8.227 kr. pr. måned. Siden var det Kirsten Andersen, der lavede beregningerne. Vidnet lavede årssammenstillingerne.

Kirsten Andersen har udarbejdet udkast til dokumentet "Administrativ procedure for bevilning og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud for fratrådte C/A". Det er en beskrivelse af den arbejdsgang, der foregik på SAS' lønningskontor. Vidnet har set dokumentet og har fremlagt det for bestyrelsen. "CPHIB" er lønningskontoret. Hun selv sad i "CPHIE". Når "CPHIB" trak oplysninger fra SAPs lønsystem, fremkom oplysninger om den kabineansatte og en alder. Det var alderen, der afgjorde, om man var berettiget til ydelser fra Fonden. Bestyrelsen var ikke inde over den del. Orlov kunne have betydning for beregningen. Hvis man var udnævnt til purser og dermed var på en anden lønskala, fik man også et højere beløb. Endelig indgik alt det, som fremgår af den lange formel i overenskomsten.

Hun erindrer navnet Q, men hun erindrer ikke, om hun har været i dialog med hende om udbetaling som beskrevet i brevet til Q af 29. april 2008. Det var ikke vidnet, som Arne Verner Sørensen tog fat i for at lave beregningerne.

Hun fik til brug for beregningen af det ekstraordinære beløb under pkt. 1 i brevet af 22. marts 2005 til F tallene fra de systemer, der var. Der var lavet en beregning på Fs forhold fremskrevet ud fra de kriterier, der var gældende i de år, hvor hun havde været fejlbehandlet. Vidnet erindrer ikke, hvordan hun nåede frem til engangsbeløbet på 91.570,71 kr. under pkt. 2. Det er formentlig en differenceberegning, som svarer til det, F skulle have haft udbetalt, fratrukket det, som hun havde fået. Det var SAS, der skyldte hende pengene, så vidnet har ikke drøftet det med fondsbestyrelsen.

Niels Henrik Hansen har forklaret blandt andet, at han blev elevuddannet i SAS. Han fik senere merkonomeksamen og en 2-årig intern management trainee uddannelse i SAS. I maj 2008 til juni 2010 var han basechef for kabineansatte i Danmark, hvor han havde det over-

ordnede økonomiske ansvar og personaleansvar. Han kom med i Fonden omkring 2009 og sluttede i juni 2010. Han fratrådte sin stilling i SAS i 2015.

Når en ansat fratrådte, var han ikke nødvendigvis involveret. Der var i hvert fald tre managere, som havde hver deres personalegruppe. Der var i alt 1700 i personalegruppen, da han tiltrådte.

Han erindrer ikke i dag, hvilke regler der henvistes til, når det af brevet til Inger Dichmann Håkonsson den 29. december 2008 fremgik, at SAS havde modtaget opsigelsen med ønske om fratrædelse fra SAS i henhold til ”gældende regler”. Han erindrer ikke dokumentet ”Information til dig der fratræder CPHOK som 55 til 59-årig”, som bl.a. omtaler Fonden og pension. Det var lagt i et system, hvor de arbejdede struktureret med det både hos SAS og hos CAU. Han erindrer ikke, om dette dokument blev medsendt systemmæssigt.

Han tilbød en fratrædelsessamtale, uanset om fratrædelsen skete med henblik på pensionering eller nyt arbejde. Han afholdt også sådanne fratrædelsessamtaler. Han erindrer ikke, hvor mange fratrædelser, der har været i hans tid, men måske højst 5 om måneden. I 2009 har der dog formentlig været flere, men han er ikke sikker herpå. I 2009 lavede de en speciel ordning, hvor SAS brugte Fonden som et værktøj. Der var en afskedigelsesrunde, hvor ca. 300 blev afskediget. Principperne i Fonden blev ikke berørt i væsentlig grad, så hvis der manglede en måned, betalte SAS for den pågældende. Det var en virksomhedsbeslutning. Fonden var også et værktøj for CAU.

Brevet til E af 30. december 2008 om fritstilling i forbindelse med overtallighed i SAS er fra før den store afskedigelsesrunde. Han erindrer ikke detaljerne omkring at få folk til at stoppe tidligere, men SAS havde et antal sparerunder, og brevet kan være sendt som led i en af dem. Når der i brevet står, at det mellem SAS og E er aftalt, at hun efter afslutning af sit ansættelsesforhold overgår til Fonden, kan det være udtryk for, at SAS fremfor at afskedige dem, der lige var startet, kunne vælge at hjælpe nogle af dem, der kunne, til at gå på Fonden. Han antager, at det var et tilbud fra SAS' side, men SAS kunne ikke alene styre, om E kunne gå på Fonden. For at gå på Fonden skulle man opfylde kriterierne, og screeningen blev vist foretaget af CAU. Han har ikke rådgivet om pensionsmæssige forhold. Det var CAU og JH Assurance/AON, der rådgav om pensionsmæssige forhold. Han har omtalt Fonden som en mulighed i forbindelse med fratrædelser, men han har forholdt sig neutral hertil. Sådan mener han også, at det var, før han tiltrådte.

Han var ifølge protokollatet til stede på bestyrelsesmødet i Fonden den 19. maj 2009, så det passer fint med, at han begyndte i Fonden omkring dette tidspunkt. Normalt var det basechefen, der sad i Fondens bestyrelse, men i 2008, hvor vidnet tiltrådte som basechef, var det fortsat Niels Henningsen, der var i bestyrelsen. Listen over udbetalte tilskud i 2008 blev ikke gennemgået på bestyrelsesmødet, når der skulle tages stilling til godkendelse af pensionstilskud. Godkendelsen foregik på den måde, at der var afsat en sum, der var enighed om, og så var der nogle beregninger, som bestyrelsen blev præsenteret for, og som svarede til, hvad der blev udbetalt. Beregningerne var udarbejdet af andre kolleger. Som han erindrer det, så bestyrelsen hvert år på Fondens udvikling og tog stilling til, hvad udbetalingen skulle være. Han erindrer ikke, at det var på individniveau. De var i bestyrelsen ikke inde i den enkeltes forhold, men det havde andre været, formentlig CAU. Han godkendte udbetalingen. Han havde stor tillid, at dem fra Fonden og SAS havde beregnet beløbet korrekt.

Det er hans opfattelse, at tillægsbeløbene for 2009, som bestyrelsen bevilgede, var baseret på en fordelingsnøgle. Bestyrelsen var ikke inde over, hvad den enkelte skulle have. Han erindrer ikke, hvordan beløbet er beregnet, men det foresvæver ham, at der var en bagvedliggende formel, som han på et tidspunkt har set. Han mener, at han har været med til at forhandle eller som leder godkendt lokalaftalen fra 2010. Han mener, at aftalen er forhandlet i forlængelse af, at der var overtallighed i SAS. SAS var i økonomisk krise, mens han var ansat, og der var et ønske fra CAU om, at SAS skulle tilføre flere midler til Fonden, men SAS var ikke i stand hertil. Han kan ikke sige, om tallene til brug for beregningerne kommer fra skemaerne i aftalen.

Han har som bestyrelsesmedlem medunderskrevet Fondens årsrapport for 2009. Han skrev under på, at det var et retvisende regnskab, og der var ikke nogen grund til, at han skulle være skeptisk heroverfor. Han sad sammen med meget kompetente folk, og hvis han havde spørgsmål, blev de besvaret.

De fire ordninger i dokumentet ”Frivillige ordninger i forbindelse med overtallighed 2009-2011”, som blev tilbudt de kabineansatte, og som var henholdsvis orlov, frivillig opsigelse, overgangsordning til Fonden og afgangsvederlag ved egen opsigelse, er præcis de værktøjer, som han henviste til tidligere i sin forklaring. Ved spørgsmålet om, hvorvidt den enkelte ”kan” overgå til Fonden senest 30. november 2010, skulle man kvalificeres et andet sted.

Den ansatte fik en beregning hos CAU. Der var travlt i SAS, som skulle afskedige mange medarbejdere, hvilket formentlig er baggrunden for, at der står ”kan”. Når det fremgår, at ”Overgangsordningen påvirker ikke dine udbetalinger fra Fonden”, betyder dette, at Fonden var separeret fra SAS, og at SAS alene stillede op med en overgangsordning hertil.

Kirsten Andersen har supplerende forklaret blandet andet, at hun ikke erindrer den konkrete sag om den kræftramte kabineansatte, som omtales i mailen af 28. april 2008, men hendes rolle i en sådan sag ville være at lave en beregning på den pågældende medarbejder og sende den til godkendelse hos Niels-Erik Hansen. Efter godkendelsen ville hun sende brev til medarbejderen om, at medarbejderen kunne gå på Fonden. Når hun skulle lave beregninger, fik hun fra lønsystemet et udtræk over medarbejdere, der var fyldt 55 år og med fratrædelsesdato den efterfølgende måned, som hun sendte til Niels-Erik Hansen til godkendelse. Hun skulle indtaste nogle oplysninger i et excel-ark, og så kom beløbet på pensionstilskuddet op på den enkelte medarbejder. Oplysningerne kunne være om f.eks. afholdt orlov og tidspunktet for udnævnelse til purser. Der var også låste felter. Når hun tastede cpr-nr. ind, kom fratrædelsesdatoen frem. Det fremgik ikke, om den enkelte var berettiget til at gå på Fonden. De beregninger, der fremkom, svarede til det, som den enkelte kunne få. Hun forholdt sig ikke til størrelsen på beregningerne, og hun har ikke lagt mærke til, at beløbet faldt, når alderen var højere end 55 år. Hun ved ikke, hvilket system Niels-Erik Hansen holdt det op imod, men det var ham, der godkendte pensionstilskuddet. Hun kan ikke erindre, at han ikke har godkendt de beregninger, hun har sendt over.

For så vidt angår f.eks. Benny Børm Hansens lønspecifikation fra SAS vedrørende april 2011 forholdt det sig nærmere således, at ”Pensionstilskud C/A” blev konteret på lønart 0212, som hun alene havde ansvaret for. ”Præsteret overarbejde” blev typisk først udbetalt i forbindelse med fratræden. Sådan vil det også være, hvis der foreligger andre lignende skrivelser. Hun havde ikke efterfølgende noget at gøre med lønart 0212. Hun påbegyndte alene udbetalingen, og så kørte det i systemet.

Hun har udarbejdet dokumentet ”Administrativ procedure for bevilling og efterfølgende udbetaling af pensionstilskud for fratrådte C/A”. Gitte Thorius bad hende om at lave en beskrivelse af arbejdsområder og procedurer i forbindelse med Fonden. Hun havde ikke nærmere drøftelser med Gitte Thorius herom. Beskrivelsen er retvisende også vedrørende tiden før 2010. Forskellen var blot, at det nu var nedskrevet.

Procedure

Foreningen Fonden Live har til støtte for sine påstande i det væsentlige procederet i overensstemmelse med sit påstandsdokument af 20. oktober 2020, hvoraf fremgår blandt andet følgende:

”3. Anbringender

Til støtte for de nedlagte påstande gør grupperepræsentanten følgende 6 hovedanbringender gældende:

- 1) Der er tale om et aftalt pensionstillæg, og SAS er pligtsubjekt.
- 2) Pensionstillægget udgør et integreret ansættelsesvilkår.
- 3) Fonden skal anses som en firmapensionskasse.
- 4) Fondskonstruktionen fritager ikke SAS for betalingspligt.
- 5) Fondsbestyrelsens beslutningskompetence fritager ikke SAS for betalingspligt.
- 6) Der er identifikation mellem Fonden og SAS.

Nedenfor under pkt. 3.1 til 3.6 følger en uddybning af disse 6 hovedanbringender.

3.1 Der er tale om et aftalt pensionstillæg og SAS er pligtsubjekt

Det gøres gældende, at de i sagen omhandlede overenskomster, fastslår en ubetinget ret for de begunstigede til at modtage de præcise pensionstillæg, der fremgår af disse overenskomster. Det er således aftalt mellem overenskomstparterne, at de begunstigede ved tidlig pensionering som 55-årig vil blive stillet på samme måde, som hvis de var blevet pensioneret som 60-årige. De begunstigede, der er gået på pension ved det fyldte 55. år, har indrettet sig i tillid hertil.

Det gøres videre gældende, at SAS er pligtsubjektet i henhold til overenskomsterne og dermed forpligtet til at udbetale de rette pensionstillæg til de begunstigede. Nedsættelsen af de udbetalte pensionstillæg indebærer således en tilsidesættelse af de forpligtigelser, som SAS har påtaget sig i medfør af overenskomsterne. Beslutningen om at nedsætte størrelsen af pensionstillægget er truffet af bestyrelsen i Fonden ved flere beslutninger fra juni 2010 og frem. De begunstigede er ikke repræsenteret i bestyrelsen i CAU eller Fonden, og de og har ingen indflydelse på disse beslutninger om nedsættelse af pensionstillægget.

Det fremgår af samtlige overenskomster fra den første pensionsforbedringsoverenskomst indgået den 10. oktober 1974 ... og frem til og med overenskomsten fra 1997

..., som var gældende til juni 2005, at de begunstigede, der var omfattet af disse aftaler, var berettiget til udbetaling af månedlige pensionstillæg, der blev beregnet som differencen mellem den pågældende begunstigedes forudsatte pensionsopsparing ("det maksimale kapitalbeløb"), og den pensionsopsparing, som den begunstigede havde på fratrædelsestidspunktet, multipliceret med 0,65 %. Der er ikke i overenskomsterne fastsat en tidsbegrænsning for retten til at modtage dette pensionstillæg, der således efter appellants opfattelse er en livsvarig ydelse, og der er heller ikke i forbindelse med udbetalinger fra Fonden givet meddelelse om en sådan tidsbegrænsning.

For de begunstigede, der er fratrådt i henhold til overenskomsten fra 2005 ... og frem, til og med overenskomsten af 23. marts 2010 ..., gøres det gældende, at disse er berettiget til udbetaling af det for dem gældende livsvarige månedlige pensionstillæg, der fremgår af de i overenskomsterne indlagte skemaer.

Samtlige de omhandlede overenskomster angiver specifikt betingelserne for at opnå retskrav på udbetaling af pensionstillæg såvel som detaljerede angivelser af, hvordan pensionstillæg beregnes, og – fra overenskomsten af 30 april 1986 ... – en bestemmelse om, at udbetalingen af pensionstillæggene kan udsættes i op til 12 år. Fra 1991 tilføjes i overenskomsten en bestemmelse om, at udsættelsen sker mod løfte om en årlig forrentning ... .

Der er således tale om ydelsesbaserede pensionsaftaler, hvor pensionstillægget til de begunstigede præcis fastlægges på baggrund af formlen (eller skemaerne) i overenskomsterne, der tager udgangspunkt i de begunstigedes løn, anciennitet, forfremmelse og eventuelle orlov. SAS' løbende indbetalinger til Fonden frigør dermed ikke SAS fra nogen forpligtelse og SAS er derfor forpligtet til at sørge for, at de begunstigede modtager de rette pensionstillæg.

At der er tale om en ydelsesbaseret ordning ses også derved at Fonden også udbetaler overenskomstmæssige ydelser, og dermed "for lidt" i de år, hvor Fonden realiserer overskud, idet overskuddene i strid med fondslovens § 29 akkumuleres i Fonden. Det forhold, at Fonden helt frem til juni 2010 har udbetalt overenskomstmæssige pensionstillæg dokumenterer, at disse pensionstillæg var aftalt.

Det er ikke korrekt, at det af overenskomstgrundlaget udtrykkeligt fremgår, at beslutningen om udbetalingens *størrelse* træffes for 1 år ad gangen.

Af overenskomstgrundlaget ses således alene indeholdt en bestemmelse, hvorefter fondsbestyrelsen træffer beslutning om *udbetaling* for et år ad gangen. Overenskomsterne giver efter deres ordlyd ikke fondsbestyrelsen bemyndigelse til at træffe afgørelse om størrelsen på pensionstillæggene, idet størrelsen af pensionstillægget beregnes på baggrund af overenskomsternes beregningsformler eller de i overenskomsterne indlagte skemaer. Såfremt det var parternes intention, at fondsbestyrelsen skulle træffe afgørelse om størrelsen på pensionstillæggene, ville dette eksplicit have fremgået af overenskomsterne på samme måde, som det fremgår at fondsbestyrelsen skal træffe afgørelse om den procentsats, som opsatte beløb skal forøges med.

Det må tillægges særlig betydning, at det af overenskomsternes ordlyd følger, at de begunstigede er tillagt en egentlig *ret* til at modtage månedlig udbetaling af pensionstillæg, og at udbetaling heraf ikke i overenskomstgrundlaget hverken er gjort betinget eller afhængig af Fondens midler på tidspunktet for fratrædelsen eller udbetalingen.

De begunstigede har således på fratrædelsestidspunktet indrettet sig i en berettiget forventning om, at de livsvarigt ville modtage de pensionstillæg, der fremgik af den overenskomst, der var gældende på fratrædelsestidspunktet. Denne berettigede forventning er bestyrket dels af den konkrete orientering til de begunstigedes og dels af Fondens vedvarende udbetalinger af pensionstillæg i henhold til overenskomsten.

At pensionstillæggene er livsvarige følger også af det faktum, at pensionstillæggene i henhold til overenskomsterne til og med overenskomsten af 1991 ... skulle pristalsreguleres marts måned hvert år, at pristalsreguleringen sker for hver fulde 3 points, som pristallet reguleres, og at eventuelle overskydende points bliver stående og medtages i *næste* regulering, jf. overenskomsternes pkt. 3 c) 6. afsnit.

Fra og med 1997-overenskomsten ... skulle pensionstillæggene reguleres *årligt* den 1. marts, på baggrund af Danmarks Statistiks nettoprisindeks, jf. disse overenskomsters pkt. 6, 7. afsnit. Det savner mening at aftale, at et diskretionært fastsat beløb (der således kan være 0) årligt skal reguleres på en på forhånd fastsat dato og med objektivet fastsat sats (nettoprisindekset) ligesom en sådan reguleringsbestemmelse er uden mening, såfremt der ikke er retskrav på pensionstillægget for mere end ét år.

Det gøres gældende, at SAS som aftalepart i overenskomsterne er pligtsubjekt, og at SAS som sådan er underlagt en forpligtelse til at sikre, at de begunstigede modtager de aftalte pensionstillæg. Fonden er ikke part i overenskomsterne, og de begunstigede har ikke accepteret en trepartsrelation, hvor Fonden kan agere i strid med overenskomstgrundlaget.

Følgelig kan Fondens bestyrelse heller ikke med bindende retsvirkning for de begunstigede træffe beslutninger, der begrænser de begunstigedes rettigheder til at modtage det aftalte pensionstillæg i henhold til overenskomstgrundlaget.

SAS' forpligtelse til at agere i overensstemmelse med det aftalte følger ligeledes af det forhold, at SAS i henhold til stk. 2, 3. afsnit i overenskomsterne frem, til og med overenskomsten fra 1991 ... havde en udtrykkelig forpligtelse til at sikre, at Fonden kunne udbetale de pensionstillæg, der skulle udbetales til de begunstigede. Bestemmelsen fastslår således, at SAS er forpligtet til at sørge for, at Fonden kan foretage udbetaling af de månedlige pensionstillæg. Herefter følger også direkte, at de begunstigede har ret til at modtage disse pensionstillæg.

Denne forpligtelse består fortsat. Årsagen til, at den pågældende passus ikke er medtaget i overenskomsterne fra og med 1997, er, at der fra dette tidspunkt alene skulle anvendes fondsmidler til udbetaling til fratrådte begunstigede. Der skulle således efter indgåelse af denne aftale fra 1997 ikke længere anvendes fondsmidler til supplerende af pensionsdepoter for erhvervsaktive, der fortsat var ansat hos SAS.

Pensionstillæg fra Fonden udbetales automatisk og uden forudgående ansøgning herom fra de begunstigede. I stedet foranstaltes der automatisk en ret til pensionstillæg fra Fonden, når den begunstigede går på pension, og i den forbindelse modtager den begunstigede information om det "at gå på Fonden". Der er hverken i overenskomsterne eller vedtægterne indeholdt et ansøgningskrav, og det fremgår heller ikke af nogle af de fremlagte protokollater for bestyrelsesmøderne i Fonden, at der skulle være behandlet indkomne ansøgninger. Det kan landsretten lægge til grund.

Det gøres gældende, at den overenskomstsmæssige og aftalte forpligtelse til at udbetale pensionstillæg til de begunstigede eller disses efterlevende ægtefæller i enhver retskildemæssig henseende har forrang for såvel Fondens vedtægter som SAS' egne synspunkter om omfanget af forpligtelsen. Denne forrang er da også dokumentet ved Fondens uddelingspraksis, idet Fondens udbetalinger af pensionstillæg i det hele er uafhængig af Fondens økonomiske resultater. Det synspunkt er i overensstemmelse med retspraksis, herunder f.eks. UfR 2011, side 2273/2 H.

Det følger forudsætningsvist både af lov om arbejdsretten og faglige voldgiftsretter, og af forligsmandsloven, at faglige organisationer er bemyndigede til at indgå kollektive aftaler med bindende virkning *for deres medlemmer*. Heraf følger, at overenskomstparterne frit kan aftale ændringer i en pensionsordning for fremtiden.

På det tidspunkt, hvor de begunstigede lod sig pensionere, ophørte både deres ansættelsesforhold hos SAS, og deres medlemskab af CAU. De begunstigede har således ikke fra fratrædelsestidspunktet haft adgang til CAU's generalforsamlinger, de har ingen stemmeret, og de er ikke valgbare til bestyrelse eller øvrige tillidsposter.

Heraf følger, at CAU ikke har noget organisationsmandat for de begunstigede, og ikke indgå retshandler, herunder aftaler på vegne af de begunstigede der, som en direkte konsekvens heraf, ikke er omfattet af overenskomster, som CAU og SAS har indgået efter de begunstigedes pensionering. De begunstigede har ikke accepteret forringelserne af deres pensionstillæg, hvorfor de udbetalte pensionstillæg ikke med retligt bindende virkning kan nedsættes.

SAS kan derfor ikke, hverken ensidigt eller ved kollektiv aftale med CAU, forringe vilkårene for de begunstigede efter dette tidspunkt. Det kan alene ske ved aftale mellem SAS og den enkelte begunstigede, og - for så vidt angår fremtidige forhold - mellem SAS og CAU. Et eksempel på sidstnævnte findes i overenskomsten fra 2010 ..., hvor der skete en nedsættelse for 7 % gældende for begunstigede, der var ansat på tidspunktet for overenskomstens indgåelse. Nedsættelsen på 7 % ramte således ikke begunstigede, der var fratruddet forud for indgåelsen af denne overenskomst.

Der er således ikke aftalt en sådan fravigelse af den ret til pensionstillæg, der er indeholdt i overenskomsterne før 2010.

SAS' ændrede fortolkning indebærer så væsentlige ændringer af de begunstigedes rettigheder i henhold til overenskomsterne, at disse ændringer må kræve positiv accept fra de begunstigede, idet de ikke kan forpligtes ved tavshed eller ved dispositioner eller undladelser foretaget af CAU.

Det gøres endeligt gældende, at de begunstigede er berettigede til at fortolke overenskomsterne i overensstemmelse med deres ordlyd og formål. Appellanten anerkender, at SAS og CAU er overenskomstparter, men de begunstigede kan ikke afskæres fra at opnå domstolens fortolkning af forpligtelserne i henhold til overenskomsten. Det gøres gældende, at CAU ikke har tilkendegivet en fortolkning af overenskomsten, der støtter SAS' anbringender, og at en sådan tilkendegivelse under alle omstændigheder ikke kan have virkning for de begunstigede med tilbagevirkende kraft.

Alle reelle samt retssikkerhedsmæssige hensyn taler således for en fortolkning af overenskomstgrundlaget til fordel for de begunstigede, og en sådan fortolkning vil

endvidere være i overensstemmelse med ordlyden og formålet i de respektive pensionsforbedringsoverenskomster såvel som de fremlagte fortolkningsbidrag.

Det vil være en nyskabelse i dansk ret, såfremt fortolkning af en aftale sker på baggrund af aftaleparternes aktuelle forståelse af aftalen, og ikke ud fra den forståelse og de forudsætninger, som aftaleparterne havde på tidspunktet for aftaleindgåelsen. Det er dermed uden retlig betydning, hvordan SAS og CAU fortolker overenskomsterne i dag. Afgørende må være, hvad der oprindeligt blev aftalt og hvordan dette udmøntede sig i forhold til de begunstigede.

Det fremgår tydeligt den tidligere faglige voldgift ... og Højesteretssagen ..., at SAS og CAU var enige om, at Cabin Attendants, der fratrådte som 60-årige havde opnået den forudsatte pensionsopsparing.

Heraf følger helt naturligt, at fratrådte de tidligere end som 60-årige, havde de ret til at oppebære pensionstillæg i henhold til de indgående aftaler, der netop skulle kompensere for de 5 års manglende løn og pensionsopsparing.

Fondens efterlevelse af overenskomsterne dokumenter også, at SAS og CAU i praksis har været enige om fortolkningen og anvendelsesområdet for overenskomsterne, og samtlige de i sagen fremlagte skriftlige fortolkningsbidrag understøtter således appellanternes tolkning af overenskomsterne. De støttes også af, at CAU på de retlige relevante tidspunkter var enige med appellanten.

Bemærkningen i SAS' processkrift af 22. februar 2008 ... om, at ordningen havde fået den utilsigtede virkning, at Cabin Attendants, der fratrådte som 60-årig (med fuld pensionsopsparing), også fik pensionstillæg fra Fonden, hvilket SAS og CAU var enige om ikke var formålet, idet de så fik "for meget" må omvendt betyde, at SAS og CAU var *enige* om, at Cabin Attendants, der fratrådte efter de fyldte 55 år, men inden de fyldte 60 år, derimod var *berettiget* til at modtage pensionstillæg, da de i modsat fald ville få "for lidt" i pension.

Det er ikke bevist eller sandsynliggjort, at CAU er enige i SAS' synspunkter fremsat under denne sag, og selvom CAU ikke er enige i SAS' synspunkter, så ville CAU handle i strid med sine vedtægter, såfremt CAU – på vegne af sine tidligere medlemmer – forsøgte at varetage deres rettigheder, herunder ved hoved- eller biintervention. CAU er i henhold til egne vedtægter direkte afskåret fra at føre sagen, eller endog intervenere i sagen – til fordel for de begunstigede. Dette ville være vedtægtsstridigt da det følger af CAU's vedtægter, at CAU's formål alene er at varetage medlemmernes økonomiske og sociale interesser.

3.2 Pensionstillægget udgør et integreret ansættelsesvilkår

Appellanten gør gældende, at retten til pensionstillæg i henhold til overenskomsterne, udgør en integreret del af de begunstiges samlede løn-, ansættelses- og pensionsvilkår hos SAS, og at dette vilkår ikke kan ændres ensidigt af SAS eller af Fonden.

Pensionstillægget havde til formål at supplere de begunstiges pension som compensation for en tidligere pensionering. Pension kan ikke betragtes som noget, der er uafhængig af lønnen, men derimod en sædvanlig og naturlig del af arbejdsaftalen og dermed lønnen, jf. UfR,1994 side 907/2H.

Formålet med overenskomsterne er, i pensionsmæssig henseende at stille de begunstigede, som om de fratrådte som 60-årig, med den økonomiske konsekvens, at de begunstigede rent faktisk opnåede den fulde forudsatte pension, selvom de fratrådte forud for deres seneste fratrædelsesalder.

Pensionstillæg er et ansættelsesgode, og de begunstigede har under deres ansættelse – og i forbindelse med pensioneringen – erhvervet en berettiget forventning om en pension af den størrelse, der svarer til den optjente pension i henhold til den generelle præmiebaserede pensionsordning, med tillæg af SAS' ekstraordinære indbetalinger til individuelle kapitalsamlingskonti og med tillæg af pensionstillæg fra Fonden. Der må stilles særligt høje krav til det aftalegrundlag, der skal kunne danne hjemmel for en ændring af dette ansættelsesgode. Dette må så meget desto mere gælde, når ændringen sker på et tidspunkt, hvor de begunstigede er fratrådt og dermed har opfyldt deres arbejdsforpligtelse.

Det gøres gældende, at SAS og CAU stedse har været enige om, at Cabin Attendants – qua deltagelsen i SAS' obligatoriske præmiebaserede pensionssystem – når de fratrådte ved opnåelse af pensionsalderen, der af SAS og CAU var defineret som 60 år – havde opnået deres "pensionsmål".

Ved "pensionsmålet" forstås den pensionsopsparing, og dermed det *rådighedsbeløb*, den enkelte Cabin Attendant havde til rådighed ved opnåelsen af pensionsalderen på 60 år via deltagelsen i den obligatoriske præmiebaserede ordning, idet de begunstigede ved det fyldte 60. år, havde optjent den mellem SAS og CAU forudsatte pension, jf. SAS' processkrift af 12. oktober 2010 til Højesteret ...

Pensionstillæggene fra Fonden udregnes således, at de kompenserer de begunstigede for den manglende løn og pensionsopsparing i den periode, der forløber fra den faktiske fratræden og frem til det seneste fratrædelsestidspunkt, der af SAS og CAU var aftalt til 60 år og som var lovbestemt, idet der alene var mulighed for at bevare flycertifikat til det fyldte 60 år.

Det fremgår af arbejdsgrupperapporten pkt. 4.2.1 ... , at SAS og CAU var enige om, at en begunstiget, der lod sig pensionere som 60-årig, skulle have et pensionsniveau på 70 % af den faste slutløn. Det fremgår videre af arbejdsgrupperapportens pkt. 4.2.2 og pkt. 5.1, at SAS og CAU var enige om, at pensionsmålet ved fratrædelse som 55-årig også skulle udgøre 70 % af slutlønnen, hvilket pensionsbeløb skulle svare til 140 månedslønninger.

Den stigende kapital skulle således kompensere, dels for en længere udbetalingsperiode (forøget restlevetid) der følger af lavere pensionsalder, og dels for manglende pensionsopsparing som følge af pensionering før 60 år. Fonden skulle således opfylde SAS' pensionsforpligtelse ved livsvarigt at udbetale månedlige pensionstillæg opgjort som forskellen mellem det forudsatte målbeløb, fratrukket det beløb, der ved fratrædelsen indestod på den begunstiges kapitalpensionskonto multipliceret med 0,65 %. Da formålet med fondsudbetalingerne pensionsmæssigt er at sikre de begunstigede en samlet pension opgjort som en procentandel af slutlønnen, følger det forudsætningsvist, at udbetalingerne er livsvarige.

Pensionstillæggene, der udbetales af SAS på vegne af Fonden, har derved karakter af egentlige pensionsbetalinger, som ved overenskomsterne generelt er indrømmet og

tilsagt af SAS og som har til formål at supplere de begunstigedes pension som kompensation for en tidligere pensionering.

Tillægget skulle derfor i pensionsmæssig henseende stille de begunstigede, som var de vedblevet med at arbejde til de opnåede den maksimale pensionsalder og dermed havde opnået det forudsatte rådighedsbeløb. Det er uden betydning for rækkevidden af det generelle tilsagn om ydelse af pensionstillæg, at ydelserne i det kollektive aftalegrundlag benævnes ”tillæg” eller ”tilskud”. Reelt har de karakter af supplerende pension, der hidrører fra SAS og skal komme til udbetaling hos de begunstigede.

Det fremgår af sagens bilag, herunder protokollen af 27. januar 1997 ... , at SAS og CAU i 1997 utvivlsomt var enige om, at ”fondsordningen” var en egentlig pensionsordning, der medførte, at de begunstigede havde en ubetinget ret til at lade sig pensionere som 55-årig mod – livsvarigt – at modtage månedlige ydelser fra Fonden. Formålet med aftalen var, at de begunstigede skulle have en lavere pensionsalder (55 år) og et højere pensionsniveau, hvilket SAS og CAU var ganske enige om.

At der er tale om en egentlig pensionsordning følger også utvivlsomt af SAS’ brev til CAU af 27. september 1991 ... da det fremgår, at fornyelsen af pensionsforbedringsoverenskomsten medførte en forhøjelse af pensionerne for allerede pensionerede Cabin Attendants. Den pågældende overenskomst blev indgået den 26. november 1991 med virkning fra den 1. januar 1990 ... . Den 16. december 1991 modtog de begunstigede meddelelse om, at pensionsforbedringsaftalen dels medførte en forhøjelse af det månedlige beløb for fremtiden og dels en regulering for perioden 1. januar 1990 – 30. november 1991 ...

Fondsbestyrelsen har på intet tidspunkt truffet beslutning om hverken reguleringen pr. 1. december 1991 eller efterreguleringen for perioden fra januar 1990 – november 1991. Forløbet dokumenterer dermed *dels*, at de begunstigede har retskrav på at modtage de ydelser, der fremgår af overenskomsterne og *dels* at det ikke er fondsbestyrelsen, men derimod overenskomstparterne, der besidder beslutningskompetencen og dermed afgiver pensionstilsagnene overfor de begunstigede.

At de månedlige pensionstillæg udgør en integreret del af de begunstigedes samlede løn-, ansættelses- og pensionsforhold støttes af det forhold, at i overenskomsterne, der var gyldige til og med 31. august 1997 ... dels forpligtede SAS til at foretage indbetalinger dels til kapitalpensionskonti for begunstigede som stadig var ansatte (overenskomsternes pkt. 3 b), og dels fastslog den ubetingede ret til udbetaling af månedlige pensionstillæg til fratrådte begunstigede, der på trods af disse ekstraindbetalinger under deres ansættelse, alligevel ikke opnåede det forudsatte kapitalbeløb (overenskomsternes pkt. 3 c).

SAS’ indbetalinger til de ansattes kapitalpensionskonti i henhold til overenskomsternes pkt. 3 b) tilhørte den pågældende fra det tidspunkt, hvor indbetalingerne blev foretaget.

Kommer landsretten ikke frem til, at udbetalingerne fra Fonden er overenskomstsikrede og livsvarige, vil det medføre en uberettiget og ubegrundet forskelsbehandling af SAS’ forpligtelser i henhold til overenskomsterne.

SAS’ forpligtelser til at foretage ekstraindbetalinger til kapitalpensionskonti for ansatte, jf. overenskomsternes pkt. 3 b), vil dermed være en ultimativ ret for de begun-

stigede, mens overenskomsternes pkt. 3 c) om udbetaling af pensionstillæg ikke har nogen retsvirkning, hverken for de begunstigede eller for SAS. Med andre ord vil retten til pensionstillæg uden videre kunne bortfalde.

Det må efter appellansens opfattelse tillægges betydelig vægt, at de begunstigede fra og med 2005 har betalt et egetbidrag på 2 % af deres løn til SAS for at opnå ret til "at gå på Fonden", dvs. opnå adgang til pensionstillægget. Egetbidraget er således betalt af de begunstigede til SAS under henvisning til, at SAS netop afholder de *fulde* omkostninger til de i aftalen oplyste ydelser, nemlig ydelserne til Fonden og ydelserne (pensionstillæggene) til de begunstigede.

Hvis pensionstillægget ikke var livsvarigt og således kunne bortfalde når som helst – ville de begunstigede ganske enkelt have indbetalt et egetbidrag til SAS, som de aldrig ville kunne gøre krav på, hvilket må have formodningen kraftigt imod sig. Det gælder navnlig, når både overenskomster og kommunikation til de begunstigede ikke fastsætter et udløbstidspunkt for retten til at modtage pensionstillægget.

Dertil bemærkes, at det af overenskomsten fra 2005 ... pkt. 4.2.4 følger, at medarbejdere omfattet af ordningen i tilfælde af;

- (i) opsigelse før det fyldte 55 år, vil få udbetalt et beløb til vedkommendes pensionsdepot, hvis størrelse beregnes ved at multiplicere ansættelsesmånederne regnet fra den 1. juli 2004 til fratrædelsestidspunktet med kr. 660,
- (ii) at vedkommende ikke gjorde brug af ordningen, ved det fyldte 60 år ville få udbetalt et beløb beregnet efter samme model i perioden 1. juli 2004 til det fyldte 60 år, samt
- (iii) ved opsigelse af 55-60-års ordningen af SAS, ville få udbetalt et beløb beregnet efter samme model, som ved fratrædelse før det fyldte 55 år, udbetalt til sit pensionsdepot, ville få egetbidraget tilbagebetalt.

Så meget desto mere taler dette for, at de begunstigede, der har valgt at benytte sig af ordningen, selvsagt også har opnået et retskrav på betalingen af det afgivne pensions-tilsagn, herunder de egenfinansierede 2 %, og at denne forpligtelse påhviler SAS. Det må i den forbindelse tillægges afgørende betydning, at de begunstigedes egetbidrag i det hele tilfaldt SAS "idet den fulde omkostning var dækket af ovenstående ydelser fra SAS" hvormed må forstås pensionstillæg til de begunstigede.

Appellanten gør endvidere gældende, at det må tillægges væsentlig betydning, at Arbejdsdirektoratet i afgørelsen af 1. februar 2010 ... har slået fast, at pensionstillæggene fra Fonden retlig skal anses for et tillæg til pensionsordningen fra SAS. Det fremgår således af afgørelsen, at pensionstillægget skal anses for en arbejdsgiverbetalt ydelse, der i medfør af § 21, stk. 1, i den dagældende bekendtgørelse om fleksibel efterløn skulle medføre fradrag.

Dette forhold understøtter appellansens synspunkt om, at det er SAS, der er pligtsubjekt ift. de begunstigedes krav på pensionstillæg i henhold til overenskomstgrundlaget. Dette er endvidere i overensstemmelse med Fondens juridiske grundlag, idet Fonden er godkendt i medfør af pensionsbeskatningslovens § 52 og derfor har til formål at udbetale pensionslignende ydelser.

3.3 Fonden agerer som en firmapensionskasse

Appellanten gør gældende, at SAS i henhold til overenskomsterne rettelig er at anse for en sponsorvirksomhed, der finansierer udbetalingerne fra Fonden. Der er ingen andre aktører, der sponsorer Fonden. SAS er som sponsorvirksomhed forpligtet til at sørge for, at de begunstigede reelt modtager de(t) pensionstillæg, som de individuelt er berettiget til ved deres fratræden med tillæg af nettoprisindeksregulering og eventuel forrentning som følge af opsat udbetaling.

Appellanten gør videre gældende, at den måde, hvorpå pensionstillæggene udbetales, dokumenterer, at Fonden i realiteten fungerer som en uafdækket firmapensionskasse. Det har den retlige betydning, at SAS er forpligtet til at sørge for, at de begunstigede modtager de aftalte pensionstillæg livsvarigt og med tillæg af nettoprisindeksregulering samt eventuel forrentning. De begunstigede skal således efter appellantens opfattelse stilles som om, at Fonden er organiseret og reguleret som en firmapensionskasse.

Det bestrides, at SAS (eller Fonden) skulle have har tilkendegivet, at pensionstillæggene alene udbetales for ét år ad gangen. Det gøres i den forbindelse gældende, at hverken SAS eller Fonden før brevene af 22. juli 2010, hvor den første nedsættelse blev meddelt, med en objektivt forkert begrundelse, har foretaget nogen former for orientering af de begunstigede om, at pensionstillæggene skulle være fastsat for eller være begrænset til ét år ad gangen. Tilsvarende indeholder overenskomsterne ingen bestemmelser herom.

Det bestrides tillige, at de begunstigede – forud for deres fratrædelse – har modtaget rådgivning eller anden retlig relevant information om, at pensionstillæg alene kunne ydes for et år ad gangen. Den af SAS fremlagte ”informationsfolder” fra AON dateret 22. juni 2011 kan ikke føre til et andet resultat og den beviser ikke, hvordan AON/JH Assurance har rådgivet forud for denne specifikke dato. AON/JH Assurance er i øvrigt honoreret af SAS og må i bevismæssig henseende sidestilles med SAS som part, hvilket yderligere understreges af, at AON/JH Assurance er rådgiver for SAS og Fonden.

Det bestrides som udokumenteret, informationsfolderen er udleveret til de begunstigede, omfattet af dette søgsmål, forud for det tidspunkt, hvor de gik på Fonden.

Fonden er i medfør af fondslovens § 29, forpligtet til årligt at anvende overskuddet til udbetaling i overensstemmelse med vedtægternes § 8. Fonden har ikke ageret i overensstemmelse med fondslovens § 29.

Det gøres gældende, at Fonden i perioden fra 1978 til 2018 således alene har iagttaget sin fondsretlige uddelingsforpligtelse, og dermed overholdt fondslovens § 29, i regnskabsårene 1989, 1990 og 2013/14. Alene i disse tre år har Fonden uddelt beløb svarende til det realiserede resultat med fradrag for rimelige henlæggelser, dvs. op til 25 % af det realiserede resultat.

Overholdelsen af uddelingsforpligtelsen i regnskabsårene 1989, 1990 og 2013/14 beror imidlertid på en tilfældighed. Dette skyldes den mekaniske udbetalingsprocedure, der anvendes ved udbetaling af pensionstillæg. Fondsbestyrelsen godkendte den 22. marts 1990 ... de pensionstillæg, der allerede var udbetalt i 1989 og dermed

også anvendelse af overskuddet for 1989. Fondsbestyrelsens beslutning af 22. marts 1990 er således udtryk for, at fondsbestyrelsen retroaktivt godkendte de pensionstillæg, der allerede var udbetalt og pensionstillæggene var udbetalt af SAS før fondsbestyrelsen kendte det resultat, Fonden havde til rådighed for det pågældende regnskabsår.

Fondens vedvarende overholdelse af pligten til at udbetale i henhold til overenskomsterne indebar, at Fonden enten udbetalte ”for lidt” (regnskabsårene 1978 – 1988, 1992 - 1997, 1999, 2000, 2002 - 2007, 2009, 2010 og 2013) eller ”for meget” (regnskabsårene 1991, 1998, 2001, 2008, 2011, 2012, 2015 - 2017/18). Fonden har således udbetalt uden hensyntagen til de realiserede resultater for det foregående regnskabsår.

Dermed har Fonden ageret som en firmapensionskasse, og SAS kan følgelig ikke påberåbe sig en fondsretlig beskyttelse som værn mod betalingspligten, idet Fonden ikke i øvrigt har overholdt de forpligtelser, som den måtte være underlagt i medfør af fondslovgivningen.

Det gøres videre gældende, at de begunstigedes ret til at opsætte (udsætte) udbetaling af pensionstillæggene mod en positiv forrentning dokumenterer, at Fonden i realiteten virker som en firmapensionskasse, og at det har afgørende betydning for kvalificeringen af pensionstillægget som en livsvarig pensionsydelse, der ikke kan fratages de begunstigede.

De begunstigede har siden 1. januar 1986 ... haft en overenskomstsikret ret til at udsætte udbetalingen af pensionstillæggene fra Fonden. Det fremgår ligeledes af overenskomsterne, at de begunstigede, der udsætter udbetalingen af pensionstillæggene, selv kan beslutte begyndelsestidspunktet for udbetalingen, idet udbetaling dog påbegyndes automatisk, når den begunstigede fylder 67 år. De begunstigede har dermed en ubetinget ret til at udsætte og opspare pensionstillæggene i op til 12 år.

Ved overenskomsten af 26. november 1991 ... pkt. 3 f) blev Fonden forpligtet til at forrente opsatte beløb. Retten til at udsætte udbetalingen af pensionstillæggene – mod løfte om forrentning – er grundlæggende uforenelig med den måde, hvorpå fonden fungerer, og er notorisk i strid med uddelingsforpligtelsen i fondslovens § 29. De begunstigedes ret til at udsætte udbetaling er ligeledes i strid med formålsbestemmelsen i Fondens vedtægter, idet retten de facto indebærer, at Fonden løbende forpligter sig til at hensætte en forholdsmæssig andel af en begunstigedes opsatte beløb til senere udbetaling.

Hverken Fonden, SAS eller CAU kan på det tidspunkt, hvor den enkelte begunstigede fratrådte, med nogen grad af sikkerhed vide, hvorvidt Fonden på det senere tidspunkt, hvor den begunstigede måtte ønske udbetaling eller fylder 67 år, og dermed automatisk fik påbegyndt udbetaling i henhold til overenskomsterne, havde et overskud, der medførte, at Fonden kunne honorere et beløb af den størrelse, som den begunstigede var berettiget til at modtage. Det vil være åbenbart urimeligt at lade de begunstigede bære den økonomiske risiko for at Fonden kunne udbetale de opsatte pensionstillæg,

Retskravet på at udsætte udbetaling af pensionstillægget medfører, at Fonden har forpligtelser for langt ud over 1 år. Overenskomsterne forpligter Fonden til at accep-

tere at udskyde udbetaling og forrente pensionstillæggene i en periode på indtil 12 år (fra det 55. til det 67. år).

Den direkte konsekvens heraf er, at der for SAS består en forpligtelse til at sikre, at Fonden kan opfylde sine betalingsforpligtelser over for de begunstigede på det fremtidige tidspunkt, hvor den begunstigede ønsker udbetaling eller fylder 67 år. I modsat fald vil overenskomsterne reelt være indholdsløse for så vidt angår det aftalte pensionstillæg.

Ingen af de begunstigede ville opsætte deres beløb til senere udbetaling, hvis de var rådgivet om og bekendt med, at den senere udbetaling forudsatte, at pensionstilskuddet skulle bevilges år for år af Fonden. Heller ingen af de begunstigede ville lade sig pensionere som 55-årig, hvis der var en risiko for, at deres pensionstillæg kunne ned sættes diskretionært af Fondens bestyrelse og over tid helt bortfalde.

Hverken den for de begunstigede ubetingede ret til at udsætte udbetaling af pensionstillæggene eller Fondens forpligtelse til at forrente de opsatte tilskud er således i overensstemmelse med bestemmelserne i fondslovens §§ 11 og 29 eller Fondens vedtægter, der alene giver mulighed for at foretage løbende udbetalinger.

Appellanten gør tillige gældende, at selve den måde, hvorpå Fonden løbende er kapitaliseret, dokumenterer, at Fonden er indrettet og virker som en firmapensionskasse, der udbetaler livsvarige månedlige pensionstillæg til de begunstigede.

SAS har siden overenskomsten af 1. september 1997 ... skulle indbetale et kapitalbeløb, beregnet på individniveau, til Fonden ved hver pensionering. Kapitalbeløbet skulle indbetales fra SAS til Fonden over 60 månedlige rater og med en årlig opskrivning (forrentning) på 3,5 %. Fonden skulle udbetale en månedlige ydelse på 0,65 % af kapitalbeløbet til de begunstigede.

Såfremt kapitalbeløbet for en begunstiget udgjorde kr. 1.000.000,-, skulle Fonden udbetale $0,65 \% \times 1.000.000 \times 12 =$ kr. 78.000,- til den begunstigede i fratrædelsesåret. SAS skulle indbetale 1/5 af kapitalbeløbet, svarende til kr. 200.000,-, i det pågældende år, og Fonden ville dermed have et "overskud" på kr. 122.000,- på den pågældende begunstigede i det år, hvor vedkommende gik på Fonden.

Lægges det til grund, som hævdet af SAS, at tilsagn alene er ydet for ét år ad gangen, ville Fonden året efter have et overskud på kr. 207.000,- for den pågældende begunstigede.

Dette skyldes, at Fonden i dette scenarie ikke ville være forpligtet til at udbetale pensionstillæg til den begunstigede, mens SAS fortsat var forpligtet til at indbetale den forholdsmæssige andel af kapitalbeløbet, opskrevet med 3,5 %.

Såfremt det antages, at Fonden udbetalte overenskomstmæssige ydelser til den begunstigede i 5 år, og at disse forrentedes med 3,5 % som indbetalingerne til Fonden, ville Fondens kapitalakkumulering for den pågældende begunstigede kunne opgøres til kr. 654.220,84:

År	1	2	3	4	5	Total
Indbetaling til Fonden	200.000,00	207.000,00	214.245,00	221.743,58	229.504,60	1.072.493,18

Udbetaling til begunstige-	78.000,00	80.730,00	83.555,55	86.479,99	89.506,79	418.272,34
Årets kapitalakkumulering	122.000,00	126.270,00	130.689,45	135.263,58	139.997,81	654.220,84

I scenariet, der påberåbes af SAS, ville Fondens kapitalisering udgøre kr. 994.493,18:

År	1	2	3	4	5	Total
Indbetaling til Fonden	200.000,00	207.000,00	214.245,00	221.743,58	229.504,60	1.072.493,18
Udbetaling til begunstige-	78.000,00	-	-	-	-	78.000,00
Årets kapitalakkumulering	122.000,00	207.000,00	214.245,00	221.743,58	229.504,60	994.493,18

Valgte den begunstigede derimod at udsætte udbetalingen i 12 år, ville Fonden over den 5-årige periode, hvor SAS skulle indbetale det ”øremærkede” kapitalbeløb, modtage kr. 1.072.493,18. Dette beløb ville udgøre kapitalakkumuleringen, da Fonden endnu ikke skulle foretage udbetaling til den pågældende.

Det er uden betydning, hvorvidt SAS har indbetalt de beløb til Fonden, som SAS i medfør af det kollektive aftalegrundlag var forpligtet til. SAS’ egentlige forpligtelse er at sørge for, at de begunstige modtog og modtager deres månedlige pensionstillæg livsvarigt.

3.4 Fondskonstruktionen fritager ikke SAS for betalingspligten

Appellanten gør gældende, at det forhold, at pensionstillægget udbetales af SAS på vegne af Fonden, ikke fritager SAS for den forpligtelse, der er indeholdt i overenskomsterne vedrørende de begunstige og retten til at modtage pensions-tillæg.

Det forhold, at Fonden er indskudt som mellemlid mellem overenskomstparterne fritager således ikke SAS for forpligtelserne til at efterleve indholdet af overenskomsten. Fonden er alene et redskab til at foretage kapitalopbevaring (investering) af de indbetalte midler. Det fremgår da også af pkt. 2 i overenskomsten af 10. oktober 1974 ... at fonden oprettes med det formål at forvalte indbetalingerne fra SAS.

Fonden er godkendt som en hjælpe- og understøttelsesfond i medfør af pensionsbeskatningslovens § 52. Sådanne fonde må alene have til formål at udbetale ydelser af egentlig pensionslignende karakter til personer, der tidligere har været ansat i arbejdsgivers virksomhed, til deres efterladte ægtefæller, fraskilte ægtefæller, samlever eller børn. Sådanne fonde er tillige underlagt den supplerende begrænsning, at tilsagn om støtte i henhold til lovgivningen ikke må gives for mere end ét år ad gangen.

Fonden var allerede ved dens stiftelse en integreret del af den samlede pensionsordning for de begunstige, hvilket understøttes af det faktum, at Fonden i henhold til sine oprindelige vedtægter varetog formål, der klart ligger uden for det, en ”§ 52-fond” kan have som formål.

Fonden skulle i henhold til § 8 sine oprindelige vedtægter ... forbedre den for ældre Cabin Attendants gældende pensionsordning *dels* ved tillægsbetalinger til kapital-samlingskonti (kapitalpensioner) for ansatte og *dels* gennem løbende udbetalinger til fratrådte.

Selvom om Fondens virke over tid har undergået visse justeringer over tid, har Fonden altid udgjort en integreret del af de begunstigedes samlede pensionsordning og SAS' forpligtelser overfor de begunstigede må vurderes i overensstemmelse med det oprindelige formål.

SAS gør gældende, at det forhold, at Fonden er godkendt som en hjælpe- og understøttelsesfond, netop understøtter, at de begunstigede ikke har modtaget noget pensionstilsagn, idet der ikke kan erhverves retskrav på udbetalinger fra en hjælpe- og understøttelsesfond. Synspunktet er udtryk for en åbenbar fejlslutning fra indstævntes side og bestrides som sådan.

Da Fonden ikke har overholdt sin uddelingsforpligtelse, og da der reelt aldrig er tilkendt pensionstillæg for ét år ad gangen, gør appellanten heroverfor gældende, at hverken fondslovgivningen, Fondens vedtægter eller bestemmelsen i det kollektive aftalegrundlag om, at fondsbestyrelsen træffer beslutning om udbetaling for ét år ad gangen, af SAS kan påberåbes som værneregler over for de begunstigede. Det ville i givet fald også indebære, at de begunstigede reelt fratages deres ret til det aftalte pensionstillæg, og at overenskomsterne var uden reelt indhold i relation til de begunstigede.

Det må derimod tillægges afgørende betydning, at Fonden i perioden fra 1974 til 27. maj 2010 konsekvent har tilkendt pensionstillæg i henhold til overenskomstgrundlaget, og at dette er sket, uden at Fonden eller SAS har gjort de begunstigede opmærksomme på, at pensionstillægget blot var tilsikret for ét år. Denne fremgangsmåde har tilvejebragt en berettiget forventning hos de begunstigede, som formelle regler relateret til fondsstrukturen ikke kan fjerne.

Fonden er ikke part i overenskomsterne, hvorfor de begunstigede ikke vil kunne gøre et krav på overenskomstmæssig aftalt pensionstillæg gældende overfor Fonden, men alene overfor den forpligtede aftalepart (SAS). SAS vil således heller ikke kunne afløfte den forpligtelse, som SAS i medfør af overenskomsterne har påtaget sig overfor de begunstigede, ved at stifte en fond, endside ved formelt at lade Fonden fremstå som den juridiske enhed, der træffer beslutning om de af SAS tilsagte pensionstillæg. Realiteten i konstruktionen er da også den, at det er SAS, der på vegne af Fonden forestår administrationen, herunder udbetalingerne til de begunstigede såvel kommunikationen med disse.

3.5 Fondsbestyrelsens beslutningskompetence fritager ikke SAS for betalingspligt

SAS har gjort gældende, at der ikke kan bestå en pligt til betaling af pensionstillægget for en periode længere end ét år ad gangen, da Fondens bestyrelse ikke kan tage stilling til udbetalinger for mere end ét år ad gangen. Hermed sammenblander SAS de økonomiske forpligtelser, der påhviler SAS på den ene side og de formelle forpligtelser, der påhviler Fondens bestyrelse på den anden side.

Appellanten gør heroverfor gældende, at det forhold, at Fondens bestyrelse tager stilling til udbetalingen af pensionstillæg én gang om året, er uden betydning for den forpligtelse, som SAS har påtaget sig at betale i henhold til overenskomsterne, og som både efter sit formål og natur har karakter af et livsvarigt pensionstillæg.

Appellanten gør til støtte herfor gældende, at bestemmelserne om den ét-årige udbetalingskompetence er en fondsretlig formalitet, der ikke har nogen indvirkning på de begunstiges rettigheder eller SAS' forpligtelser. Fondens bestyrelse har i perioden fra 1974 frem til og med den 27. maj 2010 således opfyldt de til enhver tid gældende overenskomster uden på nogen måde at foretage diskretionære hensyn og uden at fratage allerede bevilligede pensionstillæg til begunstigede.

Den årlige beslutning om udbetaling havde ikke noget reelt indhold, den skete ofte med tilbagevirkende kraft og således efter udbetaling af pensionstillæg allerede havde fundet sted, og beslutningen indebar i realiteten blot, at fondsbestyrelsen accepterede udbetalinger, der allerede var gennemført af SAS samt bevilligede udbetalinger til et ukendt antal personer, der ville blive berettiget til pensionstillægget i det pågældende år. Fondens bestyrelse har på intet tidspunkt forholdt sig konkret til de begunstiges individuelle forhold eller økonomiske behov.

Beslutningen om udbetaling af pensionstillæg blev truffet på baggrund af en oversigt udarbejdet af SAS, indeholdende angivelse af et totalbeløb for hver af de enkelte begunstigede uden en forklaring af, hvorledes dette beløb var kalkuleret, og der blev ikke foretaget en individuel eller konkret behovsbedømmelse, ligesom der ikke skete efterprøvelse af om beløbene var opgjort korrekt i henhold til de gældende overenskomster. Samtlige bestyrelsesbeslutninger frem til og med den 27. maj 2010 havde således karakter af ”blåstempler” af retten til at modtage udbetaling af det aftalte pensionstillæg.

Appellanten gør gældende, at overenskomsterne i forhold til de begunstigede har forrang fremfor Fondens vedtægter, jf. også Fondens brev af 17. marts 1988 til Fondsregistreret ... Brevet til Fondsregistret dokumenterer, at SAS og CAU – trods fondsstrukturen – har indrettet Fonden således, at man løbende kunne foretage udbetalinger i henhold til den til enhver tid gældende overenskomst mellem SAS og CAU.

Dette er gjort på den måde, at Fonden bevidst ikke har udloddet hele årets resultat, så Fonden akkumulerede disponibel kapital over tid, hvorfor Fonden på denne måde kunne opfylde SAS' forpligtelser ud i fremtiden for mere end ét år ad gangen. Dette forhold viser, at den årlige beslutningskompetence er uden realitet.

Fonden har i alle år, også de år hvor Fonden har valgt at nedsætte pensionstillæggene til de begunstigede, tilkendt og udbetalt pensionstillæg uden nogen hensyntagen til Fondens realiserede resultater eller de begunstiges økonomiske formåen eller individuelle økonomiske behov.

Udbetalingen af pensionstillæg er således sket i en størrelsesorden, der ikke har nogen sammenhæng med størrelsen af de frie midler, der ville kunne og skulle udloddes efter fondslovgivningen. Fonden har derimod anvendt en mekanisk uddelingsprocedure, hvor fondsbestyrelsen på de årlige ordinære bestyrelsesmøder blot formelt godkendte de pensionstillæg, der af SAS var udbetalt året inden, og samtidig bevilget udbetaling af pensionstillæg for resten af det indeværende år.

Fondsbestyrelsen kan på et ordinært bestyrelsesmøde ikke vide, hvorvidt der i det pågældende år realiseres et overskud svarende til udbetaling af overenskomstmæssige pensionstillæg. Fondsbestyrelsen har derfor tilkendt pensionstillæg for en periode, hvor Fonden ikke vidste, hvorvidt der var et overskud til uddeling, jf. fondslovens § 29. Det er således overenskomsterne der - såvel retligt som faktisk - har dannet grundlag for udbetalingerne og fondsbestyrelsens beslutningskompetence er begrænset til at træffe beslutning om den forrentning, de opsatte beløb skulle forhøjes med.

At overenskomsterne danner grundlag for udbetalingerne, er dokumenteret ved den efterregulering, der - som følge af indgåelsen af overenskomsten den 26. november 1991 - blev meddelt begunstigede den 16. december 1991 ..., og som aldrig er besluttet af fondsbestyrelsen.

Det gøres videre gældende, at fondsbestyrelsen alene har afholdt ét årligt ordinært bestyrelsesmøde, hvor der er truffet afgørelse om udbetaling af pensionstillæg for det foregående år og stillingtagen til bevillingen for det indeværende år. Denne praksis har derfor også medført, at der af SAS er udbetalt en lang række pensionstillæg til begunstigede, der er fratrukket, *inden* der blev afholdt fondsbestyrelsesmøde i det pågældende år.

Dette er i fuld overensstemmelse med overenskomsterne, der siden 1980 ... har fastlagt, at de begunstigede er berettiget til månedlige pensionstillæg, fra og med måneden efter normal lønudbetaling er ophørt. De begunstigede har ligeledes i årene efter deres fratredelse modtaget pensionstillæg, der ikke var bevilget fra Fonden. Dette forhold understreger også, at den ét-årige beslutningskompetence er uden realitet og således ikke kan tillægges nogen vægt ved vurderingen af, om SAS har en betalingsforpligtelse.

Appellantens oversigt over fondsbestyrelsesmøder ... dokumenterer, at der i *samtlige* år er en periode, der strækker sig fra 1. januar og indtil fondsbestyrelsesmødet afholdtes, hvor SAS har udbetalt pensionstillæg til de begunstigede uden, at fondsbestyrelsen har bevilget disse. Denne udbetalingspraksis dokumenterer i sig selv, at bestyrelsens årlige beslutning ikke har nogen retlig betydning for selve retten til at modtage pensionstillæg.

I 2003 afholdt fondsbestyrelsen eksempelvis først møde den 13. oktober. Fra og med 1. januar 2003 til og med bestyrelsesmødet 13. oktober 2003, er der således fra SAS udbetalt pensionstillæg uden en forudgående fondsbeslutning herom.

Såfremt det reelt tilkom fondsbestyrelsen at træffe afgørelse om pensionstillæggene, herunder disses størrelse, ville SAS aldrig kunne vide, hvorvidt Fondsbestyrelsen efterfølgende ville bevilge de pensionstillæg, SAS rent faktisk havde betalt. Dette ville have vidtgående konsekvenser, idet SAS månedligt udbetaler pensionstillæg til de begunstigede og foretager modregning overfor Fonden i de beløb, der i henhold til overenskomsterne skal overføres til Fonden fra SAS.

Det gøres gældende, at brevet til fondsmyndighederne af 17. marts 1988 ... omkring Fondens efterlevelse af overenskomsterne skal forstås således, at det var fondsbestyrelsens - og dermed SAS' og CAU's - opfattelse, at Fondens forpligtelser specifikt var fastlagt i overenskomsterne, og at SAS sammen med CAU dermed i realiteten råder over Fonden og Fondens formue.

Det gøres i den forbindelse gældende, at fondsbestyrelsen selv anså sig retligt forpligtet til at overholde overenskomsterne mellem SAS og CAU, hvilket fondsbestyrelsen da også har gjort til hver en tid i perioden fra 1974 til den 27. maj 2010.

Fondsbestyrelsen har endvidere i perioden efter den 9. december 1986 ... udøvet sin beslutningskompetence i henhold til overenskomsten på en sådan måde, at Fonden har tilsidesat sine vedtægter og fondslovgivningen. Det er bl.a. sket på den måde, at fondsbestyrelsen har tilladt de begunstigede at *opsætte* (udsætte) udbetaling af deres månedlige pensionstillæg mod løfte om forrentning af det opsatte beløb og har ladet de begunstigede bestemme begyndelsestidspunktet for udbetaling af pensionstillægget.

Hvis pensionstillægget vitterlig kun kunne ydes for ét år ad gangen, ville det være udelukket at pensionstillægget i medfør af den administrative procedure automatisk blev opsat til forrentning med henblik på senere udbetaling heraf. Det må også have formodningen imod sig, at de begunstigede skulle være indstillet på at opsætte deres pensionstillæg, hvis de kunne risikere at blive frataget hele pensionstillægget (og den opnåede merforrentning) såfremt dette ikke blev udbetalt på et senere tidspunkt.

3.6 Det er identifikation mellem SAS og Fonden

Såfremt landsretten måtte finde, at det er Fonden, og ikke SAS, der har afgivet pensionstilsagn over for de begunstigede, og at det således er Fonden, der er undergivet en betalingsforpligtelse over for de begunstigede, gøres det gældende, at der skal ske identifikation mellem SAS og Fonden med den retlige virkning, at pensionstilsagene må anses for afgivet af SAS, og at betalingspligten påhviler SAS.

Identifikationssynspunktet har støtte i retspraksis samt i en righoldig praksis fra Erhvervsankenævnet.

- Idet* Fonden er stiftet af SAS og CAU med det formål at forvalte de midler, SAS skulle betale i henhold til overenskomsterne,
- idet* Fondens midler udelukkende hidrører fra midler indskudt af SAS samt afkast heraf, og
- idet* SAS udpeger halvdelen af bestyrelsesmedlemmerne i Fondens bestyrelse,

gøres det gældende, at de aftalte pensionstillæg efter en samlet vurdering må anses for at hidrøre fra SAS som arbejdsgiver, og at Fonden alene eksisterer og agerer med henblik på at realisere de forpligtelser, der påhviler SAS i henhold til overenskomsterne.

Det må i den forbindelse navnlig tillægges vægt, at Fonden udelukkende er finansieret af betalinger fra SAS, og at Fonden i det hele må anses for kontrolleret af SAS.

Det kan derudover lægges til grund som ubestridt, at SAS har forestået administrationen af Fondens forhold i hele dens eksistensperiode, og at det er SAS, og ikke Fonden, der har udbetalt pensionstillæggene til de begunstigede. SAS udsteder ligeledes månedligt lønsedler indeholdende opgørelse over de udbetalte pensionstillæg i eget cvr.nr. til de begunstigede. Reelt er samtlige udbetalinger til de begunstigede foretaget på samme måde, som hvis disse betalinger var sket direkte fra SAS, og for de begunstigede har betalingerne fremstået som betalinger fra SAS.

Det gøres i den forbindelse tillige gældende, at der, som følge af den måde hvorpå SAS og CAU har indrettet Fondens virke og kommunikation med de begunstigede, skal ske identifikation mellem SAS og Fonden i retsforholdet over for de begunstigede. Al kommunikation til de begunstigede har således fremstået som kommunikation fra SAS på Fondens vegne eller fra Fonden på SAS' vegne.

Appellanten gør gældende, at SAS og CAU nøje har fastlagt Fondens virke, herunder både i forhold til hvilke beløb, der skal udbetales, og ved udvidelser og indskrænkninger af den personkreds, der kan modtage ydelser fra Fonden. Det fremgår således af forklaringerne for byretten, jf. byrettens dom side 54, at SAS og CAU ad flere omgange aftalte at udvide kredsen af begunstigede, der kunne modtage ydelser fra Fonden, og at Fondens bestyrelse sikrede sig, at der medfulgte øgede indtægter, således at Fondens bevillinger ikke kom under pres.

Fonden er således tilsyneladende anvendt som en kapitalmæssig "buffer" for SAS. Noget tilsvarende har gjort sig gældende i forhold til de begunstigede, hvor CAU og SAS har indskrænket de begunstigedes rettigheder med henblik på at tilvejebringe en buffer for andre begunstigede grupper af SAS-ansatte.

Til støtte for identifikationssynspunktet gøres det yderligere gældende, at Fondens og SAS' økonomi ikke er tilstrækkeligt adskilte. Der er derimod i flere tilfælde sket en betydelig sammenblanding af midler fra henholdsvis SAS og Fonden.

Samtlige indbetalinger til kapitalpensionskonti tilhørende ansatte, jf. overenskomsternes pkt. 3 b), er således sket for Fondens regning jf. brevene af 21. og 23. december 1982 ... Denne praksis er udstrakt så langt, at i de år, hvor indbetalingerne til kapitalpensionskonti var højere end SAS' samlede ydelser til pensionsforbedring, har Fonden betalt penge til SAS, hvorved SAS reelt blev kompenseret økonomisk af Fonden, jf. eksempelvis Fondens årsrapport fra 1984/1985.

Det forhold, at SAS og Fonden har en mellemregning, som de begunstigede hverken kender eller burde kende, kan ikke føre til et andet resultat. Tværtimod dokumenterer mellemregningen, at Fondens og SAS' økonomi uløseligt hænger sammen, jf. f.eks. bestyrelsesprotokollatet af 24. januar 2014 ... , hvor Fondens administrator, der er ansat på SAS' lønningskontor, oplyste, at hun måtte anmode Danske Invest om at frigive likviditet fra porteføljen, idet Fondens kontante indeståender ikke var tilstrækkelige til at dække Fondens udbetaling til SAS.

Mellemregningen har praktisk været anvendt således, at SAS udbetaler pensionstillæggene til de begunstigede, hvorefter SAS modregnede disse pensionstillæg i de samlede ydelser, som SAS i henhold til overenskomsterne skulle betale til Fonden, eller ved at Fonden betalte til SAS.

Appellanten gør i den forbindelse gældende, at selve anvendelsen af mellemregningen, og særligt det forhold, at SAS udbetaler pensionstillæggene til de begunstigede, før de formelt er bevilliget af fondsbestyrelsen, jf. pkt. 3.5, ligeledes understøtter, at der bør statueres identifikation mellem SAS og Fonden.

Identifikationssynspunktet støttes ligeledes på det forhold, at de begunstigede siden 2005 har betalt et egetbidrag på 2 % af deres løn, hvilket bidrag ubeskåret tilfaldt SAS, og af det forhold, at SAS i medfør af pkt. 4.2.4 i overenskomsten fra 2005 har

været forpligtet til at tilbagebetale egetbidraget til de Cabin Attendants, der ikke har udnyttet ordningen.

Anbringendet om identifikation støttes også på det tætte samarbejdsforhold mellem Fonden og SAS, idet Fondens udbetalinger og administrative forhold har været håndteret af SAS i henhold til en administrationsaftale. Administrationsaftalen er efter det oplyste alene indgået mundtligt og rammerne derfor er ikke kendte. Allerede fordi SAS administrerer Fonden på alle punkter undtagen kapitalforvaltningen – og modtager betaling herfor støtter dette synspunktet om identifikation.

Endelig støttes anbringendet på SAS' egne synspunkter, herunder at SAS er af den opfattelse, at *"CAU valgte at tilkendegive deres stillingtagen via de udpegede fondsbestyrelsesmedlemmer"*. Dette er klart i strid med SAS' anbringende om, at Fonden er en selvstændig juridisk enhed med et selvstændigt formål.

Det gøres derfor gældende, at CAU – såvel som SAS – via de udpegede bestyrelsesmedlemmer udøver direkte indflydelse på Fondens beslutninger, der således ikke objektivt træffes i Fondens interesser i overensstemmelse med Fondens vedtægter, men derimod således, at Fonden – til enhver tid – blot agerer som et instrument for SAS og CAU.

Herefter, og idet SAS sammen med CAU udpeger den fulde fondsbestyrelse gøres det gældende, at Fonden ikke er uafhængig af SAS – eller CAU – hvorfor der må ske identifikation mellem SAS og Fonden."

Scandinavian Airlines System Danmark Norge Sverige og SAS Danmark A/S har til støtte for deres påstande i det væsentlige procederet i overensstemmelse med deres påstandsdokument af 20. oktober 2020, hvoraf fremgår blandt andet følgende:

"4. Anbringender

- 4.1 Til støtte for den nedlagte påstand om stadfæstelse gør SAS gældende,
- at** muligheden for at modtage ydelser fra Fonden beror på en frivillig fratrædelsesordning og ikke en pensionsordning,
  - at** Fonden ikke er en firmapensionskasse, men en almindelig ikke-erhvervsdrivende fond, der siden stiftelsen i 1974 har fungeret som en selvstændig juridisk enhed med en paritetisk sammensat bestyrelse,
  - at** de ydelser, der udbetales fra Fonden, derved ikke har karakter af pensionsbidrag, idet der alene er tale om ydelser, der for den enkelte cabin attendant gør det mere attraktivt at fratræde før tidspunktet for egentlig pensionering,
  - at** det udtrykkeligt er fastsat i det kollektive overenskomstgrundlag, at ydelserne fastsættes for 1 år ad gangen, hvilket derved er direkte af-

talt med de beneficerede både under ansættelsen og i forbindelse med deres fratræden,

- at** de beneficerede ikke kan opnå bedre ret, end hvad overenskomstparten, herunder CAU, baseret på det kollektive overenskomstgrundlag hævder, og
- at** der med muligheden for at modtage ydelser fra Fonden derved ikke er afgivet noget pensionstilsagn.

4.2 Endvidere gøres det gældende,

- at** i det omfang landsretten måtte lægge til grund, at der er afgivet et pensionstilsagn – er et sådant i givet fald afgivet af Fonden, og ikke af SAS.

4.2.1 Herunder gøres det gældende,

- at** der i forhold til vurderingen af, hvem der har afgivet et eventuelt pensionstilsagn, både kan og skal sondres mellem SAS og Fonden, idet SAS og Fonden er to selvstændige juridiske enheder, hvortil bemærkes,
- at** Fonden ikke alene er stiftet og efterfølgende godkendt af fondsmyndighederne, men Fonden har også de facto fungeret som selvstændig juridisk enhed, hvilket illustreres ved,
- at** der siden Fondens stiftelse løbende og mindst en gang årligt er blevet afholdt bestyrelsesmøder, hvor der bl.a. er truffet beslutning om Fondens ydelser,
- at** Fonden årligt har afgivet selvstændigt regnskab og været underlagt ekstern revision, herunder har Fonden ikke haft samme revisor som SAS, og
- at** Fonden dermed ikke er at betragte som et formelt mellemlid mellem SAS og de enkelte cabin attendants, alt hvorved der heller ikke er grundlag for at statuere identifikation mellem SAS og Fonden.

4.2.2 Herudover gøres det gældende,

- at** de i sagen fremlagte bilag, der vedrører udbetaling fra Fonden, er skrevet på Fondens brevpapir og underskrevet af fondsbestyrelsen eller på vegne af fondsbestyrelsen,
- at** de i sagen fremlagte bilag, som SAS er afsender af, alene indeholder generel information om Fonden – uden angivelse af nogen form for beløb – samt de ansættelsesretlige aspekter af medarbejdernes fratræden,
- at** disse breve fra SAS endvidere henviser til det relevante overenskomstgrundlag mellem SAS og CAU, samt indeholder opfordring

til, at de enkelte cabin attendants søger yderligere vejledning forud for endelig stillingtagen til indgåelse af en eventuel fratrædelsesaftale,

- at** det endvidere ikke er dokumenteret, hvilke breve mv. som **hver enkelt** af de beneficerede har modtaget i forbindelse med deres overgang til Fonden,
- at** det følgelig heller ikke er dokumenteret,
- at** SAS har afgivet et retligt bindende tilsagn, idet et sådant tilsagn – om nogen – må være afgivet af Fonden, eller
- at** sådant tilsagn er afgivet over for samtlige de af sagen omfattede personer, og
- at** uanset hvilken information de beneficerede måtte have modtaget fra SAS, må de – henset til det relevante aftalegrundlag og omstændighederne i øvrigt – have været i ond tro i forhold til, at der heri skulle være indeholdt et pensionstilsagn, og
- at** de beneficerede derfor heller ikke kan have haft en berettiget forventning om, at de skulle have modtaget et pensionstilsagn fra SAS.

4.3 Til støtte for den nedlagte påstand om stadfæstelse gøres det videre gældende,

- at** hvis der er afgivet et tilsagn af SAS – så er der ikke afgivet tilsagn om betaling af et livsvarigt bestemt månedligt beløb, idet det herved gøres gældende,
- at** der både i det kollektive overenskomstgrundlag mellem SAS og CAU samt i Fondens vedtægter siden 1974 har været indeholdt en bestemmelse om, at beslutning om Fondens udbetalinger kun kan træffes for 1 år ad gangen, og at ingen derved har kunnet få en berettiget forventning om, at et eventuelt tilsagn kunne gives for en længere periode,
- at** SAS – i henhold til det kollektive overenskomstgrundlag mellem SAS og CAU – heller ikke er forpligtet til (udover overenskomstperioden) at betale et bestemt beløb, idet der netop er tale om en kollektiv overenskomst/en aftale, som løbende er genstand for forhandling og ændring,
- at** der i Fondens vedtægter er indeholdt en henvisning til den til enhver tid gældende overenskomst mellem SAS og CAU,
- at** de rettigheder, som medarbejderne kan udlede af en kollektiv overenskomst, ikke er uforanderlige og dermed i sagens natur ikke udgør et uigenkaldeligt retskrav,

at der i informationsskrivelsen er indeholdt oplysning om, at ordningen er baseret på en aftale mellem SAS og CAU, og

at det på den baggrund kan lægges til grund, at de af sagen omfattede personer hverken har eller kan have modtaget et tilsagn ud over det af fondsbestyrelsen årlige tilsagn om betaling for 1 år ad gangen.

4.4 Til støtte for den nedlagte påstand om stadfæstelse gøres det endelig gældende,

at SAS i henhold til det kollektive overenskomstgrundlag har fratrukket 8 % i arbejdsmarkedsbidrag forud for indbetaling til Fonden,

at Fonden indtil 2010 økonomisk var i stand til at foretage udbetalinger til de enkelte cabin attendants uden at korrigere herfor,

at denne praksis under hensyntagen til Fondens formue og udviklingen på det finansielle marked ikke længere var forsvarlig, hvorfor fondsbestyrelsen i 2010 traf beslutning om at reducere de enkelte cabin attendants pensionstilskud med 8 % svarende til arbejdsmarkedsbidraget,

at udbetalingerne fra Fonden har været knyttet til beregningsgrundlaget i aftaleforholdet mellem SAS og CAU,

at nedsættelsen i 2010 med yderligere 7 % fulgte den tilsvarende nedsættelse i beregningsgrundlaget i det kollektive overenskomstgrundlag mellem SAS og CAU,

at der i henhold til det kollektive overenskomstgrundlag ikke har været noget til hinder for, at udbetalingerne om nødvendigt også kunne reguleres i nedadgående retning,

at de efterfølgende nedsættelser i årene 2013-2020 ligeledes har været nødvendige med henblik på fortsat at sikre en forsvarlig forvaltning af Fondens formue, alt hvorved

at de beneficerede ikke har krav på betaling af de beløb, hvormed pensionstilskuddene er blevet nedsat.

4.4.1 Hertil gøres det gældende,

at SAS og CAU både før og efter den første nedsættelse af pensionsforbedringsbeløbene har været enige om omfanget af SAS' betalingsforpligtelser i henhold til overenskomstgrundlaget,

at denne fælles forståelse har støtte i ordlyden af parternes overenskomster ..., Fondens vedtægter ...samt den måde, hvorpå fondsbestyrelsen har ageret igennem alle årene ...,

- at** CAU heller ikke på noget tidspunkt har givet udtryk for, at det påhvilede SAS at tilføre Fonden yderligere økonomisk støtte for at undgå en nedsættelse af de forudsatte månedlige ydelser; hverken i forbindelse med overenskomstfornyelserne, nedsættelsen af ydelserne eller nærværende sagsanlæg, og dette vel og mærke på trods af, at SAS udtrykkeligt har opfordret CAU til at varetage egne interesser under sagen ..., hvortil kommer,
- at** en forpligtelse for SAS til at indskyde yderligere midler i Fonden ville indebære, at SAS dermed reelt indestod for, at der til enhver tid var de fornødne midler i Fonden til at udbetale de forudsatte ydelser, og dette uanset hvordan fondsbestyrelsen måtte forvalte Fondens midler og med hvilken risikoprofil,
- at** det har formodningen imod sig, at overenskomstparterne skulle have aftalt en så byrdefuld forpligtelse for SAS, og at det i givet fald må kræves, at en sådan forpligtelse – utvetydigt – kan udledes af parternes aftale, hvilket det som anført ikke kan,
- at** det alene tilkommer overenskomstparterne at råde over overenskomsten, og at det derfor er parternes fælles forståelse heraf, der må lægges til grund, alt med den konsekvens,
- at** det ikke har nogen retlig betydning, hvordan de enkelte beneficerede eller for den sags skyld tidligere formænd i CAU måtte have forstået indholdet af overenskomstgrundlaget og dermed omfanget af SAS' betalingsforpligtelser, når SAS og CAU er enige herom.”

Landsrettens begrundelse og resultat

Sagen angår, om SAS over for medlemmerne af Live, der alle er tidligere Cabin Attendants i SAS, på baggrund af de mellem SAS og CAU indgåede overenskomster og lokalaftaler om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark har påtaget sig en retligt bindende forpligtelse til at betale dem livsvarige månedlige tillægsbeløb udregnet efter retningslinjerne i førnævnte overenskomster mv., eller om SAS på anden vis over for medlemmerne af Live har påtaget sig en sådan forpligtelse eller skabt en berettiget forventning herom.

SAS' forpligtelser efter overenskomsterne og lokalaftalerne

Ved vurderingen af, om SAS på baggrund af de førnævnte overenskomster mv. har påtaget sig en retligt bindende forpligtelse til at betale medlemmerne af Live livsvarige månedlige tillægsbeløb som påstået, må det tillægges betydning, at der er tale om overenskomster mv. indgået mellem to ligeværdige parter. En sådan pligt bør som udgangspunkt have klar støt-

te i ordlyden af de påberåbte overenskomster mv. eller i hvert fald i en påvist fælles hensigt med disse overenskomster mv. eller enkeltbestemmelser heri.

Landsretten lægger som byretten om dette spørgsmål til grund, at SAS' forpligtelse efter overenskomsten af 10. oktober 1974 om pensionsforbedringer for Cabin Attendants i Danmark, hvorved SAS og CAU besluttede at oprette Fonden, og de fremlagte overenskomster og lokalaftaler, der er trådt i stedet herfor, indtil 2012-lokalaftalen navnlig har bestået i at yde et i overenskomsterne mv. nærmere fastsat årligt, siden månedligt, beløb til pensionsforbedringer. Med 1997-overenskomsten blev SAS' pligt til at betale det månedlige beløb til pensionsforbedringer suppleret med en pligt til i forbindelse med hver pensionering at beregne og indbetale et yderligere tilskud til Fonden. Dette tilskud tog udgangspunkt i et beregnet kapitalbeløb og skulle betales til Fonden over fem årlige rater. Der er enighed om, at SAS har opfyldt sine forpligtelser til at foretage disse indbetalinger til Fonden fastsat i overenskomsterne og lokalaftalerne.

Disse betalingsforpligtelser – som i 1997-overenskomsten og de lokalaftaler, der har erstattet denne, har været beskrevet under et i disse aftaler særskilt afsnit benævnt ”Ydelser fra SAS til Pensionsforbedring” – fremgår klart af ordlyden.

Spørgsmålet under sagen er i første række, om der efter andre bestemmelser i SAS og CAU's overenskomster og lokalaftaler er holdepunkter for, at SAS har påtaget sig en videregående forpligtelse.

Af overenskomsterne og lokalaftalerne fremgår om anvendelsen af Fondens midler – som hidrører fra SAS' indbetalinger og afkastet i forbindelse med Fondens investering af disse midler – at pengene i aftaleperioden skal anvendes til pensionsforbedringer for de begunstigede efter retningslinjerne i overenskomsterne mv. Indholdet og formuleringen af disse retningslinjer har varieret i de enkelte aftaler, men retningslinjerne har gennemgående indeholdt bestemmelser om bl.a., at Fonden udbetaler månedlige tillægsbeløb til de Cabin Attendants, som ifølge en fiktiv beregning ikke vil opnå et efter overenskomsten eller lokalaftalen beregnet maksimalt kapitalbeløb, før vedkommende fratræder tjenesten i SAS ved eller efter det fyldte 55. år, ligesom det er angivet, hvorledes det månedlige tillægsbeløb udregnes. Det fremgår endvidere, at tillægsbeløbet udbetales fra den måned, der følger efter måneden, hvori normal lønudbetaling er ophørt. Om ophørstidspunktet fremgår af retningslinjerne i overenskomsten af 1. oktober 1974, at de månedlige tillægsbeløb udbeta-

les frem til det tidspunkt, hvor den pågældende fylder eller ville have fyldt 67 år, dog højst i 12 år, mens det for de øvrige overenskomster og lokalaftalers vedkommende fremgår, at tillægsbeløbet eller ydelsen fra Fonden ophører i tilfælde af modtagerens død, samt for en enke/enkemand, såfremt vedkommende gifter sig på ny. Siden 1981-overenskomsten har det desuden fremgået af retningslinjerne, at tillægsbeløbet fra Fonden efter ønske fra den enkelte kan udsættes til udbetaling til senest ved det 67. år. Endelig fremgår det af retningslinjerne, at Fonden træffer beslutning om udbetalingerne af de månedlige tillægsbeløb for et år ad gangen.

Der fremgår ikke af ordlyden af disse bestemmelser en videregående betalingsforpligtelse for SAS. En sådan videregående betalingsforpligtelse ville da også indebære, at SAS skulle have påtaget sig at sikre, at Fonden til hver en tid havde tilstrækkelige midler til at foretage livsvarige udbetalinger af månedlige tillægsbeløb udregnet efter overenskomsternes retningslinjer. Landsretten finder, at en sådan ikke udtrykkelig fastsat forpligtelse må have formodningen imod sig, navnlig når SAS og CAU i de selvsamme overenskomster mv., hvor de anførte retningslinjer fremgår, klart har angivet de beløb, som SAS skulle indbetale til Fonden med henblik på pensionsforbedringer for Cabin Attendants.

Live har til støtte for sin påstand henvist til bl.a. bestemmelsen i 1981-, 1986-, og 1991-overenskomsten, hvorefter SAS forinden eventuelle tillægsbetalinger til de dengang omfattede Cabin Attendants individuelle kapitalpensionskonti skulle sikre, at Fonden havde tilstrækkelige midler til at udbetale de månedlige tillægsbeløb. Bestemmelsen, der må anses for at være udtryk for en prioriteringsregel for anvendelsen af det afsatte beløb til pensionsforbedringer i de omhandlede overenskomstperioder, findes ikke at kunne danne grundlag for en videregående betalingsforpligtelse som påstået af Live. Det bemærkes i den forbindelse, at pligten til at foretage tillægsbetalinger til kapitalpensionskonti – og dermed også den påberåbte bestemmelse – bortfaldt med 1997-overenskomsten, og det er ubestridt, at SAS i overenskomstperioderne forud herfor har opfyldt sine forpligtelser.

Landsretten tillægger det endvidere betydning, at der i overenskomsterne mv. og deres tilblivelseshistorie findes andre bestemmelser og fortolkningsbidrag, der – set i sammenhæng med SAS' pligt til at indbetale bestemte beløb til Fonden og retningslinjerne for anvendelsen af Fondens midler – taler imod en forståelse som hævdet af Live.

Landsretten fremhæver herved, at det af forslaget af 10. juli 1974 til overenskomsten af 10. oktober 1974, hvorved Fonden blev oprettet, fremgår, at der ved beregningen af, om Fondens midler fra indbetalingerne fra SAS ville række til de tilsigtede pensionsforbedringer, indgår kritiske faktorer i form af f.eks. udviklingen i løn- og renteniveau. I overenskomsten af 10. oktober 1974 blev der følgelig indsat en bestemmelse om, at fondsbestyrelsen på den ene side kunne beslutte at forøge udbetalingerne med op til 25 pct., hvis bestyrelsen fandt det muligt under hensyntagen til Fondens disponible midler, og samtidig var der på den anden side fastsat en bestemmelse om, hvorledes Fondens midler skulle prioriteres, hvis Fonden ikke havde tilstrækkelige midler til at udbetale de i overenskomsten forudsatte ydelser, idet Fonden i så fald i første omgang skulle reducere eventuelle tillægsbetalinger til de ansattes individuelle kapitalpensionskonti. Sidstnævnte bestemmelse om prioritering af Fondens midler fremgik også af 1980-overenskomsten, men blev ikke videreført i de efterfølgende overenskomster mv. Det fremgår imidlertid af den i medfør af kollektivaftale af 23. februar 1996 nedsatte arbejdsgruppes notat af 7. november 1996, som bl.a. dannede baggrund for forhandlingerne om 1997-overenskomsten, om beskrivelsen af den dagældende ordning, at Fonden med sit daværende økonomigrundlag alene tillod et mindre antal pensionstilfælde i hver årgang mellem 55 og 60 år, og at Fonden ville skulle ophøre med at tildele ydelser, hvis antallet af pensionstilfælde oversteg det økonomisk mulige.

SAS og CAU har således i forbindelse med Fondens oprettelse og efterfølgende flere gange været opmærksomme på og forholdt sig til, at der kunne opstå en situation, hvor Fondens midler ikke var tilstrækkelige til at udbetale de månedlige tillægsbeløb, og at det i den forbindelse ikke har været udtrykkeligt aftalt eller forudsat mellem SAS og CAU, at SAS i så fald skulle tilføre yderligere midler til Fonden.

Endvidere var der i lokalaftalerne fra 2005, 2007 og 2010 bestemmelser om, at lokalaftalerne ved opsigelse fra en af aftaleparternes side ville bortfalde uden yderligere varsel ved udløb af opsigelsesperioden, hvis aftaleparterne ikke kunne nå til enighed om en ny aftale. I disse lokalaftaler var det desuden aftalt, at SAS – hvis SAS og CAU i aftaleperioden ikke kunne nå til enighed om ændringer i forhold til fondsordningens fremtidige struktur – ensidigt ville kunne indbetale det beregnede kapitalbeløb, som ville skulle være indbetalt til Fonden over den 5-årige periode, til den enkeltes pensionskonto. Disse forhold taler efter landsrettens opfattelse ligeledes imod, at det mellem SAS og CAU skulle være aftalt eller forudsat, at SAS' forpligtelse efter overenskomsterne mv. rækker videre end til betaling af de specifikke beløb til Fonden i aftaleperioden.

Landsretten finder det på denne baggrund heller ikke godtgjort, at der efter andre bestemmelser i SAS og CAU's overenskomster og lokalaftaler er holdepunkter for, at SAS har påtaget sig en videregående forpligtelse til at betale Lives medlemmer livsvarige ydelser som påstået, ligesom der heller ikke efter bevisførelsen for landsretten er ført bevis for en fælles forståelse mellem aftaleparterne SAS og CAU om eksistensen af en sådan forpligtelse.

SAS' eventuelle forpligtelser på andet grundlag

Spørgsmålet er herefter, om SAS på andet grundlag måtte have afgivet et retligt bindende tilsagn – eller har skabt en berettiget forventning – om udbetalinger af livsvarige ydelser til medlemmerne af Live som påstået.

De etårige bevillinger af månedlige tillægsbeløb fra Fonden er sket over en årrække, og Fonden har indtil 2010 over for de begunstigede udbetalt de månedlige tillægsbeløb med udgangspunkt i de formler eller skemaer, som er fremgået af de fremlagte overenskomster og lokalaftaler. Udbetalingerne fra Fonden har udgjort et supplement til den grundlæggende bidragsbaserede pensionsordning for Cabin Attendants, som er fratrukket, da de var mellem 55 og 60 år. Det fremgår af de overenskomster mv. om pensionsforbedringer, som har været gældende på det tidspunkt, hvor de begunstigede ”gik på Fonden”, at Fonden træffer beslutning om udbetalingerne for et år ad gangen. Det har desuden fremgået klart af samme overenskomster mv., at SAS over for CAU har forpligtet sig til at indbetale bestemte beløb til Fonden.

Landsretten lægger efter bevisførelsen, herunder navnlig forklaringerne fra bl.a. S, Jan Rovsing og Verner Lundtoft Jensen, til grund, at der i regi af CAU og under deltagelse af JH Assurance som pensionsrådgiver har været afholdt en række medlemsmøder, hvor der generelt har været orienteret om pensionsordningen i SAS og om Fonden, ligesom der har været afholdt individuelle pensionsmøder med medlemmer af CAU, i det omfang det enkelte medlem har ønsket dette. Disse individuelle møder har efter det oplyste været afholdt med JH Assurance som pensionsrådgiver og – i det omfang de ansatte har ønsket dette – under deltagelse af bl.a. Jan Rovsing eller Verner Lundtoft Jensen. Der er afgivet divergerende forklaringer af på den ene side tidligere Cabin Attendants og på den anden side rådgivere fra JH Assurance om, hvorvidt JH Assurance på disse møder har oplyst, at Fonden

alene kunne tilkende ydelser for et år ad gangen, herunder med det forbehold, at Fonden havde tilstrækkelige midler til udbetalingerne.

Det lægges efter bevisførelsen, herunder navnlig den af Jan Rovsing afgivne forklaring, endvidere til grund, at indholdet af de mellem SAS og CAU indgåede overenskomster har været kommunikeret til de ansatte både af SAS og CAU. Når en ny overenskomst var indgået, indkaldte CAU til medlemsmøde og udsendte referat heraf og ofte med en gengivelse af essensen af selve overenskomsten.

Der er ikke ført bevis for, at andre end Jan Rovsing, Niels-Erik Hansen og eventuelt andre af CAU's repræsentanter over for medlemmer har tilkendegivet, at ydelserne fra Fonden var livsvarige. Landsretten finder det uden betydning for sagens afgørelse, hvad repræsentanter for CAU måtte have sagt på medlemsmøder m.v. om livsvarige udbetalinger fra Fonden. Det bemærkes herved, at det hverken efter forklaringerne eller referaterne kan lægges til grund, at SAS har deltaget i de nævnte møder. Der er endvidere ikke ført bevis for, at SAS i forbindelse med sin kommunikation til de ansatte om indholdet af overenskomsterne har tilkendegivet eller på anden måde har skabt en berettiget forventning hos de pågældende om, at Fonden uden forbehold ville udbetale livsvarige ydelser udregnet efter overenskomstens retningslinjer eller lignende. Det forhold, at flere tidligere Cabin Attendants har forklaret, at de ikke kendte til overenskomsterne mv. mellem SAS og CAU, kan ikke ændre herved.

Live har endvidere gjort gældende, at SAS rettelig er at anse som en sponsorvirksomhed, idet Fonden reelt har fungeret som en uafdækket firmapensionskasse, og at SAS derfor er forpligtet til at sørge for, at de begunstigede modtager de aftalte pensionstillæg livsvarigt og med tillæg af nettoprisindeksregulering samt eventuel forrentning.

Landsretten lægger efter bevisførelsen til grund, at Fonden er stiftet efter aftale mellem SAS og CAU som en selvstændig juridisk person og godkendt som en hjælpe- og understøttelsesfond i medfør af pensionsbeskatningslovens § 52. Fondens vedtægter og ændringerne af disse er godkendt af de på tidspunktet relevante myndigheder, og af den fremlagte korrespondance med fondsmyndighederne fremgår, at fondsmyndighederne har haft kendskab til den måde, som Fonden har fungeret på, uden at have fundet anledning til at foretage sig yderligere i den forbindelse. Det lægges endvidere efter de forklaringer, der af afgivet af fondsbestyrelsesmedlemmerne til grund, at Fonden i overensstemmelse med sine

vedtægter faktisk har truffet beslutning om udbetalinger af de månedlige tillægsbeløb for et år ad gangen. Det forhold, at Fondens bestyrelse indtil 2010 ifølge bestyrelsesmødeprotokollaterne traf beslutning om ”overenskomstmæssige” udbetalinger, kan, når navnlig hen- ses til at fondsbestyrelsen i 2010 på grund af Fondens økonomiske situation netop traf be- slutning om at nedsætte udbetalingerne, ikke ændre herved.

Landsretten finder heller ikke herved grundlag for at anse SAS for at have påtaget sig en forpligtelse som påstået af Live. Det forhold, at Fonden på de fratrådte Cabin Attendants anmodning traf beslutning om at opsætte beløb som forudsat i overenskomsten mellem SAS og CAU, og at de ansatte, som fratrådte deres stilling i SAS og blev omfattet af ord- ningen, mens lokalaftalerne fra 2005, 2007 og 2010 var gældende, skulle betale et eget- bidrag på 2 % af deres pensionsgivende løn til SAS, kan under de anførte omstændigheder ikke føre til en anden vurdering.

Endelig har Live gjort gældende, at der, såfremt landsretten måtte finde, at det er Fonden og ikke SAS, der har afgivet pensionstilsagn over for de begunstigede, og at det således er Fonden, der er undergivet en betalingsforpligtelse over for de begunstigede, skal ske iden- tifikation mellem SAS og Fonden med den retlige virkning, at pensionstilsagnene må anses for afgivet af SAS, og at betalingspligten påhviler SAS.

Landsretten finder, at der under en sag mod SAS, hvor Fonden ikke har været medinddra- get, ikke kan tages stilling til, hvorvidt Fonden måtte have pådraget sig en sådan betalings- forpligtelse. Der er således heller ikke anledning til at tage stilling til, hvorvidt der i givet fald ville skulle ske identifikation mellem SAS og Fonden med den angivne retlige virk- ning.

Landsretten finder derfor, at SAS heller ikke på andet grundlag har afgivet et retligt bin- dende tilsagn – eller har skabt en berettiget forventning – om udbetalinger af livsvarige ydelser til medlemmerne af Live som påstået.

På denne baggrund tiltræder landsretten, at SAS er frifundet for Lives påstande under sa- gen, og stadfæster derfor byrettens dom.

Live, der er meddelt fri proces for landsretten, må anses for at have tabt sagen og skal der- for betale sagsomkostninger for landsretten til SAS, jf. retsplejelovens § 312, stk. 1, med i

alt 6.512.035,02 kr. Beløbet omfatter 6.500.000 kr. til dækning af udgifter til advokatbi-stand ekskl. moms og 12.035,02 kr. til dækning af omkostninger til vidneførsel. Ved fastsættelsen af udgifterne til advokatbistand har landsretten taget udgangspunkt i værdien af Lives endelige påstande, som kan opgøres til ca. 169 mio. kr., hvortil kommer værdien af anerkendelsespåstanden. I en sag om så stort et beløb må sagsomkostningerne fastsættes skønsmæssigt ud fra en vurdering af, hvad der kan anses for rimeligt også under hensyn til sagens karakter og omfang. Landsretten har herunder lagt vægt på, at sagen har været hovedforhandlet over 13 retsdage og har omfattet ca. 4.000 ekstraktsider. Landsretten har endvidere lagt vægt på, at den i foråret 2020 berammede hovedforhandling over 10½ retsdage blev omberammet på hovedforhandlingens første dag på grund af Lives fremlæggelse af omfattende nyt materiale og deraf følgende yderligere skriftveksling. Live har oplyst, at der ikke er retshjælpsdækning.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Byrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for landsretten skal statskassen betale 6.512.035,02 kr. til Scandinavian Airlines System Danmark Norge Sverige og SAS Danmark A/S.

Det idømte skal betales inden 14 dage efter denne doms afsigelse.

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.

(Sign.)

— — —

Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den